

ጅማ ዩኒቨርሲቲ፤

የሶሻል ሳይንስና ሂደታዊ ስራ ስራ ኮሌጅ፤

በኢትዮጵያ ቋንቋዎችና ሥነ-ፅሁፍ የአማርኛ ትምህርት ክፍል፤

የሥነጽሁፍና ፎክሎር የድህረ ምረቃ መርሐግብር።

**የኢትዮጵያውያንና የጎርጎርሳውያን የዘመን አቆጣጠር ልዩነት ምንጭ፡
የሄኖክን የብርሀናት ነገር እና ባሕረ-ሐሳብን ተተኪሪ ያደረገ
ጥናታዊ ዳሰሳ።**

በ

አስፋዉ አባተ

ጳጉሜ 3/ 2013፤9/ም፤

ጅማ፤ ኢትዮጵያ።

ጅማ ዩኒቨርሲቲ፤

የሶሻል ሳይንስና ሂደምኒቲስ ኮሌጅ፤

በኢትዮጵያ ቋንቋዎችና ሥነ-ፅሁፍ የአማርኛ ትምህርት ክፍል፤

የሥነጽሁፍና ፎክሎር የድህረ ምረቃ መርሐግብር፡፡

**የኢትዮጵያዊያንና የጎርጎሮሳዊያን የዘመን አቆጣጠር ልዩነት ምንጭ፡
የሄኖክን የብርሀናት ነገር እና ባሕረ-ሐሳብን ተተኪሪ ያደረገ
ጥናታዊ ዳሰሳ፡፡**

ለኢትዮጵያ ሥነ-ጽሁፍና ፎክሎር ሁለተኛ ዲግሪ ማሟያ የቀረበ ጥናታዊ ጽሁፍ፤

በ

አስፋዉ አባተ

ዋና አማካሪ፡- ለማ ንጋቱ (ተባባሪ ፐሮፌሰር) P.H.D

ረዳት አማካሪ፡- ማንያለዉ አባተ (ዶ/ር) P.H.D

ጳጉሜ 3/ 2013፤9/ም፤

ጅማ፤ ኢትዮጵያ፡፡

ጅማ ዩኒቨርሲቲ፤

የሶሻል ሳይንስና ሂደምኒቲስ ኮሌጅ፤

በኢትዮጵያ ቋንቋዎችና ሥነ-ፅሁፍ የአማርኛ ትምህርት ክፍል፤

የሥነጽሁፍና ፎክሎር የድህረ ምረቃ መርሐግብር።

“የኢትዮጵያዊያንና የጎርጎርሳዊያን የዘመን አቆጣጠር ልዩነት ምንጭ ንፅፅራዊ ትንተና፤ በሄኖክ መጽሐፍ የብርሀናት ነገር ተተኪነት።” በሚል ርዕስ ለኢትዮጵያ ሥነ ጽሁፍና ፎክሎር ሁለተኛ ዲግሪ ማሟያነት መስከረም 2014ዓ.ም፤ በተማሪ አስፋዉ አባተ የቀረበዉ ይህ ጥናት፤ የዩኒቨርሲቲውን የጥራትና የወጥነት መስፈርት ማሟላቱ በፈታኞች ተረጋግጦ ተፈርሟል።

የፈታኝ ቦርድ አባላት፤

አማካሪ፡- ዶ/ር ለማ ንጋቱ (ተባባሪ ፕሮፌሰር)፤ ፊርማ፡.....

ረዳት አማካሪ፡- ዶ/ር ማንያለዉ አባተ፤ ፊርማ፡.....

የውጪ ፈታኝ፡- የኔታ ሄኖክ ያሬድ፤ ፊርማ፡-.....

የውስጥ ፈታኝ፡- ዶ/ር ቶሎ በሪሶ፤ ፊርማ፡.....

መስከረም 19/ 2013፤ዓ/ም፤

ጅማ፤ ኢትዮጵያ።

ማረጋገጫ

“የኢትዮጵያዊያንና የጎርጎርሳዊያን የዘመን አቆጣጠር ልዩነት ምንጭ ንዕስራዊ ትንተና፤ በሄኖክ መጽሐፍ የብርሀናት ነገር ተተኪሪነት።” በሚል ርዕስ ለሥነ-ጽሑፍና ፎክሎር ሁለተኛ ዲግሪ ማሟያ ያቀረብኩት ይህ ጥናታዊ ጽሑፍ፤ ከዚህ በፊት በማንም አካል ያልተጻፈና ከራሴ አቅንቼ የሠራሁት ሲሆን፤ የተገለገልኩባቸውም ዋቢ መጻሕፍትና በተለያዩ የኤልክትሮኒክስ ዘዴዎች የተቀናበሩ መረጃዎች በርግጥ የሚገኙ ናቸው። የጅማ ዩኒቨርሲቲም በጥናቱ ዓላማ አንፃር የዚህ ሥራ ህጋዊ የባለቤትነት መብት ያለው መሆኑን በፊርማዬ አረጋግጧለሁ።

አስፋወ አባተ፤----- ቀን-----ዓ/ም

መስከረም 19/ 2013፤ዓ/ም፤

ጅማ፤ ኢትዮጵያ።

ምስጋና

ከሁሉም አስቀድሜ ረዳቴ የሆነውን እግዚአብሔርን ከነሠራዊቱ አመሰግንዋለሁ። በሰማይ ሠሌዳ ላይ ያያትን ጥበብ ተረጉሞ ለትውልድ ሁሉ እንዲዳረስ ለጻፈው፣ ለመምህር ሔኖክ ክፍቅሬ የመነጨችው ምስጋናዬ ትድረሰው። የጥበብ ተከታዮ ለሆኑት ሐኪም አበበች ሽፈራው ስለአስተማሪ ምክራቸው ምስጋና አቀርባለሁ።

አስፈላጊውን የትምህርት ክፍያ ድጋፍ ያደረገልኝን መሥሪያ ቤቴን፣ የመረጥኩትን የትምህርት ዓይነት እንድከታተልና ይህንን የማይቻል የሚመስል ጥናት እንዳቀርብ ለፈቀደልኝ የጅማ ዩኒቨርስቲ እና ላስተማረኝ ትምህርት ክፍል መምህራን ሁሉ ልባዊ ምስጋና አቀርባለሁ። በሳይንስ እና በሃይማኖት መካከል ያለውን አስፈሪ ልዩነት በሃሳቤ እያየሁ የገባሁበት ይህ ጥናት፣ ያስከፈለኝን ዋጋ ሁሉ አብረውኝ የከፈሉ መምህሮቹ፣ ተባባሪ ፕሮፌሰር ለማ ንጋቱ፣ ዶ/ር ማንያለው አባተ እና መረጃ በማቀበል የረዱኝን ቀና ጓደኞቹ ምንግስቱ ከበደ፣ ደሳለኝ ቦጋለ፣ ፋሲካ ገ/ሚካኤል፣ አበበ ጥላሁን እና ዮሐንስ ነጋሽ የሰው ልጅ መመለስ ስለማይቻለው ንፁህ ወለታችሁ ክብረት ይስጥልኝ እላለሁ። በተለይም ተባባሪ ፕሮፌሰር ለማ ንጋቱን ማመስገን ብቻ ሳይሆን፣ በራሴ ትርጉም “ ወንዝ አሻጋሪ ” እስከማለት ደርሻለሁ። “The Lady or the Tiger !” ብዬ የጀመርኩትን ይህንን ጥናት በሁላችሁም የሞራል ድጋፍ በ”Lady” አጠናቅቄአለሁ።

አበርክቶ

ኢትዮጵያዊ፣ ግብፃዊ፣ አስራኤላዊ፣ ግሪካዊ፣ ሮማዊ ሳልል በዘመናት መካከል ዘመንን ለጠበቁ የባህረ-ሃሳብ ሊቃውንት ሁሉ እና የዚህ ጥበብ ባለቤት ለነበሩት አያቴ የኔታ መላቱ ሃብተ ዮሐንስ ይሁንልኝ።

አጠቃሎ፤

የዚህ ጥናት ዋና ዓላማ በኢትዮጵያዊያንና በጎርጎርሳዊያን ዘመን አቆጣጥር መካከል ላለው የስምንት ዓመታት ልዩነት ምንጩ ምን እንደሆነ ፈትሾ ወጤቱን ማቅረብ ነው።

የጥናቱ አደረጃጀት በምዕራፍ በአንድ መግቢያ ላይ ተጠቃሎ የቀረበ ሲሆን፤ በምዕራፍ ሁለት፣ የዚህ ጥናት ዋና ዋና ተተኪ መረጃዎች ወይም ድርሳናት ተዳሰዋል። በምዕራፍ ሶስት፣ ጥናቱን ለማካሄድ የተመረጠው ዘዴ፣ በዓይነታዊ ምርምር ስር ተጠቃሽ የሆነው ገላጭ ተንታኝ/descriptive Analysis/ የምርምር ዘዴ ሲሆን፤ የመረጃ መሰብሰቢያ ዘዴው ሰነድ ፍተሻ እንደሆነ ተመላክቷል። በምዕራፍ አራት፣ የዳሰሳው ወጤት እና ትንተና ተቀምጧል። በዚህም መሠረት በዋናነት የዚህ ጽሑፍ መነሻ የሆኑት የሄኖክ፣ የባህረ-ሀሳብ እና የጎርጎርሳዊያን አቆጣጠር ተተኪ ሲሆኑ፤ ሌሎችንም የዘመን አቆጣጠር ሂደቶች እና ልምዶች በንፅጽ ለመተንተን የተሞከረ ሲሆን፤ ወጤቱ የሚያመለክተው የሄኖክ ሥራ እና የዘመኑ ባሕረ-ሀሳብ የሚለያዩት ሄኖክ፣ በሀፀፀ እና በምልዓት ሥርዓት መሠረት ጨረቃ ዋነኛ የዘመን አስቆጣሪ መሆንዋን አሳይቶ በሦስቱም ብርሃናት ጥምረት መቁጠሩ እንጂ፤ በፀሐይ አቆጣጠር/365.25/ ተመሳሳይ መሆናቸው ተረጋግጧል።

ይህንን ተመሳሳይነት መሠረት ባደረገ መልኩ በተካሄደው ጥናታዊ ዳሰሳ፣ በኢትዮጵያዊያን እና በጎርጎርሳዊያን ዘመን አቆጣጠር መካከል ላለው የዘመን አቆጣጠር ልዩነት ዋናው ምንጭ ምን እንደሆነ በታሪክ፣ በተጠየቅ እና በቀመር አንፃር ተተንትኖ ወጤቱን ለማሳየት ተሞክሯል። ወጤቱ እንደሚያሳየው ሁለቱም አቆጣጠሮች በጽንሰ ሃሳብ ደረጃ እንደ ሌሎቹ ህዝቦች ማህበራዊ ዕቅዶች ሁሉ መነሻ የሚያደርጉት የየራሳቸው የሆነ ታሪካዊ፣ ሃይማኖታዊ እና ባህላዊ ዳራ ቢኖራቸውም፤ በመካከላቸው ላለው ልዩነት ዋናው ምንጭ፣ የአቆጣጠር ልማዳቸውን ጨምሮ ዲዮናስቶስ የተባለው የባሕረ ሐሳብ ተመራማሪ የክርስቶስን ልደት ለማረጋገጥ በመሻት ክርስቶስ የተወለደው ተወለደ ተብሎ ከሚታወቀው ዘመን ስምንት ዓመት ቀድሞ እንደተወለደ በማሳወቅ የተጨመሩት ስምንት ዓመታት እና እየሱስ ክርስቶስ በዚህ ምድር የተመላለሰባቸው ሠላሳ አራት ዓመታት ከሦስት ወራት ወይም ዓመተ እግዚዕ/Anno domini/ በድምሩ አርባ ሦስት ዓመታት ከስምንት ወራት በጎርጎርሳዊው የዘመናት ቁጥር ወስጥ አለመገኘታቸው ነው።

በአጠቃላይ፤ በሚሰጡት ቀመራዊ አገልግሎት በባሕረ-ሐሳብም በሳይንስም የሚታወቁ ነገር ግን፤ የሄኖክ አስተምህሮ ስለመሆናቸው ዕውቅና ያላገኙ ዕንሰ ሀሳቦች፤ ቀመራዊ ዕሴቶች እና የዘመን አቆጣጠር ዘዴዎች በጥናቱ ሂደት ውስጥ መታወቅ የቻሉ ግኝቶች ሆነው በምዕራፍ ስድስት ውስጥ ከይሁንታ አስተያየት ጋር ተጠቃለው ቀርበዋል። በዚህ ረገድ ጥናቱ ትኩረት ያደረገው በሄኖክ ቀመር ትክክለኛነት ላይ እንጂ፤ በዓለም አቀፍ ደረጃ ስለሚታወቀው አከራካሪ ማንነቱ የተሟላ ምላሽ በመስጠት ላይ አይደለም።

ማውጫ

ርዕስ

ገጽ

ማረጋገጫ..... ii

ምስጋና..... ii

አበርክቶ iii

አጠቃሎ፤ iv

ምዕራፍ ፩ 1

1. መግቢያ:..... 1

    1.1 የጥናቱ ዳራ፤ 1

        1.1.1 የዘመን ቆጠራ ታሪካዊ ዳራ፤ 1

    1.2 የጥናቱ አነሳሽ ምክንያቶች፤ 10

        1.2.1 ግላዊ አነሳሽ ምክንያት፤ 10

        1.2.2 አካዳሚያዊ አነሳሽ ምክንያት፤ 11

    1.3. የጥናቱ ዓላማዎች፤ 11

        1.3.1 ዋና ዓላማ፤ 11

            1.3.1.1 ዝርዝር ዓላማዎች፤ 12

    1.4. ጥናቱ የሚመልሳቸው የምርምር ጥያቄዎች፤ 12

    1.5. የጥናቱ ጠቀሜታ፤ 12

    1.6. የጥናቱ ወሰን፤ 15

    1.7 የጥናቱ ውስንነት፤ 15

ምዕራፍ ፪ 16

2. ክለሳ ድርሳናት፤ 16

    2.1. የንድፈ ሀሳብ መነሻ፤ 16

    2.2. የተዛማጅ ጽሑፎች ክለሳ፤ 17

    2.3. ሄኖካዊ፣ ባሕረ-ሀሳባዊ፣ ሚቶሎጂያዊ እና ጎርጎሮሳዊ የዘመን አቆጣጠር ዳራ፤ 18

        2.3.1. ሄኖካዊ የዘመን አቆጣጠር ዳራ፤ 18

        2.3.2. የባሕረ-ሀሳባዊ የዘመን አቆጣጠር ዳራ፤ 27

        2.3.3. የዘመን አቆጣጠር ሚቶሎጂያዊ ዳራ፤ 33

            2.3.3.1. የግሪክ ጥንታዊ አማልክቶች ሚቶሎጂያዊ ዳራ፤ 34

            2.3.3.2. የሮማዊያን ጥንታዊ አማልክቶች ሚቶሎጂያዊ ዳራ፤ 35

2.3.3.3 የአሥራ ሁለቱ ዐወደ ከዋክብት ሚቶሎጂያዊ ዳራ፤	37
2.3.3.4 የጎርጎርሳዊያን የዘመን አቆጣጠር መነሻ፤	48
ምዕራፍ ፫	57
3. የጥናቱ ዘዴዎች፤	57
3.1 የመረጃ መሰብሰቢያ ዘዴዎች፤	57
3.2 የመረጃ መተንተኛ ዘዴ፤	57
3.3 መረጃ አደረጃጀት እና አተናተን፤	58
ምዕራፍ ፬	59
4. የብርሃናት ቀመራዊ ድርሻ እና የዘመን ቁጥር ትንተና	59
4.1 የፀሐይ፣ የጨረቃና እና የዐወደ ከዋክብት ትዕምርታዊ የቀመር ድርሻ ትንተና፤.....	59
4.1.1 የብርሃናት ነገር፤.....	59
4.1.1.1 ፀሐይ ስራት፤.....	59
4.1.1.2 የጨረቃ ሥራት፤.....	61
4.1.1.2.1 የጨረቃ የመጀመሪያዉ ስራት፤	61
4.1.1.2.2 የጨረቃ ሁለተኛዉ ሥራት፤	61
4.1.1.3 የዐወደ ከዋክብት ሥራት፤.....	61
4.1.1.4 የፀሐይ፣ የጨረቃ እና የከዋክብት ጋራ ሥራት፤.....	62
4.1.1.4.1 የአልበርት ሜቶን እና የሄናክ አበቅቴ ዙሮች አንድነትና ልዩነት፤.....	71
4.2.1 የመምህር ሄናክ እና የነብያት ዘመን አከፋፈል አንድነትና አንጻራዊ ልዩነት፤	93
4.2.2 የስካሊጆር አሻራ በሃይማኖታዊዉ በባህረ-ሀሳብ ዉስጥ እንደምን ሊገኝ ቻለ?.....	98
4.2.3 የኤርሚያስ እና የዳንኤል ሰባዔ ከዋክብቱ ቁጥር ጋር ያላቸዉ ግንኙነት ከጨረቃ ህፀፀ አንጻር ሲመረመር፤	100
4.2.4 የዘመን ቁጥር መጨረሻ እና የዓለም ፍጻሜ የሚያገናኛቸዉ ምንድን ነዉ?.....	103
4.3 የጎርጎርሳዊያንና የኢትዮጵያዊያን ዘመን አቆጣጠር ልዩነት ምንጭ ታሪካዊ፣ ተጠየቃዊ እና ቀመራዊ ትንተና፤	108
4.3.1 ታሪካዊና ሀይማኖታዊ መንስኤ ነገሮች፤	108
4.3.1.1. የሮማዊያን እና የአይሁድ ግንኙነት፤.....	108
4.3.1.2. የኢትዮጵያዊያን እና የአይሁድ ግንኙነት፤.....	115
4.3.2. የኢትዮጵያዊያንና የጎርጎርሳዊያን የዘመን አቆጣጠር ተጠየቃዊ ትንታኔ፤	120
4.3.3. የኢትዮጵያዊያንና የጎርጎርሳዊያን የዘመን አቆጣጠር ቀመራዊ ትንተና፤	124
ምዕራፍ ፭	133
5. ማጠቃለያ፤	133
ምዕራፍ ፮፤	139
6. ግኝትና የይሁንታ አስተያየት፤	139

6.1 ግኝት፣	139
6.2 አስተያየት፣	140
ዋቢዎች፣	147

ምዕራፍ ፩

1. መግቢያ፤

የዚህ ጥናት ትኩረት የሄኖክን የዘመን ቀመር መሠረት በማድረግ በኢትዮጵያዊያንና በጎርጎርጎሳዊያን የዘመን አቆጣጠር መካከል ለተፈጠረው የስምንት ዓመት ልዩነት ምክንያቱ ምን እንደሆነ መተንተን እና ምላሽ መስጠት ነው።

የጥናቱን አደረጃጀት በሚመለከት፣ በምዕራፍ በአንድ ላይ የዘመን አቆጣጠር ታሪካዊ ዳራ፣ ጥናቱን ለማጥናት ያነሳሱ ምክንያቶች፣ የጥናቱ ዋና እና ዝርዝር አላማዎች፣ የምርምር ጥያቄዎች፣ የጥናቱ ጠቀሜታዎች፣ የጥናቱ ወሰን፣ ውስንነቶች፣ ጥናቱ በሚካሄድባቸው ጊዜያቶች እና ቦታዎች ያጋጠሙ ችግሮችና የተወሰዱ የመፍትሄ ርምጃዎች እንዲሁም የተገኙ ልምዶች ቀርበዋል። በምዕራፍ ሁለት፣ ከጥናቱ ንድፈ ሃሳብ ወይም ከጽንሰ ሃሳብ ጋር ተመሳሳይነት እንዳላቸው የታመኑ ተዛማጅ ድርሳናት ተከልሰው አንድነትና ልዩነታቸው ተብራርቶ ቀርቧል። በምዕራፍ ሶስት፣ የጥናቱን ለማካሄድ የተመረጠው ዘዴ፣ የመረጃ መሰብሰቢያ እና መተንተኛ ዘዴዎች ቀርበዋል። በምዕራፍ አራት ላይ የጥናቱ ርዕሰ ጉዳይ የሄኖክንና የሌሎች ነብያትን የዘመን አከፋፈልና የተለያዩ ምሁራን ሥራዎችና ያላቸውን ልምዶች በማሰባሰብ የኢትዮጵያዊያንና የጎርጎርጎሳዊያን ዘመን አቆጣጠር ልዩነት ምንጩ ምን እንደሆነ በታሪክ፣ በተጠየቅ እና በቀመር አንፃር ተተንተኖ ቀርቧል። በምዕራፍ አምስት ላይ የትንታኔውን ዉጤት የሚያመለክት የማጠቃለያ ሃሳብ የቀረበ ሲሆን፣ በምዕራፍ ስድስት ላይ የጥናቱ ግኝት እና የይሁንታ አስተያየት ቀርቧል።

1.1 የጥናቱ ዳራ፤

1.1.1. የዘመን ቆጠራ አጀማመር፤

የዘመን አቆጣጠር ማለት ዕለታትን፣ ሳምንታትን፣ ወራትን፣ ወቅቶችን እና ዘመናትን በፀሐይ፣ በጨረቃ እና በከዋክብት ዙር እየመጡ፣ ምድር ላይ በሚታዩት ተፈጥሮአዊ ጠባያት ጋር በማስተባበር ወጥ የሆነ የምልልስ ጊዜያቸውን ለይቶና ለክቶ በቁጥር የማሳወቅያ ሥርዓት ነው። ይህንንም ዘዴ በመጠቀም መቁጠር የተጀመረው ከአዳም ጀምሮ መሆኑን እና የአዳም ሰባተኛ ትውልድ የሆነው፣ መምህር ሄኖክ የተባለ ነብይ እንደነበረና የፃፈውም ቀመር እንዳለ ሃያማኖታዊ

ማስረጃዎች የሚቀርቡ ቢሆንም፤ ሳይንሳዊ በሆነ መንገድ እውነትነቱ ሊረጋገጥና ዕውቅና ሊያገኝ አልቻለም። የሁን እንጂ፤ የሰው ልጅ በመልክዓምድራዊ አቀማመጥ የተነሳ ተራርቆ ቢገኝም፤ እነዚህን ብርሃናዊ የሰማይ አካላት ለዘመን አቆጣጠር ዘዴው በመሠረታዊያንነት ሲገለገልባቸው እንደቆየ የሚያሳይ ተጨባጭ ማስረጃ አለ። በዋናነት የአቆጣጠሩ መነሻ ያደረጋቸው ፀሐይ፣ ጨረቃ፣ እና ከዋክብት በየተራ እየወጡና እየገቡ ለዘለዓለም ዓለምን እንደሚሰሩ በመገንዘብ በምልክትነት የተገለገሉባቸውና እየተገለገሉባቸው መሆኑ ነው። ይህ አስተሳሰብ ረጅም ዘመናትን ያስቆጠረና በወሰጡ የተለያዩ አስተሳሰቦች እየተለወጡ የመጡበት ነው። ለዚህ መገለጫ የሚሆነው፤ የጥንት ሰዎች መሬት በአንድ ስፍራ ላይ የቆመች መሆኗን እና እነዚህ ሰማያዊ አካላት ዙሪያዋን እንደሚሰሩ ማመናቸው ሲሆን፤ የስነፈለግ ተመራማሪው ኒኮላስ ኮፐርኒክስ አዲስ ሃሳብ ይዞ እስከ ተነሳበት ዘመን የዘለቀ ነባር አስተሳሰብ ነው።

ኒኮላስ ኮፐርኒክስ የኖረው እንደ አወሮፓዊያን አቆጣጠር ከ1473-1543 ሲሆን፤ ይዞት የመጣው አዲስ ሳይንሳዊ ሀሳብ የቀድሞውን የሰው ልጆች ሀሳብ የሚሸር ነበር። በአንድ ስፍራ ላይ ረግታ የቆመችው መሬት ሳትሆን፤ መሬት ራስዋ ፀሐይን ከሚሰሩ ሰማያዊ አካላት አንዷ መሆኗን እና ፀሐይን የምትዞርበት የጊዜ ርዝመትም ሊለካ የሚችል እንደሆነም ዓለምን አሳመነ። በዚህ መልክ ጨረቃ መሬትን የምትዞረው በተመሳሳይ ሁኔታ እንደሆነና የሷም የዙር እንቅስቃሴ ሊለካ እንደሚችል አረጋገጠ።

“It was then that Nicolaus Copernicus (1473-1543) offered a startling idea: that the sun stood still, that the earth was one of a group of heavenly bodies moving around it, and that as the earth moved in a measurable orbit around the sun, the moon traveled around the earth in its own measurable path.” Everett Fisher.p.385

ይህ በሳይንስ ተረጋግጦ በሥርዓተ ትምህርት ወስጥ ትውልድ ሁሉ ተምሮ የየራሱን ተተኪ ትውልድ ያሳወቀው ዕውቀት ዛሬ ላይ ተሸሮ፤ ፀሐይም የራስዋ ምሕዋር እንዳላትና ያንንም እየዞረች መሆኑ እየተነገረ ነው። በስክንድ 220 ማይልስ እየተወነጨፈች የፍኖተ ሀሊብን ዙር 220 ዓመት እንደምትጨርስ ተጽፎ ተተርጉሟል። አንድሮሜዳ፣ገጽ 219

የጥናቱ ተተኪሪ የሆነው፣ ባለ ረጅም ዕድሜው የሄናክ የብርሃናት ነገርም ከዚህ አዲስ ሃሳብ ጋር የሚመሳሰል መሆኑ፣ ትኩረት የሚስብ ነው።

“ሳያርፍ እየሮጠ የሚነደውን እሳት አየሁ።”

“ይህ ምንድነው ብዬ ጠየቅሁ፤” መልአኩም መለሰ፤

ይህ የሚነድ እሳት ነው። ይኸውም በሰማይ የሚያበራ ፀሐይ ነው።

የሚል ነው። ሄናክ፤6: 40-42

የጥንት ሰዎች ስለ ሰለማያዊ አካላት እንቅስቃሴ በቂ የሆነ እውቀት ባይኖራቸውም፣ ለሳይንስ መሠረት የጣሉ የአቆጣጠር ባህሎች መስርተዋል። በዚህም ፀሐይ ወጥታ እስክትገባ ሊለኩ የሚችሉ የጊዜ መጠኖች እንዳሉና በደቂቃና በሰከንድ ባያሰሉም፣ መነሻና መድረሻውን እስከ ማወቅ ደርሰዋል። የዓመቱ ቁመት 365 ቀን መሆኑን ብቻም ሳይሆን፣ የፀሐይ የእንቅስቃሴ አቅጣጫ መለዋወጥ ወቅቶችን እንደሚያፈራርቅም መረዳት ችለው ነበር።

“Early people knew, too, that in some mysterious way the position of the sun determined the seasons.” Everett Fisher.p.3850

ጊዜን በፀሐይ ብቻ ሳይሆን በጨረቃ መለካት እንደሚቻልም በመገንዘባቸው፣ ከማጭድነቷ እስከ ሙሉ ጨረቃነት ከዚያም ተመልሳ ወደ ማጭድነቷ እስክትመለስ ያለውን ጊዜ በቀናት ይለኩ ነበር። በዚህም አዲስ ሆና እስከምትወጣ ያለውን የቀናት ርዝመት በመለካት በአንድ የፀሐይ ወሰጥ 29 ቀን ከግማሽ እንደምትጓዝ አረጋግጠዋል። ይህ ጊዜ ደግሞ ዛሬ በሳይንስም ቢሆን የሚታወቅ ጨረቃ መሬትን ለመዞር የሚፈጅባት ጊዜ ነው። ሌላው የዓለም ህዝቦች ተወራራሽ ታሪክ እንዳለን የሚጠቁመው ቀመራዊ ሃሳብ መኖር ሲሆን፣ እሱም የምንጠቀምበት የወር ስያሜ ራሱ የመጣው ከጨረቃ መሆኑ ነው። የጨረቃ ስያሜ በግዕዙ ወርጎ መሆኑ ይታወቃል። ለማስረጃ ያህል በእንግሊዘኛው የሚነበበው በEverett Fisher. Spot light on literature በተሰኘ መጽሐፍ ወስጥ ባሰፈረው ጥናታዊ መጣጥፍ ይህንን ሃሳብ ያረጋግጣል።

“Our word month derived from the name moon. Early people Knew that 12 Lunar months nearly equals one solar year, falling short by about 11 days. And Civilization evolved. People Realized that they had to try to compensate for those days.” S.L.L.p.385

የዘመን አቆጣጠር ታሪኮችን ስንዳስስ የምናገኘው ዕውነታ፤ የሰው ልጅ ግምታዊ የጊዜ መጠን ሳያረካው በመቅረቱ፤ መች ማረስ፤ መች መዝራትና መች ሰብሉን መሰብሰብ እንደሚገባው፤ በየትኛው ጊዜ መስራትና በየትኛው ጊዜ መፀለይ እንዳለበት የሚያሳውቀው፤ የተፃፈ ወይም ቋሚ የሆነ የጊዜ ሰሌዳ ያለው የዘመን አቆጣጠር ዘዴ መመሥረት በመጀመሩን ነው። በዚህም የተነሳ እነዚህን ብርሃናዊ የሰማይ አካላት መሠረት በማድረግ፤ ጊዜን በሰዓታት፤ በዕለታት፤ በወራት እና በዘመናት እየለካ የመቁጠር ተመሳሳይ ዕሴት ሊያዳብር ቢችልም፤ በባህልና በመልክዓ ምድራዊ ክልል ልዩነትና መራራቅ የተነሳ፤ የተለያዩ የዘመን አቆጣጠር አይነቶች ባለቤት መሆን እንደቻለ በታሪኩ አንፃር ማየት ይቻላል። ከእዚህ የአቆጣጠር ዓይነቶች በዋናነት የሚታወቁት የፀሐይ (solar) አቆጣጠር፤ የጨረቃ (Lunar) አቆጣጠር፤ የፀሐይና የጨረቃ ጥምር አቆጣጠር (Luni-solar) እና የአወደ ከዋክብት (Sidereal) አቆጣጠር ሲሆኑ፤ በተጓዳኝ የዕዕዋትን እና የዛፎችን፤ የእንስሳትን እና የነፍሳትን ተፈጥሮአዊ ሁኔታዎች ማመሳከርንም ይጨምራል። ዕዕዋቱ እና ዛፎቹ፤ መች እንደሚበቅሉ፤ መች እንደሚያብቡ፤ መች እንደሚያፈሩ፤ ፍሬያቸውም መች እንደሚጎመሩ ወይም እንደሚደርስ እና መች ቅጠላቸው እንደሚረገፍ ወይም እንደሚደርቁ ማገናዘብን የሚጠይቅ ሲሆን፤ እንስሳቱንና ነፍሳቱንም በሚመለከትም የመራቢያ ጊዜያቸውን፤ ከቦታ ወደ ቦታ የሚያደርጉትን የጋራ እንቅስቃሴ በመከታተል እና ምልከታ በማድረግ የወቅቶችን ዙር በትክክል የማወቂያ ዘዴዎችንም የሚያጠቃልል ነው።

“All human societies have developed ways to determine the length of the year, when the year should begin, and how to divide the year into manageable units of time, such as months, weeks and days. Many systems for doing this – calendars – have been adopted throughout history. About 4 remain in use today.” Alan Longstaff, (2005).

አራቱም አቆጣጠሮች ከየትኛው የሰው ልጅ የታሪክ መዕራፍ እስከየትኛው ዘመን ድረስ አገልግሎት መስጠት እንደቻሉ ከተጻፉት የተለያዩ ሰነዶች አንጻር በሚከተለው መንገድ በአጭር በአጭሩ ለመዳሰስ ሞክራለሁ።

1. የፀሐይ አቆጣጠር (Solar Calendar):-

ይህ አቆጣጠር የዓለም የካሌንደር ታሪክ እንደሚያሳየን ከ2050 ዓመተ ዓለም ገደማ ጀምሮ በግብፆች ዘንድ አገልግሎት ሲሰጥ እንደነበረ ተፅፏል። ይህ አቆጣጠር ከጁሊያስ ቀሳር ዘመን ጀምሮ በአባ ጎርጎርዮስ አስራ ሦስተኛ ለውጥ እስከተደረገበት ጊዜ

ድረስ ሮማ ተገልግላበታለች። የዓመትን ቁመት በ365.25 ቀን የሚያሰላ ሲሆን፤ አባ ጎርጎሪዮስ ከዚህ ቀመር ላይ 11 ደቂቃ ከ4 ሰዓት በመቀነስና ትርፍ ነው ያሉትን 10 ቀን በመቀረጥ ከምድር ወገብ ፀሐይ እኩል/tropical equinox/ ጋር በማስተካከል በስማቸው የሚጠራውን አዲስ ካሌንደር ለዓለም አስተዋውቀዋል። ይሁን እንጂ፤ ከሮም በስተቀር በሌላው ዓለም ክፍል ተቀባይነት ያገኘው እጅግ ዘግይቶ እንደሆነ ሰነዶች ያስረዳሉ።

“Implementation of the ultimately slight Gregorian Reform took three hundred years, in the realm of the Julian Calendar alone, and this at a time that already knew printing with movable characters.”

The Roman Calendar. p.183

ሁሉም ሀገሮች አዲሱን ጎርጎሪዮስ አቆጣጠር ለመቀበል በነባሩ አቆጣጠራቸው ቀጥለው ዓመታትን ለማስቆጠራቸውና ዛሬም ቢሆን አቆጣጠሩን ለመንግስታዊ አገልግሎት በመተወ፤ ነባሩን አቆጣጠር ለሃይማኖታዊ አገልግሎት እየተጠቀሙበት እንደሚገኙ ተጨባጭ ማስረጃ አለ። JENNIE COHEN የተባለች ፀሐፊ በGoogle የመረጃ መረብ ላይ፣ 6 Things You May Not Know About the Gregorian Calendar በሚል ርዕስ አስፍራ በምታስነበበው ጽሑፏ፣ በአራተኛው ነጥብ የምታመለክተው ይህንኑ ሃሳብ ነው።

“Some Protestants viewed the Gregorian calendar as a Catholic plot. Though Pope Gregory’s papal bull reforming the calendar had no power beyond the Catholic Church, Catholic countries—including Spain, Portugal and Italy—swiftly adopted the new system for their civil affairs. European Protestants, however, largely rejected the change because of its ties to the papacy, fearing it was an attempt to silence their movement. It wasn’t until 1700 that Protestant Germany switched over, and England held out until 1752. Orthodox countries clung to the Julian calendar until even later, and their national churches have never embraced Gregory’s reforms.” Everett Fisher.p.387

2. የጨረቃ አቆጣጠር (Lunar Calendar):-

አዲስ የተወለደችን ጨረቃ መሠረት አድርጎ የመቁጠር ዘዴ ነው። አንድን ወር በ29 ሰዓት ከ12 ሰዓት በማስላት እንድን ዓመት በ354 ቀን ይለኩበታል። ይሁን እንጂ፤ ከፀሐይ አቆጣጠር በ11ቀን ከ6ሠዓት ያነሰ በመሆኑ ወቅቶችን በትክክል ለመለየት

ያስቸግር ነበር። አገልግሎት ላይ ወሎ የነበረባቸው ህዝቦችና ሀገራት ጥንታዊ እስራኤላዊያን፣ ሮማዊያን፣ ሴልተሶች እና ጀርመናዊያን ሲሆኑ፤ በአሁኑ ጊዜ ያለውን የእስልምና ሃይማኖታዊ አቆጣጠር የሚመስል እንደ ነበር ተመዝግቧል።

“In the past, the first sighting of the young waxing crescent Moon just after sunset marked the start of each month. Today, tables predicting the first appearance of the crescent Moon are often used instead. Lunar calendars were developed by the ancient Hebrews, Romans, Celts and Germans. The Islamic calendar is the major lunar calendar in use today.” Alan Longstaff, (2005).

በሌላ በኩል በዓለም የካሌንደር ታሪክ ውስጥ ጥንታዊ ሱሜራዊያን ለመጀመሪያ ጊዜ የጨረቃን አቆጣጠር የመሰረቱ መሆናቸው ተተርኮ እናገኛለን።

“The ancient Sumerians devised the first Lunnar Calender about 5,000 Years ago. Later, Babilonians divided months in to weeks and a week in to 7 days.” Everett Fisher.p.387

3. የፀሐይና የጨረቃ ጥምር አቆጣጠር (Luni - solar Calendar):-

በጨረቃ አገዳደል ምክንያት የሚጎለገል 11 ቀን ከ6 ሰዓት በመሙላት የወቅቶችን ትክክለኛ ዙር ለማግኘት ሲባል የሰው ልጅ የጨረቃ/synodic month/ እና የፀሐይን ወር በማጣመር የተቀመረ የአቆጣጠር ዘዴ ሲሆን፤ የሜቶንን የአበቅቴ ዙር ተግባራዊ የሚያደርግ የአቆጣጠር ዘዴ ነው። ይሁን እንጂ፤ በእያንዳንዱ ዓመታት ውስጥ የወቅቶችን ትክክለኛ የመፈራረቅ ጊዜ ባይጠበቅም፤ በቀመር ደረጃ ማስተካከያ ከሚደረግበት የጥንታዊ ግሪኮች የጨረቃ አቆጣጠር ጋር በየ 8 ዓመቱ እኩል ይሆን እንደነበረ ማረጋገጥ ይቻላል።

“The ancient Greeks used a lunar calendar of 354 days adding an extra 90 days every 8 years. This was calculated on the basis that $11\frac{1}{4} \times 8 = 90$ days.” Alan Longstaff,(200 5).

በማስረጃው መሠረት ስናሰላ ስምንቱ ዓመት በ354 የጨረቃ ቀን ከተቆጠረ በኋላ፤ ዘጠኛውን የማስተካከያ ቀን እንደምራለን። ይህም፤ $(354 \times 8) + 90 = 2922$ ይሆናል። ይህንን ለስምንት ዓመት ስናካፍል የምናገኘው ቁጥር በፀሐይ አቆጣጠር የምናገኘውን የአንድ ዓመት ቀናት ቁጥር ነው።

4. የዐዉደ ከዋክብት አቆጣጠር (Sidereal Calendar):-

የሰዉ ልጅ ከልምምዱ ልህቀት የተነሳ አፈታሪክ ፈጥሮላቸዉ፣ የሚወጡባቸዉንና የሚገቡባቸዉን ወራቶችና ወቅቶች በመለየት ዘመኑን የሚለካበት አስራ ሁለቱን ከዋክብት መሠረት ያደረገ የአቆጣጠር ዓይነት ነዉ። ይህንን ዘዴ እንደ ፀሐይና ጨረቃ ሁሉ ሁሉም የሰዉ ልጅ የጋራ ዕሴቱ አድርጎ የሚጠቀመዉ የአቆጣጠር ዘዴ ነዉ። ከእርሻ ሥራ ጋር በተያያዘ አገልግሎት ይሰጣሉ። ዛሬ 88 ዐዉደ ከዋክብት በስም የሚታወቁ ሲሆኑ፤ ከ60 በላይ የሞሆኑት አፈታሪክ እንደተፃፈላቸዉ ይታወቃል። ለዐዉደ ከዋክብት አቆጣጠር ግብፆችና ግሪኮች እና ባቢሎናዊያን ጀማሪዎች እንደሆኑ ይነገራል።

ከጥንት ጀምሮ እነዚህን ብርሃናት መሠረት በማድረግ ሲገለገሉባቸዉ እንደነበር የሚገለጹ እና የአቆጣጠሩ ዘዴም መነሻ ናቸዉ ተብለዉ በዓለም የካሌንደር ታሪክ ዉስጥ በጉልህ የሚጠቀሱ ሀገሮችና ሕዝቦች ያላቸዉን የአቆጣጠር ባህል በአጭሩ ስንቃኝ የሚከተለዉን ይመስላል።

የፀሐይን አምላክ፣ የ<ራ>/Ra/ን መወለጃ ሥፍራ መነሻ የሚያደርገዉ የግብፆች የፀሐይ አቆጣጠር፤ በተለያዩ የድንጋይ ቅርጾች አማካኝነት የፀሐይን እንቅስቃሴ በመለየትና ጊዜዉን በመለካት ላይ የተመሠረተዉ የቤከር/Beaker/ ሕዝቦች ባህላዊ አቆጣጠር፤ በ3000 ዓ.ዓ ገደማ በኤፍራጥስና ጤግሮስ ወንዞች መካከል በተመሠረተችዉ ሜሶፖታሚያ/Mesopotamia/ የኖሩት የሱሜር/Sumer/ እና የአካድ /Akkad/ ሕዝቦች የጨረቃ አቆጣጠር፤ ከ1800-1200 ዓ.ም የነበረዉ የጥንት ቻይናዊያን የፀሐይና የጨረቃ ጥምር አቆጣጠር፤ 753 ዓመተ ዓለም ከኑማ ጀምሮ እስከ የሮማ ሪፐብሊካን የዘለቀዉ፤ የዓመቱ ቀናት በአስር ወራት የተከፈሉበት እና ሰባተኛዉ ቀን ኖነስ/nones/፣ አሥራ አምስተኛዉ ቀን ኢደስ/ides/ ተብለዉ ከመሰየማቸዉ በስተቀር የሳምንታት ቁጥር የሌሉት የ355 ቀን የጨረቃ አቆጣጠር፤ ግሪካዊዉ የሥነፈለግ ተመራማሪና የሂሳብ ሊቅ፣ ፓቶሎሚ በ238 ዓ.ዓ የቀመረዉን የፀሐይ አቆጣጠር ከግብፅ በመቅዳት ከ64 ዓ.ዓ. ጀምሮ በአገልግሎት ላይ እንዲዉል የተደረገዉ የጁሊያን ቁሳር አቆጣጠር፤ በንጉሥ ቆስጠንጢኖስ ትዕዛዝ ማሻሻያ የተደረገበትና የሳምንቱ ቀናት ከእሑድ ጀምሮ ፀሐይ፣ ጨረቃ፣ ማርስ፣ ሜርኩሪ፣ ጁፒተር፣ ቬኑስ፣ ሳተርን እየተባሉ ከእሑድ እስከ ቅዳሜ በብርሃናት ስያሜ የሚጠሩበት እና ሙሉ ጨረቃን ምልክት የሚያደርገዉ የመካከለኛዉ ዘመን የክርስቲያኖች አቆጣጠር ናቸዉ። ይሁን እንጂ ይህ አሰያየም የጀመረዉ በሜሶፖታሚያዊያን የስነ-ዋክብት ተመራማሪዎች ሲሆን፤ 700 ዓ.ዓ ገደማ

ባበቢሎናዊያን ለዓለም አስተዋወቀውት እንደነበረ በተለያዩ ሰነዶች ውስጥ ተጠቅሷል። ከዚህ በኋላ የመጣው፣ የዚህ ጥናት ዲላማ ከሆኑት ሁለት አቆጣጠሮች ውስጥ አንዱ የሆነው የሮማ ካቶሊክ ጳጳስ በሆኑት፣ በአባ ጎርጎርዮስ አስራ ሦስተኛ ለውጥ የተደረገበት የዘመን አቆጣጠር ሲሆን፤ ዘመኑም 1582 ዓ.ም እ. ኤ .አ. ነው። ዛሬ በመላው ዓለም ለማለት በሚያስደፍር መልኩ ተጽኖ ፈጣሪ ሆኖ የሚገኘው ካሌንደር ነው።

የካሌንደር የኋላ ታሪክ ሲመረመር በዚህ ዙሪያ የሚደረጉ ጥናቶች በጊዜው እንደሚያረጋግጡት፤ የተለያዩ ማህበረሰቦች በኖሩባቸው ዘመናት ውስጥ፣ ዘመንን ቀምረው ያለፉበትን አሻራ ማየት እየተቻለ ነው። ለዚህ እንደ ምሳሌ ሊሆኑን የሚችለው፣ በሜክሲኮ የካታን ሰርጥ ውስጥ በአሁኑ ጊዜ ሆንዱራስ እና ንቲማላ በሚባሉት አካባቢዎች ይኖሩ የነበሩ ጥንታዊ የማያ ህዝቦች፤ በ300ዓ/ም እ.ኤ.አ ገደማ የሲቪል እና የሃይማኖት ተብሎ ለሁለት የሚከፈል በ52 ዓመታት አንድ ዙር የተቀመረ ጢሁሞልሬሊ /xiuhmolpilli/የሚባል የአቆጣጠር ዓይነት እንደነበራቸው በጥናት ተረጋግጧል። አንደኛው የአቆጣጠር ዓይነት <ሀብ> /Haab/ የሚባለው የሲቪል አቆጣጠር ሲሆን፤ ባለ 20 ቀናት 18 ወራቶች እና 19ኛ ወር ሆነው የሚደመሩ አምስት ቀናት ያሉት ሲሆን፤ የአመቱን ቀናት በ365 ቀን የሚወስን እና በየአራት ዓመቱ 1 ቀን የሚጨምር የአቆጣጠር ዓይነት ነው። የአሥራ ስምንቱ ወራት ጊዜ ታን/Tun/ የሚባል ሲሆን፤ 20ው ታን በአንድ ላይ አንድ ኩታን/kutan/ ይሆናል። ሁለተኛው የአቆጣጠር ዓይነት ደግሞ ቶዞልኪን/Tozolkin/ የሚባለው ሃይማኖታዊ አቆጣጠር ሲሆን፤ ባለ260 ቀናት አንድ ዙር ነው። የማያዎች አቆጣጠር ዘግይቶ የታወቀበት ምክንያት፣ የጽሑፍ ቋንቋ የሌላቸው በመሆኑ እና ሃሳባቸውን የገለጹበት መንገድ የግብጹን ሄሮዶቶስ ስለሚመስል ለመረዳት አዳጋች የነበረ በመሆኑ ነው። ከዚህ መገንዘብ የሚቻለው፤ የዓለም የካሌንደር ታሪክ የሁሉንም ህዝቦች የአቆጣጠር ባህሎች የመረመረ መሆኑን ማረጋገጥ የማይቻል መሆኑን ነው። ነገር ግን፤ ዛሬ በዓለም ላይ ብሔራዊ ደረጃ አገልግሎት በመስጠት ላይ የሚገኙና በስፋት የሚታወቁ የተለያዩ ካሌንደሮች ያሉ ሲሆን፤ እነዚህም፡ የጎርጎርዮስዊያን አቆጣጠር፣ የዕብራዊያን አቆጣጠር፣ የሂጅራ አቆጣጠር፣ የኮፒቲክ አቆጣጠር፣ የሕንድ አቆጣጠር እና የቻይና አቆጣጠር ሲሆኑ፤ በዋናነት ባይጠቀሱም ትውፊታቸውን እንደጠበቁ ዛሬም ድረስ ማህበራዊና ሃይማኖታዊ አገልግሎቶች በመስጠት ላይ የሚገኙ እንደ ሶሎሻኪያን የጨረቃ አቆጣጠር የመሳሰሉ ባህሎች በብዙ ማህበረሰቦች ውስጥ ይገኛሉ።

በዚህ መልኩ የዓለምን የዘመን አቆጣጠር ታሪክ ስንቃኝ፤ አንድ አስገራሚ ገጠመኝ ቆም ብለን እንድናስብ ያስገድደናል። ይህም፤ ድሩሲላ ዲንጂ፤ በ1917 ዓ/ም ባሳተመችው “Wonderful Ethiopians of the ancient cushite impire” በተሰኘው ጥናታዊ መፅሀፍ ውስጥ በገፅ 4 ላይ፤ “ዛሬ ለምናያቸው የዓለም ስልጣኔዎች ዋናው መሠረት፤ ጥርት ያለውና አስገራሚው የጥንታዊቷ የኩሽ ግዛት፤ የኢትዮጵያ ባህላዊ ቅርስ ነው።” ያለቻት ሀገር፤ የሀገር ጎብኚዎች ሳይቀሩ ካሌንደርዋ ከዓለም ካሌንደር ለስምንት ዓመታት ያህል ወደ ኋላ የቀረና የራስዋ የሆነ የዘመን መለወጫ ቀንና ለየት ያለ የከበራ ሥርዓት እንዳላት አይተዉ አረጋግጠዉ በአድናቆት ለሀዝባቸዉ የሚያስተዋዉቋት የጥቁሮች ምድር፤ አፍሪካዊቷ ሀገር ኢትዮጵያ በዓለም የካሌንደር ታሪክ ውስጥ ተፅዕኖ ያለመገኘቷ ጉዳይ ነዉ።

አሁን አሁን ግን፤ በወቅታዊዉ የዓለም የኤሌክትሮኒክስ መድረክ ላይ እንደምንከታተለዉ፤ ኢትዮጵያ የምትከተለዉ የፀሐይ አቆጣጠር/solar calendar/ እንደሆነ መነገር ቢጀምርም፤ ካሌንደሯን መርምሮ ምንጩ ከወደ የት እንደሆነና ከሌሎች አቆጣጠሮች ወደ ኋላ የቀረችበትን ምክንያት ለማሳየት የሞከረ አንድም ሥራ አልተገኘም። በዚህ የተነሳ፤ በአንድ ጊዜ ሁሉንም የዓለም ካሌንደሮች በመመርመር አንድነት እና ልዩነታቸዉን እየለዩ ማሳየት የማይቻልና ትልቅ ዝግጅት የሚጠይቅ በመሆኑ፤ ከትምህርት ዝግጅቴና ካለኝ በጀት አንጻር ልወጣዉ እችላለሁ በሚል ዕምነት፤ ባህላዊ ትውፊትነቱ የማዉቀዉን እና ዕድሜዬ የተቆጠረበትን የኢትዮጵያን የዘመን አቆጣጠር ዕሴት፤ ከኩማ እስከ ሮማ ሪፓብሊካን፤ ከሮማ ከሪፓብሊካን እስከ ጁሊየስ ቄሳር፤ ከጁሊየስ ቄሳር እስከ ቆስጠንጢኖስ፤ ቆስጠንጢኖስ እስከ አባ ጎርጎሪዮስ ሲሻሻል ቆይቶ በዓለም ሁሉ የመንሠራፋት አጋጣሚ ካገኘዉ ጎሮጎሮሳዊ ካሌንደር አንጻር በመመርመር፤ አቆጣጠሮቹ ስላላቸዉ የስምንት ዓመታት ልዩነት ምንጩ ምን እንደሆነ ጥናታዊ ምላሽ ለማግኘት ሙከራ ለማድረግ ወሰንኩ። ምክንያቱም፤ በደምሳሳዉ ስመለከተዉ ሁለቱም አቆጣጠሮች የተጻፈ አቆጣጠር አላቸዉ። የዘመን አቆጣጠር ደግሞ ቀመራዊ መነሻ አለዉ። ቀመራዊ መነሻ ያለዉ አቆጣጠር ደግሞ ቀመራዊ መድረሻ አለዉ። የቀመር መሠረታዊያን የሆኑት ብርሃናት ለዓለም ሁሉ እኩል ይወጣሉ እኩል ይገባሉ። እናም፤ ሁለቱም አቆጣጠሮች በየትኛዉ ሳይመሳሰሉ ቀርተዉ በስምንት ዓመታት እንደተለያዩ በግምት ወይም በትርክት ማወቅ ስለማይቻል፤ በንድፈ ሀሳብ ወደሚመራ ሳይንሳዊ ትንተና መግባት ዘመኑ የሚጠይቀዉ ግዴታ ሆኖ አግኝቶለሁ። የሮማዉ ካሌንደር ከኩማ እንደ ጀመረ የተጻፈ በቂ ታሪካዊ ማስረጃ የሚገኝ መሆኑ

ለጥናቱ መልካም አጋጣሚ የሚፈጥር የመሆኑን ያህል፤ የኢትዮጵያውያን አቆጣጠር ከዓዳም ስለመጀመሩና ቀመሩም በመምህር ሄኖክ የተረጋገጠ እና ሄኖክ የሚባል ነብይ ራሱ የነበረ ስለመሆኑ የሚነሱ አከራካሪና ተቃራኒ ሃሳቦች መኖራቸው፤ የጥናቱን አካሄድ ፈታኝ እንደሚያደርገው ባወቅም፤ ስለ ዘመን ልዩነታቸው ያለውን ጥያቄ ጥናታዊ ዳሰሳ በማድረግ በታሪክ፣ በተጠየቅ አካሄድ እና በቀመር የማረጋገጥ ሙከራ ማድረግ እንዳለብኝ ራሴን አሳመንኩ። ምናልባት የጥናቱ አንባቢ ከክርስቶስ ልደት በኋላ ከጎርጎሮሳዊያን አቆጣጠር አንጻር በተፈጠረችው የስምንት ዓመታት ልዩነት ላይ ብቻ ትኩረት እናዳያደርግ ለማሳወቅ ያህል፤ በዓመተ ዓለም አቆጣጠርም ጭምር በተለያዩ ሊቃውንቶች የተቀመረ የዓመተ ዓለም አቆጣጠር የነበረ መሆኑን የሚያሳይ ሃሳብ በማቅረብ የጥናቱን ዳራ እደመድማለሁ። ይኸውም፣ የዘመን አቆጣጠር ከአዳም መጀመሩን የሚያምኑ ተመሳሳይ እምነት ያላቸው ሊቃውንት እንኳ የማይስማሙባቸው የተለያዩ ነጥቦች መኖራቸው ሲሆን፤ መጽሐፍ ቅዱስን መሠረት በማድረግ ዓመተ ዓለምን የቀመሩ ሦስት የጀርመን ሊቃውንት የደረሱበት ቁጥር አንድ ሊሆን እንዳልቻለ ዐወደ ነገስት በተባለው መጽሐፍ ወስጥ ከገጽ 306 እስከ 329 በዝርዝር መመልከት ይቻላል። ከአዳም እስከ ክርስቶስ ልደት ድረስ ያለው ዘመን፣ በሉተር ቆጠራ 3970፣ በካልቪስ ቆጠራ 3947፣ በካልዊን ቆጠራ 4000 ሲሆን፣ በኢትዮጵያውያን ሊቃውንት ዘንድ ደግሞ 5500 ዘመን ነው። ከዚህ እንደምንረዳው በዓመተ ዓለም ቆጠራውም የኢትዮጵያውያን ሊቃውንት አቆጣጠር በቅደም ተከትል የ1530፣ የ1553 እና 1500 ዓመታት ልዩነት ያለው መሆኑን ነው።

1.2 የጥናቱ አነሳሽ ምክንያቶች፤

ይህ ጥናት፣ እርስ በእርስ የሚተሳሰሩ የግልና አካዳሚያዊ አነሳሽ ምክንያቶች አሉት።

1.2.1 ግላዊ አነሳሽ ምክንያት፤

ለሃይማኖታዊ ጉዳዮች በወጡ እየተጠነቀቅሁ ስለዘመን ቀመር አመጣጥ የምጠይቃቸው ከእዉነት የራቁ የሚመስሉና ከስሜቱ ጋር በዕጅጉ እየተቆራኙ የመጡ ጥያቄዎቹ፣ ሰሚ አጥተው ያለምላሽ እየቀሩ አጋዥ የፈራው ሸክም ሆነውብኝ አብረን ኖረናል። አሁን ግን፣ መድከም ካለብኝ የምደክመው የምማረውን

የሥነጽሁፍና ፎክሎር ትምህርት ስንቁ አድርጌ፤ በኅርኅሮሳዊያንና በኢትዮጵያዊያን የዘመን ቁጥር መካከል ያለው ልዩነት ምንጩ ምን እንደሆነ ለማወቅ ተነሳስቻለሁ።

1.2.2 አካዳሚያዊ አነሳሽ ምክንያት፤

የብዙ ሀገሮች የልማትና የዕድገት አቅጣጫ የሚተለመው፤ ቴክኖሎጂን መሠረት በማድረግ ሀገር በቀል ዕውቀቶችን በመዘናዊ መንገድ በማደራጀትም ጭምር እየሆነ መጥቷል። ፎክሎራዊ ሀብታቸውን አሟጠው የሚጠቀሙት ብልሆቹ፤ የሌላውንም ጥበብ አግባብነት ወስደው መልሰው ለባለቤቱ በውድ ዋጋ እስከማስተላለፍ ድርሰዋል። ትውልዳቸው የአባቶቹን ጨምሮ የአባቶቹን ዘመን መካኖች ጥበብ እያግባባሰሰ ለተከታዮቹ አዲስ ትውልዶች የሚያስተላልፈው፤ በባህል በተለመደ መንገድ ብቻ ሳይሆን፤ በፖሊሲ ደረጃ በፀደቀ ሥርዓተ ትምህርት ውስጥ ተካቶ፤ በካሪኩለም ደረጃ ተተርጉሞ፤ በዘመናዊ ትምህርት ቤቶች ውስጥ እየተማረም ጭምር ሆኗል። የኔ ዘመን የሀገሪ ትውልድ ግን፤ የአባቶቹን ጥበብ ከሚማርበት ትምህርት ቤት ዘመናዊ መደርደሪያ ላይ አንስቶ ለማንበብ ያልታደለ፤ አባ ጊዮርጊስ ዘጋስጫ እንዳለት ቁራሽ እንጀራ ሲሻ ባዶ መሰብ ከፍተው የሚያሳዩት ረሃብተኛ፤ የጠማው አንድ ፅዋ ውሀ ሆኖ ሳለ የደረቀ የወንዝ ተፋሰስ የሚያሳዩት ጥማተኛ ሆኗል። የጎበዘ ግዕዙን እየደፈለሰ ለለት ጉርሱ ትሆን ያህል ያለማል። በነዚህና በሌሎችም ባህላዊና አካዳሚያዊ ጉዳዮች ዙሪያ በጥብቅ ካሰላሰልኩ በኋላ፤ ይህንን ጥናት ለመደርደሪያ እንኳ ባበቃ፤ የጥናቱ ውጤት የሚለው እውነት ባልወደዱት ዘንድ ተቀባይነት ኖረውም አልኖረውም፤ ነገ ለሚነሱ ተቀራራቢ የጥናት ጥያቄዎች የማይናቅ የመረጃ ምንጭ ሆኖ ሊያገለግል ይችላል በሚል እምነት ጥናቱን ለማካሄድ ተነሳስቻለሁ።

1.3. የጥናቱ ዓላማዎች፤

1.3.1 ዋና ዓላማ፤

በኢትዮጵያዊያንና በኅርኅሮሳዊያን ዘመን አቆጣጠር መካከል የተፈጠረው የስምንት ዓመት ልዩነት ምንጭ፤ በሄኖካዊው ቀመር አንፃር ይተነትናል።

1.3.1.1. ዝርዝር ዓላማዎች፤

- የሄኖክ ቀመር የተመሰረተባቸው ፀሐይ፣ ጨረቃና አሥራ ሁለቱ ዐወደ ከዋክብት እንዲሁም አራቱ ገዢ ከዋክብት ለዘመን ያላቸው ትዕምርታዊ የቀመር ድርሻ ይብራራል።
- ፍፃሜ ዓለምና የዘመን ቁጥር መጨረሻ ያላቸው ግንኙነት ከሁለቱም አቆጣጠሮች አንፃር ይተነተናል።
- በጎርጎሮሳዊያንና በአትዮጵያዊያን የዘመን አቆጣጠር መካከል ያለው የስምንት ዓመት ልዩነት ምንጭ ምን እንደ ሆነ በታሪክ፣ በተጠየቅና በሄኖካዊ ሥሌት ይመረመራል።

1.4. ጥናቱ የሚመልሳቸው የምርምር ጥያቄዎች፤

- የፀሐይ፣ የጨረቃ እና አሥራ ሁለቱ ዐወደ ከዋክብት ትዕምርታዊ የቀመር ድርሻ ከሄኖክ ቀመር አንፃር ምን ያህል ነው?
- ፍፃሜ ዓለምና የዘመን ቁጥር መጨረሻ ያላቸውን ግንኙነት ከሁለቱም አቆጣጠሮች ልዩነት አንፃር እንደምን አንድ ሊሆን ይችላል?
- በአትዮጵያዊያንና በጎርጎሮሳዊያን ቀመር መካከል ያለው የስምንት ዓመት ልዩነት ዋና ምንጭ ምንድን ነው ?

1.5. የጥናቱ ጠቀሜታ፤

ይህ ጥናት በመካሄዱ በዘመን ቀመር ላይ ለሚመራመሩ ግለሰቦች፣ ለመደበኛና ለኢ-መደበኛ የትምህርት መስኮች፣ ለሀይማኖት ተቋማት እንዲሁም ለዜጎች የማንነት ግንባታ የጎላ ጠቀሜታ ይኖረዋል ተብሎ ታስቧል።

1.5.1.በዘመን ቀመር ላይ ለሚመራመሩ ግለሰቦች ያለው ጠቀሜታ፤

ጥናቱ ትኩረት ያደረገው እንደሌሎቹ ጥናቶች፣ ኢትዮጵያ የዘመን ቀመሯን «ከሶሪያ ከግብፅ ወዘተ ተቀብላ ነው።» ከሚሉና እና በዚህ ዓይነት አካሄድ ላይ ከተመሠረቱ ጥናቶች ፍፁም የተለየና፣ ኢትዮጵያ በብቸኝነት ጠብቃ ባቆየችው

በሃኖክ መጽሐፍ በተለይም የብርሃናትን ነገር በሚናገረው ክፍል ላይ ትኩረት በማድረግ፤ ለዘመን ቆጠራ ዋናውን ምንጭ አውጥቶ ማሳየት በመሆኑ፤ ለዘመን ቀመር ተመራማሪዎች ተጨማሪ ግብዓት በመሆን ሊያገለግል እንደሚችል ይታመናል።

1.5.2. ለመደበኛ የትምህርት መስኮች የሚሰጠው ጠቀሜታ፤

የሃኖክ መጽሐፍ የህገ ልቦና ዘመን ዕውቀት ነው። ይሁን እንጂ፤ ባለንበት ዘመን በጂኦግራፊ ትምህርት ውስጥ ካሉት ይዘቶች በተለይም ከመሬት፣ ከፀሐይና፣ ከጨረቃ እንቅስቃሴዎች አንፃር ስለሚፈራረቁት የወቅቶች ሁኔታ የሚያብራራውን ምዕራፍ በብዙ መንገድ ስለሚመስለው፤ ትውልዱን ከራሱ ማህበረሰብ እምነትና ባህል የሚያገኛቸውን ዕሴቶች በትምህርት ይዘቱ ውስጥ በማካተት በቀላሉና በሚገባው መንገድ ለማስረዳት አይነተኛ ሚና ይኖረዋል። -- ሰው የራሱን ምስል እንደሚወደው ዓይነት።

ለምሌ፤ በዘመናዊ ትምህርት መሬት በዛቢያዋ ላይ ስትዞር፤ ለፀሀይ የምትጋለጥባቸውን «የኬንትሮስ» መስመሮች በ60 ክፍሎች ያሳየው ሃኖክ ስለመሆኑ ማንበብ እንጂ ጥናት ማካሄድ አያስፈልግም። ነገር ግን፤ ዓለም ንባቡን ወስዳ መጽሐፉን ከመጽሀፍ ቅዱስ ውስጥ በጭቃ የጣለችበት ምክንያት ለጊዜው ባይታወቅም፤ ቢያንስ ይህንን ምስጢር የሚመረምር ንቁ ትውልድ እስኪመጣ ዝምድናውን እያሳዩ ለመሄድ ተጨባጭ አገልግሎት ይሰጣል።

«የፀሐይ ሥራት መንገዱም መመለሱም ይህ ነው። በተመለሰምጊዜ ስልሳውን ኬንትሮስ ሊፈፅም ይመለሳል። ተመልሶም በምስራቅ ይወጣል። ለዘለዓለም የሚኖር ታላቅ ብርሃንም ይህ ነው።» ሃኖክ 21፣52-53

የአየር ንብረትንም በሚመለከት ያስተማረውን ከራስ ነባር ዕውቀት ጋር አዛምዶ፤ በዘመናዊ መንገድ በማቅረብ ትውልዱን ከታሪካዊ ማንነቱ አንፃር ራሱን እንዲሆን አደርጎ ለመቅረፅ ታላቅ ጠቀሜታ ይኖረዋል።

1.5.3. ለሀይማኖት ተቋማት ያለው ጠቀሜታ፤

ወራትን፣ ወቅቶችን፣ ዓመታትን እና ሱባኤያትን፣ በሦስቱ ብርሃናት ማለትም በታላቁ ብርሀን በፀሐይ፣ በታናሹ ብርሃን በጨረቃ እና ምልክት ይሆኑ ዘንድ በተሰጡ መናዝል በከዋክብት መቁጠር በዓለም በሚገኙ ሁሉም ማህበረሰቦች ዘንድ

እንደ ባህል ተለመደ የጋራ እሴት ነው። አቆጣጠሩ እንደየአካባቢውና ማህበረሰቡ ልማድ የተለያየ መሆኑ እርግጥ ቢሆንም፤ ኢትዮጵያ፣ በመንግስትም በህዝብም ደረጃ ለነባሩ የዘመን ቆጠራ ክብር ሰጥታና ጠብቃ እንዳቆየች ይታወቃል። ይህንንም ተቋማዊ በሆነ መልኩ እያስተናገደች የቆየችው የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋህዶ ቤተክርስቲያን ስስትሆን፤ ሁሉም የሃይማኖት ተቋማት የራሳቸው አድርገው አድርገው እንደሚገለገሉበት ይታወቃል። በዘመን ቀመር ጥበብ አካሄድ ወስጥ የተለያዩ ሊቃውንት ማሻሻያ ማድረጋቸው የሚታወቅ ሲሆን፤ ሄኖካዊ መሠረቱን እንዳይለቅ በመታገል ቤተክርስቲያኒቱ የዚህ ዓለም ባለ ወለታ ናት። የዮሐንስ አቡ ቀለምሲስን፣ የዲሜጥሮስን እና ሌሎችንም ቀመሮች እያፈራረቀች እንድትጠቀም የሚያስገድድ ሀይማኖታዊ እና ቀመራዊ አካሄድ መፈጠሩ እርግጥ ነው። በዚህም የተነሳ ጥንታዊው ሄኖካዊ የአቀማመጥ ስልት በኢትዮጵያዊያን ተንታኞች ዘንድ እየተዘነጋ በመምጣቱና በሌዋዊያን ቤተሰቦች እጅ ተወስኖ በመቅረቱ፤ መምህር ሄኖክ « ነገሩ እውነት ነው፤ ቁጥሩም የተጠነቀቀ ነው» ብሎ የዓመቱን ቁመት በ364 ብቻ እንደወሰነ በመደምደሙ፤ ጳጉሜን ከሚመሰርቱት አራቱ ሻለቆች ጋር የሚደመረውን፣ አስፋኤል የተባለው ኮከብ የያዘውን ተጨማሪ የዘመን ቁጥር ዋጋ ስላሳጣ፤ የሄኖክ የዘመን አቆጣጠር ከሌሎች ነብያትና ከባህረ ሀሳብ ሊቃውንት አቆጣጠር የተለየ ተደርጎ ሊወሰድ ችሏል። ለዚህ በቂ ማስረጃ ይሆነን ዘንድ፤ በኢንጂነየር መልሰው ተአምር የተደረሰው “ዓመተ ሄኖክ” የተሰኘው መጽሐፍ ግልጽና የሄኖክን ቀመር የሚጻፈር የሕትመት ወጤት መሆኑን በትንታኔ ደረጃ ማየት ይቻላል።

ስለዚህ፤ ይህ ጥናት የከዋክብትንና የፀሐይን የጋራ ሥርዓት በሚመለከት፤ አራቱን ገዢ ከዋክብትና በነሱ ላይ መደመር ያለበትን የተዘነጋውን አስፋኤል የተባለውን የሻለቆች ሻለቃ ኮከብ ከነተደማሪ ቁጥሩ ስለሚያስታውስ፤ ጠንቅቆ ቆጠራ እንዴት ያለ ቀመር እንደሆነ ስለሚተነትን፤ የጨረቃ ሀፀፅና ምልዓት መቼና እንዴት ባለ አቀማመጥ እንደሚከናወን፤ ሃይማኖታዊውንም ሳይንሳዊውም የምርምር ሥነምግባር ሳይጓደል በተገቢው መንገድ ስለሚተነትን፤ ባለቤቱ ቅርፅን ከነወዙ መጠበቅ እንድትችል አስታዋሽ ይሆናታል ተብሎ ይታመናል።

1.5.4. ለማንነት ግንባታ ያለው ጠቀሜታ፤

የዜጎችን ስብዕና ከታሪካዊ ማንነት ጋር ማዛመድ፤ በአባቶቹ ዕሴቶች የሚኮራ ትውልድ ለመፍጠር እገዛ ያደርጋል። ስለዚህ፤ አዲሱ ኢትዮጵያዊ ትውልድ አባቶቹ ጠብቀው ባቆዩለት ዕሴት የሚኮራ አድርጎ ለመቅረፅ፤ ይህ ጥናት የበኩሉን አስተዋጽኦ ያበረክታል።

1.6. የጥናቱ ወሰን፤

የዚህ ጥናት ትኩረት፤ በኢትዮጵያዊያንና በነርጎሮሳዊያን የዘመን አቆጣጠር የስምንት ዓመት ልዩነት የመጣበትን ምክንያት ማወቅ ሲሆን፤ ለማስረጃነት ሆነ ተብሎ ካልቀረበ በስተቀር፤ ከሁለቱ አቆጣጠሮች ድንበር ውጭ ያሉትን አያካትትም። ለማነፃፀሪያነት የሚቀርበውም ጥንታዊው የሃኖክ ቀመር፤ በመጽሐፉ ውስጥ ከሚገኙት ክፍሎች ውስጥ የብርሃትን ነገር በሚናገረው ክፍል ላይ ትኩረት ያደርጋል እንጂ ሌሎቹን ክፍሎች አያካትትም።

በተጨማሪም፤ በዘመን አቆጣጠር መነሻና መጨረሻ ጉዳይ ውስጥ ከትንቢትና ከአውሬው መምጣት ጋር የተያያዙ ሀሳቦች ሊነሱ እንደሚችሉ ቢታወቅም፤ እጅግ አስፈላጊ ሆነው ከተገኙት አስረጅ ሀሳቦች በስተቀር በመረጃነት አይተነተኑም።

1.7. የጥናቱ ውስንነት፤

ጥናቱ በሳይንሳዊ መንገድ የሚጠና ቢሆንም፤ የዘመን አቆጣጠርና አጀማመር ሳይንስ ያበረከተው ዕሴት ባለመሆኑ በመረጃ አሰባሰብ፤ አደረጃጀትና አተናተን ላይ ሀይማኖታዊ ፅንሰ ሀሳቦች መሳ ለመሳ የሚሄዱበት አጋጣሚ መፈጠሩ፤ ባህሪ-ሀሳብና ዓመተ ሃኖክ የዘመን አቆጣጠሮች ዘዴዎች ያላቸውን አንድነትና ልዩነት የሚያስረዳ በቂና በወጉ የተደራጀ መረጃ ያለመገኘቱ፤ ቁልፍ መረጃ ሰጪዎች ቦታቸውን መልቀቅና ከበጀት ጋር ያልተጣጣሙ የርቀት ጉዞዎች፤ የሰላም ስጋትና አካባቢያዊ አለመረጋጋት የጥናቱ ውስንነቶች ናቸው።

1.7.1. መፍትሔ እና ተሞክሮ፤

የሊቃውንት ሥራዎችን ከድረ ገጾች በማወረድ፤ በአካባቢዬ የሚገኙ ቤተመጻሕፍት በመጠቀምና በነባር ሰነዶች ላይ ትኩረት በማድረግ ችግሮቹን ለመቅረፍ ጥረት አድርጌአለሁ።

ምዕራፍ ፪

2. ክለሳ ድርሳናት፤

ለዚህ ጥናት በመረጃ ምንጭነት የሚያገለግሉት፤ በዋናነት መጽሐፈ ሄኖክ፤ በተለይም የብርሃናትን ነገር የሚናገረው ክፍል ሲሆን፤ ከጥፋት ወጋ በኋላ የተነሱትን ሊቃውንት ሥራዎችና በተለያዩ ሀገሮች በአገልግሎት ላይ ወለው የነበሩና ዛሬም በማህገልግሎት ላይ ያሉ የዘመን አቆጣጠሮች፤ ከዚህም ጋር ተዛመድነት እንዳላቸው የተመረመሩ ፅንሰ ሀሳቦች፤ ከርዕስ ጉዳዩ አካሄድ ጋር ተመሳሳሪ መኖሩን ሊያመላክቱ የሚችሉ የሌሎች ግለሰቦችና ሀገሮች የጥናት ውጤቶች፤ እንዲሁም አጥኚው አርአያ ያደረገው የዘመን ቀመር ፍልስፍና በንፅፅር ይቀርባሉ፡፡

2.1 የንድፈ ሀሳብ መነሻ፤

አጥኚው፤ በንድፈ ሀሳብ ደረጃ አርአያ ያደረገው የሄኖክን የዘመን ቀመር ፍልስፍና ሲሆን፤ ይኸውም የብርሃናት ነገር በመባል የሚታወቀው በሰማያዊ አካላት እንቅስቃሴ ላይ የተመሠረተው ጥበብ ነው፡፡ የሚሰበሰቡት የጥናቱ መረጃዎች ሁሉ በዚህ ንድፈ ሀሳብ መሠረት የሚተነተኑ ሲሆን፤ በተነሳሁበት ርዕስ ጉዳይ ላይ ከዚህ በፊት በሳይንሳዊ መንገድ የተጠና ጥናት ባለመኖሩ ያጋጠመኝን አሉታዊ የአጠናን ችግር ለመፍታት እንዲረዳኝና ያየኋቸውንና እዘጋቸው ዘንድ ያሉትን ክፍተቶች ለጥናቱ አንባቢዎች በተሻለ መንገድ ለማቅረብና የዘመን ቀመር ፅንሰ-ሀሳብ ያለፈባቸውን የኋላ ታሪክ ወይም በርዕስ ጉዳዩ ዙሪያ ምን ምን ተግባራት እንደተከናወኑ ለማስተዋወቅ፤ የመምህር ሄኖክን የዘመን አቆጣጠር ምንነትና ታሪኩ መቼ እንደተጀመረ፤ በታሪክ ዉስጥ ሀይማኖታዊ ተቋማትና ተከታዮቻቸው በባህረ-ሀሳብ ሥራዎቻቸው በኩል ያደረጉት የዘመን ቀመር ጥበቃና አገልግሎት፤ እንዲሁም የሰው ልጅ የሄኖክን የዘመን ቀመር መሠረታዊያን እንደምን አድርጎ ወደ ሚቶሎጂ እና ባህላዊ ዘዴ ቀይሮ በዘመን ምልክትነት እንደተገለገለባቸው ማሳየት እንዲችል በታሪክ፤ በሃይማኖት እና በሚቶሎጂ ደረጃ ከፋፍዬ በአካባቢያዊ ዳራነት ለማቅረብ ሞክራለሁ፡፡

2.2 የተዛማጅ ጽሑፎች ክለሳ፤

በዚህ ጥናት የመልሰው ተግምር፣ ዓመተ ሄኖክ ፫፻፷፬ሰዓድ እና የሳይንቲስቱን ፍራንሲስ ኮሊን፣ The Language of God in History፣ The Legacy of Enoch, Pre-Flood Prophet of God. የተሰኙ ሥራዎች በዋናነት የተዳሰሱ ሲሆን፤ ከዚህ ጥናት ጋር ያላቸው አንድነትና ልዩነት ተብራርቶ ቀርቧል።

ጥናቶቹን አንድ የሚያደርጋቸው ዋና ጉዳይ የሄኖክን የዘመን መቀመሪያ ንድፈ ሀሳብ ተጠቅመው ዘመናትን እና አቀማመሩን መመርመራቸው ሲሆን፤ በጥናቶቹ መካከል ያለው አብይ ልዩነት፣ በጥናት ወጤት መለያየታቸው ነው። በተናጠል ሲነፃፀሩ የመልሰው ጥናት፣ የሄኖክ የዘመን ቀመር ከባህረ-ሀሳብ የዘመን ቀመር የተለየ መሆኑን ሲያሳይ፤ ይህ ጥናት ግን ሁለቱም የዘመን መቀመሪያዎች ጥቂት ተለዋጮች ከሚታዩባቸው በስተቀር ተመሳሳይ መሆናቸውን በቀመር ያረጋግጣል። ሁለተኛው፣ የመልሰው ሥራ ትኩረት ያደረገው በባህረ-ሀሳብ ዘመን አቆጣጠር እና በሄኖክ የዘመን አቆጣጠር መካከል ያለውን ልዩነት የሚያብራራ ሲሆን፤ ይህ ጥናት ግን፣ በኢትዮጵያዊያን እና በጎርጎሮሳዊያን የዘመን አቆጣጠር መካከል ባለው የዘመን ቁጥር ልዩነት ላይ ትኩረት ያደረገ ነው። ሦስተኛው፣ በመልሰው ሥራ ወስጥ አራቱ ገዢ ከዋክብት ብቻ እንጂ በነሱ ላይ የሚደመረው ለስፋኤል/አስፋኤል የቀረ ሲሆን፤ በዚህ ጥናት ወስጥ ግን አስፋኤል ቀመራዊ ድርሻውን እንደያዘ ተገኝቷል። በመልሰው ሥራ ወስጥ የዕለታት መጋቢ ከዋክብት ሦስት መቶ ስድሳ አራት ሺህ መሆናቸው የተገጸ ሲሆን፤ በዚህ ጥናት ወስጥ ግን አሥራ ሦስት ተመላላሽ ከዋክብት ብቻ ናቸው።

የፍራንሲስ ኮሊን ጥናት የሄኖክን የዘመን ቀመር በመመርመር ላይ ብቻ የተመሠረተ ሲሆን፤ ጨረቃ የምትሞላበትን የህፀጽና የምልዓት ሥርዓት በመተወ በየወሩ የሚጎለገውን ስድስት ሰዓት እንዳለ በመተወ፤ በ29 ቀን ከ18 ሠዓት የሚያሰላ ሲሆን፤ ይህ ጥናት ግን ስድስቱን ሰዓት በሄኖክ የህፀፅ እና የምልዓት ሥርዓት መሠረት እንደምን 30 ቀን ተሞልቶ እንደሚቆጠር የሚያረጋግጥ ነው። በዚህ ነጥብ መልሰው እና ኮሊን የሚመሳሰሉበት ጉዳይ አለ። ይኸውም የህፀጽ እና የምልዓት ሥርዓት የማይጠቀሙ መሆናቸው ሲሆን ልዩነታቸው ኮሊን የወሩን የመጨረሻ ቀን ብቻ በ18 ሰዓት ሲያሰላ፤ መልሰው 18ምንቱን ሰዓት 18 ክፍል ብሎ ከ24 ሰዓት ጋር እኩል አድርጎ መቀመሩ ነው።

2.3. ሄኖካዊ፣ ባህረ-ሃሳባዊ እና ሚቶሎጂያዊ ዳራ፤

2.3.1. ሄኖካዊ የዘመን አቆጣጠር ዳራ፤

የሀገ ልቦናው መምህር ሄኖክ፣ የፀሐይን፣ የጨረቃንና የከዋክብትን አነዋወር አይቶና ከመልአኩ አራኤል ተምሮ የብርሐናትን ነገር ለቀጣዩ ትውልድ ፅፎ ማስረከቡን፤ በኋለኛው ዘመን አራት ስትመሰረትም ህንን የፃፈው ሙሴ፣ በሲና ተራራ ግርጌ ቆሞ የኋለኛው ዘመን ትውልድ የቀን ቀመሩን እንደሚስት ነግሮ፤ የሰሙት ላልሰሙት በትክክል እንዲያሰሙ ማስጠንቀቁን፤ በመጨረሻም እየሱስ ክርስቶስ፣ እግዚአብሔር አብ ለዓዳም በገባው ቃል ኪዳን መሠረት፣ ከ5500 ዘመን በኋላ መወለዱን ሊቃውንት ያስተምራሉ። በተቃራኒው አንዳንድ ተቋማት የቴክኖሎጂ ወጤቶችን በመጠቀም ወደ ድንጋይነት የተለወጠውን “አጥንት” በ«ካርቦን ፎርቲ» እየለኩ የሰውን ልጅ ዕድሜ በሚሉ የን ቁጥር ከማሳደግና ፍጥረተ ኃላምን መጽሐፍ ቅዱሳዊ ሚቶሎጂ ወይም አፈታሪክ ከማስመሰሳቸው በስተቀር፤ የኋለኞች እየተቆጠረ እስከ ክርስቶስ መወለድ የደረሰውንና ከዚያም ወደ ፍፃሜ ዘመን በመቁጠር ላይ ያለውን ሐይማኖት ወለድ የዘመን ቀመር ትክክል ስለመሆኑ ወይም አለመሆኑ፤ ያስተማረው መምህርም የነበረ ስለመሆኑ ወይም አለመሆኑ ግለሰባዊ ሀሳብ ከማቅረብ ባለፈ፤ በንድፈ-ሀሳብ ደረጃ መርምሮ በተጨማሪም ጥናታዊ ማስረጃ ትክክል አለመሆኑን ለማሳየት የደፈረ አንድም ተመራማሪ ግለሰብ የለም። ይልቁንም፤ የፀሐይን፣ የጨረቃንና የከዋክብትን አነዋወር በዘመናዊ መሳሪያ ለክተው የአንድ ዓመት ቁመት በአማካይ 365ቀን ከአሥራ አምስት ኬክሮስ ወይም ስድስት ሰዓት ስለመሆኑ ማረጋገጫ በማቅረብ በሄኖክና በሌሎችም ነብያት ከተነገረው የብርሃናት ጥምር ዑደት ጋር የሚመሳሰል ቀመር ሠሩ እንጂ። አልበርት ሜቶን፣ ካሊፖስ፣ ሂፖክራስ እና ፖቶሎሚ በዚህ ዘርፍ ማስረጃ የሚሆኑን ተመራማሪዎች ናቸው።

እነዚህ ብርሃናት፣ ለእግዚአብሔር የሶስተኛ ቀን ፍጥረቶቹ ሲሆኑ፤ ለዘመን አቆጣጠር ምልክት እንዲሆኑ ከዋክብትን ጨምሮ ፀሐይ ታላቁ ብርሃን ጨረቃ ደግሞ ታናሹ ብርሃን ተብለው ተሰይመው ተሰጥተዋል። የቀደመውና እንደ አይሁድ ተረት ሲቆጠር የኖረው የብርሃናት አነዋወር ማስረጃ፣ ይኸው በቅዱስ መጽሐፍ ላይ የተፃፈው ታሪክ ሲሆን፤ እንዲህ በማለት ከአራት ዘ ፍጥረት ትንታኔ ይጀምራል።

«እግዚአብሔርም አለ፤ በሰማይ ጠፈር ውስጥ ብርሃናት ይሁኑ በምድር ላይ ያበሩ ዘንድ፤ ቀኑንና ሌሊቱን ይለዩ ዘንድ።...»
(ኦሪት ዘልደት 1፣14)

ከዚህ ክፍል ቀጥሎ መላእክት ከአዳም ጋር 294 ዓመታት እንደኖሩና የፀሐይን ስልጣን እንዳሳዩት የሚናገረው ተከታይ ነው። ማቲሳላን ከወለደ በኋላ፤

«ፈጣሪያቸውን ከሚያገለግሉ መላዕክት ጋር ስድስት ኢዮቤላት ዘመናችን ኖረ። በምድር ያለውን ሁሉ በሰማይም ያለውን የፀሐይንም ስልጣን አሳዩት።...» ኩፋሌ 6፣28

ከዚህ በኋላ የዘመን ቀመር ዓዋቂ ሆኖ የተነሳው፤ የአዳም ሰባተኛ ትውልድ የሆነው የያሬድና የበረካ ልጅ ሄኖክ እንደሆነ ተፅፏል። ትምህርቱ ሀይማኖታዊ ፅንሰ ሃሳብ በመሆኑ ዓለም አቀፋዊ ተቀባይነት ባይሰጠውም፤ ሄኖክ፤ የዘመንን ቀመር ከመልአኩ ዑራኤል እንደ ተማረ ራሱ ጠቅሶ ፅፏል።

«በሰማይ የሚመላለሱ የብርሃናት ነገር የሚናገር መጽሐፍ ይህ ነው። አንዱም አንዱም በየወገናቸው እንዳሉ፤ አንዱም አንዱ በየዘመናቸውና በየስልጣናቸው አንዱም አንዱም በየመውጫቸውና በየስማቸው ከኔ ጋር ያለ መሪያቸው የሚሆን የከበረ መልአኩ ዑራኤል ባሳየኝ በየወራታቸው ፀንተው እንዲኖሩ የሚናገር መፅሀፍ ይህ ነው።» ሄኖክ፤ 21፣1-2

ከላይ እያየን እንደመጣነው፤ አዳምም የብርሃናትን ምስጢር አይቷል። ከአንድ ሱባኤ በኋላ በትዕዛዝ መተላለፍ ተቀጥቶ ወደ ምድረ ኤልዳ እንዲወጣ እስከ ተገደደበት ጊዜ ድረስ ገነት ወስጥ ጠንቅቆ የቆጠረው ሰባት ዓመት ነው። የእርሱ ሰባተኛ ትውልድ የሆነው ሄኖክም እንዲሁ የብርሃናትን ምስጢር አይቷል። ማየት ብቻም ሳይሆን፤ የፀሐይና የከዋክብትን ሥርዓት እንዲሁም የጨረቃን ሱባኤ ሥርዓት ፅፎ ለልጁ ለማቲሳላ አስረክቧል። ይህም ዓለምን ከጥፋት ባሻገረው ኖህ አማካኝነት በታሪክና በትውልድ ተዋረድ ለኢትዮጵያዊያን እንደደረሳቸው እና በዲያትሮኖኒካል የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍል ወስጥ ተጠቃሎ የሚገኝ ሃይማኖታዊ ትምህርት ነው።

ዓለም የካሌንደር ታሪኳን በሱሜራዊያን ጀምራ፤ በሮማው ካቶሊክ ጳጳስ፤ በአባ ኅርኅርዮስ 13ኛ የ1582ቱ ማሻሻያ ብትደመድምም፤ በአንድም ምዕራፋቸው ላይ ያልጠቀሷት ኢትዮጵያ፤ ከዓመተ ሄኖክ እስከ ባህረ ሐሳብ የዘለቀውን አቆጣጠሯን

በፅንሰ-ሀሳብ ደረጃ ልዩነት ሳትፈጥር እንደምን አድርጋ እንደ ሰንሰለት አያይዛ ለትወልድ እንዳደረሰች የሚያረጋግጥ የራስዋ የሆነ ታሪክ ያላት ሀገር መሆንዋ ከሄኖክ ታሪክ አንፃር በባዕዳን ፀሐፊዎች ሳይቀር ቢመሰከርላትም፤ የትምህርቱ ፍጹምነት ግን በራሳቸው በኢትዮጵያዊያን ጭምር በመተቸት ላይ ይገኛል። ፍራንሲስ ኮሊን እና እሱን የመሳሰሉ ተመራማሪዎች፤ ኢትዮጵያንና ሄኖክን መዘከር እስከ ጀመሩበት እስከዚህ ዘመን ድረስ፤ ዓለም በዘመን ቀመር በኩል ኢትዮጵያን ማወቅ አልፈለገችም። እንዲያውም የግብጽ ጥገኛ እንደሆነችና ግብጽ የጎርጎርሳዊውን ቀመር መጠቀም ብትጀምርም ኢትዮጵያ ባለችበት እንደ ቆመች ይታሰባል።

“A calendar similar to the Julian one, the Alexandrian calendar, is the basis for the Ethiopian calendar, which is still the civil calendar of Ethiopia. Egypt converted from the Alexandrian calendar to Gregorian on 1 Thaut 1592/11 September 1875.” Julian calendar, Wikipedia, p.14.

ፍራንሲስ ኮሊን፣ “የእግዚአብሔር ቋንቋ በታሪክ ውስጥ” በሚለው መፅሐፉ ውስጥ ከቁምራን ዋሻዎች በአንደኛው ውስጥ ከተገኘው ተመሳሳይ ቅጂ ጋር እያነፃፀረ፤ ኢትዮጵያውያን ለዘመናት ጠብቀው ስላቆዩት የሄኖክ መፅሐፍና ስለሄኖክ ማንነት ባተተበት ክፍል፤ ስለነዚህ የሰማይ አካላት የሚከተለውን ሀሳብ አስፍሯል።

“Enock: the first magi to fully decipher the heavenly tablets; unfortunately, many wonderful records of Yahweh`s greatness were almost completely lost due to satanic corruption and destruction before and after flood. One of these magnifycent records is found in the night sky- in the constellations of the Zodiac. There is ample evidence in the book of 1 Enock that the language of God found in the Mazzaroth or Zodiac was known and understood prior to the great flood.”

ታዋቂ የሆኑ ባዕዳን ተመራማሪዎች፣ የሄኖክን ሥራ በድንገት መንገድ ላይ ወድቆ እንደተገኘ የወርቅ ቡችላ ድንጋጤ በተቀላቀለበት አድናቆት አፍጠው ሲመለከቱና ለማወቅም ሲወተረተሩ፤ አዲስ የተነሱ ኢትዮጵያዊያን ፀሐፊዎችና የባህረ ሐሳብ መምህራን ሄኖክ፣ የአመቱ ቁጥር 364 እንደሆነ ስለፃፈ ሳይንስ ካረጋገጠው 365 ¼ ቀን ጋር እኩል እንዳልሆነና ቀደም ሲል እስራኤላዊያን

ተጠቅመው የተዉት መሆኑን በመግለጽ፤ ሌሎችንም ምክንያታዊ የሆኑ የመከራከሪያ ነጥቦች እንደሚያቀርቡ መገንዘብ ችያለሁ።። ይባስ ብሎ በሞዴልነት ተጠቅሜ የኢትዮጵያዊያንና የጎርጎርሳዊያንን ዓመታት ቁመት እስካበት ዘንድና የልዩነታቸውን ምንጭ ያሳየኛል ያልኩት ቀመር ጎዶሎነቱ ከመረገሩም በላይ፤ ሄኖክ የሚባል ነብይ እንዳልነበረ፤ ቀመሩም ስሙን መጥቀስ ያልተቻላቸው የሌላ አንድ አስተራሮኖመር ሊሆን እንደሚችል የሚናገሩና የሚጽፉም ግለሰቦች መኖራቸው የጥናቱን አካሄድ ገና ከጅምሩ ምን ያህል የሚያደናቅፍ እንደ ነበር ሁሉም አንባቢ መገመት ይችላል።

አንደኛው ሀሳብና ምክንያት፤ መጽሐፈ ሄኖክ፤ ኢትዮጵያዊያን ከሚጠቀሙበት መጽሐፍ ቅዱስ ዉጭ በአዉሮፓዊያን መጽሐፍ ቅዱሳት ዉስጥ አለመገኘቱን መነሻ የሚያደርግ ነዉ።። ስለዚህ ጉዳይ የዉጪዉን ዓለም ሰነዳዊ ማስረጃ በማፈላለግ ላይ እያለሁ፤ በዉስጤ ካለዉ ነባር እምነት የተነሳ ዶሮ ሳይጮህ ክርስቶስን ሦስቱ የካደዉ አስቆሮቶ ይሁዳ፤ የይሁዳን መልዕክት እየጠቀሰ ስድብን የሚያስተምር እስኪመስለኝ ግራ የተጋባሁበትና ከአደባባይ እንደተሸሸገ እንዲኖር የተፈረደበት የሚመስል አንድ ስለ ነገስታት አደባባይ የሚያወሳ፤ በሀገሬ ዉስጥ በሀገሬ ልጅ የታተመ የዕድል መመልከቻ መጽሐፍ በእጅ ገባ።። ከሳይንቲስቱ ፍራንሲስ ኮሊን ዉዳሴ በስተጀርባ ይህንን ሰነድ በሀገር ልጅ የተጻፈ መሆኑን ማወቅ ለጊዜዉ የተመራማሪነትን ስነምግባር አስረስቶ በተፈጥሮ ድብቅ ትዕዛዝ ስሜታዊ ያደርጋል።። መጽሐፉን ከልጅነቱ ጀምሮ እያየሁት ባድግም፤ ከምንዘል ከዋክብትና ዕድል መመልከቻነቱ በስተቀር በይዘቱ ዉስጥ ስለሄኖክ፤ ስለባህረ-ሀሳብ እና ስለዘመን አቆጣጠር ጉዳይ በንፅፅር የሚያትት ዕንሰ-ሀሳብ መኖሩን ልብ አላልኩም።። ስለአሥራ ሁለቱ ዐዉደ ከዋክብት ያለኝን መረጃ ለማጠናከር በማሰብ ተጨማሪ ንባብ ሳደርግ፤ ጥናቴን ፈታኝ የሚያደርጉ ሐተታዎች በዚሁ መጽሐፍ ዉስጥ አገኘሁ።። የኸዉም መጽሐፈ ሄኖክ የሚባል እንደሌለ፤ ቢኖር ኖሮ በሌላዉ ዓለም መጸህፍት ዉስጥም ይገኝ እንደነበረና ምናልባትም ከግዕዝ ጽሁፍ የተገለበጠና አንዱ ዋሾ ደብተራ የጻፈዉ መሆን እንዳለበት የሚያብራራ ጥቅል ሀሳብ ነዉ።።

“ሐዋሪያዉ ይሁዳ የሚጠፉትን ሰዎች እግዚአብሔር ሊፈርድባቸዉ ይመጣል ብሎ ትንቢት እንደተናገረ ይላል እንጂ፤ ጻፈ አይልም።። ስለዚህ በኢትዮጵያችን የአለዉ መፅሐፈ ሄኖክ የተባለዉና የሄኖክን ዕድቅ ቢያመዛዝኑት ከሰማይና ከምድር የተራራቀ መሆኑ እዉነተኛ ሕሊና ያለዉ ሳይመዘነዉ አይቀርም።።

ጽሑፍ የተጀመረውም በእነ ዘመነ ሙሴ ይመስላል እንጂ ከዚህ በፊትስ መጽሐፍ ስለሌለ «ዘመነ መንፈስ» እየተባለ አራት ዘፍጥረትንም የቃል ትምህርት ሆኖ ከአባት ወደ ልጅ ይተላለፍ ስለነበር፤ ሙሴ መጽሐፍ አለልህና አንብበው ይል ነበር። ዘዳ 32/7። ማስረጃውም፤ በግዕዝ ቋንቋ ብቻ ዋሾ ደብተራ የፃፈው ካልሆነ በቀር በዕብራይስጥ ወይም መጽሐፈ ሄኖክ ሐሰት ለመሆኑ እውነተኛ በጽርእ ቋንቋ የተፃፈ ጥንታዊ መፅሐፍ፤ ከቶ በዓለም ሁሉ አለመገኘቱ ነው። በዓለም ሁሉ ያለውም ያወ ከኢትዮጵያዊያኖች መፅሐፍ ከግዕዝ ቋንቋ የተገለበጠ ብቻ ነው።” ይላል። አወደ ነገስት፤ ገጽ 71።

ማንኛውም ተመራማሪ፣ ከሚኖርበት እምነት አኳያ አወቃለሁ ከሚለው የሄኖክ ትምህርቶች አንፃር ይህንን ሀሳብ እንደ ክህደት ቢቆጥረውም፤ በታሪክ፣ በተጠየቅ አካሄድ እና በቀመር ከማስረጃትና በጥናት ከማረጋገጥ ወጭ፤ በስሜታዊነት ሊሰጥ የሚችለው አንዳችም ሳይንሳዊ ምላሽ አይኖረውም። ምክንያቱም፤ ሄኖክ፣ የኢትዮጵያዊያን ብቻ ሳይሆን የዓለሙ ሁሉ መምህር መሆኑን የገለፀበት መንገድ፤ ከፃፋቸው ይዘቶች አንፃር በዘመናዊ መንገድ ሊመረመር የሚችል ስለሆነ። እናም ይህንን ሰነዳዊ አስተያየት በትንተና ክፍል ወስጥ እውነትነቱና ሐሰትነቱ እስከሚፈተሽ እና እውነተኛው ምላሽ እስኪገለግለን ድረስ፣ የጥናቱን አንባቢ የዕይታ አድማስ ለማስፋትና ያየሁትን የክፍትት ምስላዊ ገጽታ በጥቂቱም ቢሆን አይቶ እንዲጋራኝ የማድረግ ያህል፤ ጊዜ ሳልፈጅ በሚከተለው ማስረጃ ገረፍ አድርጌ አልፋለሁ።

“It is possible-even probable that the existence of Qumran fragments of these chapters in 1 Enoch may have been covered up and destroyed by those who want no evidence that would support Christianity’s claims about Yahshua.” F.Colin.p.80

እናም፤ የሀሳቡ አቀንቃኝ፣ ከሙት ባህር አጠገብ፣ ከቁምራን ዋሻ ወስጥ በአራማይክ ቋንቋ ተጽፎ ስለተገኘው፣ ስለዚህ ጥንታዊ የሄኖክ ጥቅል መጽሐፍ የሰማዉ ነገር የለም ማለት ነው። የዘመን ርዝመትና የዋሻ ወስጥ ኑሮ መጽሐፉን ገጾች የበጣጠሰው ቢሆንም፤ ተመራማሪዎች ተመድበውለት ገጾቹ እየተቀጣጠሉም ቢሆን የትርጉም ሥራ ከተጀመረ ቆይቷል። በተጨማሪም፣ መጽሐፈ ሄኖክ በላቲን ሀገሮች መጽሐፍ ቅዱስ ወስጥ በዲያትሮኖኒካል መጻሕፍት ተርታ ተመዝግቦ እንደሚገኝ

የሚያወቅም አይመስለኝም። ይሁን እንጂ፤ አስተያየት ሰጪው በሄኖክ ጉዳይ ላይ ብቻ ሳያበቃ፤ ባህረ-ሀሳብም የሚከተላቸው አንዳንድ ፅንሰ-ሀሳቦች የሞኞች ፍልስፍና መሆናቸውን በመጥቀስ፤ በዘመን ቀመር ላይ ከፍተኛ አስተዋጽኦ ያበረከቱና አንቱ የተባሉ አንድ ታላቅ ኢትዮጵያዊ ሊቅ የነገሩ ምሳሌ በማድረግ፤ የሀሳቡን ትክክለኛነት መጽሐፍ ቅዱስን እየጠቀሰ በሊቁ ሃሳብ ላይ ይሳለቃል።

“ ከኢትዮጵያ ሊቃውንቶች አንዱ አለቃ ኪዳነ ወልድ ክፍሌ ዓመተ ዓለምን 5000 ሺህ ከ500 መቶ መሆኑን «መዝገበ ፊደል» በማለት በሰየሙት መፅሐፋቸው ከገጽ 24-29 ለማስረጃ ያቀረቡት ጽሑፍ ግን እርሳቸውን የመሰሉ ፊሎሶፊዎች የሴፍ ሁስና አቡሻክርን ምስክሮች በማድረግ የማያጠግብ ጥቅስን በማጠራቀምና ዓለም በሙሉ የተቀበለውን ቅዱስ መጽሐፍንም ጎደሎ ነው ብለው ነቅፈው ሶስት ዓይነት ኦሪት አለ ሲሉ ጽሑፎችን እያፋለሱ መጻሕፍተ ሙሴን ትተው አዋልድን ለምስክርነት ጠቅሰዋል። ብልህ ሲሞኝ ተራራን ያህላል ይባላል።” አዉደ ነገሥት(ሐተታ መናፍስት)፤ ገጽ 71።

ከዚህ የምንረዳው እውነት፤ ዓለም፣ የሄኖክ መጽሐፍ እንዲጠፋ የፈለገችበት ምክንያት እንዳላት መነገሩ ተረት-ተረት ያለመሆኑን ነው። በ2001 የአክሱም ቲውብ፣ የሄኖክ መጻሕፍት በሠይጣን ማህበር አባላት ተንኮል እየጠፋ መምጣትና ምክንያቱ ደግሞ መጽሐፉ የሰይጣን ማህበር አባላትን የመጨረሻውን ዘመን ሸንፈትና የጥፋታቸውንም ዘመን በትክክል ስለሚያሳወቅ ካደረገቸው ጥንታዊ ስጋት አንፃር እንደሆነ ካብራራበት ይዘት ጋር በእጅጉ በሚመሳሰል መልኩ፤ ሳይንቲስቱ ፍራንሲስ ኮሊን የሚከተለውን አስተያየት አስፍሮ እናገኛለን።

“Eschatologically-speaking, we are already in the Last Day, and the seven-year Tribulation that must occur before Christ’s Second Coming is imminent. This means that the Antichrist of antichrists is probably alive and well at this time, and it is likely that he already has some political, economic and military power to utilize toward achieving his destructive and diabolical aims .” Collin. p 80

ሁለተኛው ሀሳብ፤ መልሰው ተግምር (አ/ር)፤ 2010ዓ/ም፤ ዓመተ ሄኖክ፤ በተሰኘ መጽሐፉ፤ ባህረ-ሀሳብ ከሄኖክ ፈፅሞ የተለያየ አቆጣጠር መሆኑን አረጋግጦ በተባራሪነት የተነተነው ሀሳብ ነው። መልሰው ለሄኖክ ያለውን የላቀ ፍቅር ብገነዘብም፤ ሙሉ ሥራውን፤ ሄኖክንና ሥራዎቹን በመጥቀስ የተገነባ፤ በህትመት ደረጃ በሚገኝና በተለያዩ ማስረጃዎች የተደገፈ ትልቅ ቀመራዊ ክፍተት አድርጌ አይቸዋለሁ። ከዚህም የተነሳ፤ የጥናቱን ግማሽ አካል የሚጋርደውን ይህንን ሥራ በአደባባይ መሞገት በሚያስችለኝ ቅርጽ፤ በሄኖክ ሥራዎች ዙሪያ ተጨማሪ የጥናት ሥራዎች ለመሥራትና ቀመሮቹን እስከነ መርጃ መሣሪያው ጭምር በፈጠራ መልኩ ለማቅረብ እስከመገደድ ደርሻለሁ። ስለዚህ፤ በርቀት ብቻየን ካየኋል ጭላንጭል ተነስቼ፤ የሀገሪን ማር ሌሎች እንዳሻቸው ቆርጠው መልሰው በወድ ዋጋ እንዲያስልሱኝ ባለመፈለጌ፤ ብዙዎችን እያደናገረ ያለው የሄኖክ 364 የተጠነቀቀ ቁጥር ፅንሰ-ሀሳብ በእንግሊዘኛው አብሶሊውት ሶሊሽን /absolute solution/ የሚለውን ቀመራዊ ፅንሰ ሀሳብ ያዘለ ጥምር ቃል በጥሬው ከመተርጎም የመጣ ስህተት መሆኑን እና በሄኖክ ሥራ ወስጥ ጠንቅቆ ቆጠራ/absolute counting/ የሚባል አቆጣጠር መኖሩን በትልቅ መስኮት በኩል የማሳየት ሙከራ እንደማደርግ ለጥናቱ አንባቢዎች ጠቁሜ አልፋለሁ። እናም፤ 364 የተጠነቀቀ ቁጥር በሶሊውሽን ሴት /Solution Set/ ወስጥ ምን ያህል እንደነበረ የሄኖክን በኩል የተደራጀ ትዕምርታዊ ቁጥር ማስላት እንደሚጠይቅ አስቀድሞ ማወቅ ተገቢ የሚሆነው ለዚህ ሲባል ነው። ምክንያቱ ደግሞ፤ ሄኖክ ያለ አንዳች በቂ ምክንያት፤ በአራቱ ገዢ ከዋክብት ላይ አስፋኤል የተባለውን ኮከብ ስለማይደምር ነው። በዘመናዊው የሂሳብ ትምህርት ወስጥም ቢሆን የተሰጠን ጥያቄ መመለስ የሚቻለው አስቀድሞ በተበጀለት “ፎርሙላ” እንጂ በራስ ፍላጎት ላይ የተመሠረተን አሠራር በመከተል አይደልም። ስለዚህ፤ የሚያጎለው የሄኖክ ፎርሙላ ሳይሆን ያጎደልነው ከዋክብታዊ ቁጥር ለሆነ እንደሚችል መመርመር ይኖርብናል ማለት ነው። ከዚህ ፅንሰ ሀሳብ ጋር ተያይዞ በተጠየቃዊ አካሄድ መታየት ያለበት ጉዳይ፤ በሄኖክ ቀመር ውስጥ የማይሞላ ቀን የማይሞላ ወር የማይሞላ ወቅት የማይሞላ ዐወደ ዓመት ያለመኖሩ ሲሆን፤ ይህንንም ተመራማሪዎች መዘንጋታቸውን በሥራቸው አንፃር በግልጽ እንመለከታለን። ከዚህ አንፃር ሄኖክ የሚያሰላባቸውና ከጨረቃና ከፀሐይ አካሄድ ጋር የሚያስተባብራቸው፤ ዐወደ ከዋክብት ሁሉ ትዕምርታዊ የቁጥር ድርሻ ያላቸው በመሆኑ፤ የተናጠል ቁጥራቸውን አወቆ በአግባቡ መቀመርን እንደሚጠይቅ

በመገንዘብ ከሌሎች ሥራዎች አንፃር አጥኝውን በአግባቡ መሞገት የአንባቢው ጥብቅ ኃላፊነት ይሆናል። ምክንያቱም፤ የሄኖክ ሥራ እውነት በማይመስሉ ነገር ግን ሲዘረዘሩና መረጃው ሲቀርብ በሚታመኑ ፅንሰ ሀሳቦች የተሞላ ረቂቅ ሥራ ስለሆነ የጥናቱ አቅራቢ ዘንግቶ ያለፋቸው ፅንሰ ሀሳቦች ሲኖሩ፤ ያገኙትን ክፍተት በእውቀት እየተቹ ጉድለቶቹ እንዲሞሉ እገዛ ማድረግ ስለሚችሉ ነው። ይህንን ሀሳብ ለአንባቢው ግልጽ ለመድረግ፤ ሄኖካዊው የብርሃናት ነገር ሀሳብን ብቻ አቅርቦ አምነን እንድንቀበል የተፃፈ ሃይማኖታዊ ፍልስፍና ብቻ ሳይሆን፤ በተጠየቅ አካሄድ በሚመራ ፅንሰ-ሀሳብ የታጀበና በተሳትፎ የሚዳብር አሳታፊ ቀመራዊ ክፍል እንደሆነ ለማስገንዘብ ነው።

በሄኖክ የብርሃናት ነገር እና በባህረ-ሃሳብ ዉስጥ የሚገኙ፤ በሙዳዬ ቃላት ክፍል ቢቀመጡ ጥርት ብለው ሊታዩ የማይችሉ፤ ነገርግን፤ አንባቢው እስከዚህ ድረስ ካያቸውና ከተለማመዳቸው ፅንሰ ሀሳቦች ጋር እያቆራኝ በቀላሉ ሊረዳቸው እንደሚችል ከታሰቡ ቃላት በተጨማሪ ፀሐይና ጨረቃ አንባቢው አስቀድሞ ከሚያውቀው ስማቸው ሌላ ከቀመራዊ ግብራቸው አንፃር ያላቸውን ሄኖካዊ ስያሜ እስከነ ትርጉማቸው አስተዋውቄ አልፋለሁ።

• የጨረቃ ስሞች፡-

- 1.አሶኒያ /crescent/ በ1ኛ እና የ28ኛ ቀን፤
- 2.ዕብላዕ /half moon/በ7ኛ እና በ21ኛ ቀን፤
- 3.በናሴ /gibbous/በ11ኛ እና በ18ኛ ቀን፤”
- 4.ኢራዕ /full moon/በ15 ቀን ሲሆኑ፤ በእንግሊዘኛው “new moon”

ለማትታየው የ29ኛ ቀን ጨረቃ የተሰጠ ስያሜ ነው።

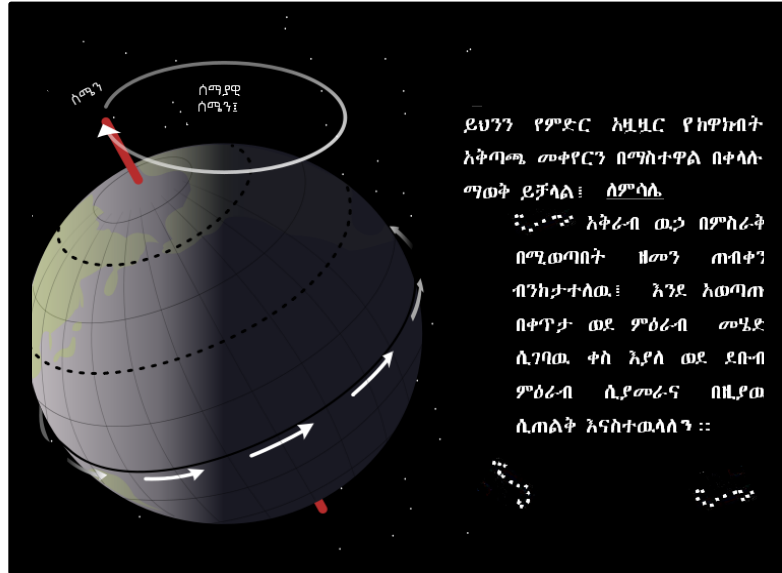
• የፀሐይ ስሞች፡-

- 1.አሪያሬስ - ጮራ
- 2.ቶማስስ - ጀምበር ይባላሉ።

• ምልክት ያለው ዘመን/አበቅቴ/፡- በሄኖክ ቀመር ጨረቃ ብቻዋን ያስቆጠረችው የዓመቱ ቀን ከተሰላ በኋላ፤ የሚተርፉት ቀናት ሲሆኑ፤ ጥንተ አበቅቴ 19 ቀን ሲሆን እያንዳንዱ ቀን የምስክር ቀን ተብሎ በዓመተ ሄኖክ ዓመታት ላይ በመደመር፤ ፀሐይ ጨረቃና ከዋክብት በተፈጠሩበት ሆኑት እስከሚገናኙበት ዕለት

የሚያደርስ የ19 ዓመት መቀመሪያ /Formula/ ነው። ይህ ዙር በሄናክ ቀመር መሠረት አንድም ሳያዛንፍ ሙሉ እና አዲስ ጨረቃን ምልክት እያደረገ የሚቆጠርበት ነው።

- **የጨረቃ ማወጫ/መጥቅፅ/:-** በዓል መቼ እንደሚወልድ አዋጅ የሚነገርበትና የዕለት ማወጫ ሲሆን፤ ከአበቅቴ ቁጥር ጋር ሲደመር ሁልጊዜ የአንድን አወደ ወርህ ቀናት የሚሞላ ነው። የጨረቃ ትርፍ ቀናት በአዲሱ ዓመት የመጀመሪያ ወር ላይ የሚገኘውን የቀን ቁጥር መሠረት በማድረግ 30 ሆነው እየተሞሉ የዓዲሱን ዓመት ወራት በፀሐይ መንገድ መለካት የሚጀምሩበት ዕለት ነው። በሌላ አገላለጽ ጨረቃ እና የፀሐይ የአንድ ዓመት ዙሪቸውን ቀናት የሚመጣጠንበትና ወደፊት የሚመጡ ቀናት እስከነ ቁጥራቸውና አገልግሎታቸው የሚታወቁበት ቀመር ነው።
- **ሕፀፅ:-** ጨረቃ፣ መንገድዋ በፀሐይ መንገድ ሲሰፈር ወይም በሠላሳኛው ቀን ያላት ጉድለት ነው።
- **ምልዓት:-** የጨረቃ ጉድለት በየወሩ፣ በየዓመቱ፣ በየወቅቶችና በየሰዓቧዉ በበከዋክብትና በፀሐይ ሥርዓት የሚሞላበት ቀመራዊ አካሄድ ነው።
- **ምቅዋማት:-** አራቱን ወቅቶች ወይም የዘጠና አንድ ቀናትን የሚለዩና ጳጉሜን የሚመሠርቱ ሚልክኤል፣ ሕልመልመሌክ፣ ናርኤልና ምልኤል ተብለው የሚጠሩ አራቱ ገዢ ከዋክብት ናቸው።
- **ቅንገታት:-** አራቱን ገዥ ከዋክብት የሚከተሉና የወር መጋቢ ኮከቦችን የሚመሩ ኢይሱማኤል፣ ኢየሱሳኤል እና እንድርናኤል ተብለው የሚጠሩ ሶስት ኮከቦች ናቸው።
- **ዐዉደ ከዋክብት/ሥርአታት/:-** በእንግሊዘኛው /zodiac stars/ የሚባሉት ሲሆኑ፣ በሁለተኛው ሰማይ ወስጥ የሚገኙና በምድር ሰቅ ዙሪያ የሚታዩ ቀዳይ ከዋክብት ናቸው። እነዚህ ከዘመን ምልክትነት አንጻር ከዓለም ሀገሮች ጋር በጋራ እሴትነት የሚታወቁ ስለሆነ፤ ከዘመን ፅንሰ ሀሳብ ጋር ካላቸው ቁርኝት አንጻር በሰንጠረዥ እና በምስል ለማሳየትና ለማስረዳት እሞክራለሁ።

- **ሰማያዊ ሰሜን፡-** በሳይንስ ምድር 23½ ዲግሪ ያዘነበለች መሆኑ ይታወቃል። ይሁን እንጂ ፀሐይና ከዋክብት ጨረቃ ወደ ሰሜንና ደቡብ አቅጣጫ የሚያደርጉት እንቅስቃሴ በሰማያዊ ሰሜን ዕይታ አንጻር ምድር በምታደርገው በዛቢያ ላይ የተመሠረተ እንቅስቃሴ እንደሆነ የምናረጋግጥበት አቅጣጫ ነ ወ።
- **የፀሐይ ደጃፎች፤** ፀሐይ ጨረቃና ከዋክብት ይወጡበታል፤ ይገቡበታል የሚባለው የፀሐይ መንገድ ነው። በሄኖክ አገላለፅ በዚህ መንገድ ቢነገርም፤ በጂኦግራፊ ትምህርት ውስጥ የተጠቀሱን ኬክሮሶች /Latitudes/ የሚያመለክት ነው። ወደ ምስራቅና ምዕራብ የተሰመሩት የሀሳብ መስመሮች ናቸው።
- **ኬንትሮስ፡-** ከደቡብ ዋልታ እስከ ሰሜን ዋልታ ምድርን እኩል እየከፈሉ ለሚሄዱት 60 መስመሮች የተሰጠ ስያሜ ነው። በዘመናት መካከል ኬክሮስና ኬንትሮስ መተለዋወቅና በየትምህርት ዘርፉ ያገለገሉ ሲሆን፤ ይህንን ችግር ለመቅረፍ በሄኖክ መጽሐፍ ያለውን አጠቃቀም እንዳለ ወስጃለሁ።

2.3.2. ባህረ-ሀሳባዊ የዘመን አቆጣጠር ዳራ፤

ይህ ክፍል የባሕረ ሀሳብን አመጣጥ ወይም መነሻ ብቻ ሳይሆን እግረ መንገዳችንን የቀመረ ሄኖክንና የባሕረ-ሀሳብን ዕንሰ ሀሳባዊ አንድነትና ልዩነት እየቃኘን እንድናልፍ የሚያግዙ ተነፃፃሪ ሃሳቦች የሚንፀባረቁበት ክፍል ነው። ምክንያቱም፤ የሰው ልጅ የከዋክብትን ስርዓትን በመተወ፤ የፀሐይንና የጨረቃን

መንገድ ብቻ በመለካት ዘመንን እና አቀማመሩን እንደገና ለመመርመርና አዲስ ቀመር በሚያበጅበት ጊዜያት ሁሉ፤ የተለያዩ የሃይማኖት ሊቃውንት ሄኖካዊ ዕሴቶች እንዲጠበቁና ነባሩ የአቆጣጠር ልማድ ሃይማኖታዊ ዕሴቱን እንዳይስት በጥብቅ እየተከታተሉ የማስተካከያ ሥራዎችን ሠርተው አልፏልና ነው። በዚህ ጥበብ ዙሪያ ከለፉት ልፋት አንፃር ሁሉም ሃይማኖታዊ ጥበብን መሠረት ያደረገ ቀመር አስተላልፏል ባይባልም፤ በሳይንስም በኩል ያለውን ሀሳብ ጠብቀው ስላቆዩልንም ጭምር በትውልዱ ፊት ሳልጠቅሳቸውና ሳላወድሳቸው የማላልፋቸውና ዘመንን እንደ ዓይናቸው ብሌን ጠብቀው ያቆዩ የሀይማኖት አባቶችና እና የግል ተመራማሪዎች፤ አቡሻህር ወልደ አቤል ሄሬም ወይም አቡሻህር ወልደ እልቢ ፈረሽ፤ ሰዒድ ወልደ በጥሪቅ፤ ማህበብ መንበጋዊ፤ ሰዒዳዊያን አይሁድ፤ ዮሐንስ አፈወርቅ፤ ቄርሎስ፤ ኤጲፋኒዮስ (አክሲማሮስ)፤ ዮሐንስ ዘደማስቆ፤ ማርቆስ ወልደ ቀምበር፤ ጊዮርጊስ ወልደ አሚድ እና ቅዱስ ዲሜጥሮስ በዋናነት ይጠቀሳሉ። ዛሬም ዳካቸውን ተከትለው ዘመንን ከንጥቂያ የሚታደጉ ልጆች ያፈሩ ቀዳሚ ባለታሪክ ናቸው። ዛሬም ቢሆን ከነዚህ ሊቃውንት የተማሩት ኢትዮጵያዊያን የዘመን ጠባቂዎች የሚቀምሩባቸው፤ እንደ ደራሲው የጥበብ አስተዋፅኦ የተለያዩ አርዕስቶች ያሏቸው ሌሎች ሳይንሳዊ አከፋፈሎች ቢኖሩም፤ ከዓመተ ሄኖክ ጋር ፅንሰ ሀሳባዊ አንድነት ያላቸው የባህረ-ሀሳብ ዕውቀቶች መሆናቸውን ከምንደርስባቸው ተጠቃሽ ፅንሰ ሀሳቦች አንፃር እያየን እንሄዳለን። ከዘመን አከፋፈል አንፃር በባህረሐሳብ ውስጥ በዋናነት የሚታወቁት ሰባት የዙር ዓይነቶች ያሉ ሲሆን፤ ከሄኖክ ጥንት አበቅቱ ጋር ምንም ዓይነት ግጭት የማይፈጥሩ፤ ነገር ግን መነሻቸው በሁሉም መንገድ ሄኖካዊ ባይሆንም፤ በየዘመናቱ ለተነሱ የዘመን ቀመር ክርክሮች ምላሽ እንዲሆኑ የተበጁ ሳይንሳዊና ስነፈለጋዊ ምላሾች መሆናቸውን ያለምርምር እንዲሁ ማረጋገጥ ይቻላል። ከነዚህም አንዳንዶቹ በሄኖክ ቀመር ውስጥ ያልነበሩ ነገር ግን በሃይማኖታዊ ጉባኤ ውሳኔ ከተለዩት የበዓል አከባቢ ቀናት በስተቀር፤ ሄኖክ አስቀድሞ ባዘጋጀው የዘመን ቀመር መዋቅር ውስጥ ያለስህተት በብዜት ብቻ የሚለዋወጡ ሰባቱ ዐዕዳዳት/ዙሮች/ በመባል የሚታወቁት ከታች የተመለከቱት የዘመን አከፋፈሎች ሲሆኑ፤ ከነዚህም ውስጥ፤ ዐወደ ማህተም /ማዕከላዊ ቀመር/ እና ዐወደ ቀመር /አብይ ቀመር/ ብቻ የሳይንሳዊ ምርምር ውጤቶች እንደሆኑ የተረጋገጠ ነው። በተጨማሪም፤ ከስነ-ምግባራዊ ጉዳዮች አንፃር በዚህ ክፍል ውስጥ የጥናቱን አንባቢ አስገንዝቤ ማለፍ የሚገባኝ አብይ ጉዳይ ያለ ሲሆን እሱም፤

የጥናቱን ትኩረት በከፊል የሚይዘው በሄኖክ ቀመር አንጻር ክርክር በሚስተዋልበት፣ በዓመቱ ቁመት እና በምልልሱ ላይ ብቻ በመሆኑ፣ ስለመስፈሪያው ትክክለኝነትና አሰፋፊ ስለፋለሁ እንጂ፣ ሁሉም በየቤቱ ስለሚሰፍርበት ስንዴ ወይም ገብስ ለመናገር የተዘጋጀሁ አለመሆኔን በሚመለከት ነው። ምክንያቱም፣ እነዚህ ዙሮች እንደየ እምነት ተቀዋሙ የየራሳቸው የሆነን ሃይማኖታዊ ድንጋጌዎችን ስለሚከተሉ ነው።

1. ዐዉደ ዕለት፡- የ24 ሰዓት ዙፋን ሳያዛነፉ አንድ ዕለት የሚመሰርቱ መሆኑን የሚያሳይ ነው። በሄኖክ ቀኒቱ ከቀናት ብታጥርም ብትረዝምም፣ ሌሊቱ ከሌሊቶች ቢያጥርም ቢረዝምም 1 ዕለት በ24 ሰዓት/ 18ክፍል+ ምልዓት/ ተለክታ የተወሰነችና መሸራረፍ የሌለባት ናት። በየቀኑ ፀሐይ ስልሳ ኬንትሮስ እየጨረሰች፣ ጨረቃ አንድ ኬንትሮስ እያጎደለች የሚጓዙበት የአንድ መዓልትና ሌሊት የጋራ መንገድ ቁመት ነው። በዚህ መልክ እየዞሩ አንድ ሳምንት ያስገኛሉ። የሌሎች ሀገሮች ግን ፀሐይ 24 ሰዓት ላይ የተወሰኑ ዲጂቶች እንደምትጨምር አማካይ ቁጥር በማስቀመጥ ያስተምራሉ።

2. ዐዉደ ወርግ፡- ሳምንታት በሰባት በሰባት ቀን ቁመታቸው እየተመላለሱ ወርን የሚያስገኙበት ቀመር ነው። የዚህም ወር መሰረቱ የጨረቃ መንገድ ሲሆን፣ በብርሃን የታተመውን ሃያ ስምንት ቀን የሚያመለክት ሲሆን ስያሜውም ጨረቃን መሠረት ያደረገ ነው። በሌላ አገላለፅ ይህ በፀሐይ መንገድ ሲሰፈር ሁለት ሰዓት የሚጎለው በመሆኑ፣ የዓመት ትርፍን ወይም በአበቅቴነት ቀመር ዉስጥ የሚገባው በ12 ሰዓት በተመጣጥኖ ብድር የሚሰፈርበት ነው። ሄኖክ ይህንን የጨረቃ አጎዳደል የጨለማውን ክፍል ጨምሮ ለሶስት ወር 29 29 29 ለሶስት ወር 30 30 30 እያለ ቆጥሮ የሁለቱን መንፈቅ ከመጨመሩ ስድስት ዓመት ስድስት ዕለታት ተበድሮ የሚሞላበትን ጥንታዊ ቀመር መነሻ የሚያደርግ ነው። ሄኖክ ለዚህ ጉድለት የተለያዩ አማራጮችን በማቅረብ ይሞላዋል። በከዋክብት አቆጣጠር በመደገፍ በ29 ቀን ከ18 ሰዓት በማምጣት ከመጨመሩ ምሽት ስድስት ሰዓት ተበድሮ ከሌሊቱ ስድስት ሰዓት የ24ኛው ሰዓት ማብቂያ በማድረግ ይደመድመዋል። ይህ ዛሬም ድረስ ሳይዛነፍ GMT/ Greenwich Mean Time/ በተንቀሳቃሽ ስልካችሁ ላይ በመሙላት ማረጋገጥ እንደምትችሉት 24 ours time format

ይሠራበታል። ከቀኑ 12 ሰዓት ላይ 18 ሰዓት መሆኑን ይነግራችኋል። ይሁን እንጂ፤ በዓለም ሉል ላይ የተሰመሩት የሀሳብ መስመሮች የፀሐይ መንገዶች ወይም የሰማይ መስኮቶች በማለት ኬክሮስንና ኬንትሮስን/Latitueds & Longtueds/ ያስተዋወቀው ሄኖክ ነው። ዓለም ዓቀፍ አቆጣጠር ነው። ነገር ግን ዓለም፣ የባህረ-ሐሳብ ሊቃውንት ከዓለማዊ ትምህርት የቀሰሙትና የዘመናዊዉ የጂኦግራፊ ትምህርት ፈላጎፎች የፈጠሩት፣ ከሄኖክ ሀሳብ የተለየ ዕውቀት አድርጋ ትመለከተዋለች።

3. ዐዉደ ዓመት፡- የጨረቃና የፀሐይ መንገድ በሳምንታትና በወራት ቁመት ተለክቶ፤ የጨረቃ ጉድለት ተሞልቶ የአመቱ ቁመት 365 ቀን ከአስራ አምስት ኬክሮስ ወይም ስድስት ሰዓት መሙላት የሚታወጅበት ነው። 15 ኬክሮስ በ365 ቀናት ዉስጥ የሚቀመር በመሆኑ፣ አራተኛዉ ዓመት ሲመጣ ብድራቱ ተደምረዉ አንድ ዕለት ይሆናሉ። $6+6+6+6 = 24$ ሰዓት = $(15ኬ + 15ኬ + 15 + 15ኬ) = 60ኬ = 24$ ይሆንና በአራተኛዉ ዓመት $(365 + 1) = 366$ ሆኖ ይቆጠራል። ይህ በጥንታዊዉ የሄኖክ ቀመር ዉስጥ በጨረቃና በፀሐይ ብቻ የሚወሰን ሳይሆን፣ የዓመቱ ቁጥር በትክክል ለመቆጠሩ ማስረጃ ሆነዉ ከሚቀርቡት የምንዝል/ዞዲያክ ኮከቦች ጋር በኖላት መግጠም አለበት። ይህንንም ዙር ለመቀመር የጨረቃ፣ የፀሐይና የከዋክብት ስርዓቶች አገልግሎት ላይ እየዋሉ የዘመንን አንዲቷን ቀን ሳያተርፉ በትክክል እንደሚያስቆጥሩ ሄኖክ አስተምሯል።

4. ዐዉደ አበቅቱ፡- ይህ አቆጣጠር በዘመን ጠባቂዎች ዘንድ በ19 ዓመት ዉስጥ ፀሐይና ጨረቃ መንገዳቸዉን ጨርሰዉ በተፈጠሩበት ኖላት እንደሚገናኙ የሚታመንበት ዙር ነው። ይህ ደግሞ በጥንታዊያኑ ግሪኮች ከክርስቶስ ልደት በፊት የአንቲኪይዘራ ሜካኒዝም የተባለዉን በሰዓት መሰል መቁጠሪያ መገልገልን ወይም በዓለም የመጀመሪያዉን ኮምፒውተር እስከመፈለሰፍ ያደረሰዉና ዓመትን በዲጂት ቤት ለመቁጠር መነሻ የሆነዉ የነሐስ ኮምፒዩተር እንዲታመንበት ያደረገዉ፣ የአቴናዉ አስተሮኖመር የአልበርትሜቶንና የአበቅቱን ቀመር ሕፃን በ11 ደቂቃ ያሻሻለዉና ተመሳሳይ የ76 ዓመታት የአቆጣጠር ዙር/ዐዉደ ማህተም/ የሚከተለዉን የካሊፖስ አሻራ የምናይበት ቀመር ነው። ይህ የ19 ዓመታት ዙር በሄኖክ

የሚታወቅ ሲሆን፤ በ15ኛ ቀን ጨረቃና በአዲስ ጨረቃ ላይ እያረፈ የዓለምን ዘመናት ሳያጎልና ሳይተርፍ የሚቆጥር ቀመር ሲሆን፤ ከሰባት ሰባት ሱባኤና ኢዩባልዩ የተለየ ነው።

5. ዐዉደ ፀሐይ፡- ይህ ጠንቅቀው የተቆጠሩ የሃያ ስምንት አመታት 1 ዙር ነው። በዚህ ዙር በመጀመሪያው ዓመት የመጀመሪያ ቀን ሆኖ የተቆጠረው ከሳምንቱ ቀናት አንዱ በሃያ ስምንተኛው ዓመት እንዲሁ የዓመቱ የመጀመሪያው ቀን ሆኖ የሚቆጠርበት ዙር ሲሆን፤ የዓዉደ ዓመቱ ስያሜም ተመልሶ አብሮ የሚመጣበት ነው። ዐዉደ ዓመቱ በወንጌላዊያን የሚጠራ ነው። ዘመነ ዮሐንስ፤ ዘመነ ማቴዎስ፤ ዘመነ ማርቆስ፤ ዘመነ ሉቃስ በመባል በአራቱ ወንጌላዊያን ስሞች የሚጠሩ ናቸው። አራት ሱባኤም ናቸው። እነዚህ የዐዉደ ዓመቶች በሄኖክ የብርሃናት ነገር ዉስጥ ሚልኪኤል፤ ሕልመልመሌክ፤ ናሬኤል እና ምልኤልና በሚባሉት፤ አራቱን ወቅቶች በሚለዩት አራቱ ገዥ ከዋክብት የተሰየሙ ናቸው። የገዥ ኮከቦቹ ስያሜ የተለወጠበትን ምክንያት ሀይማኖታዊ ነው።

6. ዐዉደ ማህተም /ማዕከላዊ ቀመር/፡-

ይህ የአቆጣጠር የሰባ ስድስት ዓመታት 1 ዑደት ሲሆን፤ የአራት ዐዉደ አበቅቴ ዑደቶች ምልልስ ነው። የዙሩ ፈልሳፊ ካሊፖስ ሲሆን፤ የሜቶንን የ19 ዓመት ዙር የቀመር ጉድለት ለማሻሻል ያደረገው ጥረት ዉጤት ነው። ይሁን እንጂ፤ በተለያዩ ሊቃውንት በየጊዜው ማሻሻያ ተደርጎበታል። ጉድለቱ ግን እስካሁን አልሞላም። የዙሩ አመጣጥ ሳይንሳዊ ምርምርን የተከተለ ቢሆንም፤ መፍትሄው የስድስት ሰዓት ሄኖካዊ አሞላልን የተከተለና ሃይማኖታዊ ነው።

- 1. ጨረቃና ፀሐይ በተነሱበት ሆኅት አንፃር ይገናኛሉ።
- 3. የዓመት ትርፍ/አበቅቴ/ ቁጥር አንድ ዓይነት ይሆናል።

7. ዐዉደ ቀመር፡- ይህ አቆጣጠር የ532 ዓመት አንድ ዙር ነው። የ19 እና የ28 ዓመታት ዙሮችን በዉስጡ የያዘና ለሁለቱም መካፈል የሚችል አማካይ ቀመር ነው። የዚህ ቀመር ፈጣሪ ዲዮናስዩስ የተባለ የራሽያ የሂሳብ ሊቅና የስነከዋክብት ተመራማሪ ሲሆን፤ ገና በየዓመቱ የሚዉልበትን ቀን ለመቀመር ሲል ተጠቅሞታል።

“...In about the year A.D. 530, there lived a monk named Dionysius Exiguus - “Denis the little” from Scythia in south-west Russia. Like many scholars at the time, Dionysius was concerned with the correct calculation of the date of Easter, and he constructed a table of Easter dates for a nineteen-year period which he designated *Anni Domini Jesu Christi 532-550*.” A Brief History of the Calendar; In the Year of Our Lord,p.5.

በዚህ የዘመን ስሌት መሰረት፣ በ532ኛ ዓመት ላይ፡-

1. የአዲሱ ዓመት የመጀመሪያ ቀን ከመጀመሪያዉ ዙር የመጨረሻ ዘመን የመጀመሪያ ዕለት ጋር አንድ ዓይነት ነዉ።።
2. የዐዉደ ዓመቱ ስም ከቀዳሚዉ ዙር መጨረሻ ዓመት ጋር ተመሳሳይ ነዉ።።
3. የዓመት ትርፍ/አበቅቴ/ ቁጥር ተመሳሳይ ነዉ።።

4. የዐዉደ አበቅቴ 28ኛ ምልልስ የዐዉደ ማህተም 7ኛ ምልልስ ወይም ዙር በመሆኑ ጨረቃና ፀሐይ በተፈጠሩበት ወይም በተነሱበት ሆኅት ላይ የሚገናኙበትና ንዑሳን ቀመሮች የሚዋሃዱበት ዐብይ ቀመር ነዉ።። የዓለም መጨረሻም የዚህ ቀመር ዑደት 15 ጊዜ ሲመላለስ 7980 መሆኑ በባህረ ሀሳብ ሰነዶች ዉስጥ የመልከዓ ኢየሱስ ደራሲ እና ጆሴፍ ጁስታስ ስካሊጅር የተባለዉ የሌዲያን ዩኒቨርሲቲ መምህር በተለያየ መልኩ በተፃፉ ሰነዶች ዉስጥ ተመዝግቦ ይገኛል።። ከዓመተ ሄኖክ ጋር ሲነፃፀር መጠነኛ ለዉጥ የሚታይበት ፅንሰ ሐሳብ ይህ ሲሆን፤ በ19 የጨረቃ ዓመታት ማነሱና የጨረቃን ብድራት ሳይመልስ እንዳለ እንደ ዘመን መጨረሻ መወሰዱ የተለየ ያደርገዋል።። ፀሐፌ ትዕዛዝ ዕዝራ ሱቴኤልም የአዉሬዉን መምጫ አስልቷል።። ነቢዩ ዳኒኤልም እነዚህን ሱባኤዎችን በመቁጠር የመጨረሻዉን ዘመን አስልቷል።። የዓለምን መጨረሻ የሚያዉቃት የለም ቢባልም፤ ቀመራዊ በመሆኑ የዘመን አቆጣጠር መነሻና መድረሻ ስላለዉ በተሰጡት ምልክቶች አማካኝነት የአዉሬዉን ዘመን የማስላት ሙከራ ሲደረግ ቆይቷል።። ዮሐንስ አቡ ቀለምሲስና ዲሜጥሮስም ከአንዲቱ አበቅቴ በስተቀር በአቆጣጠር ደረጃ እነዚህን ቀመሮች በአግባቡ አስተምረዋል።። የአንዷ አበቅቴ ለምን እንደተቀነሰች አጥኚዉ በትንተና ክፍል ዉስጥ በተጠየቅ አካሄድ ይመረምራል።። ምክንያቱም፤ የሌዲያን ዩኒቨርሲቲ እጅ ያለበት እንደሆነ የገመተበትን ሰነድ አጥኚዉ ስላገኘ።። ከዚህ ዉጭ ዓመተ ሄኖክ እንዲለወጥ የሠሩ የባህረ ሀሳብ ሊቃዉንት እንደሌሉ ከጥናቱ በፊት ባደረገዉ ሰነዳዊ ፍተሽ አረጋግጧል።። አባታቸዉም ልጆቹም አንድ ናቸዉ።። በዚህ

ጉዳይ ዙሪያ ጥያቄ ያደረገው ማንኛውም አካል ምላሽ እንዲያገኝ ታሰቦ የሚተነተንበት ምዕራፍ ያለን ሲሆን፤ በዚህ እሳቤ አንፃር ሄኖክ በምዕራፍ 35 በቁጥር 12 ላይ ያሰፈረውን የግል ሀሳብ አስቀድመን ስንቅ ማድረግ እንችላለን። ተከታዩን መልዕክት ያስተላለፈው ለነብያቱና ከነሱም በኋላ ለተነሱት ለነዚህ የባህረ-ሀሳብ መምህራንና ተመራማሪዎች ካልሆነ ለሌላ ለማን ለሆነ እንደሚችል በሳይንሳዊ መንገድ ፈትኖ ወጤቱ የሚለውን ከመቀበል በስተቀር፤ በራስ ፍላጎት ላይ በተመሠረተ “እስጥ አገባ” የመሰለ ሎጂክ እየተከተሉ መሮጥ፤ ከሄኖክ ቀመራዊ አካሄድ አንፃር በራስ ላይ የሚጠሩት የማያድኑበት ዕብደት ይሆናል። እንዲሁም ቢታሰብ፤ በፅንሰ ሀሳብ ደረጃ በሚደረግ ጊዜያዊ የሀሳብ ሙግት፤ የባህረ-ሀሳብ መምህራንን ሥራ መፃረር የመምህር ሄኖክን ሥራ እንደመፃረር ከማሰብ ተገተን፤ ጉዳዩ በዚህ ጥናት ውስጥ አብሮ እንዲፈተሽ በማድረጉ ተገቢነት ላይ የጋራ ስምምነት ላይ መድረስ አለብን።

“ሕግን በሰው ልቦና ከምጽፍ፤ ከሰው ሁሉ ክቡር፤ የዓለሙም ሁሉ መምህር ከምሆን ከኔ ከሄኖክ የተጻፈ።፤ይህ ሁሉ የጥበብ ትምህርት፤ በዚህ ዓለም ለሚኖሩ ለልጆቹ ሁሉ፤ ፍቅርንና የቀና ነገርን ለሚሠሩ ኋላ ለሚወለዱ ልጆችም ትድረስ።” ሄኖክ 35፤11-12።

2.3.3 የዘመን አቆጣጠር ሚቶሎጂያዊ ዳራ፤

የዘመንን አቆጣጠር ከሚቶሎጂ ጋር የሚያገናኘው ዋናው ጉዳይ፤ የሰው ልጅ ለዘመን ምልክትነት የተሰጡትን ዐውደ ከዋክብት በሚወጡበትና በሚገቡበት ክፍለ ጊዜያት አንፃር የሚከሰቱትን የተለያዩ ምድራዊ ጠባያትና ሁነቶች በማጤንና የክስተቶቹንም ድግግሞሽ በየአይነታቸው በመለማመድ፤ አካላዊ ገጽታ እየፈጠረላቸውና የባህርይ ወካይ ስያሜ ከመስጠት አልፎ ዘመናቸውን የሚያሳወቅ አይረሴ አፈ-ታሪኮችን ያበጀላቸው በመሆኑ ነው። አፈ-ታሪኮቹም የፈጠራ ቢሆኑም፤ ከዋክብቶቹ የሚወጡበት ዘመን በቀላሉ ተለይቶ የሚታወቁበት ቋሚ የአቆጣጠር ዘዴ ወይም ወቅቶችን የመለየት ልማድ እየዳበረ እንዲመጣ ከፍተኛ አስተዋጽኦ አበርክተዋል።

በአጠቃላይ፤ የሰው ልጅ ዓመታዊ ዙሩም መጀመሩን ወይም መጠናቀቁን በቀላሉ መለየትን የተለማመደበት ተረክ በመሆኑ፤ ካየናቸው አራቱ የአቆጣጠር ዓይነቶች ውስጥ፤ በዐውደ-ከዋክብት አቆጣጠር/Sidereal Calendar/ ላይ ቀጥተኛ

ተፅዕኖ ማሳረፍ የቻለና በብዙ ማህበረሰቦች ዘንድ ባህል ሆኖ የቀጠለ ነው። ስዚህ የዚህ ጥናት ትኩረት የሆኑት ሁለቱ አቆጣጠሮች ከዚህ ፅንሰ ሃሳብ አንጻር ምን ያህል የሚጋሯቸው እሴቶች እንደሏቸው የምናይበት ክፍል ነው።

2.3.3.1 የግሪክ ጥንታዊ አማልክቶች ሚቶሎጂያዊ ዳራ፤

የግሪክ ጉዳይ በዚህ ጥናት ዉስጥ መግባቱ ድንገተኛ የሚያስመስለው ሁኔታ እንዳይፈጠር ምክንያቱን አስቀድሞ ማሳወቅ ተገቢ ነው። በግሪክና በሮማ ሚቶሎጂዎች ዉስጥ የሚገኙት ገፀባህርያት በግብር ተመሳስሎአቸው የተነሳ አንዳቸው አንዳቸውን እየተኩ የሚተረኩበት አጋጣሚ የሚከሰት በመሆኑ አንባቢው በሰነድ የሚገኘውን ትክክለኛ መረጃ እንዲያገኝ ለማገዝ ነው።

ግሪኮች፣ ጨካኞችና ምንም ቢያቀርቡላቸው የማያስደስቷቸው ብዙ አማልክቶች ነበራቸው። ወይን መቀንጠስና ጅረት ማቋረጥ በመሳሰሉት እንቅስቃሴዎች እንኳን ሳይቀር ሰዎች እንዳያስከፏቸው የሚያስጠነቅቁ ነበሩ። ግሪኮች ለአማልክቶቹ የሚገባውን ስለት እስከ ቤተ-መቅደስ በማምጣት ብቻ ሳይሆን፣ በየቤታቸው ሆነውም ያመለከቷቸው ነበር። የቤቱ አስተዳዳሪ በየቀኑ በመፀለይና ለቤተሰብ በተዘጋጀው መሰዊያ ላይ ወይንና ዘይት በመቀባት አገልግሎት ይሰጥ ነበር።

ዜዑስ የአማልክቶቹ አለቃ ነው። በአሎምፓስ ተራራ ላይ የሚኖሩትን አስቸጋሪ ቤተሰቦቹን ይመራል። ሚስቱ ሄራ ትባል ነበር። የልጆቻቸው ስም ከነሥራ ድርሻቸው የሚከተለውን ይመስላል። የተወሰደው፣ /Greek Mythology, California state series, p.274/ነው።

ተ/ቁ	የአማልክቶቹ ስም	ስልጣናቸው
1	ዜዑስ	የአማልክቶቹ ገጉስ
2	ሄራ	የዜዑስ ሚስት
3	አቴና፣ ልጅ	የጥበብ አምላክ
4	አፓሎ፣ ልጅ	የብርሃን አምላክ ሲሆን ከዜዑስ ከአባት የበለጠ ተወዳጅ ነበር።
5	አርቴሚስ፣ ልጅ	የአደን አምላክ

6	ሄርሙስ፣ ልጅ	ፈጣን መልዕክተኛ
---	----------	------------

ሌሎች ቤተሰቦች፤

7	ፓሴዶን	-የዜዑስ ወንድም አንዳንዴም ዜዑስን - የባህር አምልክ የዳፈራል፣ አይታዘዝም
8	አረስ	-የጦርነት አምላክ
9	አፍሮዳይት	-የፍቅር አምላክ ነች
10	ዲዮኒይሱስ	-የወይን አምላክ
11	ሂፋኤስቶስ	-ጥሩ ሰሪዉ ቀጥቃጭ /ባለእጅ/
12	ሂስቲያ	-የምድጃ ወአምላክ፣ ቤተሰብ ጠባቂ ነች

2.3.3.2. የሮማዊያን ጥንታዊ አማልክቶች ሚቶሎጂያዊ ዳራ፤

የሮማዊያን አማልክቶች የሥልጣን ባህርይ የግሪኮችን የመስላል፡፡ የአማልክቶቻቸዉ ንጉስ ጁፒተር ሲሆን ሚስቱ ደግሞ ጃኖ ትባላለች፡፡ የሴት የአማልክቶቹ ስምና ግብራቸዉ፤

ተ/ቁ	የአማልክቶች ስም	ሥልጣናቸዉ
1	ጁፒተር	-የአማልክቶች ንጉስ -የብርሃን አምላክም ነበር፡፡
2	ጃኖ	-የጁፒተር ሚስትና ንግስት፤
3	ቤስታ	-የምድጃ አምላክ፤
4	ማርስ	-የጦርነት አምላክ
5	ሴረስ	-የምርት አምላክና የመሬት እናት፤
6	ሚነርቫ	-የጥበብአምላክ፤
7	ቪኑስ	-የፍቅር አምላክ፤
8	ጃንዑስ	-የቀዬ አምላክ፤
9	ዲያና	-የጨረቃና የአደን አምላክ፤
10	ኔፒትዩን	-የባህር አምላክ፤
11	ቫልካን	-የእሳት አምላክና ባለእጅ፤
12	ሜርኩሪ	-የአማልክት መልዕክተኛና የንግድ የበላይ ጠባቂ፤

Greek Mythology, Clifornia state series, p.274

በግሪኮችም ሆነ በሮማዊያን እምነቶች መሰረት፤ አማልክቱ የነበራቸው ስልጣን በንፅፅር የሚከተለውን ይመስላል። ስለዚህ፤ ከስም ለውጥ በቀር የሚያምኑባቸው አማልክት አንድ ዓይነት መሆናቸውን መገንዘብ እንችላለን። ምንገል ከዋክብትን እንደ ሥዕል ሰማይ ላይ የሚለጥፈው የአማልክቶቻቸው ንጉሥ ዜዑስ፤ ከሄራ ወጭ የወለዳቸው ብዙ ልጆች ያሉት አመንዝራ ሲሆን፤ ጥቂቶቹ ከዐወደ ከዋክብት ትረካ አንፃር የምናያቸው ይሆናሉ።

ተ/ቁ	የግሪክ አማልክት	የሮማ አማልክት	ተመሳሳይነታቸው
1	ዜዑስ	ጁፒተር	የአማልክት ሁሉ አስተዳዳሪነት
2	ሄራ	ጃኖ	ንግስትነት
3	አርቴሚስ	ዲያና	የአደን አምላክነት
4	አረስ	ማርስ	የጦርነት አምልክነት
5	ሄርመስ	ሜርኩሪ	መልዕክተኛነት
6	አቴና	ሚነርቫ	የጥበብ አምላክነት
7	አፓሎ	(2) ጁፒተር	የብርሃን አምላክነት
8	ፓሴዶን	ኔፒቲዩን	የባህር አምላክነት
9	አፍሮዳይት	ቬኑስ	የፍቅር አምላክነት
10	ሂፋኤስቶስ	ቫልካን	ባለዕጅነት
11	ሂስቲያ	ቬስታ	የምድጃ አምላክነት

ተመሳሳይ አማልክት ያልተገኙባቸው፤ የግሪኮቹ ዱዩኒይሱስ፤ ሴረስና የሮማዊያኑ ጃንዑስ ብቻ ሲሆኑ፤ ንፅፅሩ የሚያሳየው አማልክቱ አንድ ዓይነት መሆናቸውን ነው። እስካሁን በሰማይ ሰማይ ካርታ ላይ በቁጥር ከሚታወቁት ከሰማንያ የከከዋክብት ስብስቦች መካከል ከስልሳ አንድ የሚበልጡት ከነዚህ አማልክት ጋር የተያያዘ አፈታሪክ ተደርሶላቸዋል። ጎርጎሮሳዊያኑ የዘመን ቀመር ታሪክም ከነዚህ ስብስቦች አንፃር የምንገል ከዋክብቱን አቅጣጫ አወቆ ከማመልከት በስተቀር፤ ቀመራዊ ትውፊት እንዳላቸው ሊያሳዩ የሚችሉበት አንዳችም የኋላ ሳይንሳዊም ይሁን ሀይማኖታዊ ማስረጃ ልናገኝበት አንችልም።

2.3.3.3 የአሥራ ሁለቱ ዐወደ ከዋክብት ሚቶሎጂያዊ ዳራ፤

የሰዉ ልጅ አራቱን ገዢ ከዋክብት እንደሚዘነጋ ሄኖክ የተናገረዉ ትንቢት የተፈፀመባቸዉን ከዋክብትና ተደማሪዉን አስፋኤል ቁጥር ለጊዜዉ በማለፍ፤ የጋራ ዕሴት የሚንፀባረቅባቸዉን፤ ስለ አሥራ ሁለቱን ምንዝል ከዋክብት ብቻ የተነገሩትን አፈታሪኮች በማቅረብ ከኢትዮፕያዊያን አጠቃቀም ጋር እያነፃፀርን መመርመር እንችላለን። ለማስታወስም ያህል ዕድል ማየትና ኮከቡን የራስ ባህርይ ወካይ አድርጎ የመቀበልና የማመን የጋራ ባህል መነሾ መሆናቸዉን ማስታወስ በቂ ነዉ። የዘመን ቁጥራቸዉ ግን ጨርሶዉኑ የተዘነጋ እንደሆነ አጥኚዉ አመሳክሮ ተገንዝቦታል።

ከዚህ እሳቤ አንፃር አስራሁለቱ ከዋክብት በተለያዩ አገሮች ዉስጥ የተለያ ባህላዊ ትርጓሜና ገፅታ ተሰጥቷቸዉ እናገኛለን። ይሁን እንጂ፤ በሚገኙበት አቅጣጫ መሠረት መች እንደሚገቡና እንደሚወጡ በጨረቃና በፀሐይ አንፃር በተወሰኑ ቀናት ገደቦ በመቁጠር ረገድ የጋራ የሆነ ባህላዊ ዕሴት አለን። ከዋክብቱን ከዘመን መቁጠሪያነት ባሻገር በሁለቱም ተጠኝዎች አንፃር የሚገኙ ማህበረሰቦች ለእድል መተንበያነት እንደሚገለገሉበት ይታወቃል። ይሁን እንጂ ይህንን ዓይነቱን ጥበብ ሄኖክ በተለያዩ መንገድ ሲያወግዝ እንመለከታለን።

“የኮከቦችም ሥራት ሁሉ በኃጢአተኞች ይለወጥባቸዋል።

በዚህም ዓለም የሚኖሩ ሰዎች በነሱ አእምሮአቸዉን ይለዉጣሉ። ሥራቸዉንም ሁሉ ይለዉጣሉ፤ ይስታሉ፤ አምላኮችንም ያመስላቸዋል።” ሄኖክ 27 ፤ 7-8።

ሰዉ ልጆች በየእምነታቸዉና ባህላቸዉ ላይ ተመስርተዉ የፈጠሩላቸዉ አፈታሪኮችና ፅታቸዉን የሚያሳይ ምናባዊ ምስሎችም አሏቸዉ። አትዮጵያዊያንም በምሰላ ረገድ ከሌሎች ጋር የሚመሳሰልም የተለየም እንዳለ ማረጋገጥ ችያለሁ። መረጃዎቹን አግኝቼ የተረጎምኩት Constellation Legends በሚል ርዕስ Norm McCarter የተባለ የስነ-ህይወትና የስነ-ከዋክብት ተመራማሪ፤ በምህፃረ ቃል SCICON ተብሎ በሚጠራዉ የትምህርት አካዳሚ በኩል ከወጣዉ መጽሔት ሲሆን፤ በኢትዮጵያዊያን በኩል ካለዉ ሀተታ መናፍስት ወይም አዉደ ነገሥት ተብሎ በሚታወቀዉ መጽሐፍ ዉስጥ ካለዉ ይዘት ጋር እያመሳከርኩ ለማቅረብ ሞክራለሁ።

1ኛ. ሐመል እሳት /Aries/- ሃ

የሚመስለው -በአውራ በግ

የሚወክለው ወር - በኢ.ኢ.ቶሪያል ዞዲያክ መጋቢት፤

- በሰዴሪያል ዞዲያክ ሚያዚያ

ኢትዮጵያዊያን በድብ መስለውታል።

በለአደባባዩ፣ ንጉሠ ሮም

አዛመስ፣ ታዋቂው የዘሳሌይ ንጉስ ፌሪክስና ሄሌ የተባሉ ሁለት ልጆች ነበሩት ሁለተኛ ሚስቱ፣ ኢኖ የእንጀራ ልጅቷን አበሳ ታበላቸው ጀመር። ይህ ሁኔታቸው ሄርመስ እንዲያዝንላቸው ምክንያት ሆነ። እናም እንጀራ እናታቸው ከምታደርስባቸው እንግልት አልቆ የሚወስዳቸው ተአምረኛ በግ ላከላቸው።

ልጆቹ፣ ከበጉ ጀርባ ላይ ተፈናጠው በየብስና በባህር ላይ መብረር ጀመሩ። በቀጥታ ኤሲያንና አወርፓን ከሚለየው ድንበር በላይ ሲደርሱ፣ ሄሌ፣ የበጉን ፀጉር አጥብቃ መያዝ ስለተሳናት ሳይታሰብ ቁልቁል ተሞዘግዘጋ ወረዳ፣ ከበታቻቸው ተንጣሎ በሚታየው ሰፊ ባሕር ውስጥ ጠለቀች። መታሰቢያዋ ይህን ዘንድም፣ ያ ባህር እስከ ዛሬ ድረስ ሄሌስፓንት ተብሎ ይጠራል።

ፌርክሲዩስ ግን፣ በጥቁር ባህር ዳርቻ ላይ በምትገኘው ኮልቼስ በምትባል ሀገር ውስጥ በሰላም ማረፍ ቻለ።። በጉ ላደረገለት ታላቅ የማዳን ተግባር ወለታውን ይከፍለው ዘንድ ካረደው በኋላ፣ ወርቃማ ፀጉሩን ሸልቶ ለዚያች ሀገር ንጉሥ በስጦታነት አበረከተ።

ህጻናቱን ለማዳን ሲል በጉ ለከፈለው ታላቅ መስዋዕትነት መታሰቢያ ይህን ዘንድ፣ ዜዑስ፣ በበጉ ስም የተሰየመውን ክምችተ ከወክብት ኤረስን፣ በምሽቱ ሰማይ ላይ አስቀመጠ።

2ኛ. ሰዉር መሬት/Taurus/ ሄ

የሚመስለው፣ በበሬ / ሶር/

የሚወክለው ወር፣ -በኢ.ኢ.ቶሪያል ዞዲያክ -ሚያዚያ

-በሰዴሪያል ዞዲያክ -ግንቦት ነው።

ኢትዮጵያዊያን በዝነጀሮ መስለውታል።

በለአደባባዩ፣ ንጉሠ ቱርክ

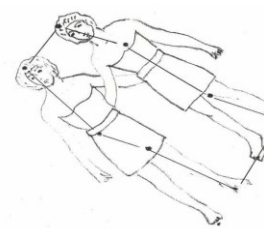

እንደ ግሪክ ሚቶሎጂ፣ ታዉረስ/ሰዉር መሬት/ ቆንጆይቱን አወርፓ ተሸክሞ ባህራትን አቋርጦ አሁን በስሟ ወደ ሚጠራው የዓለም ክፍል ያደረሳት ሶር ወይም በሬ ነው።

አወርፓ፣ የፎነሽያው ንጉስ፣ የአጌኖር ውብ ልጅ ነበረች። ወበቷ ዜዑስን በፍቅር ያሳበደ እንደነበርም ይነገራል። እናም ዜዑስ ሀጫ በረዶ ወደመሰለ በሬ ራሱን

ቀይሮ አወሮፓን እንደተሸከመ የአገሮችን ከብት መንጋ ተቀላቀለ። አወሮፓም በዚህ ትልቅ ነጭ ሠንጋ ወበት ተደንቃ አንገቱን ማክክና ትክሻውንም ማሻሻት ጀመረች። በመጨረሻም በግዙፍ ጀርባዋ ላይ ወጥታ ተፈናጠጠች። ይኸኔ በሬወ አወሮፓ የምታየውን ነገር አድንቃ ሳትጨርስ ተፈጥሮውን ወደቀየረበት ወደ ክርቴ ባህር ይዟት ከነፈ። እናም ለፈፀመው ጀብዱና በብቃቱ ለተወጣው አስቸጋሪ ፈተናና ድል መታሰቢያይሆነው ዘንድ፤ የታወረሰን/የሰወር መሬትን/ ምስል በሰማይ በከዋክብት ክምችቶች መሃል አንዱ አደርጎ አስቀመጠ። በምድርም ላይ አንዱን አህጉር በአወሮፓ ስም ሰየመ።

3ኛ. ገወዝ ነፋስ፤/ Gemini: the twins/ ♊

- የሚመስለው፤ በመንትያ ወንድማማቾች፤
- የሚወክለው ወር፡ -በኢኳቶሪያል ዞዲያክ ግንቦት፤
- በሰዴሪያል ዞዲያክ ሰኔ፤
- ኢትዮጵያዊያን በአጋዘን መስለውታል።
- ባለአደባባይ፤ ንጉሠ ምስር

ካስቶርና ፖሎክስ ከስፓርታው ንጉስ ከትንዳሮስ ሚስትና ከዜዑስ የተወለዱ መንታ ወንድማማቾች ናቸው። ከጃሶንና ከአርጎናተስ ጋር አብረው ወርቃማ የበግ ፀጉር ፍለጋ በመርከብ የሚዞሩ ነበሩ። የማይጣጣም ፍላጎት ያላቸውና ሽንፈትን የማያወቁና የማይሰለቹ ችኮ /Invincible/ ተጋጣሚዎችም ነበሩ። ፓሎክስ ራሱን ታዋቂ ቡጢኛ አድርጎ ሲቆጥር፤ ካስቶርም እንዲሁ ራሱን እንደ ታዋቂ ትግል ተጋጣሚ አድርጎ ይመገደቃል። በአንዳንድ የግሪክ ሚቶሎጂዎች ውስጥ ካስቶር ታዋቂ ፈረሰኛ ሆኖ የተገለፀበትም አለ። ታዲያ እነዚህ ሁለት ወንድማማቾች የማይለያዩ ተጓዳኞች ሲሆኑ፤ በተገናኙ ቁጥር እስኪደክማቸው ድረስ ይደባደባሉ።

የጓደኛቸውን የአርጎናውተስን መርከብ ሊያስምጥ ከደረሰው ማዕበል ለመታደግ ካደረጉት ከፍተኛ እርዳታ የተነሳ፤ ዛሬም ድረስ መርከቦች ገወዝ ነፋስን ወይም ጀሚኒን ካዩ እንደ መልካም ዕድል ምልክት አድርገው ይቆጥራሉ።

ወንድማማቾቹ ለመርከቦች ላደረጉት ከፍተኛ ዕርዳታና የተለየ ድጋፍ እንዲሁም እርስ በርስ ላላቸው ወሰንየለሽ ፍቅር ከዚህ ዓለም ከተለዩ በኋላ መታሰቢያ ይሆናቸው ዘንድ፤ ዜዑስ፤ የጀሚኒን/ገወዝ ነፋስ/ የተባለውን የከዋክብት ስብስብ በሰማይ ላይ አኖረላቸው። ዛሬ፤ ጀሚኒ /ገወዝ ነፋስ/ ከአስድ እሳት ወይም ሊዮ ፊት ለፊት ከሚገኘው ሽርጣን ወጋና /ካንሰር/ ከአሪዮን ጋር ድንበርተኛ ሆኖ ማየት ይቻላል።

4ኛ ሽርጣን ወኃ /Cancer/ ☊

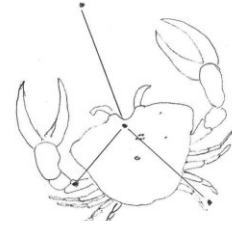
የሚመሰለው: በጎርምጥ/ ካንሰር/

የሚወክለው ወር:- በኢኳቶሪያል ዞዲያክ ሰኔ

-በሰዴሪያል ዞዲያክ ሐምሌ

ኢትዮጵያዊያን በቀበሮና ዋሊያ መስለውታል።

ባለ አደባባይ፣ ንጉሠ ገርንዲ

እንደ ግሪክ ሚቶሎጂ የዜዑስ ልጅ ሄርኩለስ፣ በእያንዳንዳቸው ድፍረቱና ጥንካሬው የሚፈተሽባቸው አሥራ ሁለት ተግባራት በእንጀራ እናቱ፣ በሄራ ተሰጠው። ሄራ፣ ያዘጋጅቻቸው እነዚህ አስራ ሁለት ከባድ ፈተናዎች፣ ዜዑስ በልጁ፣ በሄርኩለስ ላይ ያለው እምነትና ፍቅር ከነቱ መሆኑን የሚያረጋግጡለት ይሆናሉ ብላ ተስፋ አድርጋለች። ከእነዚህ አስራ ሁለት ፈተናዎች ቀጥሎ የሚጠበቀው፣ የማይድንበት መሆኑን ያረጋገጠችበት ሌላው አስፈሪ ፈተና፣ ትልቅ ዘንዶ ወይም ደራጎን የሚመስል አካል ያለውንና ዘጠኝ ራሶች ያሉትን ሃይድራ የተባለውን አወሬ መግደል ነው። አንዱን ራስ ሲቆርጡበት ከመቅጽበት በቦታው ሌላ ራስ የሚያበቅል ዓይነት አወሬ ነው።

ሄራ፣ ዜዑስ ለሄርኩለስ ባለው ጥልቅ ፍቅር እጅግ ከመቅናቷ የተነሳ፣ የሄርኩለስን ወድቀት ሽንፈት ለማፋጠን በማሰብ ይባስ ብላ ዘንዶውን በመግጠም ላይ በነበረበት ጊዜ እንኳን ሰኮናውን እየተናደፈ እንዲያዘናጋውና በዘንዶው እንዲረታ ጎርምጥ ወይም ሽርጣን ወኃን ላክችበት ።

ይሁን እንጂ፣ የወንድሙን ልጅ፣ ኢዮላስ አብሮት እንዲሄድ ያግባባው ሄርኩለስ፣ ዘንዶውን በጀግንነት ገጠመው። ሄርኩለስ አንዱን ራስ በቆረጠ ቁጥር፣ ኢዮላስ በተቆረጠው አንገት ቦታ አዲስ ራስ ከመብቀሉ በፊት ከመቅፅበት በጉባ ይጠብሰው ነበር። ሄርኩለስ ዘንዶውን እንደሚያሸንፈው ካደረገት ስጋት የተነሳ፣ የእንጀራ እናቱ ሄራ እግሩን እንዲናደፍ የላክችው ሽርጣን ሁኔታ /ካንሰር/ እንደተላከው እግሩን መንደፍ ሲጀምር፣ ሄርኩለስ ፈጥኖ በሌላኛው እግሩ ደፈጠጠው። በእንደዚህ ያለ ተጋድሎ የመጨረሻውን ራስ ቆርጦ ሲጥል፣ ኢዮላስም የመጨረሻውን አንገት በጉባ ጠብሶ ዘንዶውንና ሄራን በአንድ ላይ ድል አደረጉ።

ዜዑስ፣ ሄርኩለስ ለፈፀመው ታላቅ ጅብዱ ዕውቅና ለማስጠትና ለሄራም የማይገባ ስህተት መታሰቢያ ይሆናቸው ዘንድ፣ በሽርጣን ወኃን /የካንሰርን/ የከዋክብት ስብስብ በሰማይ አኖረ።

5ኛ አሰድ እሳት/Leo:/The lion/ ፩

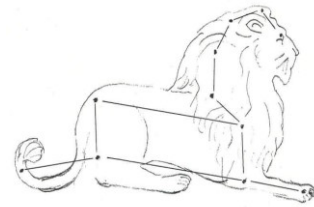
የሚመስለው: በአንበሳ

የሚወክለው ወር: -በኢኳቶሪያል ዞዲያክ ሐምሌ

-በሰዴሪያል ዞዲያክ ነሐሴ

ኢትዮጵያዊያን በተመሳሳይ በአንበሳ መስለውታል።

ባለ አደባባዩ፣ ንጉሠ ካቤል፤

እንደ ግሪክ ሚቶሎጂ፣ ሊዮ፣ ከሰማይ ወደ ምድር በኔማኦያ ደን ወስጥ የወረደ ጨካኝ አንበሳ ነበር። በዚያም ደን ወስጥ የሚኖሩትን የዱር እንስሳት ከጨረሰ በኋላ የነማኦያን ህዝብ እያሳደደ ይበላ ጀመር። አካሉ ጦርና ቀስት የማይበሳው ስለነበረ፤ ይህንን ግዙፍ አንበሳ ለመግደል የጣሩ ብዙ የነማኦያ ጀግኖች አለቁ።

በቀናተኛዎ የዜዑስ ባለቤት ለሄርኩለስ ከተሰጡት ከአስራ ሁለት ግዳጆች ወስጥ የመጀመሪያው ይህንን አስፈሪ አንበሳ መግደል ነበር። ሳይሳካለት እንደሚቀርና የአባቱን የዜዑስ ፍቅር እንደሚያጣ ተስፋ አድርጋ ነበር። አንበሳውን አካል ጦርም ሆኖ ቀስት እንደማይበሳው የተረዳው ሄርኩለስ፤ ዘወ ብሎ ዋሻው ወስጥ ዘልቆ ገባና ከአስፈሪው አንበሳ ጋር ትግል ገጠመ። ጥቂት ቆይቶም የአንበሳውን ለምድ እንደ ካባ ደርቦ ከዋሻው በር ላይ ብቅ አለ። ሄርኩለስ፣ የኔማኦያን ህዝብ በዚህ መልኩ ታደገ። ይህ የሄርኩለስ ታላቅ ጀብዱ፣ ዜዑስ የተሸናፊውን አንበሳ /የአሰድን/ ምስል በምሽት ሰማይ ላይ ከለጠፈበት ጊዜ ጀምሮ መታሰብ ጀመረ።

6ኛ ስንበላ መሬት/Virego-The maiden/ ፲፱

የምትመስለው- በሴት ወይዘሮ / ሽቷም/

የምትወክለው ወር- በኢኳቶሪያል ዞዲያክ ነሐሴ

-በሰዴሪያል ዞዲያክ መስከረም፤

ኢትዮጵያዊያን በጉጉት አሞራ መስለዋታል።

ባለ አደባባዩ፣ ንጉሠ አሌንጅ፤

የቪርጎን ወይም የስንበላ መሬትን የከዋክብት ስብስብ በሚመለከት ሁለት የተለያዩ አፈታሪኮች ተፅዕኖ ይገኛሉ። የመጀመሪያው፣ ቪርጎ ወይም ስንበላ መሬት የዲሜትሪና የዜዑስ ልጅ ፐርስፎን እንደነበረችና የምድር ልምላሜ አምላክ እንደሆነች የሚተርከው ነው። በዚህም ትረካ መሰረት፤ በአንድ የፀደይ ቀን ፔርስፎንን በመስክ ላይ እየተናፈሰች ሳለ፤ ሃደስ፣ የታችኛው ዓለም ጌታ ሚስቱ ትሆነው ዘንድ ወደ ታች ስቦ አስገባት። ይሁን እንጂ ይህች ችኮ ምልኪ፤ ምርኮኝነቷን አለመቀበሏን ምግብ ባለመብላትና ጨርሶውኑ ሃደስን ባለማናገር ገለፀች። አልማዝ በመሸለም፤ ምርጥ አልባሳትን

በማቅረብና የሚያዝናንዎትን ደንገጡሮች በመመደብ ሊቀርባት ቢሞክርም ልታናገረው አልፏልገችም።

ዲሜትር፣ ሀደስ ልጄን እንደጠለፈና ዜዑስም ጣልቃ ያልገባው እጅ መንሻ ተቀብሎ እንደሆነ በመገመት፤ ልጄ የምድርን ሰብሎችና ተክሎች የመንከባከብ ተግባርን በማቆሚያ በጣም ተናደደች። ከዚህ በኋላ ታላቅ የረሃብ ቀን መጣ። ሰብሎች ደረቁ፤ ሰዎችና እንስሳትም ማለቅ ጀመሩ። በመጨረሻም፤ ዜዑስ ወደ ዲሜትር መጥቶ ልጄ ልትመለስላት እንደምትችል ነገራት። ይሁን እንጂ በጥንቱን የአቦዴ ህግ መሰረት፣ ፐርሴፎን ምግብ ለመመገብ ፈቃደኛ ከሆነች እንደ እንግዳ እንጂ እንደ ምርኮኛ ስለማትቆጠር የሀደስ የትዳር አጋር ሆና በታችኛው ዓለም ልትቀር ትችላለች።

ይህንን ፈቃድ ያገኘችው ደሜተር ወዲያውኑ ፐርሴፎንን እንዲያመጣላት ባለ ክንፍ ጫማ ያለውን ሄርመስን ላከች። ምን ያደርጋል! ሄርመስ ከመድረሱ በፊት ጥቂት ቀደም ብሎ፣ ለፐርሴፎን ጥላቻ የነበረው አንድ ክፉ የሀደስ ባለሟል፣ በጣም ጣፋጭ የሆነውን (ፓምግራኔት) ፍሬ ለሁለት ከፍሎ አንዱን ክፋይ ጠኔ ለጠናባት ፐርሴፎን ሰጣት። ከነዚያ ጣፋጭ ፍሬዎች ውስጥ ስድስቱን በልታ እስከምትጨርስ አልታወቃትም። ሄርመስ እንደደረሰ፣ ፐርሴፎን ስድስቱን ፍሬዎች በመብላቷ ምክንያት፤ በአቦዴ ህግ መሰረት ሚስቱ እንደሆነች ሀደስ አጥብቆ ነገረው። ይህንን የሰማችው ዲሜትር፣ ልጄ ሞትን ካገባች ከእንግዲህ ወዲህ በምድር ላይ ሰብል እና አበቦች እንደማይበቅሉ አሳወቀች። ዜዑስም በበኩሉ ፐርሴፎን፣ ስድስቱን የፖምግራኔት ፍሬዎች በመብላቷ ምክንያት፤ በየዓመቱ ስድስቱን ወራት ከሀደስ ጋር ስድስቱን ወራት ደግሞ ከእናቷ ጋር ማሳለፍ እንድትችል ለማስማማት የድርድር ሀሳብ አቀረበ። ዜዑስ፣ ንጉሥ በመሆኑ ሀደስና ደሜትር ሁለቱም በዚህ ሀሳብ መስማማት ነበረባቸው። ዲሜትር ግን በወሳኔዎ ፀናች። ልጄ ከሀደስ ጋር በምታሳልፍባቸው ስድስት ወራት ምንም ዓይነት የእህል ዘር አይበቅልም። ፐርሴፎን በምትመለስባቸው የመጸወ ወራቶች ግን አበቦችና ሰብሎች በየመስኩ እንደገና መብቀል ይጀምራሉ።

ሁለተኛው ስለ /ቢርጎ/ ሰንብላ መሬት የሚነገረው አፈታሪክ፣ አማልክቶች ከሰው ልጅ ጋር በምድር ላይ አብረው በሚኖሩበት ወርቃማው ዘመን የነበረችው የፍትህ አምላክ አስተራኪያ መሆኗን የሚተርክ ነው። እየጨመረ የመጣው የሰው ልጅ መበላለጥ ቀስ እያለ አማልክቱ ሰዎችን ምድር ላይ ትተው አንድ አንድ እያሉ ወደ ጠፈር እንዲሄዱ አደረጋቸው። አስተራኪያም ምድርን የለቀቀች የመጨረሻዋ ምልኪ ናት። ስትለቅም፤ ዛሬ በስቀኝ እጄ ከጎንዎ ሆኖ ሰማይ ላይ የሚታየውን የፍትህ ሚዛን ይዛ ሄደች።

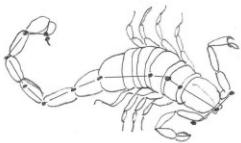
7ኛ. ሚዛን ነፋስ/Libra-/the scale/:- ሲ

የሚመስለው- በሚዛን
የሚወክለው ወር- በኢኳቶሪያል ዞዲያክ መስከረም
- በሰዴሪያል ዞዲያክ ጥቅምት፤
ኢትዮጵያዊያን በተኩላ መስለውታል።
ባለ አደባባይ፣ ንጉሠ አልኸዥፊ

በምንገልገል ወስጥ ታዋቂ ከሆኑት አሥራ ሁለቱ ዓወደ ከዋክብት ወስጥ፣ በግዑዝ ወይም ህይወት በሌለው ነገር የተወከለው “ሊብራ” ወይም ሚዛን ነፋስ ብቻ ነው። ሚዛን ነፋስ፤ ከምድር ወገብ አንጻር ሰማይን ለሁለት በሚከፍለው የሀሳብ መስመር ላይ ሆኖ የሚታይና የቀንና የሌሊት እኩልነት የሚገለፅበት ኮከብ ነው። ይኸንን ኮከብ የፅህፈት ቤቷ አርማ አድርጋ ከለጠፈችው፣ ከፍትህ አምላካ፣ ከ“ቪርጎ” ወይም ሰንበላ መሬት ጋር ስሙ ተያይዞ መነሳቱ እየተለመደ መጥቷል። ሚዛን ነፋስ፣ ከሰንበላ መሬት ቀኝ እጅ ቀጥሎ በግልፅ የሚታይ ታዋቂ የከዋክብት ስብስብ ነው።

8ኛ. አቅራብ ወኃ/Scorpio (scorpion)/:- ጢ

የሚመስለው- በጊንጥ
የሚወክለው ወር- በኢኳቶሪያል ዞዲያክ ጥቅምት
- በሰዴሪያል ዞዲያክ ህዳር
ኢትዮጵያዊያን በነብር መስለውታል።
ባለ አደባባይ፣ ንጉሠ ሕንድ፤

ስኮርፒዮ /አቅራብ ወኃ/ በአርቲሚስ ወይም ዲያና ትዕዛዝ ከምድር ከርስ ወስጥ ወጥቶ፣ በግሪክ አማልክት ዘንድ እጅግ ታዋቂ የነበረውን አዳኝ፣ አርዮንን ነድፎ የገደለ ዝነኛ ጊንጥ ነው። አርዮን ይህንን የመሰለውን የከፋ ቅጣት የተቀበለው፣ በአርቲሚስ ዘንድ ሞገስ አገኝ ብሎ፣ በማይረባ ምክንያት ብዙ የዱር እንስሳትን በመጨፍጨፉ ነው። አሪዮን፣ ረቂቅ የሆነውን የአዳኝነት ጥበቡን በመጠቀም፣ ለአማልክቱ የምግብ ዝግጅት የሚሆን ሥጋ በየቀኑ ያቀርብ ነበር። አንድ ቀን የጨረቃና የአደን አምላክ የሆነችው አርቲሚስ ወይም ዲያና፣ ወደሚያድንበት ስፍራ በየቀኑ ከሱ ጋር ለመሄድ ጥያቄ አቀረበችለትና ተስማማ። በሚቀጥለው ቀን አብረው ሄደው እያደኑ ሳለ፣ አጋዘን አገኙ። አሪዮን ቀስቱን በጥንቃቄ ወደረና ሳብ አድርጎ ለቀቀው። በሚገባ አልሞ መምታቱና

አጋዘኑም ወዲያውኑ መሞቱ አርቴሚስን በጣም አስደነቃት። ማታ ራት ቀርቦ ሳለ፣ አርቴሚስ ኦሪዮን ስላለው የቀስተኝነት ችሎታና ሁሉም ነገር ለዜዑስና ለሌሎችም ሁሉ ታዳሚዎች ተናገረች። ይህ ሁሉ ወዳሴ በእጅጉ ያስደሰተው ኦሪዮን፣ በሚቀጥለው ቀን አርቴሚስን የበለጠ ለማስደነቅ ለራሱ ቃል ገባ።

በሌሊት ተነስቶ ዳግመኛ ወደ ዱር ሄደ። እዚያም ያገኘውን እንስሳ ሁሉ ገደለ። ወደ አርቴሚስም ዘንድ አምጥቶ ደጃፏ ላይ ከመራቸው። በሯን አንኳክቶ ስትከፍትለት ያመጣላትን አስደናቂ ነገር እንድታይለት ጋበዛት። በተገደሉ እንስሳትን ትልቅ ክምር ስታይ፣ አርቴሚስ በቁጣ ነደደች። አርቴሚስ፣ የእንስሳት ጠባቂና ለምግብነት ከሚበቃቸው በላይ የሚገሏቸውን ሁሉ እንደምትቀጣ አስቀድሞ በታሪኳ የሚታወቅ ነው። እግሯን አንስታ መሬቱን በኃይል ስትተመትም ከተነሳው አቧራ ወስጥ፣ አሪዮንን ቁርጭምጭሚቱ ላይ ነድፎ በስቃይ የገደለው ታላቁ ጊንጥ ወጣ። ይሁን እንጂ፤ ለአማልክቱ ለሰጠው ታላቅ አገልግሎት መታሰቢያ ይሆን ዘንድ፤ ዜዑስ ኦሪዮንን የከዋክብት ስብስብ በሰማይ ላይ አኖረለት።

ከዚህ በኋላ ፀብ የሚባል ነገር እንዳይፈጠር ለመገላገል ሲባል፤ የስኮርፒዮን ወይም አቅራብ ወኃ ኮከብ፣ ከኦሪዮን በተቃራኒ በሚገኘው የዓለም እንዲቀመጥ የተደረገ ቢሆንም፤ እንስሳትን ለምግብነት መግደል ተገቢ መሆኑን እና ለመዘናኛ ሲባል መግደል ትልቅ ስህተት እንደሆነ ሁላችንንም ለማሳሰብ ጭምር ነው።

9ኛ ቀውስ እሳት/Sagittarius/-the archer/-

የሚመስለው- ከወገቡ በታች ፈረስ በሆነ ቀስተኛ፤
 የሚወክለው ወር፤ -በኢኳቶሪያል ዞዲያክ ህዳር፤
 -በሰዴሪያል ዞዲያክ ታህሳስ፤
 ኢትዮጵያዊያን በሸረራት መስለውታል።
 ባለ አደባባይ፣ ንጉሠ ሰገድ፤

ሳጂታሪየስ የተባለው ቀስተኛ /ቀውስ እሳት ወይም አርማህ/ ከወገብ በላይ ሰው ከወገብ በታች ፈረስ የሆኑ ሴንታውሮች ዝርያ እንደሆነ አብዝቶ ይነገራል። ይህንን የከዋክብት ስብስብ፣ የሴንታውሮች ንጉስ ለሆነው ለቺሮን መታሰቢያ ይሆን ዘንድ በምሽት ሰማይ ላይ እንዲቀመጥ ያደረገው ዜዑስ ነው።

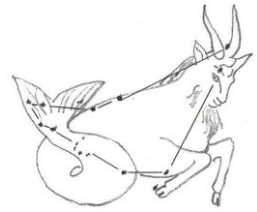
ንጉሥ ቺሮን፣ ጥቂት ክፉ ሴንታውሮች በሄርኩለስና በደጉ ሴንታውር ፉሎስ ላይ ጥቃት ወደ ሰነዘሩበት ወጊያ እየጋለበ ሄደ። በዚያን ወቅት ሄርኩለስ፣ ጫፋቸውን በመርዝ ባጠቀሰባቸው ቀስቶቹ ክፉዎቹን ሴንታውሮች እየተዋጋ ደጉን ሴንታውር፤

ፋሎስን በመታደግ ላይ ነበር። ንጉሥ ቺሮን በዚያ ወጊያ ወስጥ መግባቱን ያላወቀው ሄርኩለስ፣ አንዱን መርዝ የተቀባ ቀስቱን ወርወሮ ንጉስ ቺሮንን ወጋው። ቺሮን ተመትቶ ሲወድቅ ሌሎች ሴንታዊሮች ወዲያውኑ ሽምጥ ጋልበው አመለጡ።

ከዘመናት በፊት ጀምሮ ከመዋቲዎች ቁጥር ስላልነበር፤ ቺሮን ሳይሞት ቀረ። ነገር ግን፤ በህመም እየተሰቃየ ለዘለዓለም ሊኖር ሆነ። ዜዑስ፣ ሞትን እንዲሞት በመፍቀድ ለቺሮን ያለውን ርህራሄ አሳየ።

10ኛ ጆዲ መሬት /Capricorn- the sea goat/- 18

የሚመስለው - ግማሽ አካሏ የዓሣ በሆነች ፍየል
 የሚወክለው ወር -በኢኳቶሪያል ዞዲያክ ታህሳስ
 -በሰዴሪያል ዞዲያክ ጥር፤
 ኢትዮጵያዊያን በጅብና በአወራሪስ መስለውታል።
 ባለ አደባባይ፣ ንጉሠ አልቡም፤

ካፓሪኮርን/ጆዲ መሬት/ እስካሁን ምንም ዓይነት የትረካ ለውጥ ያልተደረገበት፣ ከረጅም ዘመናት ጀምሮ የሚታወቅ የከዋክብት ስብስብ ነው። የፊት ለፊት ግማሽ አካሉ በፍየል፣ የኋላው ግማሽ አካሉ በዓሣ የተመሰለ እንስሳ ነው። በግሪክ እና በሮማዊያን ሚት ወስጥ ይህ የከዋክብት ስብስብ፣ የሙታን ሰዎች ነፍሳት ወደ ዳግመኛ ህይወት የሚገቡበት « የአማልክት መግቢያ በር » ተብሎ ይታወቃል።

በቆየ የግሪክ ሚት ወስጥ ንጉስ ክሮናስ፣ ከልጆቹ ወስጥ አንዱ ከሱ የበለጠ ጀግና ሆኖ እንደሚወጣና በመጨረሻም ጦርነት ገጥሞ እንደሚገለው ንግርት ነበረው። ይህ ንግርት እንዳይፈጸም ለመከላከል ሲል፣ ክሮናስ የሚወልዳቸውን ወንድ ህፃናትን ሁሉ ይገላቸው ነበር። በሌሎች አፈታሪኮች ደግሞ በተወለዱ ቁጥር እንደሚወጣቸው ይናገራል።

ይህንን ጉዳይ የተረዳችው የዜዑስ እናት፣ ክሮናስ እንዳያገኘውና እንዳይገድለው ራቅ ወዳለ ስፍራ ወስዳው እንዲያሳድጉት ለባህር አማልክት ሰጠችው። ይሁን እንጂ አማልክቱ ወተት የማይታለቡለት በመሆኑ፤ አመልቲያ የተባለች በጣም ደግ ፍየል እያጠባችው ታሳድገው ዘንድ አመጡለት።

ዜዑስ እያደገ በሄደ ቁጥር አመልተያም አጫዋች ጓደኛው እየሆነች መጣች። አንድ ቀን እንደልማዳቸው እየተጫወቱ ሳለ፣ ዜዑስ የአማልተያን አንደኛውን ቀንድ ሰበረ።

ዜዑስ ይህንን ገጠመኝ ከአማልተያና ከባህር አማልክት ጋር ያለውን ቁርኝነት የሚያቋርጥበትና አባቱን ክሮናስን ሄዶ እንወጋ የተሰጠው ምልክት አድርጎ ተቀበለው።

ዜዑስ፣ ቀንዱን መልሶ ለአማልክቱና ለአመልተያ እየሰጠ፤ እስከዛሬ ፍላጎቶቹን ሁሉ ሲያሟሉለት እንደነበረ ሁሉ፤ አሁን የአስማት ቀንድ የሆነው ይህ የአማልተያ ቀንድም የፈለጉትን ምግብና መጠጥ ሲያሟላላቸው ለዘለዓለም እንደሚኖር ነገራቸው። ከዚያም ጨካኝ አባቱን፣ ክሮናስን ለመውጋት ተሰናብቶአቸው ሄደ። ዘዑስ ክሮናስን በመውጊያ ጥበብ አሸንፎ ገደለው። እንደሌላኛው አፈታሪክ ክሮናስ ወደ መሬት በወደቀበት በዚያው ቅጽበት ጭንቅላቱ ለሁለት እንደተከፈለና ከዚያም ወስጥ ክሮናስ የዋጣቸው የዜዑስ ወንድሞች እስከነ ህይወታቸው ተራ በተራ እየዘለሉ እንደወጡ ይነገራል።

ዜዑስ፣ የአማልክቶች ንጉስ እንደሆነ የመጀመሪያው ሥራ ያደረገው፤ ደብቀውና ተናከባክበው በጥሩ ሁኔታ ላሳደጉት አመልተያና የባህር አማልክት መታሰቢያ ይሆን ዘንድ፤ /ካፕሪኮን/ ጀዲ መሬት የተባለውን የከዋክብት ስብስብ ህዋ ላይ ማስቀመጥ ነበር።

11ኛ ደለዊ ንፋስ/Aquarius- the water bearer/- ☾

የሚመሰለው -በውኃ መቅጃ ወይም ማህየብ
የሚወክለው ወር - በኢኳቶሪያል ዞዲያክ ጥር
-በሰዴሪያል ዞዲያክ የካቲት፤
ኢትዮጵያዊያን በበሬ መሰለውታል።
ባለ አደባባዩ፣ ንጉሠ ሐቢሽ፤

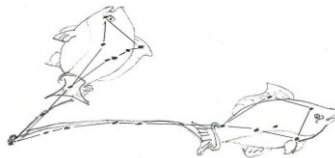
ከአሥራ ሁለቱ ታዋቂ ዓወደ ከዋክብት የአንዱ ስያሜ የሆነው /Aquarius/ ደለዊ ንፋስ የትርይ ንጉስ፣ የትርስ ልጅ የጋይማንዴ ስም ነው።

ጋይማንዴ፣ የግሪክ አማልክት ቀደም ሲል ካዩዋቸው ወቦች የበለጠ እጅግ ውብ ሰው ነበር። ከዕለታት አንድ ቀን፣ በኢዳ ተራራ ላይ በአባቱ የተዘጋጀውን ጉባዔ በመከታተል ላይ ሳለ፣ የዜዑስን ትኩረት በእጅጉ ሳበ። እናም ዜዑስ፣ ጋይማንዴን ወደ አሎምስ ተራራ ይዞት እንዲመለስ፣ አክዌላ የተባለውን መልዕክተኛ ንስር የትዕዛዝ ደብዳቤ አስይዞ ወደ ኢዳ ተራራ ላከው። አክዌላም በታዘዘው መሰረት ጋይማንዴን ይዞ ተመለሰ።

ጋይማንዴም ከመጣበት ጊዜ ጀምሮ፤ አማልክቱ ባስፈለጋቸው ጊዜ ሁሉ ወሃ እያቀረበላቸው በአሎምፓስ ተራራ ላይ አገልግሎት ሲሰጥ ኖረ። የዜዑስም ዋንጫ አቀባይ እስከመሆንም ደረሰ። ለዚህም ቅን አገልግሎቱ መታሰቢያ ይሆነው ዘንድ፤ ዜዑስ፣ /አኳርየስ/ ደለዊ ንፋስ የተባለውን ዓወደ ከዋክብት በሰማይ ላይ አስቀመጠለት፤ ተርጉሙም በከዋክብቶች መካከል የሚኖር ወጋ ቀጂ ማለት ነው።

12ኛ ሑት ወጋ/Pises the fish/-፬፬

የሚመሰየለው - በሁለት ዓሳዎች
 የሚወክለው ወር - በኢኳቶሪያል ዞዲያክ የካቲት
 -በሰዴሪያል ዞዲያክ መጋቢት፤
 ኢትዮጵያዊያን በክይሲ/አባብ/ መስለውታል።
 ባለ አደባባይ፣ ንጉሠ አንግልጣር፤

አንድ ቀን አፍሮዳይትና ልጁ ኤሮስ/በሮማዊያን ሚት ወስጥ ቬኑስና ኩፒድ የሚባሉት/ በአንድ ደን ወስጥ እየተዘናኑ ሳለ፤ ታይፎን የተባለው አወሬ ደኑን እየጣሰ ወደነሱ ሲመጣ ሰሙ። አፍሮዳይትም የልጁን እጅ ይዞ የቻሉት ያህል ፍጥነት ሸሽት ጀመሩ። የቱንም ያህል ቢሮጡ የታይፎኑ ድምፅ እጅግ እየቀረበ እየቀረበ ይመጣ ጀመር። በመጨረሻም፤ አፍሮዳይትና ኤሮስ ብዙ ርቀት ሮጠው እስከ ታላቁ ባህር ዳርቻ መድረስ ቻሉ። ታይፎኑ ብዙም ሳይቆይ እንደሚደርስባቸው ስለተረዱ፤ እናትና ልጅ ራሳቸውን ወደ ዓሳነት ቀይረው በዋና አመለጡ።

ይህ ታላቅ የማምለጥ ተግባር ህያወ ሆኖ እንዲታወቅ፤ ዜዑስ፣ የሁለቱን ዓሳዎች ምስል ፒሰስን /ሑት ወጋን/ በክምችት ከዋክብት መካከል አስቀመጠ። በሌሎች ተመሳሳይ ትረካዎች ወስጥ ደግሞ፤ አፍሮዳይትንና ኤሮስን ለማዳን ፓሴዶን ሁለት ዶልፊን የተባሉ ዓሳዎችን እንደላከላቸው ተገልጾ እናነባለን።

በሚቶሎጂው የተመለከትናቸው እነዚህ ምንዘል ከዋክብት፣ በሄኖክ ትምህርት ወስጥ ቀመራዊ ድርሻ ሲኖራቸው፤ በዚህ ትረካ ወስጥ ከኢኳቶሪያል ዞዲያክ ኮከብነታቸውና ምልክትነታቸው ወጭ የተመዘገበ ነገር የለም። የሰዴሪያል ዞዲያክነት ዘመናቸውንም ቢሆን፤ አለም ዓቀፉ የስነ-ከዋክብት ማህበረሰብ በማለት ራሱን የሚጠራው ድርጅት አምኖ የመዘገበውና ኢትዮጵያም ስለምትገለገልበት ነው። አንድ ኮከብ ለአንዲት ዓለም በተለያየ ጊዜ አይታይምና፤ ሥርዓቱ ከጨረቃ አንጻር የሚታዩበትን ጊዜና ከፀሐይ ጋር የሚገቡበትንና የሚወጡበትን ወቅት መሠረት በማድረግ የሚፈጠር ልዩነት ነው። የከዋክብቱን ባህርያዊ ምሳሌዎች ጨምሮ ዓለም

በሚያወቃቸውና በኢትዮጵያዊያንም አተረጓጎም አንጻር በፅንሰ ሀሳብ ደረጃ በትንታኔ ክፍል ውስጥ ከነትርጉሙና ትዕምርታዊ ቁጥሩ በሠንጠረዥ ለማመልከት እሞክራለሁ። አወደ ከዋክብት አወደ ነገሥት የተባለበት ምክንያት፤ አሥራሁለቱም ምንዘል ከዋክብት የተለያዩ ሀገሮች ነገሥታት አደባባይነት ከሚያስተዋወቀው አፈታሪካችን የተነሳ እንደሆነ መገንዘብ እንችላለን።

2.4. የጎርጎሮሳዊያን የዘመን አቆጣጠር መነሻ፤

የዘመን አቆጣጠር በኢትዮጵያዊ ታሪክ መነሻውን ያደረገው ፍጥረተ ኃለምን እንደሆነ በ2.3.1 እና በ2.3.2 ላይ ስለሄሮካዊው እና ባህረ-ሃሳባዊ አቆጣጠር ባነሳናቸው ነጥቦች ውስጥ ለማሳየት የተሞከረ ሲሆን፤ በዚህ ክፍል ደግሞ በተመጠነ መንገድ የጎርጎሮሳዊው አቆጣጠር የኋላ ታሪኩን መሠረት ባደረገው ከሮማ ካሌንደር አመጣጥ እና ከኢትዮጵያዊያን ጋር ሊኖር የሚችለውን ቅርርቦሽና መራራቅ ማየት እንዲያስችለን በነፅፅር ለማሳየት እሞክራለሁ። ካሌንደር ወይም የዘመን አቆጣጠር መሠረቱ ምን እንደሆነና ዛሬም ድረስ እንደምን ሲቆጠር እንደመጣ በጥናቱ ዳራ ላይ ከአቆጣጠር ዓይነቶች አንጻር ለማሳየት በተሞከረበት ነጥብ ዙሪያ፤ የሰው ልጅ የኋላ ታሪኩን ለማወቅ ካለው ጉጉት የተነሳ ፍጥረተ ኃለሙን ለማወቅና የታሪኩን ዘመናት ለመለካት የተለያዩ የአቆጣጠር ዘዴዎችን እንደፈጠረ ተመልክተናል። በዚህ ሃሳብ ትይዩ በሃይማኖት ተቋማት በኩል የሚተላለፈው ተመሳሳይ ሃሳብ ሳይንሳዊ ባለመሆኑ ብቻ መታለፍ ስለሌለበት፤ የሀሳቡን ተጠየቅ ለማቅረብ እሞክራለሁ። ምክንያቱም፤ ሃይማኖትም የራሱ የሆነ የፍልስፍና አካሄድ ያለው መሆኑ፤ በሁሉም አንባቢ እና ተመራማሪ ዘንድ የሚታወቅ ስለሆነና ፍልስፍና እንዳለው አስተምህሮም ተጠየቃዊ አካሄዱ መፈተሽ እንዳለበት ስለማምን ነው። በአዳም የተጀመረው የዘመን ቆጠራ በቋሚነት ባለመቀጠሉ፤ ማለትም አንዳንዴ በከዋክብት፤ አንዳንዴ በፀሐይ፤ አንዳንዴ በጨረቃ እየተቆጠረ የዘመን አቆጣጠር መለያየት እንዲከሰት ምክንያት እንደሆነ፤ አሁን ላይ አገልግሎት በመስጠጥ ላይ ያለው የባህረሀሳብ አቆጣጠርም በአዳም እንደተጀመረ፤ በቀመር ደረጃ ደግሞ በመምህር ሄኖክ አማካኝነት ተጽፎ እንደተላለፈና ነብያትም ሐዋሪያትም እንደቆጠሩበት፤ ኢትዮጵያዊው የሃይማኖት አባት፤ ሊቀ ሊቃውንት ዕዝራ ሐዲስ ማህበረ ቅዱሳን በሚያስተዳድረው ድረ ገጽ ቀርበው ሲያስተምሩ መከታተል ችለው። በዚህ ትምህርት ይዘት፤ ሌሎች ሀገሮች በተለያዩ ምክንያቶች

ቆጠራቸውን ሲያለዋወጡ ኢትዮጵያ ግን የመሠረቱን አቆጣጠር ሳታዛባ አሁን ላይ እንደደረሰች ያረጋግጣሉ። ይህ ሃይማኖታዊ ገለፃ ቢሆንም፣ በዘመናት ሂደት ውስጥ የተለያዩ አቆጣጠሮች መከሰታቸውን በየዓይነት በየዓይነታቸው በዚህ ጥናት ዳራ ውስጥ በማስረጃ አስደግፈን ካየንበት ክፍል ጋር በእጅጉ ተመሳሳይ ሲሆን፣ ልዩነቱ የመረጃ አቀራረቡ ሃይማኖታዊ ዶክትሪን የተከተለ መሆኑ ብቻ ነው። በዚህ አቀራረብ የተነሳ ክርክር የሚያስነሳ ሃሳብ ቢፈጠር እንኳ መረጃ ፍለጋ ሩቅ ሳንሄድ የዚህ ጥናት ትኩረት ባረፈባቸው ሁለቱ አቆጣጠሮች መካከል ያለው የስምንት ዓመት ልዩነት በቂና ውል ያለው ተጠያቂ ማስረጃ በመሆን በሳይንሳዊና በሃይማኖታዊ መንገድ የተላለፉትን ተመሳሳይ ሃሳቦች በማዋደድ ስለካሌንደር መለዋወጥ አንድ ዓይነት ሃሳብ ያላቸው መሆኑን ለመቀበል ይረዳል። ይህም በቂ ባይሆን በራሱ በጎርጎሮሳዊው ካሌንደር የኋላ ታሪክ ውስጥ ገብተን፣ ማርስ ከተባለው አምላክ በመንፈስ እንደተወለደ ከሚተረክለት የረሃያ ሲልቪያ/Rhea Silvia/ልጅ፣ በአፈታሪክ ከሚታወቀው ንጉሥ ሮሙልስ/753/እስከ ሮማ ካቶሊክ ጳጳስ አባ ጎርጎሮስ አሥራ ሦስተኛ/1582/ድረስ፣ በሮማ ካሌንደሮች ውስጥ ብቻ ብዙ መለዋወጦች እንደነበሩ ማስረጃ በማቅረብ የሃሳቦችን ተመሳሳይነትና እውነትነት ካልሆነም ልዩነታቸውን ማረጋገጥ እንችላለን። የለውጦቹ ሂደት፣ ትክክለኛ የግዜ መስፈርትን ለማግኘት ከሚደረጉ ጥረቶች የተነሳ ሳይንሳዊ መንገዶችን በመከተል የወቅቱን የቴክኖሎጂ ውጤቶች እስከመጠቀም የደረሰ መሆኑን በሮማዊያን የካሌንደር ታሪክ ውስጥ ማግኘት እንችላለን።

“ The history of the Roman calendar more than any other can be followed through many centuries and many such revolutions, during which it has absorbed or displaced other calendars, or, as in Gaul and Palestine, been instrumental in bringing them into being.” The Roman calendar. p.1

የሮማ ካሌንደር እስከ ጎርጎሮሳዊው ካሌንደር ድረስ ያደረጋቸውን ውስጣዊ መሻሻሎች ስናጤን፣ አንድ ብለን መጀመር ያለብን የሮማ ከተማን 753 ዓ.ዓ የመሠረተውና የመጀመሪያው ንጉሥ ሮሙልስ 700 ዓ.ዓ አስተዋወቀው ከተባለው ካሌንደር መጀመር አለብን። ይህ ካሌንደር 304 ቀናት ብቻ ያሉት ሲሆን፣ በአሥር ወራት የተከፈለና ሮም ለተመሠረተችበት መታሰቢያ እንዲሆን በተወሰነው ሚያዚያ 21 ቀን ላይ ፓሪሊያ/parilia/ በተሰኘ ሥርዓተ ክብራ የሚጠናቀቅ አጭር ዓመት ነው።

“The Romans borrowed parts of their earliest known calendar from the Greeks. The calendar consisted of 10 months in a year of 304 days. The Romans seem to have ignored the remaining 61 days, which fell in the middle of winter. The 10 months were named Martius, Aprilis, Maius, Junius, Quintilis, Sextilis, September, October, November, and December. The last six names were taken from the words for five, six, seven, eight, nine, and ten. Romulus, the legendary first ruler of Rome, is supposed to have introduced this calendar in the 700s B.C.E.”<http://www.webexhibits.org/calendars/calendar-roman.html>

ከሮሙስ ቀጥሎም ከ7015 - 673 ሮማን ባስተዳደረው ንጉሥ ኑማ ፖምፒሊዮስ /Numa Pompilius/ ትዕዛዝ የካሌንደር ማሻሻያ ተደርጓል። ማሻሻያው ቀደም ሲል በነበሩት 10 ወራት ላይ ታህሳስን/January/ እና ጥርን/February/ በመጨመር 355 ቀናት ያሉት ዓመት እንዲሆን የታሰበ ለወጥ ቢሆንም፤ ከወደ ፀሐይ አቆጣጠር ጋር ሊጣመር ባለመቻሉ በያንዳንዱ ዓመት ላይ ከጥር ቀጥሎ 23 ወይም 24 ቀን ሆኖ የሚገባ መርሴዶኒዮስ/Mercedonios/ የሚባል አጭር ወር እንደ ጳጉሜ የዓመቱ ማስተካከያ ሆኖ እንዲቆጠር የሚያዝ ህግ ሊወታ ችሏል። ይሁን እንጂ፤ የዓመቱ የቀን ቁጥር ከ377 እስከ 378 የሚያደርስ ስለነበር ከወደ ፀሐይ አቆጣጠር የሚተላለፍ ሆነ።

“According to tradition, the Roman ruler Numa Pompilius added January and February to the calendar. This made the Roman year 355 days long. To make the calendar correspond approximately to the solar year, Numa also ordered the addition every other year of a month called Mercedinus. Mercedonius was inserted after February 23 or 24, and the last days of February were moved to the end of Mercedinus. In years when it was inserted, Mercedoinus added 22 or 23 days to the year.” www.britannica.Com/science/calendar/The-early-Roman-calendar.

ነገሥታት፣ ማለትም የንጉሥ ቱላስ ሆስቲሊዮስ/Tullus Hostilius/ 673-642 ዓ.ዓ. እና የንጉሥ አንሱስ መርሴዶኒዮስ/ Ancus Marcius/642-616/ የአገዛዝ ዘመን ከተሻገረ በኋላ፤ ለመግቢያ በሮች አምላክ/god of gates/ሥርዓተ ከበራ ክዋኔ የሚፈፀምበት የጥር ወር የዓመቱ መጀመሪያ ቀን እንዲሆን ይመኝ በነረወ ቀጣዩ ንጉሥ፣ በሉሲያስ ታርቂኒዮስ ፕሪሳስ/Lucius Tarquinius priscus/ 616- 579 ዓ.ዓ “የሮማ ሪፓብሊክን ካሌንደር” በሚባል የይስሙላ አዲስ ካሌንደር ተተካ። ምክንያቱም፤

ካሌንደሩ ከኑማ ካሌንደር የባሰውኑ ከዐወደ ፀሐይ አቆጣጠር በአሥር ቀን ተኩል የሚጎል ሆኖ በመገኘቱና እንደገና ማስተካከያ የተደረገበት በመሆኑ ነው። 355 ቀናት ብቻ ያሉት ይህ ዓመት የያዘው 12 ወራት፣ የካቲት 28 ቀናት፣ መጋቢት፣ ግንቦት፣ ሐምሌ እና ጥቅምት እያንዳንዳቸው 31 ቀናት፣ ሰኔ፣ ነሐሴ፣ መስከረም፣ ህዳር፣ ታህሳስ እና ጥር እያንዳንዳቸው 29 ቀናት የነበሯቸው ነበሩ። ስለዚህ፣ የሮማ ሪፓብሊካን ካሌንደር ከወቅቶች እና ከአወደ ፀሐይ ጋር እንዲጣጣም ሲባል፣ በኑማ ዘመን የተገለገሉበትን የመርሴደኒየስ ልማድ ተግባራዊ የማድረግ እርምጃ ተወስዶ የዓመቱን አማካይ የቀን ቁጥር 366 ቀን ከስድስት ሠዓት ማድረግ የተቻለ ቢሆንም፣ ከኑማ ካሌንደር የተለየ እንዳልሆነ ስለሚታሰብ ለወጡ ብዙም ተቀባይነት ሳያገኝ አስከታዎቂው ጁሊየስ ቄሳር ዘመን ቆይቷል።

“The so-called Roman republican calendar was supposedly introduced by the Etruscan Lucius Tarquinius Priscus (616–579 bce), according to tradition the fifth king of Rome. He wanted the year to begin in January since it contained the festival of the god of gates (later the god of all beginnings), but expulsion of the Etruscan dynasty in 510 bce led to this particular reform’s being dropped...” Colin Alistair Ronan. E. britannica. Com. P.1-2

ከዚህ በኋላ በ46 ዓ.ም፣ በጁሊየስ ቄሳር የበላይ ጠባቂነትና የግሪክ ተወላጅና የእስክንድሪያ የስነክዋክብት ተመራማሪ የሆነው ሶሶጂኒስ አማካሪነት አዲስ የካሌንደር ለውጥ የተደረገ ሲሆን፣ እስከ ዛሬ ድረስ በራሱ በጁሊየስ ቄሳር ስም ተመዝግቦ ይገኛል። የዓመቱ የቀን ቁጥር 365.25 መሆኑን ማስረጃ በማድረግ ከባህላዊ ከከበራዎች ውጭ አቆጣጠሩ የግብጽ ካሌንደር ቅጅ እንደሆነ ይነገራል። እንደ ምክንያት የሚሠነዘረው ትችት፣ ቄሳሩ አንድም ሮማዊ ተቋም በለውጥ ስራው ባለማሳተፉና ዋናው አስተባባሪ ሶሶጂኒየስ በመሆኑ፣ የግብጽን አቆጣጠር እንዳለ በመውሰድ ለቀመራዊ አገልግሎት እንዲያውል እድል ስለሰጠው እንደሆነ የሚገልጽ ነው።

“The new calendar was developed by a commission appointed by Caesar, and, most importantly, made up of non - Roman experts; prominent among these was Sosigenes, who evidently had overall charge of reform proposals. There is no evidence for the participation of the pontifi cal college, entirely dominated by Caesar after the elections of 47 and 46...” R.C. Caesar’s Calendar Reform, P.109.

ከዚህ በኋላ አወግስቶስ ቁሳር የካሌንደር ለውጥ እንዳደረገ የሚነገር ቢሆንም፤ ሰነዶች የሚገልጹት የጁሊያን ካሌንደር በግብጾችም ጭምር ተቀባይነት ያገኘ ዘንድ የእለተ መሪያ ላይ በየአራት አመቱ የሚደመረው ቀን ስሌቱ አንድ እንዲሆን ከማስማማትና “ሰክስቲሊያስ” የተባለውን ወር በስሙ “አገስት” ተብሎ እንዲሰየም ከማድረግ ባለፈ መሠረታዊ ለውጥ አለማድረጉን ተመሳሳይ መረጃ ላላቸው አንባቢዎቹ መረጃ ይሆናል በሚል አሳወቁ ማለፉን መርጫለሁ።

“The winter months (January and February) remained a time of reflection, peace, new beginnings, and purification. After Caesar’s death, the month Quintilis was renamed July in honor of Julius Caesar in 44 BC and, later, Sextilis was renamed August in honor of Roman Emperor Augustus in 8 BC.” Catherine Boeckmann Julian Calendar Updates p. 1(enternet)

ከነዚህ የካሌንደር ዘመናት በኋላ ከ284- 305 ዓም ሮማን በገዛው፤ በንጉሥ ዲዮቅሊጣኖስ ትዕዛዝ በክርስቲያኖች ላይ ለደረሰው አስቃቂ ዕልቂት መታሰቢያ ይሆን ዘንድ አዲስ ክርስቲያናዊ አቆጣጠር ለመጀመር የተሞከረ ቢሆንም፤ ለሃይማኖቱ ተከታዮች ብቻ የተተወ ሆኗል። ካሌንደርዋን ከጁሊያን ካሌንደር ጋር አስማምታ የነበረችው ግብጽ ከዚያ ጊዜ ጀምሮ ዘመኗን “አመተ ሰማዕታት” እያለች አስልታበታለች። ዲዮናሲያስም በ525 ዓ.ም ይህንን ታሪክ ለማስታወስ የክርስቶስን ልደት መሠረት ያደረገ የዘመን አከፋፈል ይዞ የተነሳ ቢሆንም፤ በካሌንደርነት ደረጃ ተቀባይነት ሳያገኝ ቀርቷል። ይሁን እንጂ የሱ ቀመር እስካሁን ድረስ የክርስቶስ ልደት ቀን ማወጫ ሆኖ ቀጥሏል።

“It is in the continuation of this line of development that we find the genesis of the Incarnation Era, dating ‘after the birth of Christ’, with which Dionysius Exiguus replaced the era of the Christian persecutor Diocletian in 525.” The Roman calendar. P.156

ከዚህ በኋላ የዚህ ጥናት ትኩረት የሆነው የሮማዊያን ዘመን አቆጣጠር፤ በሮማው ሊቀ ጳጳስ በአባ ጎርጎሪዮስ አሥራ ሦስተኛ አማካኝነት የመጨረሻውን ለውጥ እስከ ስማቸው ድረስ አስተናገደ። ጎርጎሪዮዊ ካሌንደር ተባለ። ዕለታቸውን ከፀሐይ እኩሌ ጋር ለማጣጣም በሚል ቆርጠው ለጣሉት 10 ቀን ማወራረጃ ይሆን ዘንድ፤ ከጁሊያስ ቁሳር ዓመታዊ ቀመር ላይ 11 ደቂቃ ከ4 ሰከንድ ቀነሱ። የቀነሱበትን ምክንያት ሲጠየቁ፤ “ያልተኖረበት ጊዜ ነው” የሚል ምላሽ እንደሰጡ ፕ.ጌታቸው ኃይሌ ጠቅሰዋል።

በአጠቃላይ፤ የጎርጎሮሳዊው ካሌንደር በምን መሠረት ላይ እንደተጣለ ለመዳሰስ ተሞክሯል። ዋናው ጥያቄ ግን ኢትዮጵያውያን አቆጣጠር እንደምን በስምንት ዓመታት ሊቀድም እንደቻለ ምላሽ ማግኘት ነው። የሚጠበቀው መልስ ከጥናት ከወጤት የሚመነጭ ይሁን እንጂ፤ ስለሁለቱም ካሌንደሮች መለያየት በቃል ደረጃ ያለበቁ መረጃ እንደ ልማድ የሚነገሩ ሀሳቦች ቅኝት ቢደረግባቸው የጥናቱን አካሄድ ቢያግዙ እንጂ ጉዳት አይኖራቸውም በሚል እምነት ነጥቦቹን አመላክቼ ለማለፍ እሞክራለሁ። እንደመላምት ከሚነገሩ ከነዚህ ሐተታዎች ውስጥ አንዱንና በሁሉም ዘንድ ስለተለመደ ምክንያታዊ እስከመምሰል የደረሰው የልዩነት ማሳያ መልስ፤ ኢትዮጵያ ከዓለም በስምንት ዓመት ያህል ዘግይታ ክርስትናን በመቀበሏ እንደሆነ የሚታተትበት ፅንሰ ሃሳብ ነው። ይህ የኋላ ታሪክ ጉዳይ ስለሆነ፤ ስለጽንሰ ሃሳቡ ታሪካዊ ተጠየቅ አስቀምጦ ማለፍ ተገቢ ነው። ምክንያቱም፤ ይህ ፅንሰ ሃሳብ ለሁለቱ አቆጣጠሮች ልዩነት መልስ የሚያስገኝ ቢሆን ኖሮ፤ እያካሄድኩ ያለሁት ይህ ጥናት የሚያስገኘው ሌላ ፋይዳ ስለማይኖረው ነው። ስለዚህ፤ የታሪክ ጅራፍ ያለመላ እያስጮኹ የትውልድን ጆሮ የሚያደነቁሩ የልማድ ዘጋቢዎች፤ ለሚከተለው ታሪካዊ ተጠየቅ መልስ መስጠት ይገባቸዋል እላለሁ።

የቤተክርስቲያን ታሪክ አባት በሚል ቅጽል ስም የሚታወቀው፤ ኢ.አ.አ ከ260 - 342 የኖረው እዩሴቢዩስ፤ የንጉሥ ቆስጠንጢኖስ የቲዮሎጂ ጉዳዮች አማካሪ የነበረና በ317 ዓ.ም/CE325/ የኒቂያን ጉባኤ ከመሩት ተጽዕኖ ፈጣሪ አባቶች አንዱ ሲሆን፤ ከቆስጠንጢኖስ በፊት የነበረው የሮማ መንግሥት፤ ክርስቶስን መሠረት ያደረገውን ካሌንደር መቀበል ቀርቶ ክርስትና እና ክርስቲያኖች ወደ ግዛቱ እንዳይገቡ በፖሊሲ ደረጃ የሚመራ ልዩ ድንጋጌ በማወጣት ክርስቲያኖችን እንደ መንግስት ተቃዋሚ እየፈረጀ በአሰቃቂ ሁኔታ ይገድላቸው እንደነበር በተብራራ መንገድ ጽፏል። ከላይ ዲዩቅሊጢያኖስንና የአመተ ሰማዕታት አቆጣጠር መነሻ ምን እንደሆነ በጠቀስንበት ክፍልም መመልከት ችለናል። እናም፤ በዚህ ጤናማ ያልሆነ ታሪካዊ ግንኙነት አንጻር በመመርመር የካሌንደር ልዩነታቸው የተፈጠረው፤ ኢትዮጵያ ለስምንት ዓመታት ያህል ዘግይታ ክርስትናን በመቀበሏ እንደሆነ የሚያስረዳውን የጎበጠ ሃሳብ በመረጃ አቃንቶ ወደ ሌሎች ጥናታዊ ምክንያቶች መሸጋገር ይሻላል።

“Roman policy from about CE 70 to 313 was to execute confessed Christians as enemies of the state, although the edict was sporadically and irregularly enforced. World history by the world historians, p.149.

በፀሐይ አቆጣጠርና በጨረቃ ማውጫነት የመጠቀም ጉዳይ እንጂ፤ በካሌንደሮቹ መካከል የአንድም ቀን ልዩነት ያለመኖሩን እንደ ወንጌል የሚሰብኩ አካላት ያሉ ሲሆን፤ አንድም ጊዜ በቀመር የማስረዳት ሙከራ አላደረጉም። ይህንን ሃሳብ ደጋግመው መጥቀስ የሚፈልጉ ወገኖች ከጁሊየስ ቄሳር ጀምሮ በቀመራቸው ውስጥ የተከሰጠው መለዋወጥ መንስኤው ዘመናቸውን ከፀሐይ አቆጣጣር ጋር ያለመስተካከሉ እንደነበረ በየተዋረዱ በግልጽ አይተናል። ዲዮናሲየስ ዘመንን በአብይ ቀመር ለመከፋፈል ያደረገው ጥናት ውጤቱ ተቀባይነት ቢያጣም፤ በባህረ ሃሳብ የሚታወቀውን አብይ ቀመር ተክሎ አልፏል። ስለዚህ፤ ከሄኖክ ዘመን ካልነበሩት መቀመሪያዎች አንዱና ሃሳብ ሄኖክ እና ባህረ ሃሳብ በቅርጽ ደረጃ ልዩነት ከሚንፀባረቅባቸው ከካሊፖስና ሂፖርካስ ቀመር ተርታ የሚመደበው ይህ ቀመር ነው። ይሁን እንጂ፤ የጥንት ዓበቅቴን ብዜት ስለማያስተንጉሉ የይዘት ልዩነት አያመጡም። በዚህ ረገድ የሄኖክ አዘመን አስቆጣር ምርጫ ጨረቃ ከመሆንዋና ሁለቱንም ብርሃናት ፀሐይንና ከዋክብትን ከማስቆጠርዋ አኳያ የሚታይ ግልጽ ልዩነት መኖሩ ግልጽ ነው። ይህንን በትንታኔው ክፍል በባህረ ሃሳብ ትምህርት ውስጥ ከሚታወቀው፤ ከግሪካዊው የስነፈለግ ተመራማሪ ከአልበርት ሜቶን የአስራ ዘጠኝ ዙር ቀመር ጋር የሄኖክን ተመሳሳይ ዙር በማቅረብ በብርሃናት ነገር መጽሐፉ ውስጥ ካሰፈራቸው የዘመን ቀመር ሃሳቦች ጋር በማስተባበር ወረድ ስንል የምናየው ሲሆን፤ ከዘመን ቀመር አጀማመርና አቆጣጠር ልዩነት ቀጥሎ የሚመጣው ጥያቄ፤ ስለዘመን ቀመር መጨረሻ በሁለቱ አቆጣጮች መካከል አንድነትና ወይም ልዩነት ይኖራቸው እንደሁ መመርመር ነው።

ባህረ ሃሳብ፤ በሀሳብ ዘመን 6916 ዓ.ዓ.፤ በሱባኤ ዕዝራ 7500 ዓ.ዓ.፤ በሀሳብ ቢዜን 7992 ዓ.ዓ በማለት የዓለምን መጨረሻ ተሰልቷል። ሁለቱ የትኛውን መነሻና መድረሻ ቀምረው የዘመናቸውን ልክ እንደሚያሳዩንና አንድ የሆኑበትንና የሚያለያዩባቸውን ሀሳብ ማየት እንዲያስችለን፤ ከሁለቱም የተለየ ዕሴት ያለውን የሄኖክን ቀመር በመጠቀም እንመረምራለን።

በሦስተኛ ደረጃ ተደራጅቶ የሚተነተነው ካለፉት ሁለት ክፍሎች ጋር በማስተባበር ለዋናውን ርዕሰ ጉዳይ ምላሽ የሚሰጠው ጥያቄ ሲሆን፤ በሁለቱ አቆጣጠሮች መካከል የስምንት የዓመታት ልዩነት የተከሰተበትን ምክንያት ወይም ምንጩን በተጠየቃዊ አካሄድ፤ በታሪክና በዘመን ከፋፍሎ እውነታውን በቀመር በማሳየት ላይ የሚያተኩር ትንታኔ የሚቀርብበት ነው። ይሁን እንጂ በዚህ ርዕሰ

ጉዳይ ዙሪያ የተሥራ ጥናት ባለመኖሩ ለክለሳ የሚሆህን ድርሳን አልተገኘም። ስለዚህ ይህ ጥናት የመጀመሪያውና አዲስ በመሆኑ፤ የሄኖክን ሥራ ሞዴል በማድረግ የሁለቱን አቆጣጠሮች ልዩነትና አንድነት ይተነትናል። አንድ ባይሆንም በአቀራረቡ መጠነኛ ቀረቤታ ያለው ሥራ ቢኖር የራሺያው መነኩሴ የአባ ድዮናሲዮስ ብቻ በመሆኑ፤ የሱን ሥራ በቀጥታ ማግኘት ባይቻልም በሦስተኛ ወገን ሥራዎች ለመታገስ ጥረት ተደርጓል።

የጁሊየስ ቄሳርን ቀመር በዚህ መንገድ አይቶና አጥንቶ፤ “ስምንቱ ዓመት” አመተ እግዚእ እንዳልሆነና በአቆጣጠር ስህተት የመጣ እንደሆነ በማመን፤ የልዩነቱም ምንጭ፤ ክርስቶስ ተወለደ ከተባለው ጊዜ ስምንት ዓመታት ቀድሞ የተወለደ በመሆኑ ነው።” በማለት በጥናት ውጤቱ ያረጋገጠው፤ ድዮናሲስ፤ በቅፅል ስሙ “ዳኒ ድንኩ” የተባለ የራሺያ መነኩሴ የዘመኑ ዕውቅ የስነከዋክብት ተመራማሪ ነው። ይሁን እንጂ፤ በአንድሮ ሜዳ ውስጥ እና ሌሎችም መጣጥፎች ውስጥ እንደተጠቀሰው፤ የጥናቱ ውጤት፤ የሄሮድስን ዘመን መረጃ ባደረገ ሌላ ጥናት ውድቅ እንዳደረጉበት ታውቋል። ነገርግን፤ ከላይ እንደተመለከትነው የክርስቶስ ልደት መች መዋል እንዳለበት ያበረከተውን ፀብይ ቀመር ወይም 532 ዓመታት ዙር ልማድ፤ እስከሃሬም ድረስ በባህረ ሀሳብ ትምህርት ውስጥ ዕውቅና እንደተሰጠው ተመዝግቧል።

“About the year A.D. 530, there lived a monk named Dionysius Exiguus “Denis the little” from Scythia in south-west Russia. Like many scholars at the time, Dionysius was concerned with the correct calculation of the date of Easter, and he constructed a table of Easter dates for a nineteen-year period which Designated Anni Domini Jesu Christi 532-550...”

ሙሉ ሥራዎቹን የሚያሳይ ሰነድ ማግኘት ባልችልም፤ ስለሱ በሀሳብ ደረጃ፤ ቀንጨብ ቀንጨብ እየተደረጉ የሚቀረቡ የስምንት ዓመት ለዩነት መኖሩን ማሳየቱ አንድ ትልቅ እርምጃ በመሆኑ የምስማማ ስሆን፤ ዓመተ ዕግዚእ /anno domini/ “in the year of the lord” ክርስቶስ በምድር ላይ የተመላለሰባቸውን ዘመናት የሚወክል ፅንሰ ሀሳብ ሆኖ እያለ፤ ስምንቷን ዓመት አመተ ዕግዚእ መሆንዋን አምኖ ከክርስቶስን ልደት ስምንት ዓመት ወደ ዓመተ ዓለም መግፋቱን እኔም በያዝኩት የተጠየቅ አካሄድ አኳያ መቀበል ስላልቻሉኩ በጥናቱ ሂደት ውስጥ ከሚያጋጥሙኝ

መረጃዎች እየተገነዘብኩ መሄድን መርጫለሁ። ምክንያቱም፣ ዓመተ ዕግዚዕ ክርስቶስ ከተወለደበት እስከ ተሰቀለበት ቀን የተቆጠረው ዘመን ነው።

ዓመተ እግዚዕን ከዓመተ ምህረት ጋር ማምታታት የለብንም። ምክንያቱም፣ በሮማዊያን አቆጣጠር ወስጥ ያለው A.D.፣ ከግሪክ ቋንቋ የተተረጎመው A.D እና በእንግሊዘኛ B.C. /A.D/ የተለያዩ ናቸው። ምናልባትም የሁለቱ አቆጣጠሮች ልዩነት ግልጽ ሆኖ እንዳይታይ አደብዛኸ ሃሳቦች የሚመነጨት እነዚህን A.D.ዎች አንዱን ከአንዱ ጋር በማላተም ሳይሆን እንዳልቀረ በመጠርጠሬ መረጃዎቹን በምተነትንበት ክፍል አጥርቼ የማየት ሙከራ አደርጋለሁ። ምክንያቱም፣ አመተ እግዚዕ የክርስቶስን ሙሉ ምድራዊ ዕድሜ የሚወክል ጥምር ቃል መሆኑ እየታወቀ ሲሰቀል የስምንት ዓመት ልጅ እንደነበረ ማስመሰል ልምን እንደተፈለገ ስለማይታወቅ ነው። ስምንት ዓመት ደግሞ የሁለቱ አቆጣጠሮች ልዩነት ዋና መገለጫ ነው። ስለዚህ፣ የእነዚህን ምህፃረ ቃላት አንድነትና ልዩነት መመርመር እችል ዘንድ በዶክተር ዴቪድ ሀርፐር ሰነድ እና በታሪካዊ የጋራ ሀሳቦች እታገዛለሁ።

“The Romans did not count the days of the month in the way that we do. Instead, they always counted towards the next of the three named days. Thus the day after the Kalends of March was not called March 2nd, but ante Diem sextum Nonas Martias or “day six before the Nones of March”, abbreviated to a.d. VI Non. Mar. March thus progressed like this: 1st Kalendis Martiis, 2nd ante diem VI Nonas Martias, 3rd ante diem V Nonas Martias, 4th ante diem IV Nonas Martias, 5th ante diem III Nonas Martias, 6th pridie Nonas Martias, 7th Nonis Martiis...”

ስለዚህ፣ የሮማዊያኑ A.D.ን በምህፃረ ቃልነት የሚጠቀሙት “ante diem” ለሚሉት ሁለት ቃላት ሲሆን፣ ከመጨመሩ ቀን ቀድሞ የሚመጣውን አንድ ቀን እያሳወቀ የሚሄድ የአቆጣጠር ስልት ነው። የግሪኩ A.D. የሚወክለው anno እና domini የሚባሉትን ሁለት ቃላት ሲሆን፣ በእንግሊዘኛው “in the year of the lord” በአማርኛ የጌታ ቀን፣ በግዕዙ ዓመተ እግዚዕ በሚለው ይተረጎማል። እናም እነዚህን ነጥቦች የጥናቴ ግብአት በማድረግ ስምንቷን ዓመት በትኩረት እመረምራት ዘንድ ወደድኩ።

ምዕራፍ ፫

3. የጥናቱ ዘዴዎች፤

በዚህ ጥናት የኢትዮጵያዊያንና የጎርጎሮሳዊያን የዘመን አቆጣጠር ልዩነት በሄኖካዊ የዘመን ቀመር ስሌት ይተነተናል። የሁለቱን ወገኖች የዘመን አቆጣጠር ልዩነት መንስኤ ማጥናት የግል ምርጫዬ እንደመሆኑ፤ ይህንን ልዩነት አጥርቼ በመተንተን ልዩነታቸውን ማሳየት የሚያስችለኝ የምርምር ዘዴ በዓይነታዊ ምርምር ስር ተጠቃሽ የሆነው ገላጭ ተንታኝ / discriptiv Analytical / የምርምር ዘዴ በመሆኑ ምርጫዬ አድርጌዋለሁ።

3.1 የመረጃ መሰብሰቢያ ዘዴዎች፤

በዚህ ጥናት ውስጥ በዋናነት ተግባራዊ የሚደረገው የመረጃ መሰብሰቢያ ዘዴ ሰነድ ፍተሻ ሲሆን፤ ተቀዳሚው ምንጭ የቀድሞውን የዘመን አቆጣጠር ስልት የያዘው የሄኖክ መፅሀፍ ነው። ሁለተኛው ደግሞ በተመሳሳይ ጉዳይ ላይ የተፃፉ መጽሐፎችና መጣጥፎች እንዲሁም የጥናት ወረቀቶች ናቸው። በተጨማሪም፤ በዚህ ረዕስ ጉዳይ ላይ የሚተጉ አትዮጵያዊያን ሊቃውንትና ታላላቅ አባቶች ከየመድረኩና ማህበራዊ ድረገጾች ያቀረቡት ሃሳቦች ተሰብስበዋል።

3.2 የመረጃ መተንተኛ ዘዴ፤

በ3.1 አንድ የተገኘውን መረጃ መሠረቱ ዓይነታዊ ምርምር የሆነው ገላጭ ተንታኝ የምርምር ዘዴ ነው። ይህ መተንተኛ ዘዴ የተመረጠበት ምክንያት፤ ሄኖክ በአብዛኛው የተጠቀመው በቋንቋ የሚገለፁ ትዕምርቶችንና ትዕምርቶቹንም በሀሳብና በቁጥር ደረጃ መተርጎምን የሚሹ ስውር አነጋገሮችን በመሆኑ፤ እነዚህን ሀሳቦች ከሃይማኖትና ከማናያቸው የምናብ ዓለሞች በተጠየቅ ካሄድ ተጨባጭ ሀሳብ ለማግኘትና በተጠየቃዊ አካሄድ ለመተንተን ምቹ መሆኑን በመገንዘብ ነው።

ሄኖክ ከዋክብቱን ፀሐይንና ጨረቃን እያየ እንዲማር የተደረገው ጠመኔ በያዘ አስተማሪ በጥቁር ሰሌዳ ላይ ተሥለዉለት አይደለም። አብረነው በምናብ እንደምንከታተለው በጠፈር ውስጥ ከመልአኩ ዑራኤል ጋር ሆኖ በተግባር

በመሳተፍ ነው። ይህንንም ሁሉ ስርዓት በሰማይ እንዳየውና በብራና ላይም እንደጻፈው፤ በእምነት ታዛ ሥር የሚነገር ቢሆንም፤ ከጥፋት ወኃ በፊት የነበረ ነብይ መሆኑ በዓለም ዓቀፍ ደረጃ እያከራከረ የሚገኝ ጉዳይ ሆኗል። ይሁን እንጂ፤ ከዚህ ጥናት ትኩረት በቀመሩ ትክክለኛ መሆን ወይም አለመሆን ላይ ይሆናል።

በሳይንሳዊ ዕይታ የሄኖክን ነብይነት ወደጎን ትተን እንደ አንድ ተመራማሪ ብንመለከተው እንኳ፤ አንድ ተመራማሪ ሀሳቡን እንደምን አድርጎ በተጠየቅ አካሄድ እያወራረደ እንደጻፈ እና ቀመሩንም እንደምን አድርጎ በቃላትና በትዕምርቶች አማካኝነት እንዳሰላ ለማወቅ የቋንቋ አጠቃቀሙን ከመረዳት መጀመር አለብን። ስለዚህ፤ እኔም የተባለውን ካልተባለው ለመለየት በትርጓሜ፤ በምስል እና በሠንጠረዥ እየታገዘኩ ለመተንተን ሞክራለሁ።

3.3 መረጃ አደረጃጀት እና አተናተን፤

በተመረጡት የመረጃ ማሰባሰቢያ መረጃዎች እንደየ ዓይነታቸው በፈርጅ በፈርጅ ተደልድለው ከተደራጁ በኋላ የተነተናሉ። ያለው እንዳወቅ በዚህ መንገድ የመረጃ አተናተን ሂደቱን ይከናወናል። የመረጥኳቸውን ሰነዶች እና ሌሎችንም መረጃዎች፤ የህትመት ወጤቶችን ወይም የተለያዩ ሰነዶችን፤ እንደየህትመት ዘመናቸውና ካተኮሩበት ርዕሰ ጉዳይና እንዲሁም ለጥናቴ ሊሰጡ ከሚችሉት ተቀዳሚ አገልግሎትና ዝምድና አንፃር ደልድያለሁ። ከተለያዩ ድረገፆች የተገኙ መረጃዎችን በዲቪዲዎ አወርጄ የህትመት ወጤቶችን ባደራጀሁበት መልክ አስቀምጫለሁ። ለዚህም የያለው እንዳወቅን፤ «ትንተናውን ለማካሄድ እንዲቻል መረጃው ለትንተና በሚያመች መልኩ ተደራጅቶ ተቀናጅቶ ትርጉም በሚሰጥ መልኩ መዘጋጀት ይኖርበታል። ያለው እንዳወቅ 2001፤ 240፤ » የሚለውን ሃሳብ መመሪያዎ አድርጌ ተጠቅሜአለሁ።

በአጠቃላይ፤ ሰነዶች በተፃፉበት ዘመን፤ በይዘት ዓይነትና በተፃፉበት ዓላማ አንፃር በቅደም ተከተል ከተደራጁ በኋላ የተለቀሙት መረጃዎች እንዲተነተኑ ተደርጓል።

ምዕራፍ ፬

4. የብርሃናት ቀመራዊ ድርሻ እና የዘመን ቁጥር ትንተና፤

4.1 የፀሐይ፣ የጨረቃ እና የዐዉደ ከዋክብት ትዕምርታዊ የቀመር ድርሻ ትንተና፤

4.1.1 የብርሃናት ነገር /the Commandment of Luminosities/

የዘመንን ቀመር በሚመለከት ሄኖክ የሚከተለው ስርዓት፣ የብርሃናትን ነገር /the law of luminous/ ነው። የብርሃናት ነገር ማለት በስተምስራቅ በኩል ካሉት ስድስቱ የሰማይ መለኮቶች የሚወጡትንና በስተምዕራብ በኩል በሚገኙት ስድስቱ የሰማይ መለኮቶች በኩል የሚገቡትን የፀሐይ፣ የጨረቃና የዐዉደ ከዋክብትን ሥርዓት የሚናገር ወይም የሚያትት ቀመራዊ ትዕዛዝ ማለት ነው። ሄኖክ፣ ከዚህ ስርዓተ ቀመር ወስጥ ሀሳብ እያነሳ ተመሳሳይ በሚመስል መልኩ በተለያዩ አወዶች ወስጥ በምክንያት የሚደጋግምበት ሁኔታ ቢኖርም፤ የጥናቱን አንባቢ ለመርዳትና በራሴም በኩል ለማቀርበው መረጃና አተናተን ያግዘኝ ዘንድ፤ ከአየር ንብረት ሐተታ በስተቀር ከሞላ ጎደል ሙሉውን ቀመራዊ ክፍል አጠር ባለ መንገድ እንደሚከተለው አደራጅቼ ለማቅረብ መክሬአለሁ።

4.1.1.1 የፀሐይ ስራት (the Commandment of the sun)

በመፅሐፉ ምዕራፍ 4 ዓይ አንድ ላይ የተመለከተውና የኬክሮስና የኬንትሮስ መንገዶቿን ፀሐይ እንደምን እንደምታጠናቅቅ የሚያስረዳው ስርዓት ነው። በዚህ ስርዓት ፀሐይ 60ውን ኬንትሮስ በአንድ ቀን እንደምትፈፅም ያስረዳል። ወደ ደቡብና ሰሜን አቅጣጫዎች በምታደርገው እንቅስቃሴ ከመዓልት መዓልት ከሌሊትም ሌሊት የሚረዝምና የሚያጥር ቢሆንም ቀመሩ በ60 ኬንትሮስ የተወሰነና 24 ሰዓት መጠን ያለው ነው። ስለዚህ፤ ፀሐይ የቀመር ጉድለት እንደሌለባት በሄኖክ የተረጋገጠ ነው።

“የፀሐይ ሥራት መንገዱም መመለሱም ይህ ነው። በተመለሰም ጊዜ ስሳውን ኬንትሮስ ሊፈጽም ይመለሳል። ተመልሶም በምስራቅ ይወጣል፤ ለዘላለም የሚኖር ታላቅ ብርሃን ይህ ነው።.....

“ይታ እንዳዘዘ በሱ አምሳል የሚጠራ ከምስራቅ የሚወጣ ደገኛ ብርሃን ይህ ነው። እንዲህ ሆኖ ይወጣል ይገባል መጉደልም የለበት፤ በሠረገላ ሆኖ በመዓልትም በሌሊትም ይሮጣል እንጂ አያርፍም።”
ሄኖክ፣ 52-55።

ሄኖክ አንዴ ብቻ ይህንን ሀሳብ ካስተማረ በኋላ አላደሰደም። ነገርግን፤ በዘመናት መካከል የተቀያየሩ ተለዋዋጭ ሳይንሳዊ ሀሳቦች ታዝበን ለማለፍ ያህል የሚከተሉትን ነጥቦች እንመለከታለን።

1-“...early people thought that the earth stood still as heavenly objectes circled it.”
L.E.F.p.385

2-“...Nicolas Copoernicus (1473-1543) offered a startling idea the sun stood still, that the earth was one of a group of heavenly bodies moving around it, ...”
L.E.F.p.385

3- “...በባቡር ተሣፍሮ የሚጓዝ ሰው በመስኮት አርቆ ቢያይ፤ ባቡሩ ባንድ ቦታ ቆሞ ቤቱ፤ ዛፉ፤ ተራራው ከብቱ ሁሉ እያለፈው የሚሄድ ይበስለዋል። ሄኖክም እንደ ሁላችንም በመሬት ተሳፍሮ (መሬትን እየጋለበ) ሲጓዝ፤ ስትወጣና ስትገባ አይቶ እውነትም ፀሐይ ከምስራቅ ተነስታ ወደ ምዕራብ የምትጓዝ መስሎት ነበረ።” ጌ.ኃይሌ ባሕረ ሃሳብ፤ ገጽ 28።

4-“ እንደ ሳይንስ ጥናት ፀሐይ ከመሬት 150 ሚሊዮን ኪሎ ሜትር ርቀት ላይ ሆና፤ በራስዋ ዛቢያ አንዴ ለመሸከርከር 24.7 ቀን እየፈጀባት፤ መሬትንና የቀሩትንም ፕላኔቶች ሁሉ ይዛ በምህዋሯ ላይ በሴኮንድ 220 ኪሎ ሜትር እየከነፈች በፍኖተ ሀሊብ መካከለኛ ክፍል ትዞራለች።” አንድሮሜዳ፣ ገጽ 219።

ሁላችንም እስከ ቅርብ ጊዜ በያዘነው ሳይንሳዊ ዕውቀታችን የምናውቀው ሁለተኛውን ነጥብ ነው። አራተኛው ነጥብ ግን ከጥፋት ወኃ በፊት የነበረውን የሄኖክን ሀሳብ እያረጋገጠ መሆኑን በግልጽ እንመለከታለን።

4.1.1.2 የጨረቃ ሥራት (the Commandment of the moon)፤

ይህ ሥራት በሄኖክ፣ 22ኛው ምዕራፍ ላይ የተመለከተው ሐተታ ሲሆን፤ በሁለት ክፍሎች የተከፈለ ነው።

4.1.1.2.1 የጨረቃ የመጀመሪያው ስራት፤(the first Commandment of moon)፤

በስድስቱ የሰማይ መስኮቶች ሲገቡና ሲወጡ፤ ጨረቃ ፀሐይን ብርሃን እንደምን እንደምትቀበልና እንደምታበራ የሚያስረዳው ክፍል ነው። በዚህም ስርዓት ከፀሐይ ከምታገኘው በስተቀር ጨረቃ የራሷ ብርሃን እንደሌላትና በየቀኑ አንድ አንድ እጅ እየተቀበለች እስከ 15 ቀን እንደምትሄድ፤ ከ15 ቀንም በኋላ አንዳንድ እጅ እየተነሳች አዲስ ሆና እስከምትወለድበት ቀን እንደምትሄድ የሚያስረዳው ስርዓት ነው። የጠፍ ጨረቃ አቆጣጠር ወይም 28 የጨረቃ ቀኖችን መሠረት የሚያደርገው /Lunar cycle or Lunar month/ ተብሎ የሚታወቀውን የአቆጣጠር ሥርዓት የሚመለከት ነው።

4.1.1.2.2 የጨረቃ ሁለተኛው ሥራት፤ (the second Commandment of the moon):

የጨረቃ ሁለተኛው ስራት፣ የፀሐይና የጨረቃ መንገድ በኬንትስና በኬክሮስ ሲወሰን ያላትን ልዩነትና ተመጣጥኖ የሚያሳየው ስራት ነው። በዚህ ስራት በፀሐይ መንገድ መንገዷ ሲሰላ 354 ቀን ሲሆን በሶስተኛና ስድስተኛ መስኮቶች ላይ የሚደረግላትን ምልዓት በተጨማሪነት ያሳያል። የፀሐይና የጨረቃ ጥምር አቆጣጠር /Synodic cycle or Synodic month/ተብሎ የሚታወቀውን ዙር ከፀሐይ ዙር ጋር በማመጣጠን/compenset/ የሚቆጠርበትን ሥርዓት የሚመለከት ነው።

4.1.1.3 የዐወደ ከዋክብት ሥራት (The Commandment of the stars)፤

በዚህ ስርዓት፤ ፀሐይና ጨረቃ ከሚወጡባቸው መስኮቶች፤ ምንገል ከዋክብት እንደምን እንደሚወጡና እንደሚገቡ የሚያሳወቀው ስራት ሲሆን፤ የሚያስቆጥሩት ዕለት ከፀሐይ ጋር እኩል 360 እንደሆነና አራቱን ክፍለ ዘመን በሚለዩ አራቱ ገዥ ከዋክብት፤

ምልክኤል፣ ሕልመልመሌክ፣ ናርኤል፣ ምልኤል እና እነዚህን የሚከተሉት ኢይሉማኤል፣ ኢየሱሳኤልና እንድርናኤል ተደምረው በጨረቃ አስቆጣሪነት የዓመቱን የጠጠነቀቀ ቁጥር 364 እንደሚያስገኙ፤ እንዲሁም አስፋኤል የሚባለው ኮከብ በነዚህ ላይ የሚደመርበትን ሥራት የሚያሳየው ዋና ቀመራዊ ክፍል ነው።

4.1.1.4 የፀሐይ፣ የጨረቃና የከዋክብት የጋራ ሥራት፤

(the Communal Commandment of Luminosities)፤

ፀሐይ፣ ጨረቃና ከዋክብት እንደምን አድርገው በጥምረት ዘመንን እንደሚቆጥሩ የሚያሳየው ሥራት ነው። በዚህ ሥራት ፀሐይ ለአቆጣጠሩ ሲባል እንደምን በስድስት ሰዓት እንደ ምትጎድልና ለጨረቃ ስድስት ሰዓት ተጨምሮ እኩል ሆነው እንዲቆጠሩ እንደተደረገ፤ እንዲሁም ከዋክብት የመሙላት ድርሻቸው እንደምን እንደሚወሰን፤ በአጠቃላይ፣ ከዘመን በሚወሰድ ብድር ጨረቃና ፀሐይ የጋራ ህፀፅና ምልዓት የሚደረግበትን ሥራት የሚያሳየው ክፍል ነው።

አጥኚው እነዚህን ክፍሎች እንደ ዋና መረጃ በመያዝ፤ ሄኖክ ያጠቃለለበትን ምዕራፍ እንደመነሻ በመወሰድ ሀሳቦቹን በቀላሉ ማስረዳት ያስችላል ያለውን የአተናተን ዘዴ በመጠቀም አንባቢዎቹን ለማስረዳት ጥረት ያደርጋል።

1ኛው ዘዴ ሶስቱንም ብርሃናት የሚያስተባብር ሰንጠረዥ ማዘጋጀትና የዘመናቸውን ቁጥር፣ ዘመናቸውን እና መገኛ ወርሃቸውን እንዲሁም ህፀፅና ምልዓት እንደምን እንደሚደረግ በማሳየትና በመግለፅ ሲሆን፤

2ኛው ዘዴ የፀሐይንና የጨረቃንና የፀሐይ ጥምር አቆጣጠር የሚሳይ መረጃ መሳሪያ በፈጠራ መልኩ በማቅረብ በሳይንስ ተቀባይነት ካገኘው፣ ከታዋቂው የአልበርት ሜቶን የ19 ዓመት ዙር አቆጣጠር ጋር በማነፃፀር ነው። አጥኚው እነዚህን የገለጻና የትንተና ዘዴዎች ያዘጋጀው አንድም በቋንቋ ገለጻ ብዛት ምክንያትነት ሊመጡ የሚችሉ ብዥታዎችን አስቀድሞ ለመከላከልና ሀሳቡን አጥርቶ ለማሳየት፤ አንድም ለአንባቢው አእምሮ ምስል ከሳች የሆነ ተፈጥሮን የሚወክል ሀሳብ እንዲታየውና አንባቢው ራሱም ቀጥተኛ ተሳታፊ ሆኖ እውነታውን እንዲያረጋግጥ ለማስቻል በማሰብ ነው።

ሦስቱንም ብርሃናት በሚያስተባብረው ሰንጠረዥ፤ የምናየው ሀሳብ በሄኖክ፣ 23:18 ላይ «ጨረቃም ዘመናችን ጠንቅቆ ያስቆጥራቸዋል።» በተባለው ሀሳብ መሰረት፤ ጉድለቷ ወይም ሕፃናት በምን መልኩ ምልዓት እንደሚደረግላት፤ ገዥ ከዋክብት

የሚገቡበት ወራትና መስኮቶቹ ምን ማለት እንደሆኑ፤ የኢትዮጵያዊያንና የጎርጎሮሳዊያን የከዋክብት መግቢያና መወጫ ወራት ልዩነት፤ የ12ቱ የዘመን ምልክት ከዋክብት የቀመር ድርሻ እና የሚገኙበት ዲግሪ እስከነ መግለጫው ይቀርባል።

የጨረቃን ምልክት በተመለከተ፣ ሄኖክ 26፣17 ላይ የተመለከተውን ጥቅል ሀሳብ ለሁለት ክፍለን እንመለከታለን። ሀሳቡ፣

«በታወቁ ወራቶች በሃያ ዘጠኝ በሃያ ዘጠኝ ቀን ለጨረቃ ምልክት ይሆንላታል። በሃያ ስምንት በሃያ ስምንት ቀንም ምላት የሚደረግበት ጊዜ አለ።» የሚል ነው።

ስለዚህ፣ አጥኚው «በሃያ ዘጠኝ በሃያ ዘጠኝ ቀን ለጨረቃ ምልክት ይሆንላታል።» የሚለውን ክፍል ብቻ በዚህ ሰንጠረዥ በማካተት እና ቀጥሎ ያለውን የምልክት ዓይነት በሌላ ዘዴ ለማሳየት ይሞክራል። እንደምሳሌ የሚያቀርበው፣ መልሰው ተአምር “ዓመተ ሄኖክ” በሚል ርዕስ ባሳተመው መጽሐፍ ወስጥ ገጽ 103 ላይ፣ በሄኖክ አቆጣጠር መሠረት አስራ ስምንት ክፍል ማለት ሙሉ ሃያ አራት ሰዓት መሆኑን በአዲስ ቀመሩ ሊያሳየን ሞክሯል።

“ቀንና ሌሊት ርዝመት፣ የቀንና ሌሊት ማጠር በፀሐይ መንገድ ይለያል እንዲል። ሄኖክ 21፣50

“ነብዩ ሄኖክ ዕለትን የሚለካው በክፍል ነው፤ አንድ ዕለት ደግሞ ዐሥራ ስምንት ክፍሎች አሉት። በዚህ ዘመን ዕለትን የምንሰፍረው በሰዓት ነው።” መልሰው፣ ገጽ.103።

ከተጠቀሰው ወረድ ብሎ 53ኛው ቁጥር ላይ “...በተመለሰም ጊዜ ስላውን ኬክሮስ ሊፈጽም ይመለሳል...” የሚል እንዳለ ማየት ስለሚቻል፣ ሄኖክ ስለ ሕይወት ምልክት ያስተማረባቸውን ክፍሎች የዘነጋ ቀመር እንደሆነ እንገነዘባለን። ምክንያቱም፣ 18 ክፍል 18 ሰዓት ነው። አንድ እጅ 24 ደቂቃ ነው። 60 ኬንትሮስ 24 ክፍል/ሰዓት/ ነው። ሄኖክ ፀሐይ ጉድለት እንደሌለባት በግልጽ ያሳያል። 6 ሰዓት የጨረቃ ሕይወት ነው። ከዘመን የሚወሰድም ምልክት ነው። ተጽፏል። ስለዚህ፣ ብዙ ሐተታ ሳያስፈልገን 18 ክፍል 24 ሰዓት ከሆነ፣ ሄኖክ፣ ስለ ሕይወት ምልክት ማስተማር የፈለገበት ሌላ ምክንያት ምን

እንደሆነ ፀሐፊው ሊያስረዳን ይገባ ነበር። በዚህ ዘመን ብቻም ሳይሆን ሰዓት በነብያትም ዘመን የታወቀ ነው። ከዚህም በተጨማሪ በጥናቱ አቅራቢ ምናልባታዊ ግምት፣ ሄኖክ ሊያስተላልፍ ለፈለገው አንድ ወስን ሀሳብ በአንድ ሥፍራ ላይ ትርጉም የሚያሰጥ አገባብ ወስጥ ስለተገኘ ብቻ፣ በሄኖክ አቆጣጠር በሰዓቱ ጉዳይ ብቻም ሳይሆን፤ የዓመቱ ቁመት 364 ብቻ መሆኑን በማመን ፀንተው የሚከራከሩ ወገኖች፣ በመጽሐፉ ከተቀመጠው ከዚህ ከተጠነቀቀ ቁጥር ውጭ፣ ሌሎችን በአስረጅነት የቀረቡትን ቀመራዊ ንባቦችን እንዲያስተውሉ ወይም በአንድ ንባብ ላይ ብቻ እንዲያተኩሩ በማድረግ፤ ሀሳቡ ሌላ ተጨማሪ ትርጉም የሌለው መስሎ እንዲታያቸው ሳያደርግ እንዳልቀረ የጠረጠረው ይህ የምልዓት ዓይነት በመሆኑ፤ አደናጋሪ ሊሆኑ ይችላሉ ያላቸውን ገለጻዎች ሰብሰብ በማድረግ፤ የጨረቃን ወርሃዊ ጉዞ ከተፈጥሮ በቀጥታ በተቀዳ መልኩ በምልክትነትና በማስረጃነት በማቅረብ መተንተን መፍትሔ እንደሚሆን በማመን ለብቻው እንዲቀርብ አድርጓል። ለመጀመሪያው የምልዓት ዓይነት በተዘጋጀው ሰንጠረዥ ወስጥ የሚካተቱት ዋና ዋና ፅንሰ ሀሳቦች የሚከተሉት ሲሆኑ፤ ተያያዥነት ያላቸውና ለሁለተኛው የምልዓት ዓይነትም ግብዓት የሚሆንበት አጋጣሚዎች እንዳሉ አንባቢው አስቀድሞ መረዳት አለበት።

1. ጨረቃ በ30ኛው ቀን የሚጎላት 12 ሰዓት ሆኖ ሳለ 29 ቀን ከ18 ሰዓት የሆነችበትና ፀሐይም 60ውን ኬንትሮስ በ24 ሰዓት እንደምትጨርስ እየታወቀ፤ ከጨረቃ ጋር ትክክል የሆኑበት ቀመራዊ ፅንሰ ሀሳብ። «የሁለቱ ሁሉ የፀሐይና የጨረቃ መጠናቸው የተካከለ ነው።» ስለመባሉ፤ ሄኖክ 21፤57
2. ጨረቃ በየወሩ ስለሚደረግለት ምልዓት፤ ሄኖክ 26፤17
3. ጨረቃ በየሶስት ወሩ ስለሚደረግለት ሕፃዕ፤ ሄኖክ 26፤25
4. በስድስተኛይ ቱመስኮት ስለሚደረገው ሕፃዕ፤ ሄኖክ 26፤30
5. በመጀመሪያይቱ መስኮት ስለሚደረገው ሕፃዕ ሄኖክ፤ 26፤31
6. ጠንቅቆ የተቆጠረው የጨረቃ ቀን ስንት እንደሆነ ሄኖክ፤ 26፤33

7. «ጨረቃ በአንዱ ዘመን ከኮከቦች ስራትና ከፀሐይ የሚያንሰው፤ ጠንቅቆ ቢቆጥሩት አምስት ቀን ይሆናል።» የመባሉ ቀመራዊ ትርጉም ተብራርቶ የሚቀርብ ሲሆን፤ የከዋክብት ቀመራዊ ድርሻ ስንት እንደሆነና በዓለም አቀፍ ደረጃ የተመዘገበው አቆጣጫቸውና በየዲግሪያቸውን የሚያመለክት ነው። በዚህም፤ ከቻርቱ በተጨማሪ ገለጻ ለሚፈልጉ ሀሳቦች አስረጅ ይቀርባል። ይሁን እንጂ፤ የዞዳይክ ኮከቦች ከጥንቆላ ጋር በተያያዘ የሚነሱበት የተለመደ ሀሳብና የራሱም የሆነ ከሄኖክ የተለየ ምንጭ እንዳለው

ለአንባቢው ጠቁሞ ያልፋል። የኖኅ የልጅ ልጅ፣ የእርፋክስድና የራሱአያ ልጅ የሆነው ቃይናም ስላገኛት ለየት ያለች የድንጋይ ሠሌዳ እንዲህ ተጽፏል።

“አምባን የሚያገበትን ቦታ ይፈልግ ዘንድ ሄዶ የቀደሙ ሰዎች በድንጋይ የቀረጹትን መጽሐፍ አገኘ። በእርስዎም የተጻፈውን አንብቦ ተረጎማት። ጥንቆላ፣ ጨረቃንና ፀሐይን ከዋክብትንም በሰማይ ያለ ምልክትን ሁሉ የሚመለከቱ ገንዘብ ትጉሃኑ ያስተማሩት ትምህርትን ሁሉ በእርስዎ እንዳለ በእርስዎ የተጻፈውን ሁሉ ዘነጋ። ጻፋት፣ የእርስዎንም ነገር አልተናገረም። ስለ እርስዎ እንዳይቆጣ የእርስዎን ነገር ለመናገር ኖላን ይፈራዋልና።” ኩፋሌ 8፣35-36።

ቃይናም አያቱን የፈራው ጽሑፍ ከኃጥአት ጋር የተያያዘች መሆንን አስቀድሞ የተማረ በመሆኑ እንደሆነ የምንረዳው፤ የቅድመ አያቱ አባት ሄኖክ ስለዚህ ነገር የሚያስረዳ ታሪክ እንደጻፈ ስናነብ ነው። ትጉኃኑን አስመልክቶ በጻፈበት ክፍል፡-

“አሚዛራክ ጋኔን መሳብን፣ ምታት ማሳየትን፣ ሥር መማስን ቅጠል መበጠስንም ሁሉ አስተማረ። አርማሮስም ጋኔን መሳብን አስተማረ። በረቅኦልም ኮከብ መቁጠርን፣ አስተማረ። ኮከብኤልም ምልክት ማሳየትን አስተማረ።” ...” ሄኖክ፣ 2፣ 18-25።

ስለዚህ፣ ይህ ጥናት ማንኛውንም የሰማይ ምልክት ለጥንቆላ ሥራ የሚተረጎምበትን የወደቁ መላእክትን ወይም የገንዘብ ትጉሃኑን አሉታዊ ትምህርት እና ሄኖክ የፈቀዳቸውን የመድሃኒት ዕጽዋት ጉዳይ ወደ ጎን ትቶ፣ ለዘመን ምልክትነት በተሰጡበት ሄኖካዊ አስተምህሮ መሠረት ብቻ በክፍላቸው እየለየ ያቀርባቸዋል። ይህንንም ግልጽ ለማድረግ፣ ዓለም ዓቀፍ የኮከቦች ስያሜና ትርጉማቸው፣ የሚወጡበትና የሚገቡበት ዘመን ልዩነት “በሰደሪያል”/በጨረቃ መወለጃ ስፍራ መታየት/ እና “በትሮፒካል”/ምድር ሰቅ አንጻር መታየት/፣ ትዕምርታዊ ምልክታቸውን ጨምሮ ከተለያዩ ሰነዶች በማሰባሰብና በአንድ ላይ በሠንጠረዥ በማደራጀት በቀዳሚ መረጃና አስረጅነት በ4.1.1.5፣ ስር ከብርሃናት ነገር መሠረታዊነታቸው አንፃር ለማቅረብ ሞክራለሁ።

የዐዉደ ከዋክብት ስሞች፣ ምልክታቸው፣ የሚወጡበትንና የሚገቡበትን ጊዜ፣ የሚያሳይ ሠንጠረዥ።

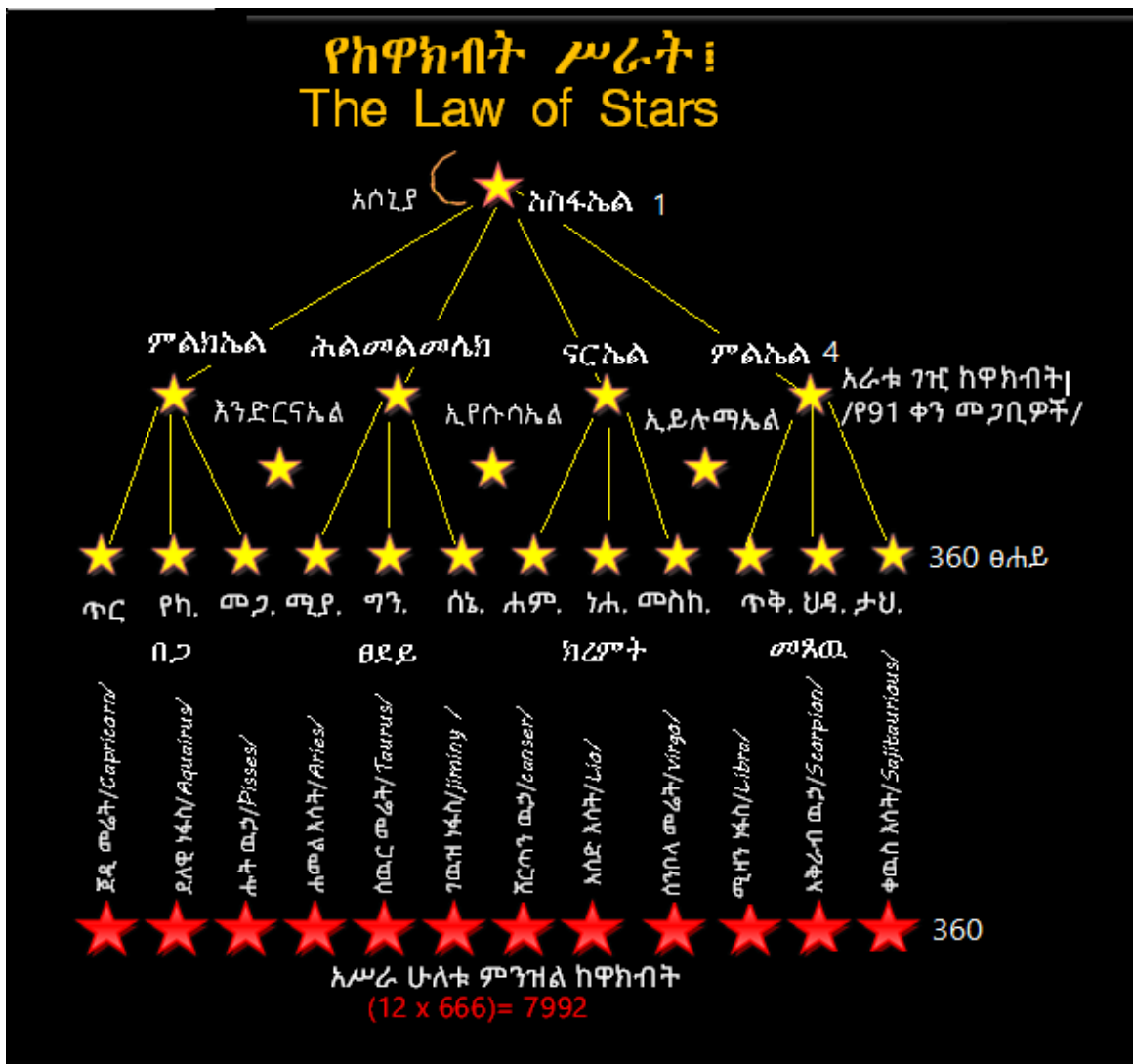
የሄኖክ የዘመን አቆጣጠር መሠረታዊያንና አካባቢያዊ የስያሜ ለዉጦች።											
የዘመን የግድብ ስም	ትደም ተከተ ላቸዉ	ምልክታቸዉ	የስብስቡ ስም	በአረብኛ	በላቲንኛ	በእንግሊዘኛ	ትርጉም	የባህርቶቹና የገንጥሞ ምሳሌ በሌትዮጵያ	የኮከብ ምዕራፍ መግቢያ ተናት		የየስብስቡ ጉልህ ከዋክብት
									EQUATORIAL ZODIAC	SEDERIAL ZODIAC	
መጋቢት	1ኛ	♈	ሐመል እሳት	አልሐመል	ኤስ	RAM	አዉራ በግ	ድብ	መጋቢት 11 - ሚያዝያ 10	ሚያዝያ...15 ግንቦት... 15	ሐመል
ሚያዝያ	2ኛ	♉	ሠዉር መሬት	አልሰዉር	ታዉረስ	BULL	በሬ / ሶር / ዝንጅር		ከሚያዝያ 11- ግንቦት 11	ግንቦት... 16 ሰኔ... 15	አልደባራን
ግንቦት	3ኛ	♊	ገዉዝ ንፋስ	አልጆዉዝ	ጆሚኒ	TWINS	ጥንዶቹ	ዓጊዝን	ከግንቦት 12- ሰኔ 11	ሰኔ... 16 ሠምሌ... 15	ፎሉክስ
ሰኔ	4ኛ	♋	ሸርጣን ዉጋ	አልሸርጣን	ካንሰር	CRAB	ጎርምጥ	ተበርና ዋለያ	ከሰኔ 12 - ሐምሌ 12	ሠምሌ... 16 ነሐሴ... 15	አልታሪፍ
ሐምሌ	5ኛ	♌	አሰድ እሳት	አልአሰድ	ሊዮ	LION	አንበሳ	አንበሳ	ከሐምሌ 13- ነሐሴ 12	ነሐሴ... 16 መስከረም...15	ፋጉላስ
ነሐሴ	6ኛ	♍	ሰንበላ መሬት	አልሰንበላህ	ሺርጎ	MAIDEN	ሽቷም / ድንግል/	ጉጉት አሞራ	ከነሐሴ 13 - መስከረም 13	መስከረም... 16 ጥቅምት... 15	ስፒካ
መስከረም	7ኛ	♎	ሚዛን ንፋስ	አልሚዛን	ሊብራ	SCALES	ሚዛን	ተኩላ	ከመስከረም 14 - ጥቅምት 13	ጥቅምት... 16 ህዳር... 15	ዙብክጅማሊ
ጥቅምት	8ኛ	♏	አትራብ ዉጋ	አልአትራብ	ስኮርፒዮ	SCORPION	ጊንጥ	ነብር	ከጥቅምት 14- ህዳር 12	ህዳር... 16 ታህሳስ... 15	አንታረስ
ህዳር	9ኛ	♐	ተዉስ እሳት	አልተዉስ	ሳጆታሪየስ	(CENTAUR) ARCHER	ጅብ እና አዉራሪስ	ተስተኛ	ከህዳር 13- ታህሳስ 11	ታህሳስ... 16 ጥር... 14	ራስአልሁጉ
ታህሳስ	10ኛ	♑	ጆደ መሬት	አልጆደደ	ካፕራርን	THE SEA-GOAT	የሬየል ጠቦት	ንስር አሞራ እና ሸረራት	ታህሳስ 12 - ጥር 10	ጥር... 15 የካቲት... 14	ካዉስ አዉስትራሊስ
ጥር	11ኛ	♋	ደለዊ ንፋስ	አልደለዉ	አኳዪስ	THE WATER BEARER	ማህየብ	በሬ	ከጥር 11- የካቲት 9	የካቲት... 15 መጋቢት... 14	ሳዓዳልሱኦድ
የካቲት	12ኛ	♒	ሁጉ ዉጋ	አልሁጉ	ፒሰስ	THE FISH	ዓሣ	ከደሲ	ከየካቲት 10- መጋቢት 10	መጋቢት... 15 ሚያዝያ... 14	ኤታ ፒስኩም

☾ 354+1   ☀️ 364   ★ 666

የአሥራሁለቱ ሥርዓታት /zodiac/ አቀማመጥ፤

የወርና የዘመናዎች አንድ ቀን መጋቢዎች ሥርዓት፤

ሦስቱን ብርሃናት ማስተባበሪያ ሠንጠረዥ፡

ሰሜን SIDEREAL ZODIAC

የፀሐይ መስኮቶች እና ገዢ ከዋክብት	የሚወጡ ከዋክብትና የሚገቡ ወራቶች፤		ሕፃናት ምልዓት የሚደረግባቸዉ የየወራቱ የመጨረሻ ቀናት መዓልትና ሌሊት ክፍሎች ቁጥርና የሰዓታቱ አጥላል፤									የሚወጡ ከዋክብትና የሚገቡ ወራቶች		የፀሐይ መስኮቶች እና ገዢ ከዋክብት
	የክክቡ ስምና የሚመራበት ጊዜ	ወር	መዓልት	ሌሊት	ሀፀፅ	ምልዓት	ምልዓት	ሀፀፅ	ሌሊት	መዓልት	ወር	የክክቡ ስምና የሚመራበት ጊዜ		
6ኛ ★	16 JULY — 16 AUGUST ፬ ሸርጣን ዉታ	ሐምሌ	11	7	18	6	6	18	6	12	ሰኔ	16 JUNE — 16 JULY ፲፫ ገዉዝ ገፋስ	6ኛ	
5ኛ	16 AUGUST — 16 SEPTEMBER ፩ አሰድ እሳት	ነሐሴ	10	8	18	6	6	18	7	11	ግንቦት	16 MAY — 16 JUNE ፶ ሰዉር መሬት	5ኛ	
4ኛ	16 SEPTEMBER — 16 OCTOBER ፲፱ ሰንበላ መሬት	መስከረም	9	9	18	6	6	18	8	10	ሚያዚያ	15 APRIL — 15 MAY ፶፱ ሐመል እሳት	4ኛ ★	
3ኛ ★	16 OCTOBER — 16 NOVEMBER ፩ ሚዛን ገፋስ	ጥቅምት	8	10	18	6	6	18	9	9	መጋቢት	15 MARCH — 14 APRIL ፬፬ ሐት ዉታ	3ኛ	
2ኛ	16 NOVEMBER — 16 DECEMBER ፲፯ አቅራብ ዉታ	ህዳር	7	11	18	6	6	1	10	8	ካቲት	15 FEBRUARY — 14 MARCH ፳፯ ደላግ ገፋስ	2ኛ	
1ኛ	16 DECEMBER — 14 JANUARY ፱ ቀዉስ እሳት	ታህሳስ	6	12	18	6	6	18	11	7	ጥር	15 JANUARY — 14 FEBRUARY ፲፮ ጃዲ መሬት	1ኛ ★	

ደቡብ

6/ሰኔ12 = 6 ቀን፤ ደሀ 6 ቀን + 354 የጨረቃ ቀናት = 360 ከፀሐይ ቀናት ጋር እኩል ይሆናል። ሌሊት ምልዓት አለ። ፈወቅቶች x በ6x4ሰዓት ይጥላሉ። የጨረቃ ጉድለት10 ቀን ላይ የሚደመር 1 ቀን ይሆናሉ። 360+4ቱ ከዋክብት+ደሀ ቀን፤ የተቆጠሩ 365 የዓመቱ ቀናት ይሆናሉ። የሱባኤዉ ቀን በምስጢር ቀን ተዋልቶ ተቆጠረ። 6 ሰዓት ገደር ቀረ።

«ጨረቃ በአንዱ ዘመን ከኮከቦች ሥራትና ከፀሐይ የሚያንሰዉ ጠንቅቆ ቢቆጥሩት አምስት ቀን ይሆናል።» ሄኖክ.26፤ 33። ስለዚህ፤ 360 — 5 = 355 ይሆናል ማለት ነዉ።

ሦስቱንም ብርሃናት የሚያስተባብር ሠኝጠረዥ ነዉ። በሁለቱም አቆጣጠሮች መካከል ግን የዘመን ልዩነት አለ። ለምሳሌ፤ ኤረስ/ሐመል እሳት/የሚገባዉ በመጋቢት ነዉ ብለዉ በሚያዚያ መግባቱን የማይቀበሉ በአትዮጵያዊያንም ዘንድ አሉ። ይሁን እንጂ፤ ለዓለም ሁሉ ያሉት አንድ ዓይነት ኮከቦች ናቸዉ። ስለዚህ፤ ከጨረቃ ጋር ወይም ከፀሐይ ጋር በጊዜዉ አብሮ የሚገባዉንና የሚወጣዉን መለየት ተገቢ ነዉ። ስለዚህ፤ ሐመል እሳት የሚወጣዉ በሚያዚያ 15 የሚገባዉ በግንቦት 15 ነዉ። ቀጣዩ ታዉረስ/ሰዉር መሬት/ ከግንቦት 16 እስከ ሰኔ 15 ነዉ። ከዚያም ጅሚኒ/ገዉዝ ነፋስ/ ከሰኔ 16 እስከ ሐምሌ 15 እያለ ይቀጥላል። የሰኔ 14/ 2012 ዓ.ም ግርጃ ለዓለም ሁሉ በቂ ማስረጃ ነዉ። ፀሐይና ጨረቃ በታዉረስና በጅሚኒ መካከል ተደራርበዉ በኦሪዮን እጅ ላይ ነበሩ። ከዚህ ተፈጥሮአዊ ማስረጃ የበለጠ ሌላ ቅንብር አያስፈልገንም።

ጨረቃ በ30ኛው ቀን ሙሉ ሆኖ እንድትቆጠር የሚያስፈልጋት ተጨማሪ ጊዜ 12 ሰዓት ነው። ይህንን ሳታሟላ መጪው 30ኛ የፀሐይ ቀን ይደርስባታል፤ ስለዚህ 29 ½ ቀን ስለሆነች ሕፀፅ አላት ማለት ነው። ይህ ዙር በነሜቶን ቀመር synodic month ተብሎ የሚታወቀውና 29.5306 ቀናት እንደሆነ የሚታወቀው ነው። ሄኖክ ግን ያለምንም ነጠብጣብ ወርሀዊ ቁመትዋ 29 ቀን ከ12 ሰዓት እንደሆነና ዓመታዊ የቀን ቁጥሯ ያለቀመር 354 እንደሚሆን ያሳየው በሚከተለው መንገድ ነው፤

“ለኮከቦችና ለፀሐይ ስድስት ቀን ይደርሳቸዋል፤ ከአምስቱ ዓመት ስድስት ስድስት ቀን ሆኖ ሠላሳ ቀን ይደርሳቸዋል። ጨረቃም ከኮከቦችና ከፀሐይ ሠላሳ ቀን ይጎላል።” ሄኖክ፤23፣16-17።

ጨረቃ በአምስት ዓመት ውስጥ ሠላሳ ቀን ይጎላታል ማለት በእያንዳንዱ ዓመት ስድስት ስድስት ቀን ትጎድላለች ማለት ነው። ይህም፤ ከኮከቦችና ፀሐይ ሥራት 360 -6= 354 ይሆናል። በዚህ ላይ ጉድለቷ 10ቀን ሲደመር 364 የተጠነቀቀ ቁጥር ይሆናል። ይሁን እንጂ፤ ሄኖክ የጨረቃን ጉድለት በዚህ መልኩ ብቻ አሳይቶ አልተወም። ከዚህ ባለፈም በሠንጠረዥ ላይ ባየነው መሠረት ወደ ሰሜንና ደቡብ የምታደርገውን እንቅስቃሴ፤ በመጀመሪያውና በስድስተኛው መስኮት የሚደረግላትን ሕፀፅ ቀምሮ አንድ ቀን ይጨምርላታል። 355 ሆነላት ማለት ነው። በዚህ ላይ ዓመታዊ ሕፀጽዋ 10 ቀን ምልዓት ሲደረግላት 365 ቀን የዓመቱ ቁጥር ይሆናል። ይህም 364የተጠነቀቀ ቁጥር+11 ተረፈ ጨረቃ መሆኑ ነው። ይህንን ያሳወቀበትን ገለፃ ከላይ በቁጥርና በምልክት ካየናቸው መግለጫዎች ጋር አስተባብረን በሚከተለው መንገድ በቀመር መግለጽ እንችላለን።

«ጨረቃ በአንዱ ዘመን ከኮከቦች ሥራትና ከፀሐይ የሚያንሰው ጠንቅቆ ቢቆጥሩት አምስት ቀን ይሆናል።» ሄኖክ.26፤33 የሚል ስለሆነ በቀመር ሲተረጎም፤ የኮከቦች ሥራት = 360 የፀሐይ ሥራት = 360 የጨረቃ ሥራት ጠንቅቆ ሲቆጠር= 355 ይሆናል ማለት ነው። ምክንያቱም፤ 360 -5= 355 +10ምልዓት= 365 ስለሚሆን። «የሁለቱ ሁሉ የፀሐይና የጨረቃ መጠናቸው የተካከለ ነው።» ሄኖክ፤21፤57 ከሚለው ሀሳብ፤ መጠን የሚለውን ቃል ከቅርጽና ይዘታቸው ነጥለን ከጊዜ ቁመት ጋር በማስታረቅ ማንበብ እንዳለብን መገንዘብ ይኖርብናል። ጨረቃ 12 ሰዓት በጎደለባት 30ኛው ቀን ፀሐይ 24 ሰዓት ወይም አንድ ሙሉ ቀን በመሆን ቀድሞታለች። ሄኖክ ይህንን የሲኖዳይክ ወርና የሶላር ቀን «የተካከለ» ያደረገው። የሁለቱን ሰዓቶች በመደመር 24+12 = 36 እናም ለሁለቱም 36÷2 = 18 እኩል በማካፈል ነው። አሁንም፤

በጨረቃም ሆነ በፀሐይ ቆጥረን እኩል ሆነ፤ ቀጣዩ ሥራ የሁለቱም ስድስት ስድስት ሰዓት ጉድለት በመጋቢ ከዋክብት የሚሞላ መሆኑን መረዳት ሲሆን፤ እሱም ቀኑ ከሌሊቱ ስድስት ሰዓት ላይ የተሟላ 24 ሰዓት እንደሚሆን ነው። በዚህ አቆጣጠር መሰረት ከሌሊቱ 7 ሰዓት እስከ መጨመሩ ሌሊት ስድስት ሰዓት አብረው በእኩልነት እንዲቆጥሩና ብድራቱ ወይም ለጨረቃ ህፀፅ ሲባል ጸሐይ የጎደለባቸው 15 15 ኬንትሮሶች በአራተኛው ዓመት 60 ወይም 24 ሰዓት ስለሚሆኑ፤ ተደምረው በፀሐይ ቀመር ላይ የሚጨመሩ የክፍያ ቀናት ይሆናሉ። ይህ በዘመናችን ጂ.ኤም.ቲ (GMT) የሚባለው ዓለም ዓቀፍ የጊዜ ሠሌዳ እንደሆነ እንገነዘባለን። እናም ማን እንደ ጀመረው ልብ እንድንል በሚያስገድደን ቀመራዊ ሀሳብ ወስጥ ያስገባናል። ከዚህ በወረደ አካሄድ የሄኖክ ቀኑም 18 ሰዓት ዓመቱም 364 ቀን ብቻ ነው ብሎ ማሰብ፤ ያስተማረውን ህፀፅ እና ምልዓት አልተባራም ብሎ እንደመክዳት የሚቆጠር ነው። የህፀፅና ምልዓት ስሌት መኖሩ ከታወቀ 18 ሰዓት 24 ሰዓት ነው ብሎ መከራከር አንድም ስለኬንትሮስና ኬክሮስ አገልግሎት ዕውቀት ማጣት ነው፤ አንድም ቃልና ቁጥር ከሚገኙበት አወድ አንፃር ሊኖራቸው ስለሚችሉው ትርጓሜ አጥብቆ አለማሰብ ነው። ይህ ክፍል ደግሞ የሐሳብ ባህር ነው። በዚህ አተያይ ከተጓዘን፤ ሄኖክ፣ አሊጎሪዝም ወስጥ ገብቶ በማይዳክረው በዚህ ተፈጥሯዊ ቀመሩ፤ ሳይንስ ሊያስተባብራቸው ያልቻለውን 365.24 Tropical/solar/ year፣ 29.5306 synodic month እና 27.322 Lunar month አካሄዶችን፤ ቋሚና ወል ባለው አካሄድ በማስተባበር፤ ሶስቱም ሰማያዊ አካላት /ብርሃናት/፤ ዘመንን ሳያጎሉና ሳያተርፉ እስከ ዘመን መጨረሻ እንደሚቆጥሩና እንደሚያስቆጥሩ በንባብ በማስተማር ድንቅ ቀመራዊ ስጦታ እንዳቀረበ ከሰንጠረዥ የተለየ ሌላ አዲስ ዘዴ አቅርቦን ማየት እንችላለን። ይህንንም ሀሳብ ግልጽ ለማድረግ፣ አጥኚው በጨረቃ ላይ የፀሐይ ብርሃን የሚሰጥባቸውን ሀያ ስምንት መደቦች ቀናት በመወሰድ፣ ተፈጥሮን በቀጥታ በመከረጅና የሳምንቱን ቀናት በማመልከት የተዘጋጀ መርጃ መሳሪያ በማቅረብ፣ ሄኖክ እንደምን ቀመሮቹን እንዳስተባበረና በፍፁምነት እንደቆጠረ በ4.1.7. ወስጥ ከሌሎች የቀመር ፅንሰ ሀሳቦች ጋር አጣምሮ ለማሳየት ይሞክራል። የመርጃው አጠቃቀምና አቀራረብ በገለፃና በትንተና ዕሳቤ ላይ ብቻ የተመሠረተ ሳይሆን፤ ተሳትፎአዊ በሆነ መንገድ ከጥናቱ አንባቢ ጋር በጋራ የማረጋገጥ ሙከራም የሚደረግበት ነው። አጥኚው እንደ ማመሳከሪያ የወሰደው “የሜቶን ሳይክል” በመባል የሚታወቀውን፤ ነገር ግን፣ ካሊፖስና ሌሎችም ተመራማሪዎች ማሻሻያ ያደረጉበትንና በሳይንስ ተቀባይነት አግኝቶ የቆየውን ቀመር ይሆናል።

4.1.1.4.1 የአልበርት ሜቶንና የሄኖክ አበቅቴ ዙሮች አንድነትና ልዩነት፤

የአልበርት ሜቶን ስም ጎልቶ ይወጣ እንጂ የ19 ዓመት ቀመር በባቢሎናዊያን፣ በአይሁድ፣ በማያና በግብፅ ቀመሮች ውስጥ እንደነበረ የሚያሳይ ማስረጃዎችን በመጥቀስ በጥናቱ ስነ-ጽሑፋዊ ቅኝት ውስጥ ተመልክተናል። አሁን በቀጥታ ስሙ ገኖ የወጣውና የማሻሻያ ቀመራዊ ስራዎች የተሰሩበትን የሜቶንን ቀመር በሄኖክ ቀመር አንጻር እንተነትናለን።

ሜቶን በቀመር ለማረጋገጥ እንደሞከረውና በሱም ሥራ ላይ ተመስርቶ የተሠራው የዓለም የመጀመሪያው “አንቲኪይዜራ” እየተባለ የሚጠራው የነሐስ ሰዓት አበቅቴውን የሚያሰሉት በድጅት ቤት ውስጥ ሲሆን፤ የሚያመጡትም የቀመር ቁጥር 6940 ከ1/76 ዓመት በማለት ነው። እናም፤ ለጎርጎሮሳዊው ዘመን ቀመር ብቻም ሳይሆን በኢትድያም ባህረ ሃሳብ ውስጥ ትልቅ ቦታ ተሰጥቶት ስሙ ተጠቃሽ እስከመሆን ደርሷል።

በሄኖክ አቆጣጠር ስድስት ሰዓት ትርፍ ሳትሆን፤ ፀሐይ ለጨረቃ ስትል ያጎደለችው ወይም ለሕፃናት ምልዓት አሰራር የተወሰነችና ከመላው ዘመን ወይም ከቀጣዩ ዓመት በብድር የምትወስድና የምትከፈል እንደሆነች ያሳያል። የፀሐይ ጉድለት ለቀመር ሲባልና ከጨረቃ ጋር እኩል አድርጎ የመቁጠር ዘዴ ለመፍጠር እንደሆነ አስቀድመን እንድንገነዘብ ጥቆማ የሚያደርገው የሄኖክ ሀሳብ በድጋሚ ወስደን እንመልከት።

“ጌታ እንዳዘዘ በሱ አምሳል የሚጠራ ከምስራቅ የሚወጣ ደገኛ ብርሃን ይህ ነው። እንዲህ ሆኖ ይወጣል ይገባል፡ መጉደልም የለበት፡ በሠረገላ ሆኖ በመዓልትም በሌሊትም ይሮጣል እንጂ አያርፍም። ብርሀኑ ከጨረቃ ሰባት እጅ በልጦ ያበራል። የሁለቱ ሁሉ፡ የፀሐይና የጨረቃ መጠናቸው የተካከለ ነው።” ይላል። ሄኖክ፤21፣54-57።

ጨረቃ ከፀሐይ ጋር እኩል እንደማትቆጥር በሳይንስም በሄኖክም የተረጋገጠ ነው። ምክንያቱም፤ ሄኖክ የዓመቱ ቁመቷ 354 ቀን እንደሆነ፤ በመጀመሪያውና በስድስተኛው መስኮት በሚሰረገው ህፀጽ ምክንያት ጠንቅቆ ሲቆጠር 355 እንደሚሆንላት፤ ከከዋክብትና ከፀሐይ 360 ስርዓት ጋር በማነፃፀር አስተምሯል። ከላይ ለማየት እንደሞከርነው፤

የወሩን አካሄዳቸውን በስርዓት ለመወሰን ሲል፤ ሄኖክ የጨረቃም የፀሐይም የአንድ ወር ቁመት እኩል እንዲሆን አድርጓል። ይህም፤ ሳይንሳዊ በሆነ መንገድ ለማሳየት ያህል፡-

$$\text{ጨረቃ} = 29 \text{ ቀን ከ}12 \text{ ሰዓት}$$

$$\text{ፀሐይ} = 30 \text{ ቀናት}$$

$$59 \text{ ቀን ከ}12 \text{ ሰዓት}$$

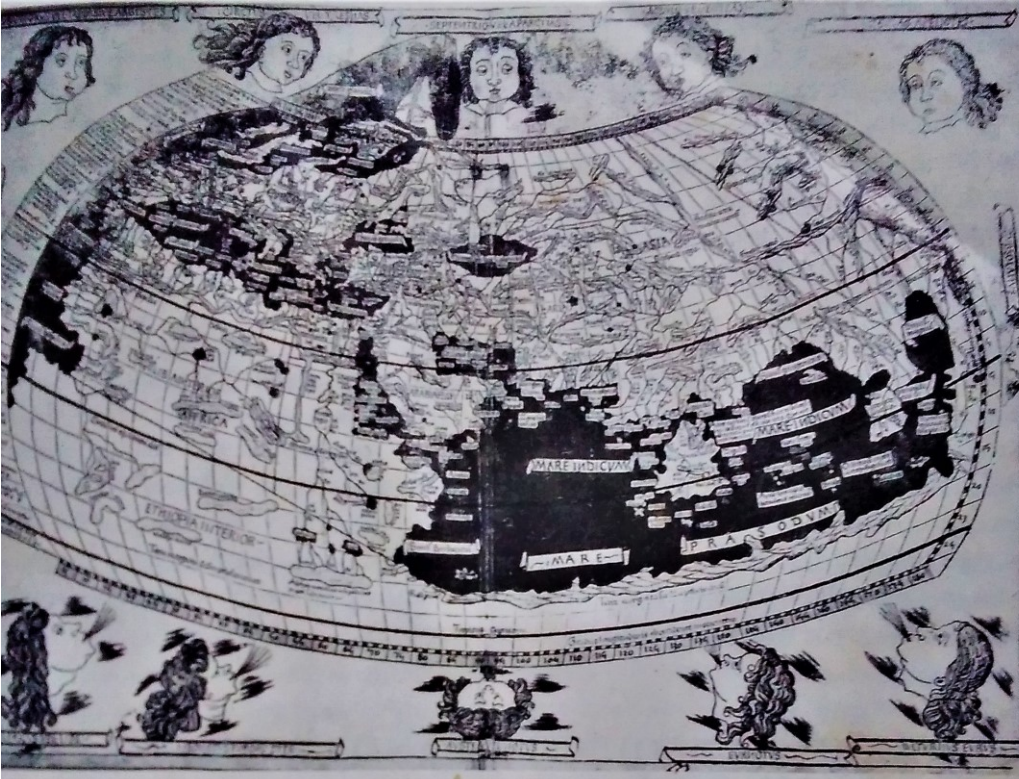
$$(59 \times 24 \text{ ሰዓት}) + 12 = 1428 \text{ ሰዓት}$$

$$14928 \div 2 = 714 \text{ ለፀሐይ } 714 \text{ ለጨረቃ ይደርሳል}$$

ወደ ቀን ሲቀየር፤ $714 \text{ ሰዓት} \div 24 = 29.75$ ወይም 29ቀን ከ18 ሰዓት ይሆናል።

ስለዚህ፤ በፀሐይም ቆጠርን በጨረቃ ሰዓት ለማሳኛው ቀን ቀን ስድስት ሰዓት እንዲጎለገል ተደርጎ መቀመጥን፤ ነገር ግን ፀሐይ ጉድለት ስለሌለባት ሥርዓቷ እንዲጠበቅ $18 + 6$ ሆኖ የተበጀ ሥራት እንዳለ እንረዳለን። ስለዚህ፤ ጨረቃ በሰዓት ለመሳኛው ቀን ከፀሐይ ጋር የቆጠረችው 12ኛው የፀሐይ መጥለቂያ ሰዓት ከመነሻው ስድስት ሰዓት ተጨምሮለት የዕለቱ አስራ ሰምንተኛ ሰዓት እንደሆነ እንመለከታለን። ቆጠራውም ከሌሊቱ ሰዓት ሰዓት ጀምሮ እንዲሆን መለወጡን መገንዘብ ያስፈልጋል። በዚህ ስሌት መሠረት ሁሉም ቀናት $18+6$ ወደ መሆን መሸጋገራቸውንና በወሩ የመጨረሻ ሰዓት ቀን ላይ ፀሐይ መጉደል ሳይኖርባት የጎደለባትን፤ ጨረቃም ከፀሐይ ጋር የዕኩል ቤት የሚያደርጋትን ስድስት ሰዓት ለመሙላት እስከ ሌሊቱ ስድስት ሰዓት ድረስ ሄደው የሚሞሉበት ቀመራዊ ሥርዓት እንዳለ እናያለን። በዚህም የጨረቃ ህጻጽ እንደተሞላ መገንዘብ ይቻላል። ሄኖክ ከሌሊቱ ሰዓት ሰዓት እስከ መጨረሻው ሌሊት ስድስት ሰዓት እየተኬደ ከተቆጠረው የዓመቱ የመጨረሻ ቀናት የስድስት ሰዓት ቀመራዊ ጉድለቶች በአራት ዓመት አንዴ ስልሳ ኬክሮስ ስለሚሞሉ አንድ ቀን ሆነው እንዲቆጠሩ በማድረግ፤ ወይም ከዋክብት፤ ፀሐይና ጨረቃ ከዘመን በሚወሰድ የብድር ሰዓት ጉድለታቸው እየተሞላ፤ በጨረቃ አስቆጣሪነት በፀሐይ ቆጣሪነት በከዋክብት ተቆጣሪነት ፍፃሜ ዘመን ሳያተርፉና ሳያጎሉ የሚጓዙበትን የጋራ ሥርዓታቸውን መልዕክት ፀራዊል እንዳሳየው እኛን ማሳየቱን በዚህ መንገድ ማረጋገጥ እንችላለን። ሳይንስም በጥበቡ GMT/Greenwich mean time/በማለት ያንኑ አረጋገጠ። አንባቢውም የሞባይል “አፕሊኬሽን” በመክፈት፤ በአካባቢያዊ አቆጣጠር ከቀኑ አስራ ሁለት ሰዓት ሲሆን ወይም በአማካይ ፀሐይ ስትጠልቅ አሥራ ስምንት ሰዓት ተብሎ በሃያ አራት ሰዓት “ፎርማት” እንደሚመዘገብ ማረጋገጥ ይችላል። ከዚህ በቀላሉ መረዳት የሚቻለው International date line ሆኖ የተመዘገበው ኬንትሮስ የዘመኑ ሳይንስ የፈጠረው አዲስ የዕለት መጀመሪያና መጨረሻ መስመር ሳይሆን፤ እስከነ

ስሙና አገልግሎቱ ከጥፋት ውኃ በፊት የሚታወቅ የብርሃን መስመር ነበር ማለት ነው። ይህንን በሚመለከት ከክርስቶስ መወለድ በፊት የኖረው ግሪካዊ የሥነ ፈለግ ተመራማሪ ዓለምን ዞሮ ሳያያት የዓለምን ካርታ ሠርቶ መገኘቱ፤ ከጥፋት ውኃ በፊት ስለኬክሮስና ኬንትሮስ፣ ስለነፋሳት መገኛ ቦታና አነፋፈስ፣ ስለፀሐይ አዟዟር እና ስለወቅቱ አየር ንብረት ሁኔታ፣ በነዚህም ወቅቶች የሚከሰቱትን ሥነ-ፍጥረታዊ ምልክቶች እንዲሁም የከዋክብቱን አቀማመጥ እና ስለሚወጡበት ዘመን ያስተማረውን ሄኖክን እንድናስተውስ ወይም አንዳች የተቀበረ ሌላም ሄኖካዊ ዕውቀት ስለመኖሩ እንድንጠረጥር ያስገድደናል። ካልሆነ እንኳን የዓለምን የአንድን ቀበሌ ካርታ ያለ ጂ.ፒ.ኤስ ሥሎ ማሳየት አይቻልም። በዘመናት መካከል ከግሪክ ወደ እንግሊዝ ከዚያም ወደ ላቲን ሀገሮች ተጉዞ የተገኘው ይህ ቅጂም ይንን ሃሳብ ይደግፋል።

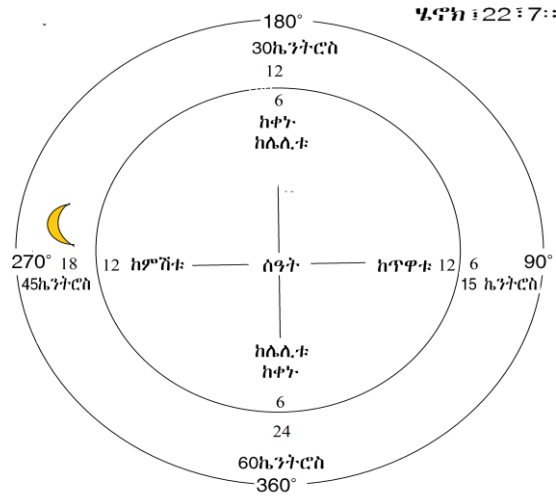
ስለዚህ፤ ሃይማኖታዊነቱ እንኳ እንደሚቶሎጂ ተቆጥሮ ባይታመን፤ የሄኖክ ዕይታና አቀማመጥ ዓለም ዓቀፍ ስለመሆኑና ለዚህ ካርታ ግብዓት ሊሆን እንደሚችል ከዚህ የበለጠ ማስረጃ ማቅረብ አያስፈልግም። እናም የመምህር ሄኖክ የልጅ ልጅ፣ ኖህ በአራራት ተራራ ላይ መርከቧን ያሳረፈበት ሰዋዊ ጥበብም ነበረው ብለን መደምደም ባንችልም፤ የዚያን ዘመን ጥበብ እንዳንንቅ አርቀን የምናይበት የሃሳብ መስኮት ይከፍትልናል።

በአልበርት ሜቶን የ19 ዓመት ዙርና በሄኖክ የ19 ዓመት ዙር መካከል ያለው ልዩነት የቀመር ሳይሆን የአቀማመር ነው። ሜቶንን ተከትለን፤ በሄኖክ ቀመር መሠረት ብንሄድ የ19 ዓመታት የቀን ቁጥሮች $365.25 \times 19 = 6939.75$ ነው። ስለዚህ፤ እንደ ሄኖክ አስተምህሮ ስድስቷን ሰዓት በመጨመር 6940 በማድረግ የሜቶንን ችግር በፍጹምነት እንቀርፋለን ማለት ነው። ከነ ካሊፖስ ሙከራ የተሸለ አደረግን ማለት ነው። ነገር ግን፤ በቀመሩ ምንም ያልተቸገረው ሳይንስ፤ እነዚህን ሰማያዊ አካላት በቀመሩ ውስጥ ለማስገባት ያደረገው ጥረት ያልተሳካለት ሆኖ እናገኛለን። ስህተቱ እምነ ላይ እንደሆነ በሄኖክ ተፈጥሮን በሚከተል አቀማመር አወጥቶ ማሳየት ይቻላል። በ365,25 ቀመር ላይ ከተስማማን፤ ተመጣጥኖ ያለው ትክክለኛ መሆኑን ካመንን ስህተት እንደምን ሊፈጠር ይችላል? ብለን ራሳችን መጠየቃችን አይቀርም። ስህተቱ እጅግ የረቀቀ፤ አበቅቴውን እስከ ዓለም መጨረሻ ብንቆጥር ከሄኖክ ቀመር የማይለይ፤ ነገር ግን በወስጡ ሽጉጦ የሚያሳልፋቸው ተጨማሪ አምስት ቀናቶች ያሉት መሆኑን የጥናቱ አቅራቢ የደረሰበት መሆኑን ለማሳየት ይሞክራል።

ሄኖክ ዓመት 365 ቀን የሆነው፤ $364 + 18$ ሰዓት ሆኖ መስድስት ሰዓት በብድር በመሙላትና ስድስቷ ሰዓት በየአራት ዓመቱ አንድ ቀን ሆኖ የምትከፈል አይተናል። የጨረቃ ጉድለት አሞላል የሆነው $354 + 10 = 364$ እነዚህ በአንድ ዓመት ውስጥ ጨረቃና ፀሐይ እኩል የሚቆጥራቸው የተጠነቀቀ ቁጥር መሆኑን የሚያመለክቱ የጨረቃና የፀሐይ የጋራ ቀናት ናቸው። $13 \times 28 = 364$ ነው። ይህም ጨረቃ በ13 ዙሮች የምትቆጥረው ሲሆን፤ ፀሐይ በ30 በ30 ቀናት ቆጠራ በተጨማሪ አራት ቀናት ጉዞ የምታጠናቅቀው ቁጥር ነው። በየወሩ 30ኛው ቀን የሶስቱም ብርሃናት ቀመር 18 ሰዓት እንደሆነ አይተናል። ይህ ቢባልም፤ ፀሐይ የቀን እጥረት እንደሌለባትና እስከ ዘመን መጨረሻ 360 መቁጠር እንደምትችልና ከኮኮሶች ጋር እኩል 360 መሆንዋን እናውቃለን። በጋራ ሲቀጥሩ $364 + 18 + 6$ ሰዓት = 365 ይሆናል። ብድሩ በአራት ዓመት 1 ቀን ሆኖ ተጨማሪ 366 ሆኖ ይከፈላል። ፀሐይ ለጨረቃ የተዋሰኘው 60 ኬክሮስ መሆኑን እናስተውላለን። ስለዚህ በአራተኛው ዓመት ላይ የሚሞላው ለፀሐይ እንጂ ለጨረቃ በድጋሚ የሚሞላ አይደለም። ምክንያቱም፤ ጨረቃ በሃያ ስምንት በሃያ ስምንት ከተደረገላት ምልዓት የተረፉ አሥራ ዘጠኝ ሙሉ ቀናት በመሆኑ ከፀሐይ የመጨረሻው ኬክሮስና ሙሉ ጨረቃ ላይ መድረስ ስለሚያስችሏት ነው። ይህንን ሀሳብ በሚከተለው ምስል ለማረጋገጥ እንሞክራለን፤ ግልጽ ካልሆነም በተጨማሪነት በተዘጋጀው መርጃ እየታገዘን እንመለከታለን።

የጨረቃና የፀሐይ ወርጎዊ መንገድ፤

“ወሠርቀ ወርጎ”

ስለዚህ፡- 364 የዓመቱ የተጠነቀቀ ቁጥር መባሉ፤ «ዘመኖችን ጨረቃ ጠንቅቆ ያስቆጥራቸዋል ከሚለው የሄኖክ አስተምህሮ የሚመነጭ ሲሆን፤ ጨረቃ የማትታይበት ሃያ ዘጠነኛውን ቀን በመግደፍ፤ የሳምንቱ ቀናት በተመደቡበት ዙር ወስጥ ሆነው፤ በጨረቃ ማወጫነት እስከ ዓለም መጨረሻ የሚመላለሱትን በዓላት በትክክል ማስቆጠር የሚችሉበት አቆጣጠር ነው። በዚህ ነጥብ ላይ ያልገባው ሰው ሊጠይቅ የሚችለው ተገቢ ጥያቄ ስለ 29ኛው ቀን መገደፍ ነው። ይህም የገደፍነው 29ኛው ቀን በምን ዓይነት ዘዴ ወደ ቀመሩ /ፎርሙላ/ እንደሚገባና ከቀናቱ ጋር አብሮ እየተቆጠረ እስከ አበቅቴው ፍፃሜ እንደሚሄድ ለማወቅ ከሚደረግ ጥረት የሚመነጭ ነው።

29ኛው ቀን ከሌሊቱ ሰዓት ሰዓት እስከ 30ኛው ቀን ከቀነ 12 ሰዓት ያለው የጨረቃን ጉድለት የሚያሳይው ክፍል ሲሆን፤ በጠቅላላው 18 ሰዓቶች ይሆንና እስከ 30ኛው ቀን ከምሽቱ ስድስት ሰዓት ሄዶ እንደሚሞላ አረጋግጠናል። በ364 የብርሃናት አቆጣጠር/ጨረቃ ላይ ብርሃን የተሳለበትን ጊዜ ብቻ በመወሰድ በሚደረገው አቆጣጠር/ ስንመለከት ደግሞ ይህኛው ስድስት ሰዓት ታስባ በየአራት ዓመቱ አንድ ቀን እየሆነች ትክፈለዋለች ማለት ነው። በዚህም አንድ አበቅቴ 19 የዓመት ዙሮችን የሚይዝ ሲሆን፤ 19 የ29ኛው ቀናት በአበቅቴነት ይቆጠራሉ።

ስለዚህ:- 18 ሰዓት x 19 ዓመት = 342 ሰዓት

342 ሰዓት ÷ 24 ሰዓት /አንድ ቀን/ = 14 ቀን ከ.25/6/ ሰዓት

ይሆናል።

በዚህ ላይ እስከ 30ኛው ቀን ሌሊት ሄደን ለ29ኛው ቀን የምንደምርለትን የሕፃን ምልዓት 6 ሰዓት በ19 ዓመት ዙር ስናሰላት፤

1. 6 ሰዓት x 19 ዓመት = 114 ሰዓት ይሆናል።

2. 114 ሰዓት ÷ 24 ሰዓት = 4 ቀን ከ0.75/18 ሰዓት ይሆናል

ስለዚህ፤ 14.25

+ 4.75

=19 ቀን ይሆናል ማለት ነው።

4.1.1.5 የአበቅቴው ዓመታት የፀሐይና የጨረቃ አሞላል፤

የጨረቃ አሞላል		አበቅቴ		የፀሐይ አበቅቴ አሞላል				
1	364	1	365	18+	6	365		
2	364	1	365	18+	6	365		
3	364	1	365	18+	6	365		
4	364	1	365	18+	6	365	1	366
5	364	1	365	18+	6	365		
6	364	1	365	18+	6	365		
7	364	1	365	18+	6	365		
8	364	1	366	18+	6	366	1	366
9	364	1	365	18+	6	365		
10	364	1	365	18+	6	365		
11	364	1	365	18+	6	365		
12	364	1	365	18+	6	365	1	366
13	364	1	365	18+	6	365		
14	364	1	365	18+	6	365		
15	364	1	365	18+	6	365		
16	364	1	365	18+	6	365	1	366
17	364	1	365	18+	6	365		

18	364	1	365	18+	6	365		
19	364	1	365	18+	6	365		
19ዓ	6916 + 19 =		6935	14.25 + 4.75 = 19				
			=	19 + 6916 = 6935				
20	/6940/= 6935		⇒ /365.25/= 365					366
	/365/= 360							

ሜቶን በከዘመን ተበድረን ለጨረቃ የምንሰጠውን 4.75 ቀን በአበቅቴው ስሌት ወስጥ አስገብቶ 6940 ቀን በማድረግ በድጋሚ ለፀሐይ የሚደምር መሆኑን በቀላሉ ማወቅ ይቻላል። ይኸውም በአሥራ ዘጠኙ ዓመታት ወስጥ ያሉትን ተረፈ ጨረቃዎች አወጥተን ማባዛት ነው። ስለዚህ፤ (19ተረፈ ጨረቃ x 19ዓመት) = 361ቀን ይሆናል። ይህ ደግሞ አንድ ዓመት ለመሙላት አራት ቀን ይጎለዋል። እናም፤ ሜቶን ለፀሐይ በድጋሚ የደመራትን አራት ቀን ለጨረቃ ብንደምር ከ19ኙ ዓመታት ወስጥ ተረፈ ጨረቃዎች አንዱን ዓመት (361+4=365) እንደሚመሠርቱ ማረጋገጥ እንችላለን። ይህም ሆኖ በ20ኛው ዓመት 366ኛ ቀን ሆኖ በዕዳነት የሚከፈለው፤ ወይም በሦስቱ ዓመታት መጨረሻ ላይ እየተሞላ የመጣ 6+6+6=18 ሰዓት፤ የዓበቅቴው የመጨረሻ ቀን በሙሉ ወይም ጨረቃ በአዲስ ጨረቃ ላይ ቅዳሜ ለዕሁድ አጥቢያ ከሌሊቱ ስድስት ሰዓት ላይ 24 ሰዓት ሆኖ አበቅቴውን ያጠናቅቃል።

ተጨማሪ መረጃ፤-ዕለቱ ቅዳሜ ፤ ጳጉሜ 5፤ ሙሉ ጨረቃ፤ አሰድ እሳት ይገባል፤ ሰንብላ መሬት ከፀሐይ ጋር መወጣትና መግባት ትጀምራለች። ፀሐይ ጨረቃና ከዋክብት በተፈጠሩበት ሆኖ የሚገናኙበት ዕለት ነው። በሙሉ ጨረቃም ጀመረ በአዲስ ጨረቃ ጳጉሜ የምታርፈው እስከ ዓለም መጨረሻ በተመሳሳይ ቀናት ላይ ነው።

በዚህ ዕሳቤ ላይ ተመስርተን የአንዱን አበቅቴ ወይም 19 ዓመታት ቀናት በምልዓት ማስላት እንችላለን። የሚገኘውንም የቀናት ቁጥር ድምር፤ ለ19 ዓመታት በማካፈል የአንድን ዓመት ትክክለኛ ቁጥር ማግኘት እንችላለን። በሄኖክ ስሌት እየተመራንና እሱ በሚለው መንገድ የብርሃናትን እንቅስቃሴ በራሳቸው የብርሃናት የተፈጥሮ ሕግ መሠረት ካሰላን፤ የአንድ ዓመት ቁመት $6935 \div 19 = 365$ ሙሉ ቀናት መሆኑን እናረጋግጣለን። ቀሪዎቹ አምስት ቀናት የፀሐይ 6ሰዓት ብድራት ክምችቶች መሆናቸውንም እናረጋግጥበታለን። ስለዚህ፤ አንዱ አመት በጨረቃ 364.75 ስለሆነ፤ የፀሐይ የጨረቃን ጉድለት ይሞላ ዘንድ 365.25 ሆነ ማለት ነው። የሁለቱን

ቁጥር ደምረን ለሁለት ስናካፍል የሚመጣው ቁጥር 365 ቀን ስለሚሆን የጥምር አቆጣጠር መሠረቱ ምን እንደሆነ ግልጽ ይሆንልናል ማለት ነው። ይህንን በአበቅቴው አቆጣጠር መለካትና መተንተን ከፈለግን የጨረቃን 364.75ን እና የፀሐይን 365.25 በ19 አባዝተን ማየት ነው። የጨረቃ 6930.25+የፀሐይ 6939.75 ለሁለቱም ብርሃናት እኩል ሲካፈል ይሆናል 6935 ነው። ይሁን እንጂ፤ ዘመን እስከሚቆም ቀጣይ ስለሆነ ስድስተኛው ሰዓት በየሱባዔው የመሙላት ሄናካዊ ህግ ተከትለን በፀሐይ መንገድ ጨረቃን እየሞላን መጓዣችንን እንቀጥላለን። ስለዚህ፤ የዓበቅቴው የቀን ቁጥር $6939.75+.25= 6940$ ቀን ሆኖ እየተቆጠረ እስከዘመን መጨረሻ ይሸከረከራል ማለት ነው። ከዚህ ወጭ ተፈጥሮአዊ አካሄዳቸውን በአርቲፊሻል ሰዓታችን ላይ መስርተን የምንቀምረው ነጠብጣባዊ ቀመር፣ በማናስበውና በወል ልንገነዘበው በማንችለው መንገድ ሊያጭበረብረን ይችላል።

ለምሳሌ፡- እንደ ጥንታዊቷ አልበርት ሜቶን ሀገር፣ ግሪክ፣ አሎምፒያድን የማክበር ባህል ባይኖረንም፤ የ19 ዓመታትን የአንድ ዙር ቀመር ያገኘው እሱ እንደሆነ ተረጋግጦ፤ በእውቅናው የዓለምን የሃይማኖት ተቋማት ሳይቀር ያጥለቀለቀው አልበርት ሜቶን፤ ቀመሩን ያስኬደበት መንገድ በተለያዩ የከዋክብት ተመራማሪዎች ሲሻሻል መጥቶ አሁንም በሱ ስም ሜቶኒክ ሳይክል በመባል እየተጠራ እንደሆነ ይታወቃል። ዙሩ ግን፣ መምህር ሄናክ በሙሉ ጨረቃና አዲስ በምትወለደው ጨረቃ ምልክትነት በዕለተ ሰንበታት ላይ እያሳረፈ ዛያዛንፍ እስከ ቀመር ፍፃሜ የሚያስኬድበት የታወቀ ቀመር ነው።

የሜቶን የመጀመሪያ ሥራው በ432 BCE ዓ/ዓ ከአቴንሱን ኢየስቴምን ጋር የጋራ ሲሆን $19 \times 365.24+ 6939.56$ ሆኖ እያለ 6940 ቀናት ብለውታል። ይህም የአቦ ሰጠኝ ደቂቃዎች ተጨምሮበት እንጂ፤ የመጨረሻውን ቀን አይሞላም። ምክንያቱም፡- 6939.56 ስለሆነች 2ሰዓት ከ30 ደቂቃ በላይ ስለሚሰርቅ። ከዚህ ቀጥሎ በ320 BCE /ዓ/ዓ ካሊፓስ የተባለው የስነከዋክብት ተመራማሪ ይህንን ጉድለት በ11 ደቂቃ ያሻሻለ ቀመር ሰራ። ይህም በአራቱ የአበቅቴ ዙሮች ወይም $4 \times 19 =$ BCE 76 ዓመታት ሲሆን $1/76$ ቀን የሚደምር ነው።

ከካሊፓስ ቀጥሎ በ150 ዓ.ዓ የኒቂያው የስነ ከዋክብት ተመራማሪ ሂፓርክስ /Hipparches/ $4 \times 76 = 304$ አድርጎ በመቀመር በዓመታቱ ውስጥ እየመጣ ያስቸገረውን የተመጣጥኖ ልዩነት በ6.5 ደቂቃ መቀነስ ቢችልም፤ እንደ ሄናክ ፍጹም በሚያደርግ ቀመርና ተፈጥሮአዊ ምልክት ላይ ማረፍ አልቻለም። አሁን ላይ በምናያቸው

አዳዲስ ሰነዶች አንጻር ግን የአልበርት ሜቶን ቀመር በ6940ቀናት መጠቀስ ጀምሯል። ይህ ደግሞ የካሊፖስን እና የሂፖረክስን ጥናት አነሳሽ ምክንያቶችና የጥናቶቻቸውንም ውጤት ወይም ዋና አላማቸውንና ምክንያት ደብዛ ለማጥፋት እንደመሞከር የሚቆጠር ነው። ስለዚህ፤ /tropical year/ የሐሩር መስመር ዓመትን ከዚህ አበቅቴ ጋር አስተባብሮ ሲጠቀም የነበረውን የጁሊያን ካሌንደር በሠረቱ ያደረገው፤ ጎርጎሮሳዊው ቀመር ከዚህ ጋር ዝምድና ያለው መሆኑን በአንድ ላይ መመርመር እንችላለን።

“The importance of the tropical year for agriculture came to be realized much later than the adoption of lunar months for time keeping. However it was recognized that the two cannot be easily coordinated over a short time span, so longer intervals were considered and the Metonic cycle was discovered as rather good, but not perfect, schema. The currently accepted values are:

- *235synodic months (lunar phases) = 6,939.688 days (Metonic period by definition).
- *19 tropical years = 6,939.602 days.
- *254 sidereal months (lunar orbits) = 6,939.702 days
- *255 draconic months (lunar nodes) = 6,939.1161 days.” Wikipedia: Metonic cycle.

በዚህ ረገድ ሲታይ የሄኖክ አቆጣጥር ለዚህ ሁሉ ተፋልሶ መፍትሄ ያደረገ በየአቆጣጠር ዘዴ እንዳለው ማሳያዎች አሉ። የቱንም ያህል ሳይንስ 364 ከ18 ሰዓት ላይ በብድር የሚሰላውንና የዓመታቱን ቁጥር 365 የሚያሞላውን 6 ሰዓት ወይም 15 ኬንትሮስ 365 ¼ በማለት ቢመዘግበውም አቆጣጠሩ ተፋልሶ ያመጣ እንደሆነ እንጂ የዓመቱ ቁጥር ከነብድሩ 365.25 መሆኑ በሄኖክም እውነት ነው። ግን ብድር ከዋና ጋር እኩል የማይበዛ መሆኑን ለማስገንዘብ ያህል እንጂ። ቀመር በዚህ መልኩ ተወስኖና በዚህ ቅርጽ ከተቀመጠ፤ ሶስት ረቀቅ ያሉ ስህተቶች እንዲፈጠሩ ሊያደርግ እንደሚችል ቀጥለን እንመለከታለን።

1. የአንድ አበቅቴ ቀናት 19 x 6 ሰዓት ወይም ከፀሐይ በየወሩና በየዓመቱና በየወቅቱ ለጨረቃ ሕፀፀ ሲባል በብድር ተወስዶ የሚሞላውን ስድስት ሰዓት ወይም 15 ኬንትሮስ፤ ወይም አራት ቀን ከ18 ሰዓ በድጋሚ እንዲሰላ ምክንያት ይሆናል።

ለምሳሌ፡ 19ኙ የአበቅቴ ቀናት (18+6) 419 መሆናቸውን ተመልክተናል። 18 ሰዓቶች በዓበቅቴው ዓመታት ወስጥ ተደምረው ስለሆነ፤ $19 \times (364+19) \div 19 = 365$

የመጣው፤ በድጂት አስቀምጦን ማስላቱ 365.25 = 6939.75 ሆኖ የቀኑ ቁጥር ጨረቃን ተፈጥሮአዊ አካሄድ ባልጠበቀ መንገድ እንዲቀመር ያስገድዳል። ይህንን ግድፈት ለመከላከል እንዲቻል ነው «እየገደፉ መቁጠር» የተሰኘውን ሂሳባዊ ወይም ቀመራዊ አሰራር ዕቅዶችን አድርገን የምንጠቀመው። ምክንያቱም፡- 365 የተቆጠረው ስድስት ሰዓት ተደምርቦት እንደሆነና፤ ስድስቱም ሰዓት በየአራት ዓመት ተሰልቶ ተደምር በደረሰበት ዓመት ከሚወስደው ስድስት ሰዓት ጋር አንድ ቀን ሆኖ ብድራቱን ስለሚመልስ እየተጣጣ የሚሄድ በመሆኑ ነው። ይህ ችግር በራሱ የሚያስከትለው ሌላ ውስጣዊ ችግር አለ። እሱም፤ ወደፊት የሚመጡ የየባህሎቹ፣ የየሃይማኖቶቹ እና የየእስተዳደራዊ የበዓሎች ወዘተ. ቀናት መቼ እንደሚወሉ ማወቅ ቢያስፈልግ፤ እነዚያ ቀናት በተሳሳተ ቀን ላይ እየዋሉ እንዲቀመሩ ያስገድዳሉ። ምክንያቱም፤ አንድን ዓመት 366 እንዲሆኑ ያደረጉት ተጨማሪዎች፣ በየአራት ዓመቱ ተደምረውና ቀናቸውን ለይተው ማለፍ ሲገባቸው፤ የሚሞሉትን የጉድለት ቦታ ዘለው ዳግመኛ ጳጉሜ ሆነው በድጋሚ ስለሚደመሩ ነው።

ለምሳሌ፡- አንድ አበቅቴ 19 ዓመታት አለው። ከዚህ ውስጥ 366 እየሆኑ የሚወሉ አራት ዓመታት አሉ፤ የስምንተኛው ዓመት የመጨረሻ ቀን ወይም 366ኛው ዕለት በየትኛው ቀን ትውላለች ተብለን ብንጠየቅ፤ በነሜቶን አቆጣጠር ቀናቱ ተሰብስበው በአበቅቴው የመጨረሻ ጳጉሜ ቀናት ላይ ተፈናጠው ስለሚመጡ የዋሉበት ቀን አይታወቅም። የሂሳብ ወጤት መሆናቸው እንጂ፤ የሚያርፉበት ቀን ተለይቶ የሚታወቅበት ዘዴ አይኖርም።

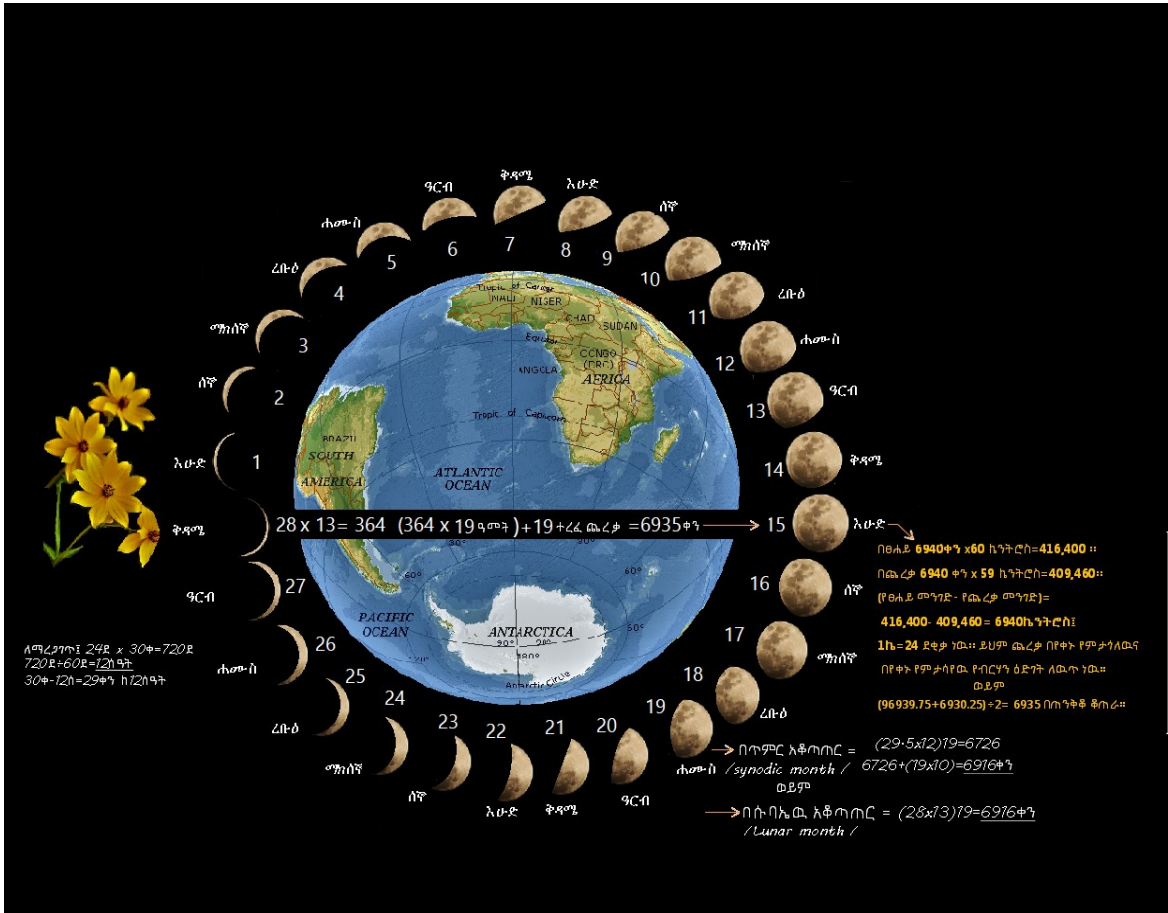
በሄኖክ «ጨረቃ ዘመኖችን ጠንቅቆ ያስቆጥራቸዋል።» አካሄድ ግን ቀኑ የሳምንቱ ስንተኛ ቀን እንደሆነ፣ ሰኞ ይሁን ማክሰኞ፣ ጨረቃ ሰርቅ ባደረገች በስንተኛ ቀንዋ ላይ እንደሆነ ወዘተ ማወቅ ይቻላል። ምንያቱም፤ በሄኖክ አቆጣጠር ቀናቱ በተባሉበት ቀን ላይ በጨረቃ ምልክትነት ተለይተው ስለሚወሉና የፀሐይ አበቅቴም በትክክለኛው ምዕራፍ ላይ እየተሞላ ስለሚቆጠር ነው። ለዚህ በቂ ማስረጃ ይሆናል ብሎ አጥኚው ባዘጋጀው የመርጃ መሳሪያ በመታገዝ ሄኖክ የተናገራቸውን ሀሳቦች ቁጥር በቁጥር እያመለከተ፤ ጨረቃ በ29 በ29 እና በ28 እንደምን ምልዓት እንደሚደረግለትና የፀሐይና የጨረቃ የ19፣ የ28 እና የብዙ ሱባዔ ወይም የ49 ዓመታት ዙሮች የዓንድ ዓመት 365 መሆን እየመሰከሩ እንደሚጠናቀቁ ለማሳየት ይሞክራል።

ይህ የመረጃ መሳሪያ እንደነ አልበርት ሜቶን፣ ካሊፓስ፣ ሂፓክራስና ሌሎችም ጨምሮ እንዳደረጉት፤ የሰው ልጅ በእጁ የፈጠረውን በጊር የሚሠሩ መካኒካላዊ ቁሶችን

/Mechanical Objects/ መሰረት የሚያደርግ ሳይሆን፤ በተፈጥሮ ላይ የተደረገን ቀጥተኛ ምልክታ ማስረጃው የሚያደርግና ተፈጥሮን በመኮረጅ ላይ የተመጠረተ መፍትሔ ነው። ምክንያቱም፤ ሰማያዊ አካላት የሚመሩት በተፈጥሮ በተወሰነላቸው የጊዜ ገደብ በመሆኑ፤ የሰው ልጅ እንደ ሰዓቱ እየጠመዘዘ የሚያስተካክላቸው ካለመሆናቸው የተነሳ ነው።

መርጃ መሣሪያው በሳይንሳዊ መንገድ የአራት ዓመቱን ቀናት በመለካት ደረጃ ላይ ብቻ የተወሰነ ሳይሆን፤ የዕለታቱን ተወሳክ በማሳየት ሃይማኖታዊና ባህላዊ በዓላቸውን ለሚያከብሩ የተለያዩ ተቋማት አስተዋፅዖ ያደርጋል ተብሎ ይገመታል። በአጠቃላይ አጥኚው ሄኖክ በንባብ ያስተላለፈውን ረቂቅ ሀሳብ፤ በምስል አወጥቶ ለማሳየት ያደረገው ጥረት ወጤት ነው። መረጃውን ለመጠቀም በቂ የሆነ ልምምድ እንደሚያስፈልግ አጥኚው የሚረዳ ቢሆንም፤ አንባቢው የራሱን ጥረት በማከል መረዳት በሚያስችለው ተገቢ ደረጃ ላይ እንዲገኝ ለመርዳት፤ ከላይ የተመለከተውን የሕፃን አሞላል እንደ መነሻ በመጠቀም ክታች የሚያቀርበውን መረጃ መሳሪያ በመጠቀም የሄኖክን ቀመራዊ ሀሳብ በተግባር የማሳየት ሙከራ ያደርጋል።

በሄኖክ ቀመራዊ ሀሳብ ላይ የተመሠረተ የዘመን አቆጣጠር ማሳያ፤

ይህ ምስላዊ ዙር የጥናቱ አቅራቢ በፈጠራ መልኩ ያዘጋጀው ቀመራዊ ዙር/cyclical computation/ ይሁን እንጂ፤ ሀሳቡ በሄኖክ የብርሃናት ነገር ውስጥ በቋንቋ አማካይነት አንድ በአንድ የተገለፀ ቀመራዊ ሀሳብ ሲሆን፤ የተሠራ አዲስ ነገር ቢኖር ለአንባቢው ምስል ከሳች ይሆን ዘንድ በቋንቋ የተገለፀውን የተፈጥሮ እንቅስቃሴ ወደ ምስልና ቁጥር መቀየር ብቻ ነው። የሚፈታውም ችግር እስካሁን እያየን የመጣውን የቀመርና የአቀማመር ልዩነት በጠራ ሁኔታ በማሳየት፤ ለአበቅቴ ቀመራዊ ክርክሮች መፍትሔ ለመጠቀም ነው። ይህ መደረጉ የአበቅቴው ቁጥር ቢሳሳት የግብፅ ሊቀ ጳጳሳት እንዲያስተካክሉ ከተወሰነው የአባቶች ወሳኔ ጋር የሚጋጭ አለመሆኑን የጥናቱ አቅራቢ ያምናል ምክንያቱም፤ ያደረገው የሄኖክን የአበቅቴ ዙር ከአልበርት ሜቶን ዙር አንጻር ማሳየትና ማብራራት ብቻ ስለሆነ። በሜቶንም ይሁን በዲዩስቶስ ዙር የተነሳ የሚመጡትን የቀናትና የሳምንታት ልዩነቶችና ክርክሮች አስወግዶ፤ ሁሉም አብያተ ክርስቲያናት በአንድነት የትንሳኤን በዓል እንዲያከብሩ የሚያስችል መፍትሔ ማምጣት፤

የዓለም አብያተ ክርስቲያናት ስብሰባ እንኳ ሊፈታ ያልቻለው ችግር ሆኖ እንደዘለቀ የሚከተለውን ማስረጃ በማቅረብ የሄኖክን አስተምህሮ ልዩነትና ፍጹምነት በሚከተለው ሀሳብ እየታገዘን ማገናዘብ እንችላለን።

“The Dionysian cycle was universally followed until the Gregorian reform, which altered the cycle so as to predict the date of full moons more accurately. Belief in the Nicene origin of the Dionysian cycle was one reason for opposition to the Gregorian reform by the Orthodox Churches which still use the old cycle, making their Easter sometimes differs by as much as five weeks from that of the Latin Church. The full moon computed by the Gregorian cycle may differ from the date of the astronomical full moon, so that occasionally the Gregorian Easter differs from that determined astronomically (e.g., 1962). This was well known to the authors of the reform and is inherent in any form of cyclical computation. It could be avoided by using the astronomical full moon, but this solution was rejected, for it would bring its own difficulties; e.g., full moon may fall on different days on either side of the date line.” LITURGICAL CALENDAR, I: CATHOLIC P.3

ከዚህ ሀሳብ አንጻር፣ በዚህ ዙር የሳምንቱ ቀናት አልተቋረጡም፤ የፀሐይ ብርሃን ቀኖች አልተቋረጡም። የተጠነቀቀው ቁጥር 364 አልተነካም፤ የጨረቃ የ10 ቀን ጉድለት የተሞላበት ነው። የዓበቅቴው አንድ ዙር፣ ጨረቃ ሰርቅ ባደረገች በ15ኛው ቀን እሁድ አራፅ ላይ ወይም ቀጣዩ ዙር በሳምንቱ የመጀመሪያ ቀን አሶኒያ ላይ ያርፋል፤ ተወሳካቸው አንድ ነው። አስራ ዘጠኙ ዓመታት ሁል ጊዜ እሁድ በሙሉ ጨረቃ ወይም በአዲስ ጨረቃ ቀናት ይመላለሳሉ። በአረብኛው አልቃመርንና አልሃላልን ይዘው እስከዘመን መጨረሻ ይጓዛሉ። በዚያው ሳምንት ውስጥ፣ አሶድ እሳት/Lio/አልአሶድ ይገባል፤ ሰንቦላ መሬት/Virgo/ አልሰንቦላህ ከፀሐይ ጋር አብራ መውጣትና መግባት ትጀምራለች። ልጃገረዶችም “ዕንቁ ጣጣሽ፣ እንኳን ደህና መጣሽ እያሉ አበባ ይዘው ያጅቧታል። ይህችን የሰማይ ላይ ዕንቁ፣ የኢትዮጵያ ምድርም በአደይ አበባ አገጣ ትጠብቃለች። ከዘመን ጋር ትሞሽራታለች። የሌሊትና የቀን የአኩልነት ሚዛን በእጁ ትይዛለች። ይህ ምሳሌ በእውነት እየሆነ ያለ በዘመናት መካከል ያለፉት የስነከዋክብት ሊቃውንቶቻችን፣ በትውልዱ ውስጥ ዘርተው ያበቀሉት፤ ትርጉሙ እየተለወጠ

በመደብዘዝ ላይ ያለ ነባር ባህል ነው። መርጃ መሣሪያውን ስንመለከት በሐሳብ የምንከተላቸው ክርክር ማስወገጃ ቀመራዊ ሀሳቦች መኖራቸውን መገንዘብ አለብን። እነዚህም ቀመራዊ ሀሳቦች፣ ቀናትን በሙሉ ወይም በአዲስ ጨረቃ ላይ የማሳረፍን አካሄድ የሚጠብቁ ቀመራዊ ዙሮች ናቸው።-

$$28 \times 13 = 364 \text{ የተጠነቀቀ ቁጥር ከ1 ተረፈ ጨረቃ፣/29ኛው ቀን/}$$

$$364 \times 19 \text{ አመት} = 6916 \text{ ቀናት}$$

$$6916 + 19 \text{ አበቅቴ /የ29ኛው ቀን ስብስቦች/} = 6935$$

6935 ÷ 19 ዓመት 365 የፀሐይና የጨረቃ የጋራ ተካፋይ ቀን ይሆናል። ይህ በጨረቃ አገዳደል 6930.25 እና በፀሐይ ምልዓት 6939.75 ታስቦ ሲሆን፣ የሁለቱም ዙር ተደምሮ ለሁለቱ እኩል ሲካፈል የሚመጣ የሙሉ ቀናት ቁጥር መሆኑን ልንገነዘብ ይገባል። በሌላ አገላለጽ፣ የጨረቃ ህፀፅ እየተሞላ ከፀሐይ ጋር አብሮ የሚቆጠርበት ዘዴ/synodic month/ እና የጨረቃ ብርሀናዊ ክፍል ብቻ ተቆጥሮ የሚሰላበት ዘዴ/Lunar month/ የተባሉት አቆጣጠሮች በጋራ ምላሽ የሚያገኙበት መሆኑ ናቸው።

ስለዚህ፣ የአስራ ዘጠኙ ዓመታት ዘሮች በእያንዳንዱ ተረፈ ጨረቃ አንድ ሁለት ተብለው መቆጠር ይችላሉ። እዚህ ላይ የየጨረቃ ወራቱ መሻገሪያ የነበረው 29ኛው የጨለማው ቀን ከዓመት ወደ ዓመት መሸጋገሪያ ቀን ሆኖ በቀመር ደረጃ መለወጡንና እንደገና በጨረቃ ላይ በሚያርፈው የፀሐይ ብርሃን በፍጹምነት እንደሚቆጠር በሌላ መንገድ ማሳየት ይቻላል። ይህ ዘዴ፣ በሜቶኒክ ሳይክል አንጻር ሲታይ፣ እንደምን ለፀሐይና ለጨረቃ አበቅቴ የሚደመሩት የየራሳቸው ስድስት ስድስት ሰዓቶች ሁሉም ለጨረቃ በመደመር የአበቅቴውን ዙር ቀናት ከ6935 ወደ 6940 በማሳደግ ስህተት እንዲፈጠር ምክንያት እንደሚሆኑ፣ ብድር መክፈያ ስድስት ሰዓቶችንም ከዓመቱ ዋና ዕለቶች ጋር ቀላቅሎ ማብዛት የሚያመጣውን እውነት ከሚመስል ስወር ስህተት እንደምን መታደግ እንደሚቻል ለማሳየት ከቃላዊ ገለጻ የተሸለ ጠቀሜታ ይኖረዋል። ምክንያቱም፣ ሜቶን መጨረሻ የደመራቸው አምስት ቀናቶች ስድስት ስድስት ሰዓት እየሆኑ የጎደሉ የጨረቃ ቀናትን ቀድመው እየሞሉ 6935ቱን የዓበቅቴ ቀናቶች ያስገኙ በመሆናቸው ነው። ይህንንም በቀመር ማረጋገጥ ይቻላል።

አንጻቢው ግር እንዳይለወጥ አበቅቴዎች ሁለት ዓይነት መሆናቸውና ሁለቱም በዚህ ቆጣሪ ክብብ ውስጥ በአንድነት መጠቃለላቸውን ነው። በጨረቃ ላይ የፀሐይ ብርሃን መሳል ከጀመረበት ጊዜ ጀምሮ የብርሃኑ ክፍል ብቻ በ28 እየተሰላ በ13 የተባዛው የዓመታቱን የተጠነቀቀ ቁጥር 364ን ለማምጣት ብቻ አይደለም። የጨረቃ አበቅቴ 19

ቀን፣ የፀሐይ አበቅቱ አንድ ቀን ከአስራ ስምንት ሰዓትና የጨረቃ የ10 ቀን አጎዳደል እንደተካተተበት ልንገነዘብ ይገባል። በየዙፍ የሚተርፈው የጨረቃ ሃያ ዘጠነኛ ቀን አምሳል የሆነው አንድ ቀን፣ የዓመቱ መሻገሪያ ቀን እየሆነና 19ኙን ዓመት በትክክል እያስቆጠረና የሠላሳኛውን ቀን ምልዓት ደምሮ እያስመሰከረ፤ እስከ ዘመን መጨረሻ ቀን ቀመር ድረስ እንደምን ባለ መንገድ ዘመኑን ሳያጎልና ሳይተርፍ እንደሚሄድ የሚያመለክተው የሄኖክ ሀሳብ የሚከተለው ነው።

«ጨረቃ ዘመኖችን ጠንቅቆ ያስቆጥራቸዋል። ሶስት መቶ ስልሳ አራት ቀን እየሆነ ጠንቅቀው በወነት ዓመቱን ይለወጣሉ እንጂ፤ ሁሉም ለዘለዓለሙ እንደሚኖሩት መጠን አንዲት ቀን አይተርፉም አንዲት ቀን አያጎሉም አለ።» ሄኖክ 23፣18፣19

ምናልባት በተከራካሪዎች ሀሳብ ላይ ተንተርሶ፣ የአንድ ዓመት ቁመት በ364 እንደ ተወሰነ አድርጎ የተቀበለ ተመራማሪ ካለ፤ ለሚከተለው ሀሳብ መልስ ለመስጠት መገደዱ የማይቀር ነው። የጨረቃ ጉድለት አሥር መሆኑን ሄኖክ ሲገልጽ በ354 ላይ ደምሮ 364 ለማመልከት ፈልጎ ሳይን፤ ከኬክሮስ አካሄድ ውጭ በብርሃን ሰሌዳ ላይ የተመለከትነውን አካሄድ ተከትሎ እንደሆነ ማስተዋል ይገባል። ይህም $28 \times 13 = 364$ ለማለት ነው። ምክንያቱም፤ በተጠነቀቀ ቁጥር ያሳየው 364 ቀንን ብቻ አይደለም። የጨረቃንም የተጠነቀቀ ቁጥርም ያስተማረበት ክፍል እንዳለ ማስተዋል ያስፈልጋል። የዓመቱን የተጠነቀቀ ቁጥር ካየን የጨረቃንም የተጠነቀቀ ቁጥር የማናይበት ምክንያት ስለማይኖረን።

«ጨረቃ ለአንዱ ዘመን ከኮከቦች ስርዓትና ከፀሐይ የሚያንሰው ጠንቅቆ ቢቆጥሩት አምስት ቀን ይሆናል።» ይላል። ሄኖክ፣26፣33

ስለዚህ፤ ከዋክብት 360 ፀሐይ 360 ጨረቃ 354 ሥርዓታቸው እንደሆነ ያስተማረው ሄኖክ፣ የዓመቱን ጠንቅቆ ቢቆጥሩት 364 ነው እንዳለው ሁሉ፤ ጨረቃም ሌላ የተጠነቀቀ ቁጥር እንዳለት እያስተማረን እንደሆነ እየተመለከትን ነው። እናም ከዚህ ሀሳብ፣ ጨረቃ ከኮከብትና ከጨረቃ ስርዓት አምስት ቀን ብቻ እንደሚጎላት መረዳት እንችላለን። የኮከብትና የፀሐይ ሥራት $360 - 5 = 355$ በጨረቃና በፀሐይ የተቆጠሩ የጋራ ቀናት ይሆናሉ። $355 + 10 = 365$ የዓመቱ ቁጥር ነው። ስለዚህ፤ የዓመቱ ቁጥር በጨረቃ አስቆጣሪነት $(28 \times 13) + 1 = 365$ ሆነ ማለት ነው።

በዚህ ሀሳብ የማይረከ አንባቢ ደግሞ፣ በሌሎች አማራጮች ማረጋገጥ ይችላል። ሳይንሳዊ አካሄዱም ያልጣመወ ካለ፣ በሃይማኖታዊው መንገድ ከተፃፉት ወስጥ መጽሐፈ ኩፋሌ ወስጥ የተጠቀሱትን የተለያዩ ሀሳቦችን አሰባስቦ በማንበብ ሊያጣጥማቸው ይችላል። ምክንያቱም፣ በሃይማኖት አስተምህሮ ነብይ የነበይን ሀሳብ አይሸርምና።

«... በዓመቱ በዚህ ቁጥር 364 ቀንን ይጠብቁ ዘንድ እዘዛቸው፤ የተቆጠረ ዓመትም ይሁን። .... እንደምስክርነታቸው ይደርስባቸዋልና ቀኑን እያስቀሩ በዓሉንም አያጥፉ። ... በዓሉን እንዳይረሱ ከሳቱ በኋላ፣ አዕምሮአቸውንም ካጡ በኋላ የቀኑ ቁጥር በሰማይ ዕላት ተፃፈ። ... ምስክር የምትሆንንም ቀን የተናቀች ያደርጋሉ። ... 364ቱን ቀን ብቻ ዓመትን እንዳያደርጉ ታሰማቸው ዘንድ አሰማሃለው።» ኩፋሌ 7፣ 30-36

እነዚህ ሁሉ ዐ.ነገሮች ስለ አንዲቷ ቀን የማትቀር መሆን የሚያወሱ ናቸው። ቀኑቱ የምስክር ቀንም እስከመባል የደረሰች ሹም መሆንዋን ልብ ማለት ያስፈልጋል። “ ምስክር የምትሆን ቀንንም የተናቀች ያደርጋሉ።” ኩፋ. 7፣35። የሷ መጉደል፣ ሱባኤወን፣ የወሩን መባቻ፣ በዓሉንና ጊዜውን እንደሚያስት ያረጋግጣሉ። በመረጃ መሣሪያው ላይም ይህቺው አንድ ቀን ሄዳ ሄዳ የምታርፍባቸው ሳምንታዊ ቀናት፣ በሳይንሳዊ መንገድ የቀመሩን ተግባራዊነት ማሳያ ብትሆንም፤ ሃይማኖታዊ እሴቶች የሚገለጹባት ዕለት ላይ እንደምታደርስ ልትመለከቱ ትችላላችሁ።

ሌላው ሄኖካዊ እሴት፣ ዘመንን በኬክሮስ መስኮትና በኬንትሮስ መንገድነት እየለካን፣ በጨረቃ በፀሐይና በከዋክብት ቁጥር ከመቀመር ባሻገር፣ በፍፁምነት ማረጋገጥ እንድንችል በጨረቃ ላይ የሚሳለው ብርሃን በየቀኑ የሚያሳየው ለወጥ መጠን አንድን ዕለት እንድንቆጥር መሳሪያ አድርጎ ማስተማሩ ነው። ጨረቃ በየቀኑ የምታሳየው ለወጥ በጥቂት በጥቂት የሚገለጥ ሲሆን 24 ደቂቃ ነው። ይኼውም የ1 የኬንትሮስ መንገድ እንደሆነ ማረጋገጥ ይቻላል።

የአንድ አበቅቴ ዓመታት ቁጥር ጠንቅቆ ቢቆጥሩት 6935 ቀን ነው። ይህንን ለመፈፀም በፀሐይ መንገድ 6940ቀን x60 ኬንትሮስ = 416,400 ኬንትሮስ ነው። ለጨረቃ 6940 ቀን x 59 ኬንትሮስ = 409,460 ኬንትሮስ ይሆናል። ስለዚህ፣ (የፀሐይ መንገድ- የጨረቃ መንገድ)= የጨረቃ ሕፃዕ ይሆናል። ይህም 416,400- 409,460= 6940 ኬንትሮስ ይሆናል ማለት ነው። እናም ጨረቃ በ6940 ሃያ አራት ደቂቃዎች

6940 ሃያ አራት ሰዓቶችን ያለ ትርፍ መቁጠሯን አረጋግጠናል። ይህን ጉድለት ወደ ሰዓት ስንለወጠው አራት ቀን ከ18 ሰዓት ይሆናል። 6 ሰዓት ሞልተን ከፀሐይ መንገድ 6940 ቀን ላይ ብንቀንስ የፀሐይና የጨረቃን አማካይ ቀን እናገኛለን። እሱም 6935 ዓመት ነው።

የጨረቃ መንገድ በፀሐይ መንገድ ሲሰላ፤ የአበቅቴው የፀሐይ ቀናትና ጨረቃ የምታጎድላቸው የኬንትሮሶች ቁጥር አንድ ዓይነት መሆኑን በግልፅ እንመለከታለን። እሱም 6940 ነው። ይህ ስሌት ጨረቃ በዘመንዋ ሁሉ አንድ አንድ ኬንትሮስ እያጎደለች እንደምትጓዝ ያረጋግጥልናል። ይህንን አካሄድን ሄኖክ ጨረቃ በየቀኑ አንድ አንድ እጅ የፀሐይ ብርሃን እንደሚጨመርላትና ከ15ኛው ቀን በኋላም አንድ አንድ እጅ እየተነሳች እስከ ወር መጨረሻ እንደምትሄድ ማስተማሩን ያስታውሰናል።

“በታወቁም ወራቶች መግቢያዎቹን ይለወጣል፤ በታወቁም ወራቶች አንድ አንድ ክፍለ ብርሃን እየተሰጠው መንገዱን ይሄዳል።” ሄኖክ፤23:6

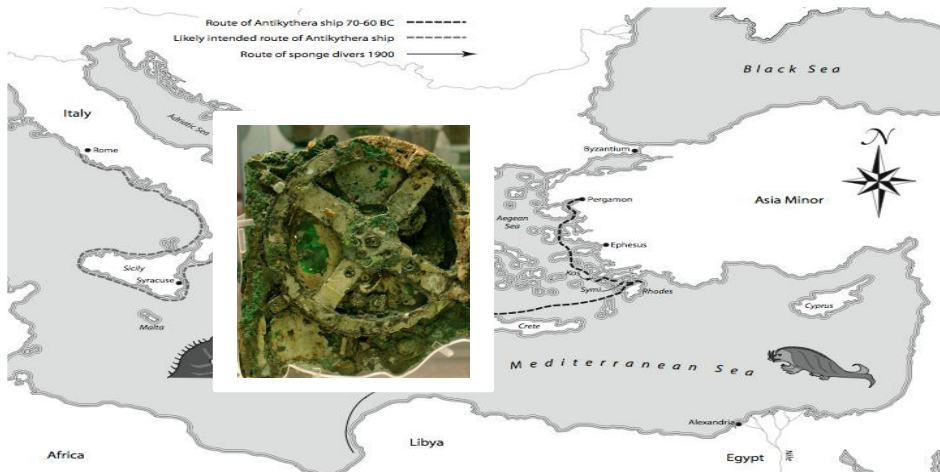
ስለዚህ፤ በሄኖክ የብርሃናት ሕግ መሰረት፤ መቁጠሪያው በጨረቃ ላይ የሚሳለው ብርሃን ሲሆን፤ ማረጋገጫው መጉደል የሌለበት የፀሐይ መንገድ ወይም 60ው ኬንትሮስ እንደሆነ እናረጋግጣለን። በሀሳብ ሄኖክ ውስጥ በዚህ መልኩ የተረጋገጠ አገልግሎት ያላቸው የኬክሮስና ኬንትሮስ መስመሮች፤ በዘመን ቀመር ውስጥ ጊዜን በመከፋፈል ረገድ ረብ የሌሽ እንደሆኑ በፕሮፌሰር ጌታቸው ኃይሌ ባህረ ሀሳብ ውስጥ ተጠቅሷል።

“ ... ዛሬ ዕለትን በሰዓት፤ በደቂቃ፤ በዳግሚት፤ ወዘተ እንጂ በኬክሮስ፤ በኬንትሮስ ወዘተ. የመከፋፈሉ ዘዴ ተሸንፏል።” ይላል። ጌ.ኃይሌ ገጽ 71:

ይሁን እንጂ፤ ዛሬም ሆነ ነገ ዓለም ዓቀፉ የጊዜ ሠሌዳ የጨረቃንም ሆነ የፀሐይን እንቅስቃሴ ከኬክሮስና ከኬንትሮስ መስመሮች ጋር ሳያስተባብር የጊዜን የቦታን ወዘተ ጉዳዮች ጂ.ፒ.ኤስ አገልግሎት እንደማይሰጥ ልብ ሊሉና ኬሮስንና ኬንትሮስን በሚመለከት ያስተማሩበትን ክፍል እንደገና ቢፈትሹት፤ ታሪካዊ ሁነቶች ያካተተውን የመጽሐፋቸውን ክፍል ያህል ሊያሳምሩት እንደሚችሉ አጥኚው የግሉን ቀና አስተያየት ያቀርባል። በተቃራኒው፤ ደግሞ አሀዲት፤ ካሊኢት ሳዲሲት፤ ራብኢት፤ ሃሚሲት፤ ሳዲሲት የተባሉት አቆጣጠሮች የተቀዱት ከተፈጥሮ በቀጥታ ሳይሆን፤ ሰማያዊ አካላቱን እንቅስቃሴ በሰዓት ለመወሰን በመሻት የሰው ልጅ ራሱ ከሰራው ሠዓት መሰል የዘመን መቁጠሪያ፤ አንቲኪዜራ የተወሰደ ዲጂታል ቁጥር መሆኑን ልንረዳ ይገባል። ፈልሳፊው

አርኪሜዲስ፣ ሀገሩ አንቲኪዬራ፣ አሁን በቁፋሮ የተገኘው በዲጂት ቤት መቁጠርን ያለማመደ መሣሪያ ቀጥሎ የተመለከተው ነው።

አሎምፒያድን እስከመቁጠር የደረሰው አንቲኪዬራ የዘመን መቁጠሪያ፤

“The invention of Archimedes deserved special admiration because he had thought out a way to represent accurately by a single device for turning the globe those various and divergent movements with their different rates of speed.” Decoding the heavens.p.39

ይህንን ሀሳብና መረጃ ይዘን፣ ቀደም ወዳለው የኬክሮስና ኬንትሮስ ስሌታችን እንመለስና፤ የሄሮክን ገለፃ ወደ ቀመር ቀይረንዋል። የሚሰጠንን ውጤት ማረጋገጫችን ለማድረግ እንሞክር።

1 ቀን 24 ሰዓት ነው።

24 ሰዓት x 60 ደቂቃ = 1440 ደቂቃ ይሆናል።

1440 ደቂቃ ÷ 60 ኬንትሮስ = 24 ደቂቃ ይሆናል።

የ24 ደቂቃ የጨረቃ ብርሃን 1 ኬንትሮስ ስትሆን፣ እንደገናም የ60 ኬንትሮስ ተወካይና አንድን ቀን ጠንቅቃ የምታስቆጥር፣ በጨረቃ ላይ ሰዎች እንዲያይዩት ሆኖ የምትሳል ተፈጥሮአዊ ምልክት ነች ማለት ነው። ሄሮክም፤ «ጨረቃ ዘመኖችን ጠንቅቆ ያስቆጥራቸዋል።» ያለው ከላይ ካየናቸው ሐሳቦች ጋር ይህንንም አስተባብሮ ነው። ምክንያቱም፤ 60ውን ኬንትሮስ በየቀኑ ያለጉድለትና ጭማሪ የሚቆጥረው ፀሐይ እያለ፤ ጨረቃ ዘመኖችን ለማስቆጠር ተመራጭ እንድትሆን ያደረገው፤ በየዕለቱ የምታሳየውን የብርሃን ለውጥ የሰው ልጆች እንደ ምልክት በመውሰድ ቆጠራውን ሳያዘነፉ እንዲቆጥሩ በሚያደርገው ተፈጥሮአዊ አማካኝነት ከምታበረክተው ሁነኛ አስተዋፅኦ የተነሳ ስለሆነ

ነው። ይህንንም በየወር ስሌት በመቀየር ያችኑ የምትጎድል 24 ደቂቃ ሰብስቦን መጠኗን በሚከተለው ቀመር መሰረት ማወቅ እንችላለን።

$$\text{ወርህ} / 30 \text{ ቀን} / \times 24 \text{ ደቂቃ} = 720 \text{ ደቂቃ}$$

$$720 \text{ ደቂቃ} \div 60 \text{ ደቂቃ} = \underline{12 \text{ ሰዓት}}$$

$$12 \text{ ሰዓት} = \underline{30 \text{ ኬንትሮስ}} \text{ ይሆናል።}$$

ወይም

$$30 \text{ ቀን} \times 59 \text{ ኬንትሮስ} = 1770 \text{ ኬንትሮስ}$$

$$1770 \text{ ኬንትሮስ} \div 60 \text{ ኬንትሮስ} = \underline{29.5} \text{ ሰዓት ይሆናል።}$$

በአጠቃላይ። በሄኖክ የብርሃናት ምልክታ አቆጣጠር መሠረት፤ ከስድስቷ ሰዓት ወይም የ15 ኬንትሮስ ቀመራዊ የብድር ክፍልፋይ በስተቀር፤ በነጥብ ቤት የሚቆጠሩ የቀናት ሽርፍራፊዎች እንደሌሉ ማረጋገጥ ይቻላል። መዓልት ከመዓልት ሌሊቶች ከሌሊቶች ቢያጥሩም ቢረዝሙም፤ ፀሐይ የ60 ጨረቃም የ59 ኬንትሮስ መንገዳቸውን አያሳጥሩም አያስረዝሙም። ተፈጥሮ ባስገኘላቸው በማይለወጥ የጊዜ ገደብ ሳያስተንጉሉ ጉዞአቸውን ይቀጥላሉ። እያሳጠረና እያስረዘመ የሚያስቸግረው የነሜቶን፣ ካሊፓስ፣ ሂፓክራስ እና በነሱ ቀመር ላይ ተመስርቶ በአርኪሜዲስ የተሠራው፤ አርቴፊሻል የነሐስ ሰዓት/አንቴኪይዘራ «ማሸን»/ ወይም በዓለም የመጀመሪያው የነሐስ ኮሚፒዩተር ነው።

ይህንኑ የሄኖክ ቀመርና አቀማመጥ ይዘን፤ ሁለተኛውን የምርምር ጥያቄ ለመመለስ እንሄዳለን። መልሱ፤ ትናንት በተቆጠረ ዘመን ላይ ተመስርቶ ዛሬን ማስረጃውና መነሻው በማድረግ፤ በወጉ በተቀናበረ ተጠየቃዊ አካሄድ የወደፊቱን ጊዜ እና የቀመሩን ፍፃሜ በማሳየት ላይ የሚያተኩር ነው።

4.2 የዘመን ቁጥር መጨረሻ እና የዓለም ፍፃሜ ግንኙነት ትንተና፤

ስለ ዓለም ፍፃሜ ማሰብ፤ መናገርና መጻፍ ለምን እንዳስፈለገ ከጥቅምና ከጉዳቱ አንጻር ስነ አመክኖአዊ ትንታኔ መስጠት ተገቢ ነው። ምክንያቱም፤ የሰው ልጅ ያለ አንዳች መነሻ ወይም ምክንያት ሀሳብ ስለማያቀርብ እና በወ.ጤትም ላይ አለኝ የሚለውን አቋም ስለማይገነባ ነው።

የዓለም ፍፃሜ በሳይንስ ዕይታ ከከዋክብትና ከፕላኔቶች ሞት ጋር በእጅጉ በተቆራኘ ትንተና የሚታጀብ ሲሆን፤ በሃይማኖት ተቋማት ደግሞ ከሀሳቧው መሰሪያ ወይም አወጫው መምጣትና ከክርስቶስ ዳግም ምዕዳት ጋር በእጅጉ የተሳሰረ ነው። በሁለቱም ተቋማት በኩል ለሰው ልጆች እየተላለፈ ያለው ዋና መልዕክት የሚኖርባት ዓለም የምትጠናቀቅበት ዘመን እንዳለና ምድራዊ ሕይወትም እንደሚያበቃ የሚገልፅ ነው።

በበቂ መረጃዎች ማረጋገጥ እንደምንችለው፤ እስከ ዛሬ ድረስ በተመራማሪዎችና በሐይማኖት-ተቋማት ሰዎች የተተነበዩ ብዙ የዓለም ፍፃሜዎች ማለፋቸው ሲያልፍም ብዙ ሕይወት እንደቀጠፉና እንዲሁም የሰው ልጆች ለነገ ያሉትን ንብረት እንዲያባክኑ እንዲሁም የአማኒያን ስነልቦናዊ አቋም እንዲዋዥቅ ምክንያት ሆነው አልፏል። ለማስረጃ ያህል አንዱን ብንጠቅስ፤ እ.ኤ.አ.1669 የዓለም ፍፃሜና የአወጫው መምጫ እንደሆነ በመተንበዩ፤ ይህንን ትንቢት በማመን የአወጫውን ፈተና ላለመቀበልና ፊቱንም ላለማየት ሲሉ፤ 20000 ያህል የሚሆኑ የራሺያ የክርስትና እምነት ተከታዮች ራሳቸውን በእሳት በማቃጠል ተሰወተዋል።

በባህረ-ሀሳብ ከተጠቀሱት ያለፉት የፍፃሜ ዓለም 2 ቀመሮች ወጭ ከ 48 በላይ የዓለም ፍፃሜ እንደሚሆኑ የተተንብየው የነበሩ የመጨረሻ የተባሉ ዘመኖች፤ ካስከተሉት ኢኮኖሚያዊና ጥፋትና ስነልቦናዊ ጫና ጋር ተመዝግበው አልፏል። የሚገባውም የማይገባውም ቅዱሳት መጻሕፍትን እንዲያነብ እግዚአብሔር መፍቀዱ ሰዎች ቃሉን ይማሩ ዘንድ እንጂ፤ ነብይ ሆነው የሚያሸብሩ ትንቢት በመናገር ህዝብን እንዲያወኩ አይደለም። ምክንያቱም፤ ስለዘመን መጨረሻ ቀመር ስናወሳ ስለ ፍፃሜ ዓለም እያወሩ መሆናቸው ለራሳቸውም እየገባቸው ስላልሆነ ነው። ከላይ እንዳየነው በሀሳብ የተለያዩ መጻሕፍትን መጥቀስ ለወጉ ያህል እንጂ፤ ሁሉም ሰው ከሞት በኋላ ስላለው ህይወትና ስለ ዓለም የመጨረሻ ቀን ማሰብ ልምዱ እየሆነ ከመጣ መቆየቱን የሚያስገነዝብን፤ ጊዜው ያለፈበት የትንቢት ክምር ማስረጃ ሆኖ ተቀምጧል። በሌላ አነጋገር የነብያት

ትንቢት ወደ ህዘቦች አዕምሮ ሰርጾ ከገባ ቆይቷል ለማለት ነው። መንግስት በመንግስት ላይ፣ ህዝብ በህዝብ ላይ ሲነሳ፣ ወንዞች ምድርን ሲያጥለቀቁ፣ ማዕበል የምድርን ዳርቻዎች ሲመታና ግዙፍ ጥፋት ሲከሰት፣ ረሀብና ቸነፈር የሰው ልጆችን እንደ ቅጠል ሲያረግፍ፣ ወረርሽኝ ሲከሰት ከተስተዋለ ስጋት አለ። ይህም ስጋት «አወሬው መጥቷል። ዓለም ልትጠፋ ነው።» በቀኝ ወይም በ ግራ ልንሰለፍ ነው። ወደ ሲኦል ወይም ወደ ገነት የ መግባት ዕድላችን ምን ያህል እንደሆነ በወል አናውቅም። እና ከመሰሉ ሀሳቦች ጋር እየተቆራኝን ከመጣን የቆየ ስለሆነ ነው። እናም ብዙ የዓለም ፍፃሜ ትንቢቶች አልፈው፤ ስለማረን ነው በሚል ተስፋኝነት ሌላ ማዕዘን እየጠበቅን ነው። ለምሳሌ አጥኚው ለሎችን ቀመሮች ለመፈተን የተጠቀመውን የሄኖክ መጥሐፍ እንደልቡ የተነተነው ተመራማሪ ፍራንሲስ ኮሊን፣ የሚከተለውን ሀሳብ አስፍሮ ያስነብበናል።

“...Currently, even though we are in the millennial period when Yahshua’s Kingdom should have already been established, it has been delayed so that there would be no question about God’s ability to show mercy and compassion above and beyond the allotted time He gave for mankind to repent.” colin,p.96

በዚህ ሀሳብ ውስጥ ሁለት የተለያዩ አቀራረቦችን በግልጽ እንመለከታለን። አንደኛው፣ በተመራማሪው እምነትና ትንታኔ መሠረት፣ የዘመን መጨረሻ ቀመር ወይም የዓለም ፍፃሜ ቀን 7000 ዓ.ም እ.አ.አ መሆኑ ሲሆን፣ ሁለተኛው ደግሞ፣ በዚህ የዘመን ቁጥር ላይ ተመስርቶ የዓለም ፍፃሜ እውን ያልሆነው ከእግዚአብሔር ምህረት የተነሳ እንደሆነ ማስረዳቱ ነው። እንደ ሳይንቲስት መርምሮ ዘመኑን በሮማዊያን ቀመር መሠረት ያሳወቀንና ሄኖካዊውን ትንቢት የተረጎመልን ተመራማሪ፤ እንደ ካህን ተስፋ በሚሰጥ ስብከት ማጠናቀቁን እንመለከታለን። ይሁን እንጂ፣ የዓለም ፍፃሜ ይኑርም አይኑርም፣ ከሃይማኖት ተቋማትና ከግለሰብ ተመራማሪዎች በስተቀር፣ የሳይንስ ተቋማት ውል በያዘ መንገድ ትንፋስ ያሉበት ሰነድ አይገኝም። ምክንያቱም፣ እንደ ኮሊን፣ በሃይማኖት ተቋማት ሳይቀር የተተነበዩ የዓለም ፍፃሜዎች በቀመሩ ቀን ተቆጥረው ማለፋቸውን ስላዩ ሳይሆን፣ የዘመን ቆጠራ ታሪካዊ መሠረቱ ሀይማኖት ስለሆነ እና ሳይንስ እየመረመረ ከማረጋገጥ ውጭ በእርግጠኝነት የመተንበይ አቅም ስላጣ ወይም ቁጥሩ የጀመረው ከሀይማኖት ተቋም ስለሆነ በስነምግባራዊ ጉዳዮች ውስጥ ገብቶ ላለመወዛገብ እንደሆነ አጥኚው ያምናል። ባይሆንም፣ ኮሊን በራሱ የምርምር ይዘት ውስጥ 7000 እንደምን እንደተገኘ ማስረዳት ይጠበቅበት ነበር። ያደረገው፣ የሚሳተፍበት

የሀይማኖት ተቋም የሰጠውን አንስቶ መውሰድ ብቻ ነው። ይህ ደግሞ በሳይንስ ተቋማትና በሃይማኖት ተቋማት መካከል ያለውን የመዋረስ ባህርይ ቁልጭ አድርጎ የሚያሳይ ገጽታ ነው።

ከግምት አለፍ ማለት ካለብን መጠየቅ ያለብን አንድ ጠንካራ ጥያቄ መነሳት አለብን። “ለመሆኑ፤ ስለዓለም ፍፃሜ የሃይማኖት ተቋማት ያሉት ጉዳይ፤ በምክንያትና ውጤት ትስስሮሽ ደረጃ፤ በቀመር ተደራጅቶ ውል ባለው መንገድ በትክክል ተገልጿል? ወይስ በራሱ ምክንያት ለቀመረው ሊቅ የተተወ ጉዳይ ነው?” ምክንያቱም፤ በሀይማኖት ተቋማት ቀኖና መሠረት ከሊቁ የተሸለ ይዞ የሚቀርብ እስካልተገኘ ድረስ ተቀባይነት ስለሚያገኝ ወይም ዕውቅና ስለሚሰጠው ነው። የዚህ ሀሳብ አመላካች ሊሆኑ የሚችሉት፤ ለምሳሌ ያህል በሀሳብ ዘመን አንጻር የተመዘገበው 6916 የዓለም ፍፃሜ ተረት ሆኖ አልፏል። በሱባኤ እዝራ ሱቱኤል ዘመን ላይ የተመሰረተውም የ7500 ዘመን ፍፃሜ ከ12 ዓመት በፊት ሲያልፍ ታይተዋልና ነው። 6916 በሊቅ የተቀመረ፤ 7500 በነብይ የተነገረ እንደሆነ እንገነዘባለን። ሊቅ የቀመር ስህተት ሊፈጽም ይችላል። ነብይ ግን እግዚአብሔር የነገረውን የሚናገር ሰው ነው። እናም፤ ነብዩ ዕዝራ ተሳሳተ ወደሚል ድምዳሜ ከመሄድ፤ እንደፍራንሲስ ኮሊን እግዚአብሔር የነነዌን ህዝብ እንደማረወና የናስን እንደቀጣው ያለ ታሪክ ፈጥረን መንገር አልያም አንድ አንፃራዊ ጥያቄ ቀስ ብሎ ሊነሳ እንደሚችል አርቀን የማሰብ ያህል ነብዩ ስለዓለም ፍፃሜ የተናገረው ዕንስ ሀሳብ በትክክል መተርጎሙንና ሊቃውንቱም ዘመኑን በትክክል ዋጅተው እንደሆነ መመርመር እንዳለብን በሀሳብ መግባባት አለብን። ስለዚህ፤ በምርምር በኩል ካልሆነ ወደ አንድ ወጥ ወሳኔ የሚወስደን እውነተኛ መንገድ ማግኘት እንደማንችል ማመን አለብን። ምክንያቱም፤ ነብይና ሊቅ እኩል የሚፈረጅ አስተያየት ከግለሰቡ አንፃር ትክክለኛ ነፃነት ቢሆንም፤ ዓለም ዓቀፍ ተቀባይነት ሊያገኝ እንደማይችል ማስረጃ የሚሆኑ ነጥቦች ብዙ ናቸው። ለምሳሌ፤ የሃይማኖት ተቋማት ራሳቸው ይህንን ሀሳብ የሚያወግዙት መሆኑ ነው። ስለዚህ፤ ተስፋ ያደረግንበትን ዘመን ጨምረን ነብያትና የዘመን ቀማሪዎች ያስተላለፉት የመጨረሻ ዘመን ቀመር መቼ እንደሚውል ሳይንሳዊ በሆነ መንገድ አስተባብረን በግልፅ መመርመር ይገባናል ማለት ነው። ለዚህ ደግሞ ፍቱን መፍትሔ እንደሚሆን አጥኚው የሚያቀርበው የሄኖክን ቀመርና አቀማመር ነው።

4.2.1. የመምህር ሄኖክ እና የነብያት ዘመን አከፋፈል አንድነትና አንጻራዊ ልዩነት፤

በዚህ ቀመር ስሌት መሰረት አጥኚው በተጨማሪም ትኩረት የሰጠበት ጎናዊ ጉዳይ ቢኖር፤ በባህሪ ሀሳብ ሊቃውንት ዘንድ ወይም እስከ አሁን በሰነዶች ላይ ለማድረግ በሞከረው ምርመራ፤ ሱባኤ እዝራ ስቱኤል፤ ሱባኤ ዳንኤል፤ ሱባኤ ሳቤላ፤ ሀሳብ ቢዜን የተባሉት ቀመሮች ምንጫቸው ከወዴት እንደሆነና ከሄኖክ ትምህርት ጋር የሚያጣምራቸው ቀመራዊ እሴት ይኖር እንደሆነ ለማረጋገጥ ይሞክራል። ስለዚህ፤ አጥኚው ልክ እንደ ሳይንቲስቱ ፍራንሲስ ኮሊን የዓለም መጨረሻን በሰባት ሰንበት ከፍሎ፤ ሰባት ሺ ብሎ ለጎርጎርሳዊው ቀመር ድጋፍ እንደሰጠውና የአወሬውን አባላት በማወገዝ ፋንታ፤ የአጥኚው የእምነት ተቋም የዓለም ፍፃሜ 7980 ዓ.ም እንደሆነ ያስቀመጠችውን የዘመን ቁጥር፤ ከተመዘገቡት የፍፃሜ ዓለም ቁጥሮች ሁሉ ጋር እኩል አክብሮት በመስጠት «ምርምር ይፍታው» በሚል ብሂል ወደ ትንተናው ይገባል። ምክንያቱም፤ የተጠየቅ አካሄድ በሳይንስም በሀይማኖትም የሚታወቅ የሀሳብ ማወራረጃ ስለሆነ።

በ360 ድግሪ ክብብ ላይ ለዚህ ዓለም ቅርብ በሆነው ሰማይ ወስጥ በሰረገላ የሚሄዱ 12 ቀያይ ከዋክብት፤ ለሰው ልጆች በምልክትነት ተሰንጥተዋልና ለዘመኑ ምልክቶች ናቸው። ዋጋቸው ወይም የቀመራቸው ቁጥር ያወ የወደቀው ኮከብ ያህል ነው። ስድስት መቶ ስልሳ ስድስት። ሌላ ፈጠራ አያስፈልገውም።

«አዕምሮ ያለው የአወሬውን ቁጥር ይቁጠረው፡ ቁሩ የሰው ቁጥር ነውና። ቁጥሩም ስድስት መቶ ስልሳ ስድስት ነው።» ዮሐንስ ራዕይ 13፤18

በዚህ ንባብ ወስጥ 666 የሰውም የአወሬም፤ የወደቀውም ኮከብም ቁጥር ሆኖ እናገኛለን። የዚህን ሰው አደገኝነት መምጫውን የሰው ልጆች ሲያስሉት ኖረዋል። በኢትዮጵያዊያን ፀራዊ = 666 በነዮሐንስ አቡቀ ለሞሲስ = አመስተያ ቤዲ = 666 ወዘተ ተቀምጧል። የሚመጣበት ቀን ተለዋወጧል። ለመረጃ መልካም የሚሆነው የኮከቦች ቁጥር 666 መሆኑ ነው። ይህንን ይዘን 12ቱን ኮከቦች እንፈትናለን። ስለዚህ፤ ትዕምርታዊ ቀመራቸው ወደ ቁጥር ሲቀየር 12 x 666 = 7992 ይሆናል። ይህ ደግሞ በሀሳብ ቢዜን መሰረት የመጨረሻው ዘመን ቁጥር ነው። አንድ በሉ። ከዕዝራ ሱቱኤል ንባብ ወስጥ በሃሳብ የሚቀራረብ አንድ አንቀፅ በሚከተለው መንገድ እንቃኛለን።

“ሰዎችን ታስተምራቸው ዘንድ ይህንን ተመልከት። በአራተኛው ዘመን ከሚቆጠሩ ከብዙ ሱባኤ ባምስተኛው ሱባኤ፤ ይህ ዓለም ከተፈጠረ ከ5000 ዘመን በኋላ፤ ጨረቃ ሰረቅ ባደረገች ጨለማዋን ባጣች በ10ኛው ቀን፤ በሶስተኛው ወር፤ በ91ኛው ይህን ሁሉ ዕፎ ያን ጊዜ መላዕክት ዕዝራን ይዘው፤ እንደሱ ያሉ ደጋግ ሰዎች ወዳሉበት ወደ ብሔረ ሕያዋን ወሰዱት”
ዕዝራ፤ 13፤47-49

ይህንን የዕዝራ መወሰድ ለብቻው ከመመርመር፤ ዕዝራ ስለዘመኑ ፍፃሜ ከተናገረው ጋር እያቆራኝን እንመልከት።

«ይህ ዘመን የሚያልፍበት ዘመኑ ከአሥር ተከፍሏልና እስከ አሥርም ድረስ ደርሷልና። የአሥረኛው እኩሌታው ቀርቷልና።...» ዕዝ፤13፤10-13
ይላል።

ስለዚህ ንባብ፤ የኢትዮጵያ አርቶዶክስ ተዋህዶ ቤተክርስቲያን ታሪክ ከልደተ ክርስቶስ እስከ 2000 ዓም” በሚለው መጽሐፍ ውስጥ በሚከተለው መንገድ ተተርጉሞ ናገኛለን።

“ከአሥረኛው ክፍል ደርሷል ማለት ዓለም ከተፈጠረ ጀምሮ እርሱ እስከ ነበረበት ጊዜ ያለውን ዘመን 5000 ዓመት መሆኑን ያመለክታል። የተረፈውም የአሥሩ ክፍል እኩሌታ ነው ማለት እርሱ ከነበረበት ጊዜ ወዲህ ያለው ዘመን 2500 መሆኑን ያመለክታል። ስለዚህ የሐሳብ ዕዝራ አቆጣጠር ከፍጥረት እስከ ኅልፈተ ዓለም ያለው ዘመን ጠቅላላ ድምር (5000+2500)= ዓመት መሆኑን ያስረዳል።” የሚል ነው።

ስለዚህ ሁለቱን አቀናጅተን በሱባኤ ዕዝራ ሱቱኤል የዘመኑ ፍፃሜ 5000 እና የ5000 ግማሽ ተደምሮ 7500 ነው የሚለው ንባብ በትክክል የተተረጎመ መሆኑን ወይም አለመሆኑን እንመረምራለን። የመጀመሪያው ጥቅሶች ቅደም ተከተል ከትልቁ ወደ ትንሹ በሚሄድ ቅደም ተከተል ስናደራጅ እንደዚህ የሚል ነው።

- 1.ይህ ዓለም ከተፈጠረ 5000 ዘመን በኋላ፤ ቀጣይ አለ ማለት ነው።
- 2.በአራተኛው ዘመን ከሚቆጠሩ = 400 ዘመን ስላለቀ 300 ክፍለ ዘመን ወስደን ቀጥሎ ያለውን 4ኛ ክፍለ ዘመን እናሰላለን።

3.04ኛው ዘመን ውስጥ የሚቀጠረው ከብዙ ሱባኤ በአምስተኛው ሱባኤ ማለት፤ ሱባቱ ሱባዔዎች ውስጥ በአምስተኛው ማለት ነው። ይህም፤ $7 \times 4 = 28$ ዓመት ይሆንና፤ ቀጥሎ ባለው 5ኛ ሱባዔ ውስጥ ያለ ጊዜን ያመለክተናል። እሱም ጨረቃ ሰረቅ ባደረገች 10ኛው ቀን ሶስተኛው ወር ሲሆን፤ የአራተኛው ወር የመጀመሪያ ቀንና የ91 ቀናት መጋቢ ኮከብ የሚታሰብበት ታህሳስ1 ቀን ይሆናል ማለት ነው። ስለዚህ፤ ዕዝራ ስለተወሰደበት ዘመን የሚናገረውን ክፍል ወይም ወራት ትተን፤ እያለ የነገረንን ዋና ክፍል እናሰላለን። $5000+300+28= 5328$ ዓመት ይሆናል።

ስለዚህ፤ ከላይ በተመለከትነው ትርጉም ውስጥ 328 ዓመታት ለምን እንደቀሩ የሚያብራራ ማስረጃ እስካልተገኘ ድረስ፤ ንባቡ በትክክል ወደ ቁጥር አለመተርጎሙንና በግልጽ የሚታይ ቀመራዊ ስህተት መኖሩን ማረጋገጥ እንችላለን። በመቀጠል፤ በመጽሐፉ ውስጥ ያለውን የአቀማመጥ ስነምግባራዊ እሴቶች በመጠበቅ፤ በ5000 ቦታ የተተካው አዲስ ቁጥር 5328 ግማሽ ስንት እንደሆነ እናሰላና አዲሱን ግኝት በጥንቱ መንገድ እናጠናቅቃለን። ይኸውም፤ $5328 \div 2 = 2664$ ይሆናል። ስለዚህ በመጽሐፉ ውስጥ በተኬደበት መንገድ ስንሄድ፤ 5328 እና የዚህ ግማሽ ሲደመሩ፤ $(5328 + 2664) = 7992$ ይሆናል። እዚህ ላይ ቀደም ብለን ከተመለከትን፤ ሦስት የቀመር ዓይነቶች ወደ አንድ ወገን ሲሰባሰቡ ማየት እንችላለን። የሄኖክ ቀመረ ከዋክብት 7992፤ የሀሳብ ቢዘን 7992፤ የሱባኤ ዕዝራ 7992። ስለዚህ፤ የዕዝራ ሱባኤ ትርጉም ተብሎ የተመዘገበው 7500 ቀመር ግልጽ ስህተት እንዳለውና፤ ቀመሩ ያረፈበት ቁጥር ሀሳብ ቢዜን ተብሎ የተመዘገበው ቁጥር እንደሆነ ልብ ይሏል። ይህም ከሄኖክ 12 ከዋክብት ቀመር ጋር እኩል ነው። ይህንን ተጠየቅ ይዘን አሁንም የሄኖክን ቁጥሮች ለማረጋገጥ አንድ ርምጃ ወደ ፊት እንሄዳን። በዚህም፤ ለምስክርነት ያህል ዕዝራና ሄኖክ ዘመኑን እንደምን እኩል እንደከፈሉት በንፅፅር እናያለን።

«ይህ ዓለም የሚያልፍበት ዘመኑ ከአስር ተከፍሏልና። እስከ አስርም ድረስ ደርሷልና።» ዕዝራ፤ 13፣11

በዚህ ሀሳብ መሠረት፤ የሄኖክን 12 ከዋክብት ወደ 10 ሱባኤያት መቀየር አለብን ማለት ነው። ይህንንም አከፋፈል ስንሠራ 12 ከዋክብት በተራቸው መቀመጥ እንዳለባቸው እናውቃለን፤ ስለዚህ አስሩን ኮከቦች ስንወስድ ዋጋቸው 666 እንደሆነ አይተናል። ለነዚህ ቁጥሮች የሁለቱን ኮከቦች ቁጥሮች ወስደን ስናካፍል ለእያንዳንዳቸው በተናጠል111 (አንድ መቶ አስራ አንድ) ደርሶ 222 ይቀራል። ከቀሪው በስተቀር 10

ከዋክብት ከስድስት መቶ ስልሳ ስድስትነት ወደ ሰባት መቶ ሰባትነት መቀየራቸውን እናስተውላለን።

1. $666 + 111 = 777$
2. $666 + 111 = 777$
3. $666 + 111 = 777$
4. $666 + 111 = 777$
5. $666 + 111 = 777$
6. $666 + 111 = 777$
7. $666 + 111 = 777$
8. $666 + 111 = 777$
9. $666 + 111 = 777$
10. $666 + 111 = 777$

$ቀሪ = 222$

ስለዚህ፤ የሄኖክም የዕዝራም ሱባኤዎች በተመሳሳይ 10 ሱባኤዎችና በ777 የሚቆጠሩ ናቸው ማለት ነው። የከዋክብቱን ቁጥር የለወጡትን ከሁለቱ ከዋክብት የተወሰዱትን መሙያዎች ስትመለከቱ በአንዲት ነብይ ስም የተመዘገበ ሱባኤ ትዝ ሊላችሁ ይችላል። የሳቤላ ሱባኤ። 111(1) እያለች የቆጠረችውና ሰባቱን ሰንበታት ሺዎች 777(8) እያለች ያሰላችበት ሱባኤ ተመሳሳይ ቢሆንም፤ አጥኚው የአተናተኑን ሂደት እንዳያደናቅፍበት በማሰብ ያለፈው፤ አንድ በውል የተመለከተው የጥርጣራ ሀሳብ እንዳለ አስታውቆ በማለፍ፤ የዳንኤልን 70 ሱባኤዎች በዚህ እያበዛ 111 አንባቢውም አንዳች ነገር እንዳለ ስሜት እንዲሠጠው ለማገዝ ይሞክራል። እናም፤ $70 \times 111 = 7770$ መሆኑን ያሳያል። ከላይ የቀረችውን የአንድ ኮከብ 222 ቀሪ ስንደምርበት 7992 ይሆናል። ለምስክርነት እንዲሆን የዕዝራ ሱባኤል፤ የነብዩ ዳንኤልና የሄኖክ ቀመሮች አንድ መሆናቸውን ያሰጥርጥር እንመለከታለን። የሳቤላ ግን በይዘቱ የሚያጠራጥር ለውጥ ያሳያል። ምክንያቱም፤ የግሪክ ፈላስፎች በአንድ ጊዜ አንድ ዓይነት ህልም እንደምን ሊያዩ ቻሉ፤ ሳቤላ የተባለችው ነብይትም በመፅሐፍ ቅዱስ ውስጥ ተመዝግቧል

አልተገኘችም፤ በክርስትና አስተምህሮም ከክርስቶስ በኋላ የሚነሳ ነብይ የለም። በሄኖክ ያለው፣ ባየነው የተጠየቅ አካሄድን በጠበቀ መንገድ ባወቅነውና በነብያቱ ከተገለጸው የፀሐይ ብዛት በአንድ ቁጥር ጎሎ እንደምን ፀ ሊሆን ቻለ። በዚህ ላይ ተመስርቶ የዓለምን የዘመን መጨረሻ በሰባት ሰንበታት ሰባኤ ወይም ኮሊን ባሰላበት 7000 ዘመን ላይ ለማሳረፍና በክርስትናው ዓለም ተቀባይነት እንዲያገኝ ለማድረግ በጥናት የተሠራ በነ ካልቪስ ካልዊን መሰሎቻቸው የተሰራ የዘመን ድራማ ሳይሆን እንዳልቀረ አጥኚው ጥርጣሬውን በግልጽ ለማሳየት ተገዷል። የቀመር ልዩነት የለንም ለሚሉ ተመራማሪ ኢትዮጵያዊን፤ ይህ ሀሳብ ግብዓት መሆን እንዳለበት ያምናል። ምክንያቱም፤ ሳቤላ፣ የቀመር አካሄዷ በቀጥታ የሄኖክ ሲሆን፤ በሰማይ ላይ ተንጠልጥሎ በምልክትነት የሚታወቀውን አንዱን ዕውቅ ኮከብ እስከነ ሙሊቱ የተወችበት ምክንያት በወል አይታወቅም። በማስረጃም የተደገፈ አይደለም። ትርጉሙን የፈታችላቸው የፈላስፎች ህልም ነው። በተጠየቅ አካሄድም የህልም ፍች ሳይንሳዊ ተቀባይነት የለውም። ስለዚህ፤ የሳቤላ ፀ ሰባኤ ሳይንሳዊም ሀይማኖታዊም አይደለም። ለታለመለት የ7000 ቆጠራ ግብ መምቻ የተሰናዳ የአንድ ወገን ሊቃውን ማሳመኛ ነው። ምክንያቱም፤ በሃይማኖታዊ ክብር ሽፋን አይነኬ አይጠገ ለማድረግ ታስቦም ቢሆን፤ የሄኖክ አስተምህሮ ከዚህ በበለጠ መልኩ ሀይማኖታዊ ወጉን የጠበቀ መሆኑን ስለተረዳን።

ከላይ እያወራረድን ያመጣነውን ሀሳብ እስከነ ምክንያታዊ ትንታኔው ይዘን፤ “የዓለም መጨረሻ መቼ ነው?” የሚለውን ጥያቄ ሳይንሳዊ በሆነ መንገድ ለመመለስ ጥረት ማድረግ በሚገባን ምዕራፍ ላይ ደርሰናል። ስለዚህ፤ ዓለማችን ሳታልፍ ያለፉትን በሀሳብ ዘመን የተመዘገበውን 6916 እና የሰባኤ ዕዝራ 7500 ዓመታት ወደ ጎን በመተወና አሁን ተቀባይነት አግኝቶ የሚቀመርበትን የ7980 መጨረሻ ቀመር አንጻር በተጠየቅ አካሄድ ለመመርመር እንሞክራለን።

ይህንን ቀመር መጀመሪያ የገለፀው፤ የመልክዓ ኢየሱስ ደራሲ ነው ተብሎ የሚታወቀው። የደራሲው ስም ሲጠየቅ በመልኩ ወስጥ በአንድ አንቀፅ ላይ ስለተጠቀሰ ብቻ አባ ስብሐት ለአብ (አጼ ኢያሱ) ነው ይባላል። ለምስክርነት ግን ዘመኑ የአጼ አዲያም ሰገድ ዘመን እንደሆነ ይጠቀሳል። አቀማመሩም፤

“ስልሳ ሰንበታት ከተፈጸሙ በኋላ በዳግም ምጽአትህ በደልና ንጢአት ይደመሰሳል ብሎ ሰንበታትንና የዘመናትን ረቂቅ ምስጢር አስረድቷል። ስልሳ ሰንበታት ማለትም (60x133) = 7980 ዓመት ማለት ነው። ይህም

ከሱቴኤል ፅዝራ ሓሳብ የተለየ የዘመናት አቆጣጠር ሥርዓት ነው።”ኢ.ኦ.ተ.ቤ.ገጽ 89

ይህንን ሀሳብ ከሌላ ከሱ ከቀደመ ተመሳሳይ ዘመን ላይ ከሚያርፈው ተከታይ ርዕስ ጋር በማገናኘት ዘመናዊውን የስካሊጅር ሀሳብ ለማየት እንሞክር።

4.2.. 2 የስካሊጅር አሻራ በሃይማኖታዊው በባህረ-ሀሳብ ውስጥ እንደምን ሊገኝ ቻለ?

አጥኚው በተደራጀ መንገድ ባገኘው መረጃ መሰረት የ7980ኙን የዓለም ፍጻሜ ቀመር ለዓለም ያበረከተው፣ በአወርጋታዊያን ዘንድ “ሪናይሰንስ” ተብሎ ከሚታወቀው ዘመንም ቀድሞ በ15ኛው መቶ ክ/ዘመን ውስጥ የኖረው፣ በዚያን ዘመን በመላው አወርጋታ ታዋቂ ተቃም በነበረው የሌዲያን ዩኒቨርሲቲ ውስጥ በመምህርርነት ያገለገለውና የሌዲያን ሌተር ዋና አዘጋጅ ጀሴፍ ጁስታስ ስካሊጅር በጉልህ ታሪክ ተጠቅሶ አግኝቷል። ስካሊጅር ለቀመሩ መሠረት ያደረገው በክርስቲያኑ ዓለም ታዋቂ የሆኑትን 0ወደ ፀሐይና አወደ አበቅቴ ወስዶ አስተዳደራዊ ጉዳዮች ከሚከውኑበት 15ኛ ዓመት ጋር አባዝቶ እንደሆነ ያትታል።

- $28 \times 19 \times 15 = 7980$ በማድረግ የዘመን መጨረሻ አድርጎ ቀምሯል።
- 28 0ወደ ፀሐይ $\times 19$ ዓበቅቴ = 532 0ብይ ቀመር፤
- 532 0ብይ ቀመር $\times 15 = 7980$ ፍጻሜ ዓለም። ይህ ቀመር በአሁኑ ጊዜ የባህረ ሃሳብ ሊቃውንት ተቀብለው የሚቀምሩበት ነው።

“In fact Joseph Scaliger would seem to have a legitimate claim to be remembered as the founder of scientific chronology. He developed a method that makes it possible, at least in principle, to assign an absolute date to arbitrary historical events (Grafton, 1975). In the first place he designed a time scale—known as the Julian Period—that was sufficiently extended to encompass all historical events known at the time. It was based on three calendar cycles that had been in use for centuries and were referred to in most chronicles: the 28-year solar cycle, the 19-year lunar cycle and the 15year, so-called, indiction cycle. The latter had only an administrative basis, but it had served its purpose from early Roman days onward. Since

these three cycles share no common factors, Scaliger was able to uniquely define a succession of $28 \times 19 \times 15 = 7980$ years.” Michon, J. A. (2002).p.3

ስለዚህ፤ የስካሊጆር ቀመር የተስፋፋው፤ በሌዲያን ዩኒቨርሲቲ ሌተርስ አማካኝነት መሆኑን መገንዘብ ይቻላል። ምክንያቱም፤ በዘመኑ የካቶሊክ የበላይነትን የሚያንፀባርቁ በየትኛውም መልክ በተፃፈ ሰነዶች ይዘቶች አንፃር በሌዲያን ዩኒቨርሲቲ ሌተርስ ላይ ለሚታተሙ ትችቶች ተቋቁሞ ምላሽ የሚሰጥ ወገን የጠፋበት፤ የነስካልጆርና ባልደረቦቹ የገናናነት ዘመን ስለነበረና እነሱም የእስክንድሪያን ቤተክርስቲያን የዘመን አቆጣጠር በግብዓትነት የሚጠቀሙ በመሆናቸው በኦርቶዶክስ ሃይማኖት ምሁራን ዘንድ መጠነኛ ተቀባይነት የሚያገኙበት መድረክ በማግኘታቸውም ጭምር ነው። እንግዲህ በዚህ መልኩ ከእስክንድርያ ጋር ተያይዞ ወደኛ አቆጣጠር ሰርጎ እንደገባ መገመት ብንችልም፤ 7980 የዘመን መጨረሻ ስለመሆኑ ከጥናቱ ዓላማ አንፃር እንደሃሳብ ዘመን 6916፤ እንደ 7000፤ እንደ 7500 ሁሉ ዘመን ሳይጥለው፤ ከወዲሁ ሳይንሳዊ በሆነ መንገድ ተፈትሾ ማለፍ ወይም መወደቅ ይኖርበታል። ስለዚህ፤ በየተራ እንምልከት፤

28 ዐወደ ፀሐይ ሰባት ሰባት የሚባሉት ሱባዔዎች ሰባቶች፤ አራት ጊዜ የሚመላለሱበት አንድ ዙር ነው። 19አንድ አወደ አበቅቴ የአሥራ ዘጠኝ ዓመታት አንድ ዙር ነው። 15 ግን ከአስተዳደራዊ ሁነት ጋር የተያያዘ የዓመታት ዙር ነው። ቀዳሚዎቹ ሁለት ዙሮች ለዘመን ቀመር ምልክት ይሆኑ ዘንድ የተሰጡ ጨረቃና ፀሐይን መሰረት የሚያደርጉ ዙሮች ሲሆኑ፤ ተከታዩ ደግሞ ከተፈጥሮ ክስተቶች ያፈነገጠና የሰዉ ልጅ የራሱን ጉዳይ ለመፈፀም ያበጀው ሕጋዊ አካሄድ ነው። የሰማይና የምድር ያህል ልዩነት ያላቸው ነገር ግን የጊዜ ጉዳይ ስለሆኑ ብቻ የሚገኙ ናቸው። ስለዚህ፤ የስካሊጆር $28 \times 19 \times 15 = 7980$ ፍፃሜ ዓለም ቀመር፤ ከብርሃናት ህግ ያፈነገጠና ወደ ስምንተኛው ሺህ የሚጠጋ ቁጥር ለማግኘት የሚረዳ ፈጠራ ነው ማለት ነው።

ይህ ሁሉ ሀሰት ነው ቢባል እንኳ፤ ያሉት የባህረ ሀሳብ መጻህፍት በሚነግሩን ቀመር መሠረት፤ አጥኚው አንድ ቀመራዊ ንፅፅር ለማድረግ የሄደበትን መንገድ ለማሳየት ይሞክራል። ይህም ሙከራ አራቱን ወንጌላዊያን ሰንበቶች ማመሳከሪያ የሚያደርግ ነው።

የአራቱ ወንጌላዊያን ሰንበቶች፤ በ19 ዓመታት ዙሮች ዉስጥ ያሉትን አመታት እየተቀባበሉ እስከ ሰባ ስድስት ዓመት እንደምን እንደሚሄዱና በቀጣዩ አዲስ ዙር መጀመሪያ ላይ የመጀመሪያው ንዑስ ቀመር የተጀመረበት ወንጌላዊ እንደሚጀምር የሚያረጋግጥ ቀመር ያላቸው ሰንበቶች ናቸው። ከዚህ ዉስጥ 76ቱን ዓመታት ወስደን

በዳንኤል 70 ሱባዔ ብናበዛ የሚሰጠን $76 \times 70 = 5320$ ዓመታት እንደሚሆኑ እንመለከታለን። ይህ ደግሞ ከዕዝራና ሄኖክ ሱባዔ በስምንት ዓመት ያንሳል። የዕዝራን ሱባዔ በቀመርንበት መንገድ ስንቀምር $5320 + (5320 \div 2) = 7980$ ይሆናል። ስለዚህ፤ $(8+4) = 12$ ዓመት ይጎድላል። የ76 ቀመር ፈጣሪ ካሊፖስ ስለሆነ አሁንም ለሚቀረው ከአዳም ሱባዔ ጋር ተደምሮ የሚቆጠረው አንድ አበቅቴ ዋጋ እንዳልተሰጠው እንመለከታለን። በዚህ መልኩ የ7992 ትክክለኛነት በድጋሚ ለማረጋገጥና የአንባቢውን ሀሳብ ለመሰብሰብ፤ አጥኚው በሚቀጥለው ረዕሱ የነብዩ ኤርሚያስን እና የነብዩ ዳንኤልን ሱባዔ ለማረጋገጫነት ያቀርባል።

4.2.3 የኤርሚያስ እና የዳንኤል ሱባዔ ከዋክብቱ ቁጥር ጋር ያላቸው ግንኙነት ከጨረቃ ህፀፀ አንጻር ሲመረመር፤

“ከዚህ ዘመን በኋላ ሰው ሆኖ ወደዚህ ዓለም ለመምጣቱ፤ ሦስት መቶ ሠላሣ ሦስት የቀን ሱባዔ ይደረጋል።” ተ.ኤርሚያስ፤11፣48

ስለዚህ፤ የዓመተ ዓለም ቁጥር አኤርሚያስ ሱባዔ ሲሰላ፤ $3 (333 \times 8)$ ይሆናል። $333 \times 8 = 2664$ ፤ ይህንን በሦስት ስናባዛው ደግሞ፤ $3 \times 2664 = 7992$ ይሆናል። የተፈጥሮን እንቅስቃሴ በቀጥታ በመኮረጅ ላይ የተመሠረትን በመሆኑ፤ በዚህ ቅኝት ውስጥ የነብያቱን 7992 ዘመን ባደረግነው ቀመራዊ ፍተሻ እምነት ጥለንበት ወደሚቀጥለው ሀሳብ እናመራለን። ይህንን ቁጥር ከመጀመሪያው ወደ አሥር ክፍል የመለወጥ ሥራ ሥንሠራ የተረፉ 222 የሱባዔ ዓመታት መኖራቸውን እናስታውሳለን። ለምን ተረፉ ባንልም የተረፉት በምክንያት እንደሆነ በመጠርጠር ምናልባታዊ ሙከራ ማድረግ ይጠበቅብናል። ስለዚህ፤ ይህንን ቀሪ ቁጥር ወስደን በዘመን ቀመር ውስጥ ካየናቸው ሀሳቦች ጋር በማዛመድ እናጫወት።

- 1. $7992 - 222 = 7770$ ሄኖክና ዕዝራ፤
- 2. $70 \times 111 = 7770$ ዳንኤል ይሆናል።

222 በከዋክብቱ ሙሴት ጊዜ የተረፈ ቀመር ነው። ምን ማለት እንደሆነ እንመልከት። ጨረቃ፤ በየዓመቱ የሚጎላት አሥር ቀን እንደሆነ ከዝርዝር ዓላማዎች ውስጥ ለወጣው የመጀመሪያ ጥያቄ ምላሽ ለማግኘት ስንተነትን ተመልክተናል። ስለዚህ፤ በተሰጠው 7992 ዘመን ሁሉ ከፀሐይና ከከዋክብት በብድር የተሞላ ጉድለቷን የሚያሳይ

ቁጥር እንደሆነ ገምተን ተከፋይ በሆኑት በከዋክብትና በፀሐይ ሥራት ለማስላት እንሞክር።

$$3.7992 \times 10 = 79920$$

79920 ÷ 360 = 222 ዓመታት ይሆናሉ። ስለዚህ፤ በሄኖክ ከዋክብት ቀመር አማካይነት በቀላሉ የተቀመጠው ቁጥር የጨረቃ ህፀኖ የተሞላበት የምልዓት ቁጥር እንደሆነ የተረጋገጠ ይሆናል ማለት ነው። ይህንን በሌላ መንገድ ለማረጋገጥ፤ ለፀሐይና ለጨረቃ ጥምር አቆጣጠር ሲባል የተበጀው የህፀኖና ምልዓት ሥራት የፈጠራትን፤ የጳጉሜን ቀመራዊ ሚና አሁንም እንደ ጨረቃ ከከዋክብትና በፀሐይ ሥራት ለማስላት እንሞክር።

$$4.7992 \times 5\dot{\lambda} = 39,960$$

39,960 ÷ 360 የከዋክብት ክብብ = 111ዓመታት ዙር የጨረቃ ምልዓት ግማሽ ነው።

$$5.360 \div 5\dot{\lambda} = 72\dot{\lambda}; 72 \times 111ዓመታት = 7992 \text{ ዓመታት ይሆናሉ}$$

ምክንያቱም፤ የከዋክብቱ ቁጥር 111 ሲካፈል የሚሰጠው ቁጥር 72 ስለሆነ።

ስለዚህ፤ በጨረቃ ጉድለት ብናሰላም፤ ጳጉሜን ለብቻዋ ወስደን ብናሰላም፤ በዕዝራና በሄኖክ ሱባኤ መሠረትነት ብናሰላም፤ በዳንኤልም 70 ሱባኤ ብናሰላም። ጨረቃ ጠንቅቃ ካስቆጠረች በኋላ ከፀሐይ ጋር እኩል የተጓዘችበት የብድር ቀመር በቀሪነት ወይም በተቀናሽነት የተመዘገበ መሆኑን ያስረዳናል ማለት ነው። ምክንያቱም፤ የተነገረላትም ዘመኖችን ጠንቅቃ እንደምታስቆጥር እንጂ፤ ከከዋክብትና ፀሐይ ጋር እኩል ናት አልተባለችምና ነው። ስለዚህ፤ ሦስቱም በዘመን ቀመር ፊት እኩል እንዲቆሙ ተደርጎ፤ በጋራ መንገዳቸው ልክ ዘመኑ ይቆረጣል ማለት ነው። ይህን የማድረጊያ ዘዴው፤ አንዲትም ቀን ሳይተርፉና ሳያጎሉ በጋራ ሊሄዱ እስከሚችሉበት የጨረቃ ቀን ተሰልቶ፤ ወደ ከዋክብትና ፀሐይ ሥራት መቀየር ብቻ ነው። ይህም በሄኖክ ቀመር ውስጥ የሱባኤው የአቆጣጠር አካል ሆኖ ሲተርፍ ያየነው ነው። ስለዚህ በነቢያት፤ በብርሃናት ነገር ምስክርነትና በሳይንስዊ ምርምራችን አረጋጋጭነት የዓለም ፍፃሜ ጆሴፍ ጁስታዝ እንደቀመረው 7980 ዓ.ም ሳይሆን፤ (7992 — 222) መሆኑ የተረጋገጠ ይሆናል። ሳይንስም ሃይማኖትም በተጠየቅ እንጂ በልማድ ስለማይመሩ በቀመር ልማድን በመርታት አንድ የሚሆኑበትን አጋጣሚ ማስተዋል እንችላለን። 7992ዓ.ም ሀሳብ ቢዘን ቀመር መሆኑ ግልጽ ቢሆንም፤ ነቢያት ሁሉ የተገለገሉበት የሀሳብ ሄኖክ አካል እንደሆነ በቀመሩ ጠቋሚነት መለየት እንችላለን። ይህም ከጨረቃ የብድር ስርዓት ነፃ ሲሆን፤

ጨረቃ ከፀሐይ ጋር እኩል የሚያደርጋት ዘመን 7770 መሆኑን በአግባቡ አስልተንም አረጋግጠናል። የዓለም ፍፃሜም በሐይማኖት እሳቤ ወስጥ የሚታከለው የዓዳም ሱባኤ ካልተደመረ ይሄው ቀመር ነው። ነገር ግን፣ እስከዚህ ድረስ የመጣነው በበቂ መረጃ እንደሆነ አንባቢው ይገነዘባል። ይሁን እንጂ፣ ከሳይንሳዊ አካሄድ አንፃር ለትችት መጋለጥን በመፍራት መታለፍ የለበትም ብሎ ያመነውን አንድ ጠቀም ያለ የዘመን ቀመር ሀሳብ በማንሳት ከራሱ ጋር ክርክር ያደርጋል። ይኸውም፣ አዳም በገነት ወስጥ የቆጠራት አንድ ሱባኤ ለዘመናት ሁሉ ምስክር እንደሆነችና ለብቻዋ እንደምትደመር በባህረ ሃሳብም ትምህርት ወስጥ መኖሩ ያለምክንያት እንዳልሆነና የዘመን ቁጥርም መነሻው ከሀይማኖት ጋር ተያይዞ የመጣ ለሰው ልጆች ሁሉ የተበረከተ ጥበባዊ ቅርስ መሆኑ በሄኖክ ስለተገለፀ፣ ከገነት እስከ ምድረ ኤልዳ ያለው የዘመን መንገድ ያልተሰላበት ሌላ ምክንያት እስከሚያገኝና በጥናት እስከሚረጋገጥ፣ ጉዳዩን የዚህ ጥናት ሁነኛ አካል ለማድረግ የሚያስችል አስታራቂ ሃሳብ ለማግኘትና ከጥናቱ አንባቢ ጋር እንደምን ከስምምነት ላይ መድረስ እንደሚችል ከማሰብ የመነጨ ወስጣዊ የቀመር ክርክር ነው። እናም $7992 + 7 = 7999$ ፣ $7999 - 222 = 7777$ ሳይንስና ሃይማኖት የማይገፋፉበት የዓለም ፍፃሜ ይህ እንደሆነ ወስጡ ይነግረዋል። ይህንንም በዘመኑ የቀመር አካሄድ ስናሰላው 7999 ለ19 ዓመት ዙር ሲካፈል፣

1. በሐይማኖት ተጠየቅ፣ $7999 \div 19 = 421$ ዐወደ አበቅቴ ይሆናል። ከዋክብት፣ ፀሐይ እና ጨረቃ አያተርፉም አያጎሉም መባላቸው በዚህ የተነሳ መሆኑን ማወቅ እንችላለን።

2. በሳይንስ ተጠየቅ፣ $(7999 \times 35566) \div 365 = 7779.8$ ያጎላል ያተርፋል። ነገር ግን፣ እንደ አልበርት ሜቶን ስህተት ዓይነት የሚፈጠርበት ሁኔታ አለው። ልዩነቱ፣ 2.8 ዓመት ነው።

3. አስታራቂ ተጠየቅ፣ $7999 - 222 = 7777$ አያጎሉም አያተርፉም ቢባልም፣ እኛም ብናረጋግጥ፣ ለዘመንና ለዘመናት ለዘመንም እኩሌታ የሚያስጠብቅ ዕሳቤ በዳንኤል ትንቢት ወስጥ በተለያዩ ቦታዎች ተጠቅሶ ይገኛል።

“...የሚታገስ፣ እስከ ሺህ እስከ ሦስት መቶ ሠላሳ አምስት ቀንም የሚደርስ ምስጉን ነው።” ዳን.፣12፡ 12 /ሦስት ዓመት ከስምንት ወር ለማለት ሲሆን፣ ወሩ ሚያዚያ፣ ኮከቡ ሕልመልመሌክ ነው።/

ስለዚህ፤ የሀሳብ ቢዜን 7992፣ የሱባኤ ዕዝራ፤ የሱባኤ ሳቤላ 111፣ የዳንኤል 70 ሱባኤ፣ ሱባኤ ዕዝራ በተለያዩ መንገድ ቢገለፅም ሁሉም ከሄኖክ የዘመን ቀመር አብራክ የተከፈሉ መሆናቸውን ጥናቱ ያረጋግጣል። ይሁን እንጂ ከአወሬው መምጣት ጋር የተያያዘው የዓለም ፍፃሜ መቼ እንደሆነ ለማወቅ የሚደረገው ጥረት በነብያትም ሆነ በሐዋርያት ጊዜ የነበረና ነብያት ከእግዚአብሔር ሐዋርያትም ከክርስቶስ ምልክታዊ ምላሽ ያገኙበት ነው። ይህንንም ምልክት ተከትለው ነብያትና ሐዋርያት በምስጢር፣ ሊቃውንት በቀጥተኛ ቀመር መጨመሩን ጊዜ አሳይተዋል። የሊቃውንቱ ቀመሮች ግን ያለፉና ያላለፉ ሆነው በሁለት የተከፈሉ ሆነው ተገኝተዋል። ስለዚህም ያለፉትንና ያሉትን ቀመሮች ትክክለኝነትም ሆነ ስህተት ለማረጋገጥ፤ የምርምርን ተገቢነትን ተከትሎን መሄድ ስለሚገባን በሚከተለው ርዕስ ይህንን ጉዳይ አንስተን ለመመርመር እንሞክራለን።

4.2..4 የዘመን ቁጥር መጨረሻ እና የዓለም ፍፃሜ የሚያገናኛቸው ምንድን ነው?

በዚህ ጥናት ቀመራዊ ወጤት መሰረት፣ የሰው ልጆችን ሥጋት ሙሉ በሙሉ መቅረፍ ባይቻልም፤ ማንም እየተነሳ በዚህ ቀን ዓለም ልታልፍ ነው እያለ እንዳይደሰኩርና ህዝብን እንዳያሸብር፤ የማይቀር ነገር በመፍራት የሰው ልጆች ዋጋ ከሚያሰጥ መልካም ሥራቸው እንዳይስተንጎሉ ለማገዝ፤ ፍፃሜ ቢቀርብም ቢርቅም ዕቅዳቸውን ከሰላም ጋር እንዲያስተባብሩ ለማሳሰብ የአወሬውን መምጫ ስሌት ቀዳሚ መሠረቱን ምሳሌ በማድረግ እንደሚከተለው ያቀርባል።

ወደዚህ ዓለም ይመጣል ተብሎ የሚፈራው አወሬ 666 መሆኑን በተለያዩ ሰነዶች አንፃር ማየት እንችላለን። በሐሳብ ቢዜን ወይም መጽሐፈ ሕርግራግ ወስጥ የሰይጣንና ጭፍሮቹ ቀመር በስማቸው አንፃር ተቀምጥዋል። አመሰያቤዲ ናቸው። አ-አጋንንት-200፣ ሙ-መስቴማ-200፣ ሰ-ሰይጣን-100፣ ያ-ያዳይ-100፣ ቤ-ቤልሆር-36፣ ዲ-ዲያቢሎስ-30፣ ጠቅላላ ድምራቸው 666 ይሆናል። በኢትዮጵያዊያን ሊቃውንት ፀራዊ የተባለ ሲሆን፤ የፊደላቱ ቁጥር ፀ-600፣ ረ-6፣ ወ-600 ነው። ጠቅላላ ድምሩ በተመሳሳይ 666 ይሆናል።

ፊደላቱ የቁጥር ተወካይ መሆናቸውን ስናስተውል አንድ ነገር ታዘብን ማለፍ እንችላለን። በስነ-ልቦና ትምህርት ወስጥ ተመሳሳይ ድምጽ ያላቸውን ሆሄያት እየገደፉ በአንዱ ብቻ መጠቀም የሚያጎለገው ነገር እንደሌለ የሚናገሩ ምሁራን አሉ። ነገር ግን፣ ሆሄያቱ ፊደል ብቻ ሳይሆኑ የሚወክሉት ቁጥር እንዳለ እየተመለከትን ነው። ስለዚህ፤ እግረ መንገዳችንን የኢትዮጵያ ፊደላት 16x16=256 ሆነው በሠንጠረዥ የሚገለጹበት

ምስጢር ቢኖርም፤ እሱን ለጊዜው አልፏን ከፍኖተ ጥናታችን ብዙም ርቆ የማይሄደውን፤ የሚወክሉትን ቁጥር ብቻ አይተን ማለፉ ጠቃሚ ነው።

ሀ-1	ለ-2	ሐ-3	መ-4	ሠ-5	ሰ-6	ረ-7	ቀ-8	በ-9
ተ-10	ኀ-20	ነ-30	አ-40	ከ-50	ወ-60	ዐ-70	ዘ-80	የ-90
ደ-100	ገ-200	ጠ-300	ጸ-400	ጸ-500	ፀ-600	ፈ-700	ፐ-800	
ሽ፣ቸ፣ኘ፣ኸ፣ዠ፣ጀ እና ጨ የሰ፣ተ፣ነ፣ከ፣ዘ፣ደ እና ጠ ተለዋጭ ስለሆኑ የተለየ ቁጥር የላቸውም።								

የፊደሎች አቆጣጠር አዋጅና ህግ፤ አዉደ ነገሥት፤ገጽ 242፤

እናም ወደ አዉሬዉ የስም ፍች ስናመራ በመጽሐፍ ቅዱስ ዉስጥ ከሚገኝበት አገባብ አንጻር የሚታይ እንደሆነ ሃይማኖታዊ ትምህርት አለ።

“አእምሮ ያለዉ የአዉሬዉን ቁጥር ይቁጠረዉ፤ ቁጥሩ የሰዉ ቁጥር ነዉና፤ ቁጥሩም ስድስት መቶ ስድሳ ስድስት ነዉ።”
ራእይ፤13፤18።

ይህ ቁጥር የወደቀዉ ኮከብ የተባለዉ የዲያቢሎስ ወይም የዘንዶዉ ቁጥር እንደሆነ ተጽፏል። ደግሞም የሰዉ እንደሆነ እንመለከታለን። ስለዚህ፤ እንደተጻፈዉ ዘንዶዉ ሙሉ ሥልጣኑን ለሚሰጠዉ ሰዉ የተሰጠ የስሙ ቁጥር እንደሆነ ግልጽ ይሆንልናል። ይሁን እንጂ ትልቁ ትኩረታችን፤ ይህ ሰዉ የሚነሳበት ዘመን ከዓለም ፍፃሜ ጋር የተያያዘ እንደ መሆኑ መጠን ጊዜዉ መቼ እንደሆነ ለማወቅ በሚደረገዉ ትንቢታዊ ሀሳብ ላይ ነዉ። ስለ አዉሬዉ ከተነገሩት ብዙ አስከፊ ገጽታዎች ዉስጥ፤ የጥናቱን አቅራቢ ትኩረት የሰጠዉ አስገራሚ ነገር፤ አዉሬዉ ሕግንና ዘመንን ይለዉጥ ዘንድ የሚያስብ መሆኑ ነዉ። ምክንያቱም፤ ሰይጣን ራሱ በአንዲት የዘመን ቀመር ዕዉቀት በሌላት ህመምተኛ አንደበት በኩል፤ ዕድሜዉን ከአንድ ባህታዊ ዕድሜ ጋር እያወዳደረ በመፈጠር የባህታዊዉ ታላቅ መሆኑን በገለፀበት ሁኔታ ዉስጥ፤ የኢትዮጵያን የዘመን ቀመር በትክክል መጥቀሱን የሚያሳይ ቪድዮ እንደ ማስረጃ ይዞ ስለነበር፤ ሃይማኖታዊ ቢሆንም ይመጣል የተባለዉ አዉሬ፤ ሠይጣን እንኳ ተገዶ ያልዋሸዉን ዉሸት እየዋሸ ዘመንን ለመቀየር አዋጅ የሚያወጣ፤ ምድራዊ ፍላጎቱንና ሥልጣኑን ብቻ መሠረት የሚያደርግ፤ በትክክል ሓይማኖት የለሽ ጨካኝ ሰዉ መሆኑን በመገንዘቡ ነዉ። ይህንን የሚያወሳዉ የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍል ትንቢተ ዳንኤል ነዉ።

“በልዑሉም ላይ ቃልን ይናገራል፤ የልዑሉንም ቅዱሳን ይሰባብራል፤
ዘመናትንና ሕግን ይለወጥ ዘንድ ያስባል፤ እስከ ዘመንና እስከ
ዘመናት እስከ እኩሌታ ዘመንም በእጁ ይሰጣሉ። ነገር ግን ፍርድ
ይሆናል...” ዳንኤል፤ 7፤25-26።

በዳንኤል ትንቢት መሠረት የአወሬው መምጫ 62ሱባዔ ከ7 ሱባኤ (69ኛው ሱባኤ) ስለሚል፤ $69 \times 111 = 7666$ ይሆናል። የኤርሚያስንም ሱባዔ ወስደን ከመጨረሻ ወደ ኋላ ብናሰላ ያወ. ቁጥር ይመጣል፤ $(7999 - 333) = 7666$ ። ይህንን ቁጥር በዮሐንስ ራዕይ ውስጥ ከሚገኝ አንድ ሀሳብ ጋር ለማዛመድ እንሞክር።

“የነበረውና የሌለውም አወሬ ራሱ ደግሞ ስምንተኛው ነው።
ከሰባቱም አንዱ ነው። ወደ ጥፋትም ይሔዳል። ያየሀቸው አሥሩ ቀንዶች፤ ገና መንግሥትነትን ያልተቀበሉ አሥር ነገሥታት ናቸው። ዳሩ ግን፤ ከአወሬው ጋር ለአንድ ሰዓት እንደ ነገሥታት ሥልጣንን ይቀበላሉ።” ራዕይ 17፤ 11-13።

የአወሬው ቁጥር 666 ነው። 7000 አልቆ የሱ ቁጥር በስምንተኛው ሺህ መጀመሪያ ላይ መሆኑን እናስተውል፤ 7666 ። ስለዚህ፤ ስምንተኛው የሚሆነው በዚህ ነው። ይህ ቁጥር በሌላ በኩል 7777 ሰንበታት ውስጥ የሚገኝ በመሆኑ ከሰባቱ አንዱ ሆነ። የቆይታ ጊዜውም አንድ ሰዓት ተብሎ ተጠቅሷል። ይህም አንድ ሺህ ቀን በእግዚአብሔር ፊት እንደ አንድ ቀን ነው ተብሎ በሚተረጎመው አካሄድ ካሰላን፤ $1000 \div 24 = 41$ ዓመት ከ8 ወር ይሆናል። የስቃይ ዘመን ስለሆነ፤ የነብያቱን የትዕግስት ዘመን ጨምረን ማስላትም እንችላለን። ይህም ለዘመንና ለዘመናት ለእኩሌታ ዘመንም በመባል የሚታወቀው ቀመር ነው። በነብያት ከተሰጡት ምድራዊ ምልክቶች ውስጥ የዕዝራን ወስደን ስናስተባብር የአወሬው መጨረሻና የዓለም ህልፈት ተከታታይ መሆናቸውን እንመለከታለን።

“ያዕቆብ የዔሳውን እግር ይዞ ሲወለድ አንድ ጊዜ እንደሆነ፤ በመካከሉ ሌላ እንደሌለ፤ መንግሥተ ሰማያት ስትሰጥ ይህች ዓለም ስታልፍ አንድ ጊዜ ነው።” ዕዝራ 4፤10

በተጨማሪም ከቁጥር 21-26፤ ተወልደው ዓመት የሞላቸው ህፃናት ፈጽመው እንደሚናገሩ፤ ረቂቅ ነጋሪት እንደሚጎሰምና የሰማዉ ሁሉ እንደሚደነግጥ፤ ወዳጆች

ከወዳጆቻቸው ጋር እንደ ጠላት እንደሚጣሉ፤ የወጋው ፈሳሾችም ለሦስት ሠዓት እንደሚገቱ፤ ሞትን ያላዩት ሄኖክና ኤሊያስ ያኔ እንደሚገለጡ ወ.ዘ.ተ.ተጽፏል።

በሐዘብ፤ 42 ዓመቱን ሞልተን ብናሰላ፤ አወሬወ ከ7624 እስከ 7666 ዓመተ ምህረት ድረስ የጥፋት ሥራ እየሠራ ይቆያል ማለት ነው። ቀሪው 111 ዓመት የአሳላፊው መንግስት ፅኑ ሱባኤ የሚባለው መሆኑ ነው። በአጠቃላይ፤ ዓለም ዕድሜዋ በጨረቃ 7999 ሲሆን በፀሐይ 7777 ሱባኤ ሰንበት ነው። አሁን ኢትዮጵያ እየቆጠረች ያለችው ከመጀመሪያዋ ጀምሮ በፀሐይና በከዋክብት ወደ 7777 በጨረቃ ከመጨረሻ ቁጥር ከሆነው፤ ከ7999 ወደ 7777 በሚያመጣት የብርሃናት ቀመር ነው። በዚህም፤ ፈጣሪ ያረፈባትን ፅላት ቀዳሚት ሰንበትና አዳም ወደ ምድረ ኤልዳ እስከመጣበት ድረስ የቆጠራትን የገነት ሱባኤ ያክበረና ምሳሌውም ያደረገ እንዲሁም በሳይንሳዊ መንገድ የማረጋገጥ ሥራ የተሠራበት አቆጣጠር በመሆኑ፤ የሱባኤ ሰንበትን ቁጥር ለማስገኘት ሲባል አንድ ፀሐይ ካስረቀው 7000 ዘመን የተለየ፤ ከሃይማኖታዊ ስነምግባር አንፃር ሊኖር የሚችለውን ተጠያቂነት አስቀድሞ በአግባቡ ያስተናገደ፤ ከተራ ግምት ወጣ ያለና ምክንያትንና ወጤትን በማስተሳሰር ላይ የተመሠረተ ቀመራዊ የፍፃሜ ዘመን ሀሳብ መሆኑን የጥናቱ አቅራቢ ያረጋግጣል። በዚህ ጥናት መሠረት ኢትዮጵያ የዓለምን የዘመን ቁመት በፍጹምነት መለካት የቻለችው፤ ሄኖክ የሰጣትን ማስመሪያ ከእጁ ያልጣለች ተከታዩ በመሆንም እንደሆነ፤ እየተሠራበት ያለውን አቆጣጠርዋን በዚህ ጥናት አንፃር አይቶ ማረጋገጥ ይቻላል። ምክንያቱም፤ በህልም የታየን አስደናቂ ሁነት ዕውን አድርጎ ያለተጨባጭ ተጠየቅ መተርጎምና በምልክታ ማረጋገጥ የሚቻለውን የሰማያዊ አካላት ሕያው እንቅስቃሴ መተርጎም አንድ የሚያደርጋቸው የተጠየቅ አካሄድ ስለሌለ።

በአጠቃላይ፤ የዘመን ቀመር ጥበብ በሳይንስና በሀይማኖት ተጠየቃዊ አካሄድ እንደዚህ ግልጽ በሆነ ምክንያትና በወጤት ተሳስራ ለሰው ልጆች በቂ የሆነ መረጃ ማቀበል እንደሚችል ተመለከትን። ደግሞም ከብርሃናት መንገድ በትንሹ ወጣ ብለን ወደ ሳይንሱ ስንጠጋ፤ የመጣውን ከሁለት ዓመት በላይ ጊዜ ትንቢተ ዳንኤል አስታርቀንና የአዳምን ሱባኤም አክብረን፤ የዘመንመጨረሻው ቁጥር 7777 ዓመተ ዓለም ነው በማለት የሰው ልጅ፤ ስለ ፍጹሜ ዓለም ከሚያሳስቡ ተስፋ አስቆራጭና ጨለምተኛ ንግርቶች ራሱን እንዲጠብቅ እንዲሁም በሕይወት ዘመኑ ለትውልዱ ይሠራ ዘንድ ስላለው መልካምና በጎ ነገር ቅድሚያ ይሰጥ ዘንድ በዚህ ጥናታዊ አንፃር በማማለክተው ተከታይ ሃሳብ እደመድማለሁ።

እግዚአብሔር የመሐላ ፍፃሜ የክስብኤል የስም ቁጥር እንዳለው፤ በሁለተኛው ስሙም ፀሐይና ጨረቃ መንገዳቸውን እንደሚጨርሱና ከጥንት ጀምሮ ከትዕዛዙ እንዳልወጡ፤ በዚያም ስም ከዋክብት ጎዳናቸውን እንደሚጨርሱና ስማቸውን ሲጠራ እንደሚሰሙት በሄኖክ 20፣ ከ1 እስከ 11 ባለው ተፅፏል።

እስካሁን ድረስ በዚህ ጥናት ውስጥ ከተነሱት ሦስት ዋና ዋና ጥያቄዎች ውስጥ ለሁለቱ ጥያቄዎች መልስ የመስጠትና በነሱም ዙሪያ ተያያዥ እየሆኑ ሊመጡ የሚችሉ ሃሳቦች መልስ እንዳያጡ የማድረግ ሙከራ ተደርጓል። የሚቀጥለው ደግሞ፤ ሁለቱንም መልሶች በማስተባበር የጥናቱን ዋና ዓላማ ለሚያንፀባርቀው አወራ ጥያቄ ጥናታዊ ምላሽ የሚሠጥበት ሶስተኛው የትንተና ክፍል ነው።

4.3. የጎርጎርሳዊያንና የኢትዮጵያዊያን ዘመን አቆጣጠር ልዩነት ምንጭ ታሪካዊ፣ ተጠየቃዊ እና ቀመራዊ ትንተና፤

4.3.1. ታሪካዊና ሀይማኖታዊ መንስኤ ነገሮች፤

4.3.1.1. የሮማዊያን እና የአይሁድ ግንኙነት፤

የሮማዊያን አቆጣጠር የጀመረው ከ753 የሮማ ምስረታ መጀመሩን ከኋላ ታሪካቸው አንፃር ባነሳነው ዳራ ላይ ተመልክተናል። የከተማው መስራች ንጉስ ሮሙለስ በሳይንሳዊ መንገድ ካየነው፤ ሄኖክ ተቀባይነት ካጣባቸው ሳይንሳዊ ምክንያቶች ጋር ተመሳሳይ ነው። ምክንያቱም፤ ሄኖክ የተወለደው ከአባቱ ከያሬድ እና ከእናቱ ከበረካ ሲሆን፤ ሮሙለስም ከእናቱ ከሪህያ ሲልቫ እና ማርስ ከሚባለው አምላክ በመንፈስ ተፀንሶ የተወለደ ነው። የሄኖክ የዘመን ቀመር ተጽፎ የሚገኝ ሲሆን፤ የሮሙለስ ግን በአፈታሪክ የመጣና በየደረጃው እየተሻሻለ የመጣ ነው። ስለዚህ ሁለቱም በሳይንሳዊ እይታ ሚቶሎጂያዊ ቢሆኑም፤ ተጽፎ የተቀመጠው ሰነድ በሳይንሳዊ መንገድ የማይመረመርበት ምንም ምክንያት አይኖርም። ስለዚህ፤ ጎርጎርሳዊው ቀመር በስምንት ዓመታት የቀደመበት ምክንያት ኢትዮጵያ ክርስትናን ዘግይታ በመቀበሏ እንደሆነ ማመን ካለብን፤ የሁለቱንም ሀገሮች ጉዳይ ክርስትናው ወደ መነጨበት ሀገር ወስዶ ግንኙነታቸው ከተመረመረና ወጤቱን ካየነው በኋላ መሆን አለበት። ሌላው ዲዮናስዮስ የተባለው መነኩሴና የስነክዋክብት ተመራማሪ የሜቶንን የአበቅቴ ዑደትን በትክክል ይከተላል ተብሎ የተመሰከረለትን የእስክንድሪያን ሠንጠረዥ እንደ መነሻ በመወሰድ «ዓመተ እግዚአ» የተባለውን አቆጣጠር መቀመሩን የተለያዩ ሰነዶች ያሳያሉ። በዚህ አቆጣጠሩ ዓመተ ሰማዕታት ተብሎ የሚታወቀውን ቀመር በዓመተ እግዚዕ ሲተካ የኢትዮጵያን ቀመር በ8 ዓመት ወደ ኋላ እንዳስቀረ የሚተርኩ አሉ። ይህንንም በሰነዶች አንፃር መርምረን ማረጋገጥ አለብን። ለመነሻ ያህል በዚህ ሃሳብ እንጀምር፤

«በአክስፎርድ ዩኒቨርሲቲ የኮርየል ቅዱሳት መፃሕፍት ትርጓሜ ኮሌጅ ፕሮፌሰር ጆን በርቶን ባጠናወ ጥናትም ዲዮናስዮስ አስልቶ መላው ዓለም ከሚጠቀምበት ዓመት አስቀድሞ ክርስቶስ እንደተወለደና ምናልባም ስድስት ዓመት እንደሚቀድም በጥናቱ ተገልፅዋል።» በማለት መጋቤ ሐዲስ ሮዳስ እና ዶክተር ጌትነት ፈለቀ አንድሮሜዳ በተሰኘው መጽሐፋቸው ውስጥ ገጽ 429 ላይ ከጠቀሱ በኋላ፤ ዓለም ወደ ኢትዮጵያ ቀመር ይመለስ ይሆናል በሚል ምኞት አጠናቀዋል።

የጥናቱ አቅራቢ ስለሄናክ ቀመር ልዕልና ሲል በምኞት ቢመስላቸውም፤ አስቀድሞ ለራስ ከማድላት ይልቅ ነፃ በሆነ መንገድ ያለውን እውነታ በታማኝነት ለማረጋገጥ፤ ቀመራዊ የምርምር መንገድ መንዝ እንዳለበት ያምናል። ምክንያቱም፤ ለምኞት ለምኞት በታሪክ ተመዝግቦ እንደምናነበው፤ ታላቁ የባህረ ሀሳብ ሊቅና መንፈሳዊ አባት ዲሜጥሮስም ሀይማኖታዊ በዓላቱን በወደዳቸው ዕለታት ላይ ለማሳረፍ አብዝቶ በተመኘበት በዚያ ዘመን የተገለጸለት የእግዚአብሔር መልዓክ፤ ነገር በምኞት ብቻ እንደማይፈጸም በመንገር ማድረግ የሚገባው ሌላ ተግባር እንዳለ በማጠየቅ አስተምሮታልና ነው። በምክሩም መሠረት የመዓልቱን መደበኛ ሥራ ሳያስተንጉል ሌሊት በአቱን እየዘጋ ቀመሩን መርምሯል፤ ምኞቱንም በዚህ መንገድ አሳክቷል።

እንግዲህ፤ እንደ ህፃናት ሆነን አሜን ብለን በምንቀበለው፤ በለስላሳው ሃይማኖትም ወስጥ ምርምር እንደሚያስፈልገው የሰማያዊ መልዓክ አስተምህሮ መኖሩን ካስተዋልን፤ በመምህራንና በትምህርት ተቋማት እየተረዳን ተጠየቃዊ ምርምር ካላካሄድን በስተቀር፤ እንደ ህፃን ልጅ የሚያቃጥለውንም የሚቀዘቅዘውንም ነገር ሁሉ ካልነካና እና ካልዳሰሰ በስተቀር ማረጋገጥ በማይወደው ደረቅ ሳይንስ ፊት እንደምን መቆም እንችላለን? ስለዚህ፤ ነገርን እንደሚመረምር የዘመኑ ሰው ሊኖረን የሚገባው አቋም፤ አንዱ ወደ ሌላው ይሂድ ወይም ይምጣ ሳይሆን፤ መጀመሪያ እውነቱ በሳይንሳዊ መንገድ ይረጋገጥ ነው። ምክንያቱም፤ ዘመንን አጉድለን ከሆነ ፀሐይ ወደ ኋላ ተመልሳ የምልዓት ሥርዓት አትፈጽምልንም፤ የምድርንም ኬንትሮሶች አናስሮጥም። ቀድመንም ከሆነ ኬንትሮሶችን ወደኋላ ዘወረን የጨረቃን ብድራት አንሠርዝም። ተፈጥሮ በግራ እጃችን ላይ ያሰርናት መካንካላዊ ቁስ ወይም ሰዓት ስላልሆነች የሚኖረን አማራጭ እንደ አባ ጎርጎሪዮስ የፊቱን ቁጥር ቆርጦ መጣል አለዚያም እንደ ዲዮናስዮስ ከኋላ መቀጠል ነው።

እስካሁን እንዳየነውና ሰነዶችንም እንዳገለበጥነው ከዲዮናስዮስ በስተቀር፤ ስለዘመን ያጠኑት አካላት ሁሉም ማለት በሚያስችል ሁኔታ፤ የሚሰጡት ምናልባታዊ አስተያየት ሥነ-ፅሁፋዊ ሂስ ከመምሰል ወጭ፤ ቀመራዊ ድምዳሜ ላይ የሚያደርስ እንዳልሆነ ተረድተናል። ለምሳሌ፤ እንደ ቀመር ሊቅነቱ ዲዮናስዮስም ቢሆን እንደምን ባለ ቀመራዊ አካሄድ ዘመኑን ለመፈተሽ እንደተነሳና ያነሳውም ዋና ጉዳይ ምን እንደ ነገር በግልፅ የተቀመጠ ቀመራዊ ሠነድ ማቅረብ ቢችሉ ኖሮ፤ ስለሱ ስሌት መነሳትና መወደቅ በቂና ተገቢ አስተያየት መስጠት ይቻል ነበር። ነገር ግን፤ በትረካ መልኩ የሚቀርብ ስብከት ብቻ ሆኗል። ስለዚህ፤ ዓለም እንዳይሰማው ተፈልጎ በምስጢር የተያዘ አንዳች ጉዳይ

ሊኖር እንደሚችል አጥኚው ይጠረጥራል። የጥርጣሬው መነሻ ምክንያት፣ በወሰጡ የተነሱት ጥያቄዎች ናቸው። እነዚህም “ ለምንድነው ዓመተ ሰማዕታትን ወደ አኖ ዶሚኒ መቀየሩን ብቻ የሚያስሙን? አኖ ዶሚኒ ወይም ዓመተ እግዚእ ሰባት ወይም ስምንት ዓመት ብቻ የሆነበት ዋናው ምክንያት ምንድን ነው? ክርስቶስ በዚህ ምድር ላይ የተመላለሰው ለሰላሳ ሦስት ዓመት ከሦስት ወር አልነበረምን? ምድራዊ ዕድሜውንስ ጎምዶ ማስቀረት ያስፈለገበት ቀመራዊ ምክንያት ይኖር ይሆን? ወ.ዘ.ተ” የሚሉ ሲሆኑ ከራሱ ጋር አጥብቆ የተሟገተባቸው መሪ ጥያቄዎች ናቸው። ይህንንም ሀሳቡን ፕሮፌሰር ጌታቸው ኃይሌ በባህረ ሀሳብ መጽሐፋቸው ውስጥ ያቀረቡት የሰላ ትችት በከፊል አግዞታል።

«እኛ ኢትዮጵያዊያንም ሆንን፤ ምዕራባዊያን፤ ዘመናችን የምንቆጥረውና ዓመተ ምህረትን ዓመተ እግዚእ የምንለው ክርስቶስ ልደት ጀምረን ከሆነ ለምንድን ነው ክርስቶስ የተወለደበትን ቀን የወራታችንና የዓመታችንን መጀመሪያ ያላደረግነው? ምዕራባዊያን ክርስቶስ በዲሰምበር 25 ተወለደ ይሉና ዓመታቸውን ከአንድ ሳምንት የበለጠ ጊዜ ካለፈ በኋላ፣ በጀንዋሪ አንድ ይጀምራሉ። እኛ በታህሳስ 29 ቀን ተወለደ እያልን ዓመታችንን የምንጀምረው ወደ ኋላ ሄደን በመስከረም ነው። ይህ አልበቃ ብሎ እኛና ምዕራባዊያን፣ ክርስቶስ የተወለደበትን ዘመን ስንቆጥር በ8 ዓመት እንለያያልን። እኛ የክርስቶስን ዕድሜ ደብቀን ወጣት ልናደርገው 8 ዓመት ቀንሰንለት ነው ወይስ ከልጅነት ጀምሮ ያስተምር በነበረበት ጊዜ ውሎው ከአይሁድ ሊቃውንት (ከረቦናትና ከፀሐፍት) ጋራ ስለነበረ እንደነሱ ሽማግሌ ለማድረግ ነው?»

ጌ...ኃይሌ፣ገጽ 67።

በዚህ ሀሳባቸው የተስማማሁትን ያህል የማልስማማበት የሃሳብ ክፍል አለ። እሱም፣ ክርስቶስ በተወለደበት ዘመን እንዳሁኑ ልደት የመመዝገብ ባህል ያልነበረ በመሆኑም ብቻ ሳይሆን፣ የተገኘው ከደሃ ቤተሰብ በመሆኑም ጭምር፣ በዘመኑ እንደነበሩት መኳንንት የልደት ምዝገባ ዕድሉን ሊያገኝ እንደማይችልና የተወለደበት ዘመን ከቆጠራ አንፃር አስተማማኝ መረጃ እንደሌለው ለማስረዳት ሞክረዋል። በዚህ የመጨረሻ ሀሳባቸው ጨርሶው እንዳልስማማ የሚያደርገኝ ታሪካዊ ዕውነታ አለ። ምክንያቱም፣ የክርስቶስ እናት ማሪያም እርግዝናዋ እስከታወቀና ለዮሴፍ እስከተሰጠችበት ጊዜ ድረስ፣ ውሎና

አዳርዎ በጥበብ በተሞላው በዚያ ታላቅ ቤተመቅደስ ውስጥ፣ ከአይሁድ ሊቃውንትና ረብሃኖች ጋር እንደነበረ የሚታወቅ በመሆኑ፤ የልጁን ልደት መመዘገብ የሚያስችል ዕውቀት ታጣለች የሚል ግምት ስለሌለኝ ነው። ይህ አጥጋቢ ሀሳብ እንዳልሆነ ከተገመተ ደግሞ፤ የመወለዱ ዜና በዓለም ተሰምቶ፣ ኮከብ ተከትለው የመጡት ሰብዓ ሰገል ሊቃውንት ሲሆኑ፤ የወርቅ፣ ዕጣንና ክርቤ ስጦታ እንዳበረከቱለትና ይህንንም ሲሰማ አወግስጦስ ቁሳር በሄሮድስ በኩል የአይሁድ ህፃናትን ሰብስቦ እንዳስጨፈጨፈ በወንጌል ክፍልና በታሪክ ተዕቷል።

«በዚያም ወራት ዓለሙ ሁሉ እንዲፃፍ ከአወግስጦስ ቁሳር ትዕዛዝ ወጣች። ቀሬኔሌዎች በሶሪያ አገር ገዥ በነበረ ጊዜ ይህ የመጀመሪያ ዕህፈት ሆነ። ሁሉም እያንዳንዱ ይፃፍ ዘንድ ወደ ከተማው ሄደ። የሴፍም ደግሞ ከዳዊት ቤትና ወገን ስለነበረ ከገሊላ ከናዝሬት ከተማ ተነስቶ ቤተልሄም ወደምትባል ወደ ዳዊት ከተማ ወደ ይሁዳ ፀንሳ ከነበረች ከእጮኛው ከማሪያም ጋር ይፃፍ ዘንድ ወጣ።» ይላል፤ ሉቃስ 2፣1-6።

ስለዚህ፤ አይሁድ የቤተሰብ ቆጠራና ምዝገባ ባህል ነበራቸው ማለት ነው። የተፃፈ ታሪክ ነውና በባህላችን እንደሚደረገው በዚህ የርሃብ ዘመን፣ በጣሊያን ጦርነት ጊዜ ወ.ዘ.ተ. እንደሚባለው የክርስቶስ ልደት፣ ከአወግስጦስ ቁሳርና ከቀሬኔሌዎስ የአስተዳደር ዘመን ታሪክ ጋር ተያይዞ እንዳይነሳ ሊያግደን የሚችል ምንም በቂ ማስረጃ አይኖርም በማለት መደምደም እንችላለን። እናም፣ ፕሮፌሰር ጌታቸው እንደገለጹት፣ ክርስቶስ ከደሃ ቤተሰብ የተገኘ ቢሆንም፤ የማሪያም ልጅ ብቻም ሳይሆን በዳዊት ወገንነቱ እንደ መሳፍንቱ ልጆች ዕድል ያለውና ከእኩዮቹ በተሸለ ሁኔታ በሰብዓ ሰገል ታወቆና ተለይቶ የተመዘገበ ህጻን እንደነበር አንፃራዊ ታሪኩ ማስረጃ ሆኖ ይነግረናል ማለት ነው። በሃይማኖታዊ ቅርጹም ቢሆን ክርስቶስ ራሱ «የዳዊት ስርና ዘር የሚያበራም የንጋት ኮከብ ነኝ።» በማለት ከነገስታት የተዋረድ ቤተሰብ የተገኘ መሆኑን የገለጸበት ዐረፍተ ነገር በዮሐንስ ራዕይ 22፣16 ላይ ተጽፎ ይገኛል።

ሌላው አስገራሚ አስተያየት፣ ልክ የዓለም መጨረሻን በሰባት ሰንበት ወይም በ7000 ለመወሰን በተካሄደበት ጠመዘማዛ መንገድ፤ ኢትዮጵያንም በነሱ አቆጣጠር ውስጥ አጠማዞ ለማስገባት የተቀነባበረ ስሌት የሚመስለው ድርሰት ነው።

«አሁን በኋላ የተነሱ ሊቃውንት ምንጮቹን በመመርመር፣ ከዘመኑ ላይ ምዕራባዊያን ሰባት ዓመት እኛ አስራ አምስት ዓመት እንደ ቀነሰንለት ይናገራሉ። እንዲህ ከሆነ ክርስቶስ የተወለደው በእኛ አስራ አምስት ዓመት በእነሱ 7 ዓመት ጨምረን ዛሬ 1992 ዓ/ም ወይም 2000 ዓ.ም መሆኑ ቀርቶ (19+15 ወይም 2000+7) 2007 ዓ.ም /ዓ.እ/ ነው። የሁለተኛው ሺ ዓመተ ዕግዚእ መጀመሪያው ነው ብለን ዘንድሮ ያከበርነው ዕለት ባለፈ ሰባት ዓመቱ ነው።» ጌ. ኃይሌ፣ ገጽ 68፤

የምክንያትና የወጤት ትስስር የማይታወቁበት፣ ከዚህ ተነስቶ እዚህ ስለደረሰ ተብሎ የማይታወቅበት፣ በአንድ ወገን ፍላጎት ላይ የተመሠረተ ማስተካከያ የሚመስል ሀሳብ ነው።

ሃሳብ ለመሰነቅ ያህል እስካሁን የቀረቡትን ሰነዳዊ አስተያየቶች በተመለከትነው መንገድ፣ ወደ ቀመራዊ ስሌት ማምራት እንዲያስችለን ታሪካዊ ማስረጃዎችን መመርመር እንጀምራለን።

ክርስቶስ እየዞረ ማስተማር የጀመረው፣ በዮሐንስ እጅ ዮርዳኖስ ወንዝ ውስጥ ከተጠመቀና በገዳመ ቆሮንጦስ ውስጥ አርባ ቀን ከዎመ በኋላ፣ በ30 ዓመቱ እንደሆነ ወንጌሉ ታሪክ ይመሰክራል። የመጀመሪያ ተከታዮቹም ስምዖንና እንድራያስ እንደሆኑ ሁሉም ወንጌላዊያን ከጻፉት ውስጥ በቁጥር የተገለፀውን አንዱን እንመልከት፤

«ኢየሱስ ሊያስተምር ሲጀምር ዕድሜው 30 ዓመት ያህል ሆኖት ነበር።» ሉቃ 3፣23።

ዘመኑ ደግሞ፣ በመፅሐፍ ቅዱስ ውስጥ በተመዘገበው ንፅፅር መሠረት፣ ጠባሪዎስ ቁሳር በነገሰ በአስራ አምስተኛይቱ ዓመት፣ ጴጌጤናዊው ጲላጦስ በይሁዳ ሲገዛ፣ ሄሮድስም በገሊላ የአራተኛው ክፍል ገዥ፣ ወንድሙ ፍሊጶስም በኢጡሪያስ በጥራኮንዶስም አገር የአራተኛው ክፍል ገዥ፣ ሊሳኒዮስም በሳቢላኒስ የአራተኛው ክፍል ገዥ ሆነው ሳሉ፣ ሀናና ቀያፋም ሊቀ ካህናት ሳሉ እንደ ነበር በሉቃስ ወንጌል ምዕራፍ ሦስት ከቁጥር አንድ እስከ ሦስት፣ በተደራጀ መንገድ ተዋቅሮ የሚሠራ የተደራጀ የሮማዊ መንግስት አስተዳደር እንደነበር የሚገልፅ ዕሉፍ ልፍሯል። ይህ በታሪክ የተመዘገበው ቁሳራዊ አስተዳደር፣ እስከዚህ ዘመን ድረስ ወይም ክርስቶስ ሰላሳ ዓመት እስኪሞላው ድረስ ዓመተ ዓለምን የኋሊዮሽ እናዳይቆጥር ያደረገው ምንም ነገር እንደሌለ የራሳቸው ሮማዊያን ጥንተ ታሪክ የሚመሰክርበት ሁለተኛው ምዕራፍ ነው።

በሦስተኛው ምዕራፍ ላይ የምናየው ታሪክ፣ ክርስቶስ ሲሰቀል እንኳን ሮማዊው መንግስት፣ በሰነዱ ውስጥ የተጠቀሱት የእግዚአብሔር ሊቃነ ካህናት ሀናኒያና ቀዳፋ ክርስቶስን በዘመን ለዋጭ መሲህነት አልተቀበሉትም። ሰላሳ አራተኛ ዓመትም ሆነ። እስከ አሁንም ድረስ የጁሊየስ ቂሳርን ቀመር ወደ ኋላ የሚያጥፍ ምክንያት አልተገኘም። በዓመተ ዓለም የኋሊት ቆጠራ ላይ መሆናቸው ያለአንዳች ተጨማሪ ማስረጃ በግለ ታሪካቸው የተረጋገጠ ነው።

አራተኛው ምዕራፍ የታላቁ ቤተመቅደስ የመጨረሻው ቃጠሎና በአይሁዶች ላይ የተፈፀመው የዘግናኝ ዕልቂት ዘመን በማስረጃነት መውሰድ ነው። ይህንን ታሪክ የአይሁድ ጦርነት በሚለው ዕሑፋ ስዕላዊ በሆነ መንገድ የገለፀው፣ በወጊያ ላይ ሳለ በሮማ ሌኔዎን ተማርኮ የነበረው የአይሁድ ሀይማኖታዊ መሪና የጦርነቱ አስተባባሪ ሲሆን፤ በሮማ ቤተሰባዊ ስሙ ፍላቪያስ ጆሴፋስ፣ በተጻውያ ስሙ ዮሴፍ ቤን ማቲያስ የተባለው አይሁዳዊ ጄኔራልና የአይሁድ ካህን ነው። የጦርነቱን አስከፊ ገዕታና ስለሮማዊያን የጭካኔ ርምጃ ራሱ ጆሴፋስ በእማኝነት ከፃፈው ታሪክ ለግምታችን ሚዛን መድፈያ ያህል ቀንጨብ አድርገን እንወስዳለን።

“Most of them were peaceful citizens, weak and unarmed, and they were butchered where they were caught. The heap of Corpses mounted higher and higher about thealter; a stream of blood flowed down the temple’s steps; and the bodies of those slain at the top slipped to the bottom.” World histry.p126

በማለት ምንም ትጥቅ የሌላቸው ንጹሃን ዜጎች ያለርኅራሄ የተጨፈጨፉበትን ዘግናኝ እልቂት ስዕላዊ በሆነ መንገድ ገልጾታል።

በዚህ ረገድ በቫስታሊያን አስተዳደርም ይሁን በዲቅሊጥያኖስ ዘመን፣ የክረስቶስን ልደት መከተል ቀርቶ በስሙ ክርስቲያን የተባሉትን ሁሉ የሮማዊው መንግስት ጠንቆቹ መሆናቸውን እያወጀ ይፈጃቸው እንደነበረ እና እነሱም ሰማዕትነት ይቀበሉ እንደነበር፤ ይህም እስከ 277 ዓም እንደቀጠለ፤ ዕልቂቱን ለመዘክርም በማሰብ የግብፅና የሶሪያ ኦርቶዶክስ ቤተክርስቲያናት ዘመነ ሰማዕታት እያሉ ዘመናቸውን የሚቆጥሩበት ሁኔታ ተፈጥሮ እንደነበር ይታወቃል። ይህንንም ታሪክ፣

«የኛ ሊቃውንት 277 ዓ.ምን የዓወደ ቀመር መጀመሪያ አደረጉት እንጂ፣ ዓመተ ሰማዕታት ማለታቸው ያለ ምክንያት አይደለም።

ስያሜውን ያገኙት ከግብፅ ቤተክርስቲያን ነው። ክርስቲያኖች ለክርስቶስ ሲሉ ያለቁበትን ዘመን መቁጠሪያ አድርገውታል።» ጌ.ጋ ገጽ 54።

የቤተክርስቲያን ታሪክ አባት በመባል የሚታወቀውና የካቶሊክ ቤተክርስቲያንን ወክሎ 325ቱ የኒቂያ ጉባኤ ላይ የተሳተፈውን፣ እስዩቢዮስ ዘ ቂሣሪያ ዋቢ በማድረግ የተፃፈው የዓለም ታሪክ ክፍልም የሚመሰክረው ይህንኑ እውነታ ነው።

“Roman policy from about CE 70 to 313 was to execute confessed Christians as enemies of the state, although the edict was sporadically and irregularly enforced. Especially in the Greek speaking eastern end of the roman empire... after the persecution ended in 311 in the east, 313 in the west Eusebius became bishop of Caesarea.”

ከዚህ ዘመን በኋላ ወይም ከንጉሥ ቆስጠንጢኖስ ንግሥና፣ ከ313 ዓም በኋላ ነው ሮማ በመንግስት ደረጃ ለክርስትና ሃይማኖት ዕውቅና የሰጠበት ዘመን የሚከነዳው። ዲዮናስዮስም ይህን ወጣ ገባ የዘመን አቆጣጠር ለማስተካከል ሲል፣ ከመሃል የጀመረውን የዓመተ ሰማዕታት ቀመር ወደ ጎን በመተወ፣ በክርስቶስ መወለድ ምክንያት አንድ ተብሎ መቆጠር የተጀመረበትን ዘመን ፍለጋ በቀመራዊ መንገድ ወደ ኋላ ተገዙ፤ አገኘሁ ባለበት ቦታ ላይ በመቆም ዓመተ እግዚአብሔር በአዲስ መልክ መቆጠር እንደ ጀመረ የዚህ ጥናት አቅራቢ ያምናል። ምክንያቱም፣ የጁሊያን ካሌንደር ህገ መንግስታዊ በመሆኑ ያለ ክርክርና ያለ ጉባኤ በቀላሉ የሚለወጥ ባለመሆኑ፣ ያደራጀው ቀመር የሄሮድስን ዘመን ሳይሸራረፍና የሮማን እውነተኛ ታሪክ ሳይነካ ማሳመን ስለነበረበት ነው። ይሁን እንጂ፣ ስሌቱ በክርስቶስ ዘመን የነበረውን ገዥ ዕድሜም የሚጎምድ ሆኖ ተገኘ። እናም ተቀባይነት አጣ። ምንም እንኳን፣ ከክርስቶስ ምድራዊ ዕድሜ ሃያ ሰባቱን ዓመት የለለበና ስምንት ዓመት ወደ ዓመተ ዓለም የገፋ ቀመር ቢሆንም፣ ሮማን ከክርስቶስ የመወለድ ዜና ጋር በማስተሳሰር ዓመተ እግዚአብሔርን በካሌንደር ደረጃ ያስተዋወቀው ሰው፣ ዲዮናስዮስ መሆኑን እስከ ግልጽ ስህተቱ መቀበል እንችላለን። ቀመሩም የሃያ ስምንት አበቅቱዎች ድምር ሲሆን፣ በኢትዮጵያ ባህሪ ሃሳብ ትምህርት ወስጥ ከሰባቱ አዕዋዳት አንዱና ዑብይ ቀመር ተብሎ የሚታወቀው እንደሆነ በባሕሪ-ሀሳብ አቆጣጠር ዳራ ላይ ለማሳየት ሞክራለሁ።

በስድስተኛው ምዕራፍ ላይ የምናያቸው፣ ከአስር ዓመታት ጥናት በኋላ 1582 እ.ኤ.አ፣ ቀመር የማስተካከል ሥራ ያከናወኑት የሮማ ካቶሊክ ሊቀ ጳጳሳት፣ አባ ጎርጎርዮስ 13ኛ ሲሆኑ፣ በአሥር ቀን የከዋክብትን ምህዋር እየጣሰና እየቀደመ

ያስቸገረውን አቆጣጠራቸውን በስማቸው በሚጠራው ካሌንደር የማሻሻል ጥረት ለማድረግ ሞክረዋል። ይሁን እንጂ፣ አሁንም ቢሆን ዲዮናሲዩስ በሠራው የገና በዓል ማወጫ ቀመር እየተገለገሉበት ይገኛሉ። አሥሩ ቀን ቢቆረጥም የልደት ቀንና የአዲስ ዓመት መጀመሪያው ቀን በሳምንት ያህል መለያየታቸው እንደቀጠለ ነው። በእጃቸው የሚገኘውን የአሥር ቀን ካሌንደር ከወረቀት ላይ ቢፍቁትም፣ በሰማያዊው ሰማይ ውስጥ የከዋክብትን ምህዋር ተከትሎ በአስር ቀናት ፍጥነት ወደ ፊት ሲምዘገዘግ የኖረውን ዘመን፣ የሚያስቆመው ስለማይገኝ፣ በአንድ ዓለም ውስጥ ያሉ ሀገሮችን የከዋክብት መወጫና መግቢያ ቀናትን ያለዋወጠ የቀመር ማስረጃ ሆኖ በሰማያዊው ሰማይ ላይ ለዘለዓለም እያበራ ይኖራል።

ከጎርጎርሳዊው ቀመር በስተጀርባ ያለውን፣ ከክርስቶስ መወለድና ከክርስትና ጋር ተያይዞ የመጣውን መፅሐፍ ቅዱሳዊ የሆነ የሮማዊያን አስተዳደር ታሪክ ባየነው መንገድ፣ የኢትዮጵያዊያንንም ተመሳሳይ ትረካ ለመመልከትና ለመመርመር እንሞክራለን።

4.3.1.2. የኢትዮጵያዊያን እና የአይሁድ ግንኙነት፤

ኢትዮጵያዊያንን የሚመለከተው መፅሐፍ ቅዱሳዊ ታሪክ፣ እንደ ሮማዊያኑ ታሪክ ከግፍና ከበደል ጋር የተቆራኘ ሳይሆን፣ ከፍቅርና ከአንድነት እንዲሁም ከእምነት ጋር የተሰናሰለ እነደሆነ ይነበባል። ስለዚህም ማስረጃ ሊሆን የሚችለው ግልፅ ንባብ ኢትዮጵያ የሚለው ስም ከአርባ ጊዜ በላይ ተደጋግሞና ከአይሁዶች ታሪክ ጋር ተሰናሰሎ መቅረቡን ያሳያል። በዚህም ውስጥ በስምና በማዕረግ ስማቸው የተጠቀሱ ኢትዮጵያዊያን ይገኙበታል። እነዚህም፣ በኢትዮጵያ የሃይማኖት ሊቃውንት ሲላስና የሰዴማ ከሚባሉ ኢትዮጵያዊያን ባልና ሚስት የተገኘ ልጅ እንደሆነ የሚተረክለት ቀዳሚ መናኒ አባት፣ አብርሃምን የባረከውና አብርሃምም አሥራት ያወጣለት ቀዳሚ ካህን፣ መልኬ ጼዴቅ እና የኢየሩሳሌምን ጥፋት አይቶ እንዳይታወክ ነብዩ ኤርምያስ እግዚአብሔርን አጥብቆ የለመነለት የኢየሩሳሌም መምህር፣ አቤመሌክ ይገኙበታል።

«ኤርሚያስም ጌታዬ እለምንሃለሁ ሕዝቡን ብዙ ዘመን ለጠበቃቸው ባሪያህ፣ ኤርሚያስንም ካገሩ ሰው ሁሉ ይልቅ

ለጠበቀኝ ለኢትዮጵያዊው ሰው፣ ለአቤሜሌክ የማደርገውን ግለጥልኝ ብሎ ተናገረ። ተ.ኤርሚያስ 8፥8

እግዚአብሔርም የኤርሚያስን ጭንቀትና ፍላጎት አወቀ በአቤሜሌክ ላይ የ66 ዓመት እንቅልፍ ጥሎበት፤ ኒሳን ተብሎ በሚጠራው በሚያዚያ አሥራ ሁለት ቀን እንደነቃ ጥቅሱን ተከትሎ የሚመጣው መጽሐፍ ቅዱሳዊ ትረካ ያስረዳል። ከሁለቱም ሀሳቦች ውስጥ ኢትዮጵያዊያን የእግዚአብሔር ባሪያ ሆነው እስራኤላዊያንን በመምህርነት ሲያገለግሉ እንደነበርና ስለመሲሁ መምጫ ዘመን ዕውቀት ከነበራቸው ቀዳሚ ሊቃውንት ወገን እንደሆኑ ፍንጭ እናገኛለን።

የንግሥተ ሳባም ታሪክ፣ በሁሉም ኢትዮጵያዊ ዘንድ የታወቀና በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ከሰለሞን ታሪክ ጋር ተያይዞ የሚነሳ ነው። በተለይም በክብረ ነገስት ውስጥ የሰለሞንና የሳባ ግንኙነትና ፍሬያቸው ስለሆነው ኢብነሃኪም ወይም ቀዳማዊ ምንይልክ በዝርዝር ተጽፎ ይገኛል። በዚህ ትረካ ውስጥ ኢትዮጵያ የእግዚአብሔርን ታቦት፣ ታቦተ ጽዮንን እንደምን እንዳስገባች ይተነትናል። ዓለምም በተለያዩ ጥናት ያረጋገጠችው ሲሆን፤ ግራማንኮክ “The arck of the covenant” በሚል ርዕስ ያቀረበው ጥናታዊ ፅሁፍ በዓለም ተነባቢ ከሆኑት መጻሕፍት ውስጥ አንዱ እስከመሆን ደርሷል።

ዳዊትም በመዝሙሩ ኢትዮጵያዊያን ወደፊት ያደርጉት ዘንድ ስላለው ነገር አስቀድሞ ትንቢት ተናግሯል።

«በፊቱም ኢትዮጵያዊያን ይሰግዳሉ ጠላቶቹም አፈር ይልሳሉ። የቴርሴስና የዴሴቶች ነገሥታት ስጦታን ያመጣሉ፤ የዓረብና የሳባ ነገሥታት እጅ መንሻ ያቀርባሉ።» መዝ. 71፥9-10

ይህ ትንቢት ወደ ርዕስ ጉዳያችን በቀጥታ የሚወስደን ዓይነት ነው። ምክንያቱም፤ ነገሥታቱ እጅ መንሻ የሚያቀርቡለት ከነሱ የሚበልጥ ገዢ ክርስቶስ መሆኑን አስቀድመው ያወቁበት ተቋማዊ ዕውቀት ስለነበረና አምነውበትም ነው። በዚህ አንጻር የኢትዮጵያ ነገሥታት ከሮማዊያን ቁሳሮች የተለዩ ናቸው። ኢትዮጵያዊያን ነገሥታት የነገሥታት ንጉስ መሆኑን አወቀው ቀድመው ሰገዱለት፤ ስጦታንም አመጡለት እንጂ ሞትን አልደገሱለትም። ስለዚህ፤ ልክ የሮማዊያኑ ታሪክ በተጠቀሰበት መንገድ ክርስቶስ በተወለደበት ዘመን የነበረው ኢትዮጵያዊ ንጉሥ ማን እንደሆነ ከታሪካችን ክፍል መረጃ ለማቅረብ እንገደዳለን ማለት ነው።

የታሪካችን ክፍል የሚያስረዳን ደግሞ የነገሥታታቱን የማዕረግ ስም፣ የነገሥታትንና በንግሥና የቆየበትን ዘመን እያሰላ በመሆኑ፤ ለዚህና ለመሳሰሉት

ጥያቄዎች ምላሽ ለማግኘት ቀና ነው። በዚህ አተራረካችን መሠረት፣ ከካምፕ ኩሽ ጀምሮ ከልደተ ክርስቶስ በፊትም በኋላም ያለው፣ የአምስት ሽህ ዘመን የኢትዮጵያ ነገሥታት ታሪክ በተዋረድ ተመዝግቦ ተቀምጧል።

ክርቶስ በተወለደበት ዘመን የነበረው ንጉሥ ባዚን ሲሆን፤ ንግሥናው ከክርስቶስ ልደት በፊት ዘጠኝ ዓመት የቀደመ ሲሆን፤ ከክርስቶስ ልደትም በኋላ ደግሞ ለስምንት ዓመታት በዙፋኑ እንደቆየ ተጽፏል። ስለዚህ በከብቶች በረት ተገኝተው የወርቅ፣ የዕጣንና የክርቤ ስጦታ ካቀረቡት የአረብ የየመንና የሳባ ነገሥታት መካከል አንዱ ንጉሥ ባዚን ሳባዊ ነበር ማለት ነው። ነቢዩ ኢሳያስም በትንቢቱ የሚያመለክተን ይህንኑ እውነት ነው።

«የግመሎች ብዛት፣ የሚዲያምና የጌፊር ግመሎች ይሸፍኑሻል። ሁሉ ከሳባ ይመጣሉ። ወርቅና ዕጣንን ያመታሉ፤ የእግዚአብሔርንም ምስጋና ያወራሉ።» ይላል።

ተ.ቁ	የነገሥታት ሥም	ያስተዳደሩበት ዘመን ብዛት	ክፍለ ዘመን	መግለጫ
...74	ንግስተ ሳባ (ማክዳ)	31	1013—982 ዓ.ዓ	ሰለሞንን ጎበኝታለች
75	ምንይልክ (ዳዊት)	25	982— 957	የሰሎሞን ልጅ ነው
...	...	...	...	
140	ለዛይ	2	10 — 8	
141	ባዜን	17	8ዓ.ዓ—9 ዓ.ም	ለክርስቶስ ስጦታ አቅርቧል፤
142	ሠርጡ (ጽንፈ አሰገድ)	21	9 — 30	
143	አካህጥታህ(	2	30 — 32	
144	ሆርኤምትኩ 2ኛ	2	32 — 34	
145	ጌርሳሞት(ሀንደኬ)	8	34 — 42	ጃንደረባው ባኮስ አዛዥ
146	ሐዘተ ባህር አሰግድ	28	42 — 70	
147	ምንሲሕ ግርማ ሶር	7	70 — 77	
148	ሰጥዋ ግራማ አሰፈር	9	77 — 86	
...	...	...	...	
167	ዋከና ንግሥት	2 ቀን		
168	ሀወጸሰ	4 ወር		
169	አእላልሰን ሰገል	3	222 —225	
170	አስፈሀ	14	225 —239	
171	አጽገበ ሰይፈአርእድ	6	239 —245	

...	...	...	...	
291	ዘመነ መሳፍንት	104	1777—1845	
292	አዬ ቴዎድሮስ	15	1845—1860	
...	...	...	...	
300	ቀዳማዊ ኃይለሥላሴ	46	1921—1966	
...	...	...	...	
301	አሠፓ	17	1966—1984	
302	አህአዴግ	27	1984—2011	
303	ብልጽግና	2012 —		

ክርስቶስ ከእናቱ ከማሪያምና ከዮሴፍ ጋር በተሰደደ ጊዜ፣ ከግብፅ ምድር ርቆ ኢትዮጵያ ወስጥ በሚገኘው ትልቅ ሐይቅ፣ ጣና ቂርቆስ ድረስ እንደመጣ፣ ዮሴፍ እርሻ እስከማረስ እንደደረሰ፣ ክርስቶስም ለታቦተ ጽዮን ይሰግድና ከአባቱ ከእግዚአብሔር ጋር ይነጋገር እንደነበረ፣ እናቱ ማሪያምም ከርቀት ሆና የልጇን ድርጊት በተመስጦ ትከታተል እንደነበረ፣ ወ.ዘ.ተ. JIM RANKIN የተባለ የታሪክ ተመራማሪ፣ JESUS IN ETHIOPIA: the meeting between Father and the Son በሚለው ጥናታዊ ጽሑፉ አረጋግጧል። የጥናቱም አቅራቢ የጂም ራንኪንን አሪጅናል ሥራ የማግኘት ዕድል ቢያጣም፣ ተመራማሪው ይህንን ርዕስ ጉዳይ አስመልክቶ በወጭ ሀገር ለሚገኙ ተቋማት ያቀረበውን ገለፃ /presentation/ እና በተመሳሳይ ሁኔታ ጥናቱን ሀሳብ የሚደግፉ ተመሳሳይ ይዘት ያላቸውን ዝግጅቶች፣ በዲቪዲዮ ቀርጾ አቅርቧል። ከትንቢት መነገር ጀምሮ እስከ ትንቢት ፍጻሜ ድረስ ኢትዮጵያዊያን ያልነበሩበት የዚህ ዓለም ታሪካዊ እርከን እንደሌለ፣ እግዚአብሔር፣ ፅላተ ሙሴን እንዲወስዱ ኢትዮጵያዊያንን ምክንያት፣ በሰው ልጆች እኩልነትን የሚያምኑና ሕግ አክባሪ ሕዝቦች በመሆናቸው እንደሆነም የሚመሠክሩ ዝግጅቶች ሲሆኑ፣ አቅራቢዎቹ ደግሞ የፕሮቴስታንትና የሌሎችም እምነት ተከታዮች መሆናቸው፣ የጥናትና የአስተያየት አቀራረባቸው ከአድልዎ የፀዳ መሆኑን በማመን እንደ መረጃ ያቀረበ ሲሆን፣ በግሉም ቢሆን በቅርብ የሚያውቀው የጣና ቂርቆስ ገዳም ታሪኮች አካል እንደሆነ ያረጋግጣል።

ከዚህ ታሪክ በኋላም፣ ሕጻኑ ክርስቶስ የሰደት ዘመኑን አጠናቆ ወደ ትውልድ ሀገሩ ወደ ኢየሩሳሌም በተመለሰበት ዘመን ደግሞ፣ በአባቱ በሄሮድስ ፈንታ ልጁ አርኬላዎስ የነገሠበት ዘመን እንደነበረ ማቴዎስ 2፣ 22 ላይ ተመዝግቦ ይገኛል።

ስለዚህ፤ የክርስቶስ ልደትና ዕድገት በኢየሩሳሌምና በኢትዮጵያም አንጻር በተመዘገበ የጊዜ ሰሌዳ ውስጥ በተጨማሪ ማስረጃ ተደግፎ የሚገኝ መሆኑን በግልጽ እየተመከትን ሲሆን፤ የክርስቶስ ምድራዊ ሥራ የመጨረሻ ምዕራፍ በስቅላት ሲጠናቀቅና ሐዋርያት ወደ ማስተማር ስራ ሲሰማሩ የነበረችው ኢትዮጵያዊት ንግሥት፣ ገርሳሞት ወይም በስመ መንግስቷ ሕደኬ እንደሆነችና ጊዜውም 34 ዓ.ም እንደሆነ፤ የቅርስ ጥናትና ጥበቃ መሥሪያ ቤት ባጠናቀረው ሰንጠረዥ ላይ በግልጽ ሰፍሮ ይገኛል። በተጨማሪም በመጋቤ ሐዲስ አማኑኤል መንግስተክብ ባዘጋጁት፣ “የግዕዝ ጥናት ወ ትርጓሜ ፊደል”፣ ከገጽ127-138 ያለው ከሞላ ጎደል ሁሉንም ተዋረድ ለማየት ያስችላል። ከዚህ ዘመን ጋር በእጅጉ የተቆራኘው መፅሐፍ ቅዱሳዊ ታሪክ ደግሞ የሚከተለው ነው።

«እነሆም፤ ህንደኬ የተባለች የኢትዮጵያ ንግሥት አዛዥና ጃንደረባ የነበረ በገንዘቧም ሁሉ የሰለጠነ አንድ የኢትዮጵያ ሰው ሊሰግድ ወደ ኢየሩሳሌም መጥቶ ነበር፤ ሊመለስም በሰረገላ ተቀምጦ የነቢዩ የኢሳያስን መፅሐፍ ያነብ ነበር። መንፈስም ፍሊጳስን ወደዚህ ሰረገላ ቅረብና ተገናኝ አለው።» ዮሐ. 8፣27-

29

በዚህም መሰረት ፊሊጳስና ጃንደረባው ተቀራረቡ፤ በመጨረሻም ጃንደረባው በፊሊጳስ እጅ ተጠመቀ። «ኢየሱስ ክርስቶስ የእግዚአብሔር ልጅ እንደሆነ አምናለሁ አለ።» ሐ.ሥ 8፣38፤ ክርስቲያን ሆነ። ዘመኑ 34 ዓመተ ምህረት ክርስቶስ ከተሰቀለ በኋላ ሕንደኬ ንግስት በሥልጣን ላይ ሳለች ነው። በዚህም፣ ክርስትናን በመንግሥት ባለሥልጣን ደረጃ በይፋ የተቀበለች ቀዳሚት ሀገር ኢትዮጵያ ስለመሆኗ የቀመር አዋቂዎች ትንተና እንደማያስፈልጋት ሆኖ የተጠናቀቀ ታሪክ መኖሩን እንረዳለን።

አሁን በአንድ ጎሳ ባለ ታሪካዊ ነጥብ ላይ መቆማችን በግልጽ ይታያል። ይህም፣ ንጉሥ ባዚን ክርስቶስ በተወለደበት፣ ጃንደረባው ባኮስና ሕንደኬ ንግሥት በተሰቀለበት፣ በ34 ዓመተ ምህረት /5534 ዓመተ ዓለም/ በሕይወት የነበሩ የቤተመንግስት ሰዎች መሆናቸው፤ ኢትዮጵያ የዓመተ ዓለሙን የኋሊት ቆጠራ በክርስቶስ መወለድ ምክንያት አቋርጣ፤ ዓመተ ምህረትን አሀዱ ብላ መቀመር የጀመረች በዓለም የመጀመሪያዋ ሀገር ስለመሆንዋ ወይም አለመሆንዋ፤ የዘመን ቀመርዋ እንከን ይኑረው ወይም አይኑረው፤ ከጎርጎሮላዊው ዘመን ወደ ኋላ የቀረች ሀገር ትሁን ወይም የቀደመች መሆንዋን በተጨማሪም ሊያሳይ የሚችል ታሪካዊ ሥዕል መሆኑን በተጻፈ ታሪክ ማረጋገጥ አለብን።

ይህንን እውነታ አቅርቦ ማየት ሳይችል ቀርቶ አፈ-ታሪክ ስለመሰለው ብቻ የተሟላ መረጃ እንዳልሆነ የሚያረጋግጥና የሚጠራጠርም አካል ሊኖር ስለሚችል፤ በተጠየቃዊ አካሄድ ላይ የተመሠረተ ተጨማሪ ቀመራዊ ማስረጃ ማቅረብ ተገቢ የምርምር አካሄድ ይሆናል። ስለዚህ፤ በጀመርነው ሄናካዊ ጽንሰ ሀሳብ ላይ ተመስርተን፤ ታሪኩን ወደ ተጠየቅ በመለወጥ የመመርመርና የማረጋገጥ ሙከራ ወደምናደርግበት የክርክር ምዕራፍ እንሸጋገራለን።

4.3.2. የኢትዮጵያዊያንና የጎሮጎሮሳዊያን የዘመን አቆጣጠር ተጠየቃዊ ትንታኔ፤

በኢትዮጵያ የዘመን አቆጣጠር ወራቱ በጨረቃና በፀሐይ ዙሮች ላይ ተመስርተው ይቀመራሉ፤ በጎሮጎሮሳዊው ቀመር ውስጥ ያሉት ወራት ግን የፀሐይን አማካይ የምድር ስቅ ዙር መሰረት ያደርጋሉ።

በኢትዮጵያ የዘመን አቆጣጠር መሰረት ወራቱ በሰላሳ በሰላሳ የፀሐይ ቀን የተከፈሉና በአራቱ ገዥ ከዋክብት የሚሰሉት አራቱ 31ኛ ቀናት አስፋኤል ከተባለው ኮከብ ጋር ተደምረው አምስት የጳጉሜ ቀናት ሆነው ዓመቱን ይመሠርታሉ። በጎሮጎሮሳዊው የዘመን አቆጣጠር ቀመር ውስጥ ግን ሰባት ወራት በሰላሳ አንድ በሰላሳ አንድ፤ አራት ወራት በሰላሳ በሰላሳ፤ አንድ ወር በሃያ ዘጠኝ በአራተኛ ዓመት ሃያ ስምንት ቀናት እየሆኑ ይቆጠራሉ። ስለዚህ፤ ሁለቱ አቆጣጠሮች በወራት አከፋፈልና በከዋክብት ሥራት አጠቃቀም ፈጽሞ የተለያዩ መሆናቸው የተረጋገጠ ነው።

የኢትዮጵያ የዘመናት አከፋፈል የብርሃናትን ህግ መሠረት ያደረገና የተፃፉ ሃይማኖታዊ ህጎችን ምንጭ ያደረገና ያልተለዋወጠ ሲሆን፤ የጎሮጎሮሳዊው የዘመን አከፋፈል ግን፤ ከሮሙስ አፈ-ታሪካዊ የአቆጣጠር ልማድ የጀመረና እየተሸሻለ የመጣ ካሌንደር ነው። የዘመን ቁጥር የማሻሻል ሥራ ቢሠራም እስከ ጁሊያስ ቁሳር የደረሰውን ሚቶሎጂያዊ የ31 እና የ29 ቁጥሮች ባህላዊ ልማድ ያለምንም ለውጥ እንዳለ ወስዶ ለወራት አከፋፈል የሚገለገል ሲሆን፤ የኢትዮጵያው ግን የጨረቃን መንገድ የፀሐይ መንገድ እያሰላ ወራትን በሰላሳ ቀናት የሚቆጥር ነው። የኢትዮጵያዊያን አቆጣጠር ጳጉሜን የሚያሰላው በአራቱ ገዥ ከዋክብት እና በአመቱ መጨረሻ ላይ ሲሆን፤ የጎሮጎሮሳዊው አቆጣጠር ግን ከ12ቱ ወራት ውስጥ በሚጨመሩ ቀናት ያሠላል።

በኢትዮጵያዊያን ዘንድ እያንዳንዱ ዓመት በገዥ ከዋክብት ይጠራ የነበረ ቢሆንም፤ ከክርስቶስ ልደት በኋላ በአራቱ ወንጌላዊያን የተተክቷል።

«በታላቁ ወንዝ በኤፍራጢስ የታሰሩት አራቱን መላዕክት ፍታቸው አለው። የሰዎችንም ሲሶ እንዲገድሉ ለሰዓቱና ለቀኑ ለወራም ለዓመቱም ተዘጋጅተው የነበሩ አራቱ መላዕክት ተፈቱ።» ዮሐ.ራዕ. 9፤14-16።

አካባቢውን እንዲያስተውል ለመጠቆም ያህል፤ በዚህ ንባብ ውስጥ ስያሜው ያለው አወዳዊ ፍች፣ ምድር ላይ ያለውን የኤፍራጢስ ወንዝ ሳይሆን፤ ሰማይ ላይ በምሽት የሚታየውን፣ አሸዋማ መንገድ መስሎ የተዘረጋውን የከዋክብት ክምችት «ሚልኪ ወይ» ተብሎ የሚጠራውን እንደሆነና ስነ ከዋክብታዊ ዕሳቤ እንዳለበት መገንዘብ ይኖርብናል።

የጎረጎሮሳዊው አቆጣጠር ጳጉሜን ባያሰላም በየሠላሳ አንድ ቀን ላይ የተጨመሩት፣ ከፀሐይ ቀናት በትርፍነት የሚደመሩት አንድ አንድ ቀናት ሰባት ስለሚሆኑ፤ መሰረታቸው በየትኛው የከዋክብት ቀመር እንደሆነ አይታወቅም እንጂ የአመቱን ቀናት እንዲሞላ ተደርጎ እንደተሰላ ያስታወቃል። ምናልባትም፤ በዘመን ቁጥር ውስጥ ቦታ የሌላቸው፤ በመጽፈ ሄኖክ ውስጥ ሰባቱ የተጋዙ ከዋክብት ተብለው የተገለጹና እንደ አራቱ ገዥ ከዋክብት እስራት ያጋጠማቸው፤ በዱዳን ሸለቆ ውስጥ ባለው ምድረ በዳ ጥልቁ ውስጥ የወደቁ መላዕክት አለቆች ያሉ መሆናቸው ይታወቃል።

«በዚያ ቦታ እንደ ታላቅ ተራሮች እንደ ቋያም ሲቃጠሉ እንደሆነው በሱ የተጋዙ ሰባት የሰማይ ኮከቦች አየሁ። ... እነዚህ ከፍ ያለ የእግዚአብሔርን ትዕዛዝ ያፈረሱ የሴት ልጆች ናቸው። የዚህም ዓለም ዘመን ቁጥር በኃጢአታቸው የሚሰራበት ዘመን ቁጥር እስቲጨርስ ድረስ በዚህ ተግዘዋል አለኝ።» ሄኖ. 6፤9-12

በዚህ መንገድ ይገለጹ እንጂ፤ ዘመንን የማስቆጠር ስልጣን ያላቸው ስለመሆኑ የተቀመጠ ማስረጃ የለም። ስለዚህ ከላይ በተመለከትናቸው ፅንሰ ሀሳቦች መሠረት፤ የጎረጎሮሳዊው አቆጣጠር ከሃይማኖታዊ አስተምህሮ ወጭ ባለ ባህላዊ አቀማመር ላይ የሚመሰረት መሆኑን በግልፅ እንመለከታለን። በዚህ ሥነፈለካዊ ከሆነው ከኢትዮጵያዊያን አቀማመር ቀመር የተለየ እንደሆነ እንመለከታለን።

በሳይንሳዊ እሳቤም ቢሆን፤ ጎረጎሮሳዊው አቆጣጠር ጨረቃና ፀሐይ ወደ ሰሜንና ደቡብ በሚያደርጉት እንቅስቃሴ የሚከሰተውን የመዓልትና የሌሊት ማጠርና መርዘም በማመጣጠን የሚቆጥር ሳይሆን፤ ከስድስቱ የሰማይ መስኮቶች ወይም በሳይንስም

በሃይማኖትም ከሚታወቁት ከስድስቱ ኬክሮሶች /Latitudes/ አንዱ ብቻ ወይም የምድር ወገብን የፀሐይ አማካይ ዙር ወስዶ የሚያሰላ ነው። ጨረቃ በየወሩ፣ በየሶስት ወሩና በየዓመቱ የሚደረግላትን ሕፃናት እና ምልዓትን አይከተልም። በተጨማሪም፣ በሃይ ስምንት-በሃይ ስምንት የሚደረግላትን ምልዓትም አይከተልም። ስለዚህም፣ ይህንን ሁሉ አሻሽሎ ከነበረው፣ መሠረቱን ከጣለበት የጁሊያን ካሌንደርም በዚህ የተለየና የፀሐይና የጨረቃን ጥምር አቆጣጠር /synodic month/ እና የጨረቃን አቆጣጠር /Lunar month/ን መሰረት የማያደርግ አቆጣጠር ነው።

ስለዚህ፣ አንድ ዓይነት ባህሪ ሃሳባዊ መሠረት ቢኖራቸውም፣ የጎሮጎሮሳዊያን ቀመር በጥቅሉ ሲታይ የምድር ሰቅን አማካይ የጊዜ ሠሌዳ ከከዋክብት ዙር አንጻር/Equatorial Equinox/የሚከተል ሲሆን፣ የኢትዮጵያዊያን ደግሞ/Sidereal Equinox/ እና የፀሐይንና የጨረቃን ስድስት ኬንትሮሳዊ መንገዶች የሚያሰላ በመሆኑ በመካከላቸው ይህንን የመሰለ የአቀማመጥ ልዩነት ሊከሰት ችሏል ማለት ነው።

የኢትዮጵያዊያን አቆጣጠር እንደ ጁሊያን ቁሳር አቆጣጠር አንድን ዕለት በአራት 6ሰዓቶች የሚከፍል ሲሆን፣ የጎሮጎሮሳዊው ግን ከአንደኛው 6ሰዓት ላይ 11 ደቂቃ ከ4 ሰከንድ በመቀነስ ከሁለቱም የተለየ ነው። ከዚህ ቀመራዊ ልዩነት የተነሳ የጎሮጎሮሳዊው ዘመን ቀመር፣ የዘመን መጨረሻን ወይም ፍፃሜ ዓለምን ለማስላት የራሱ የሆነ አማራጭ እንዲኖረው ሳይገደድ እንዳልቀረ የጥናቱ አቅራቢ ፍንጭ እንዳገኘ ያምናል። ይኸውም፣ በ4.2 ላይ በጥርጣሬ እያየ ያለፈውን የሳቤላ ሱባኤ፣ በዚህ ክፍል ውስጥ በምክንያት አንስቶ የመፈተሽ ሙከራ እስከ ማድረግ ደርሷል።

የሳቤላ ሱባኤያት በአንድ ወገን ከነቢያት ሱባኤዎች ጋር ቀጥተኛ የሆነ ግንኙነት እንዳላቸው አስተውለን ነበር። ግር የሚያሰኘው ጉዳይ፣ ሱባኤዎ በፀሐይ ሱባኤ የተሰላ መሆኑን እያየን፣ እንደምን ባለ መንገድ ፈላስፋዎቹ በህልማቸው ዘጠኝ ፀሐይ ስላዩ አንድ የፀሐይ ክፍል ሊቀነስ እንደቻለ የሚያስረዳ ተጠየቃዊ አካሄድ ያለመኖሩ ነው። ምክንያቱም፣ የፀሐይ ሱባኤ በአስር የተከፈለና 777 መሆኑን ተመልክተናል፣ እሷም አስልታብታለች። የከዋክብት ሱባኤ ደግሞ ወደ ፀሐይ ሱባኤ ከመቀየሩ በፊት 666 ነበር፣ በዚህ ስሌት የጨረቃ ሱባኤ 888 ነው። ስለዚህ ፈላስፋዎቹ በህልማቸው ያዩት ፀሐይን ሳይሆን ጨረቃን ነበር ማለት ነው።

ከዋክብት፣ $12 \times 666 = 79992$ አሥራ ሁለት ክፍል፣

ፀሐይ፣ $10 \times 777 = 7770$ አሥር ክፍል፣

ጨረቃ፣ 9 x 888 = 7992 ዘጠኝ ክፍል ሲሆኑ፤ በዘመን ቆጠራ ህግ ውስጥ ሲገቡ ከጨረቃ አንድ መቶ አስራ አንድ ተወስዶ ለከዋክብት ቢመለስ ሶስቱም 777 ወደ መሆን የሚሸጋገሩበት የ12 የ10 እና የ9 ክፍላቸው ጥመርታ ይሆናልና ነው። ከዚህ መንገድ ሌላ ፀሐይ ወደ አሥር ክፍል የምትለወጥበትን የሄኖክ ስርዓት ስላየን፤ በሐተታ ብቻ ዘጠኝ ክፍል ማድረግ ተገቢነት የሌለው አተረጓጎም ሆኖ እናገኛለን። እውነት አይተዋል ከተባለ ከክፍሏ አንጻር ጨረቃን ነው። ከሃይማኖታዊ ስነምግባርም አንጻር በፀሐይ ላይ የጦር ዕቃዎችን መሳል አይቻልም። ምክንያቱም፤ ፀሐይ የጌታ አምሳል እንደሆነች ተጽፏል። ከዚህ ሁሉ ተጠየቅ ከወጣን፤ በመፅሐፍ ቅዱስ ውስጥ የተጠቀሰች ባለመሆንዋ ሳቤላን እንደ ነብይ፣ ፈላስፋዎቹን እንደ እግዚአብሔር ጃንደረቦች ወይም ባህታዊያን እንድንቀበል የሚያስገድደን በዲዲስልቂያ የተቀመጠ ቀኖናዊ ህግ የለም። በውስጣችን ያለው ሃይማኖታዊ ስነ ምግባር ሊያስገድደን እንደሚችል ታስቦ ቢሰበክም፤ የተቆጠረ ዘመን ሆኖ ሰባት ሺህ ዘመን አልፏል። የለም ገና ነው ብሎ የነካልሺስን፣ ካልዊንና ሉተርን የዓመተ ዓለም መጨረሻ ቀመር ለማስላት የሚነሳም ካለ፤ በተጠየቅ አካሄድ የተቆጠሩትን ዓመታት የሚደብቅበት የዘመን ማከማቻ ግቢ እንዳያገኝ ተደርጎ በሄኖክ የብርሃናት ሕግ መሰረት ቀመሩ በግልፅ ታጥሯል።

ዓመተ ዓለም በሉተር ቀመር መሰረት በ3970፣ በካልሺስ ቀመር መሰረት በ3947፣ በካልዊን ቀመር መሰረት በ4000 መጠናቀቁን የሚያስረዳ ፅሁፍ ያለ ሲሆን፤ ሶስቱም የጀርመን ሊቃውንት የመፅሐፍ ቅዱስን ታሪክ መሰረት አድርገው እንደገና ዘመንን ለመቀመር ያደረጉት ጥረት ወጤት እንጂ፤ ከአዳም ጀምሮ እንደ ሠንሠለት አርኬ ተያይዞ የመጣውን ቀመር መሠረት አለማድረጋቸውንና በአንድ ዓይነት ድምዳሜ ላይ ያልደረሰ የምርምር ወጤት እንዳላቀረቡም እንመለከታለን። ፊልስተት የተባለ ስዊዲናዊ ከጻፈው ሶስተኛ መፅሐፍ ከገጽ 135-143 የተቀዳ እንደሆነ ተገልጿል። በሀገራችን አወደ ነገስት ተብሎ በሚታወቀው የሐተታ መናፍስት መፅሐፍ ውስጥ፣ ከገጽ 306- 331 ድረስ በሰንጠረዥ ተቀምጧል። በዚህ መረጃ አንጻር፣ የዓለም ፍፃሜ ቀመር በሳቤላ ሱባኤ እየተሰላ ቢለካ እስከ የትኛው ዘመን እንደሚያደርስን መፈተሽና መመልከት ሌላው የማረጋገጫ አማራጫችን ይሆናል ማለት ነው።

በኢትዮጵያዊያን ቀመር አንጻር፤ 7000 ዓመተ ዓለም እንዳለፈ የሚታወቅ በመሆኑ፤ የሳቤላ ሱባኤ የሚፈይደው አንዳች አዲስ ነገር ያለው አይመስልም። ካለም ቀመር ያሳየን። የጎሮጎሮሳዊያኑን ቀመር መፈተሽ ግን ከሰባት ሰንበት ጋር ተያይዞ

የሚመጣ ሌላ ወጤት ካለ፤ በቀመር ጉዞ ወደ ኋላ ለሚከነዳው ዘመን፣ በቂ ግብአት በመሆን ሊያገለግል እንደሚችል የጥናቱ አቅራቢ ያምናል።

በሳቤላ ሱባኤ መሰረት የፍፃሜ ዘመን ቀመር ሰባት ሺህ ነው። ይህንን ብንክትል፤ በሉተር ቀመር መሰረት (7000-5990) =1010፣ በካልቪስ(7000-5967)=1033፣ በካልዊን (7000-6020) 980 ዓመታት ይቀሩናል።

አሁንም ሌላ አካሄድ ይታያል። ይህም፤ የሳቤላ ሱባኤ ተወስዶ፤ ከክርስቶስ መወለድ በኋላ ቆጥረናል ቢሉም ቁጥሩ የማይሞላ መሆኑ ነው። ምክንያቱም (7000-2020)= 4980 ዓ.ዓለም ላይ ወደ ኋላ ሄዶ የሚያርፍ ቀመር ስለሆነ፤ ዘመን ቆጠራቸው ከ4981 መጀመሩን ያሳያል። እናም የሳቤላ ሱባኤ በተጠየቅ አካሄድ ወስጥ ሲያስገቡት በእንደዚህ ዓይነቱ የዘመን ሽግግር ወስጥ የሚያስገባና ለአንድ የተወሰነ ባለቤት ላለው ሀሳብ ሆነ ተብሎ የተዘጋጀ በመሆኑ፤ የሁለቱንም ሀገሮች አቆጣጠር ልዩነት አጥርቶ የማሳየት አቅም የሌለውና ከአድልዎ የፀዳ እንዳልሆነ ተመልክተናል። በዚህ ጥናት አንፃርም የፀሐይንና የጨረቃን ክፍሎች ያለ በቂ ቀመራዊ ምክንያት ያለዋወጠ ሱባኤ በመሆኑ፤ በዚህ ጥናት አንፃር ወድቅ ሆኗል።።።

ስለዚህ፤ የሚቀረን የመጨረሻው አማራጫችን፤ ሁለቱንም የዘመን አቆጣጠሮች በሄኖክ የብርሃናት ሕግ ፊት ያለ አድልኦ ማቆምና በጥናታዊ ሕግ ላይ ተመሥርቶ መፍረድ ነው። ይህንን ለማድረግ በ4.3.1፣ በ4.3.2 ላይ የቀረበውን የሁለቱን ሀገሮች ታሪካዊ ማስረጃ እና በ4.3.3 ላይ የቀረበውን የተጠየቅ አካሄድ በማደራጀት ወደ ቀመር መለወጥ ነው።

4.3.3.የኢትዮጵያዊያንና የጎሮጎሮሳዊያን የዘመን አቆጣጠር ቀመራዊ ትንተና፤

እስካሁን በተፃፉ ሰነዶች አንፃር የሚገኙትን የተለያዩ ታሪካዊና ተጠየቃዊ ማስረጃዎች በማቅረብ በሁለቱ የዘመን አቆጣጠር መካከል ያሉትን አንድነቶችና ልዩነቶች ለመመርመር ሞክረናል። በዚህም እስካሁን የተመለከተው፤ የአቀማመር እና አዲሱን የዓለም ዘመን በመቀበል በኩል ያለውን ግልፅ የዘመን ልዩነት መኖር ብቻ ነው። ይሁን እንጂ፤ አቀማመር ያመጣውን ልዩነት በግልፅ መመልከት ወደሚያስችለን ቀመር አልገባንም። ስለዚህ የታሪክ ማስረጃውን በተጠየቅ መፈተሽ ነበረብን። ምክንያቱም፤ ታሪክ

ለሳይንሳዊ ጥናት ማስረጃ ሆኖ ሊቀርብ የሚችለው በትክክል መጻፍ መረጋገጥ ያለበት፤ በቦታውና በጊዜው በአካል በነበረ ሰው ከታጣም በተጠየቅ አካሄድ ተፈትሾ እውነታውን የማሳየት አቅም ባለው ግልጽ አቀራረብ መደገፍ ስላለበት ነው።

ታሪክ ረጅም ነው፤ ተጠየቅ አጭር ነው፤ ቀመር ደግሞ ከሁሉም አጭር፤ ግልፅ እና የማያሻማ መጠናዊ ማስረጃ ነው። አሁን የምንሞክረውን ይህንን የማስረጃ ዓይነት በማቅረብ የሁለቱን የዘመን አቆጣጠር ልዩነት በቁጥር ማሳየት ነው። በዚህ ዕሴት መሠረት በኢትዮጵያና በጎረጎሮሳዊው አቆጣጠር መካከል ካሉት ልዩነቶች ውስጥ በግልፅ ለማየት የሞከርነው፤ የጎረጎሮሳዊው ካሌንደር የፀሐይን የምድር ሰቅ ዙር አማካይ በመወሰድ የሚያሰላ መሆኑን እና የኢትዮጵያው የዘመን አቆጣጠር የስድስቱን የሰማይ መስኮቶች ወይም በሳይንሳዊ ቋንቋ በስድስቱን ኬክሮስ መስመሮች /Latitudes/ ላይ የሚደረገውን የጨረቃና የፀሐይን ወቅታዊ ጉዞ የሚያሰላ መሆኑን ነው። በተጨማሪም ኢትዮጵያዊው ቀመር በአራት ዓመት አንዴ አንድ ቀን የሚደምር ሲሆን፤ የጎረጎሮሳዊው ቀመር ይህንን አንድ ቀን በወራቱ ላይ የሚያጣጣና ከኢትዮጵያው ቀመር፤ በተለይም ሄኖክ በአራቱ ገዥ ከዋክብት ያሰላቸውን የጳጉሜ ቀናት ያስቀረ ነው። ስለዚህም፤ የኢትዮጵያው ቀመር ፍጹም ሐይማኖታዊ ፍጹም ሳይንሳዊ ሲሆን፤ ጎረጎሮሳዊው ቀመር ሳይንሳዊ ቢሆንም፤ በአንድ የሰማይ መስኮት ወይም በምድር ወገብ ኬክሮስ ላይ የተመሠረተና ለወቅቶች መፈራረቅ ዋና ምክንያት የሆነውን፤ ፀሐይ ወደ ሰሜንና ደቡብ አቅጣጫዎች የምታደርገውን የብርሃን ጉዞ/position of the sun/ በስሌቱ ውስጥ የማያስገባ መሆኑን በግልጽ ልንገነዘብ ችለናል። ምክንያቱም፤ በምድር ማጋደል ምክንያት የሚፈጠረው የፀሐይ ብርሃን ጉዞ በሳይንስ የተረጋገጠ ሲሆን፤ በመምህር ሄኖክም የብርሃናት ሕግ መሠረት በ1ኛ፣2ኛ፣3ኛ፣4ኛ፣5ኛ እና 6ኛ መስኮት እየተመሰለ ቀመራዊ ዋጋ የተሰጠው ዋና ክፍል እንደሆነ በጥናቱ ሂደት ውስጥ ተመልክተናልና ነው።

ሌላው ልዩነት የፍጻሜ ዓለም ቀመር ሲሆን፤ በዚህ ረገድ ሁለቱም ቀመሮች በዚህ ጉዳይ ላይ ተለዋዋጭ ሀሳቦችን አልፈዋል። ይሁን እንጂ፤ በዚህ ጥናት የሄኖክን የብርሃናት ነገር መሰረት በማድረግ፤ በተጠየቅ አካሄድ ተፈትሾ እንዲያልፍ ተደርጓል። ምክንያቱም፤ ዘመን መጀመሪያ ካለው፤ መጨረሻም ሊኖረው ስለሚገባ። መነሻና መድረሻ ያለው ነገር ደግሞ በቀላሉ በቀመር ሊገለጽ ስለሚችል፤ የእስካሁኑ የትንተና ክፍላችንን ሀሳቦች ሁሉ በመያዝ ወደ ቀጣዩ ቀመራዊ ማረጋገጫ እንሸጋገራለን።

1. በታሪክ አንጻር ሲመረመር ከመሰረቱ ቁሳራዊው መንግስት ኢየሩሳሌምን ሲገዛ፤ በነበረበት ዘመን ሁሉ ወደ ዓመተ ምህረት ቆጠራ ወስጥ እንዳልገባና የኢትዮጵያ መንግስት ወደ ዓመተ ምህረት አቆጣጠር ገብቶ እንደነበር የሁለቱንም ሀገሮች ታሪክ በማወዳደር በተጠየቅ አረጋግጠናል። ስለዚህ፤ ኢትዮጵያ የክርስቶስን ልደት ፍለጋ እንደ ዳንዩሲዮስ የኋሊት የምትሄድበት ምክንያት አልተፈጠረም። የዳንዩሲዮስ የኋሊት ጉዞ ሙከራ፤ የክርስቶስን ልደት እስከ ስምንት ዓመት ወደ ዓመተ አዓለም የገፋው ቀመር መኖሩ ተጠቃሽ ስህተት ሲሆን በሮማዊያንም ተቀባይነት ያጣ ስለሆነ የማያከራክር ማስረጃ ነው።

2. በክለሳ ድርሳን ወስጥ የተመለከትነውን ዴቪድ ሀርተር ሃሳብ ሲተነተን የሚሠጠንን ቀመራዊ ፍች በሮማዊያን አንጻር ስንመለከት ፍችው የተለየ ሆኖ ስለሚገኝ፤ የአንዱን ታሪክ በሌላው ባህል የማሹብረቅ ሙከራ እንደተደረገ የሚያመለክት አካሄድ እንዳለ እናስተውላለን።

“The Romans did not count the days of the month in the way that we do. Instead, they always counted towards the next of the three named days. Thus the day after the Kalends of March was not called March 2nd, but ante diem sextum Nonas Martias or “day six before the Nones of March”, abbreviated to a.d. VI Non. Mar. March thus progressed like this: 1st Kalendis Martiis, 2nd ante diem VI Nonas Martias, 3rd ante diem V Nonas Martias, 4th ante diem IV Nonas Martias, 5th ante diem III Nonas Martias, 6th pridie Nonas Martias, 7th Nonis Martiis...”

ስለዚህ፤ የሮማዊያኑ A.D.ን በምህፃረ ቃልነት የሚጠቀሙት “ante diem” ለሚሉት ሁለት ቃላት ሲሆን፤ ከመጨረሻ ስድስት ቀን ቀድሞ የሚመጣውን ቀን እያሳወቀ የሚሄድ የአቆጣጠር ስልት ነው። የግሪኩ A.D. የሚወክለው anno እና domini የሚባሉትን ሁለት ቃላት ሲሆን፤ በእንግሊዘኛው “in the year of the lord” በአማርኛው የእግዚአብሔር ቀን በሚለው ይተረጎማል። አመተ እግዚአ የተባለውም ይኸው ነው። ስምንት ዓመት ማለት ግን አይደለም። 33 ዓመት ከ3 ወር ከ29 ቀን ማለት እንጂ።

የእንግሊዘኛው፤ A.D. ደግሞ ሁላችንም ታሪክ ስንማር እንደምናውቀው፤ B. C. ከክርስቶስ ልደት በፊት A. D ደግሞ ከክርስቶስ ሞት በኋላ በሚል ነው። ስለዚህ ሦስቱም የሚገኙት ዓይነት A. D. ዎች አይደሉም። ለማገናኘት ከፈለግን ደግሞ፤ በእውነት A.D. ከክርስቶስ ልደት በኋላ የሚለውን ፅንሰ ሀሳብ የሚወክል ከሆነ

እንግሊዞች A.D.ን ስለምን A.B./after birth/አላሉም? እኛም ለምን ዓመተ ምህረት ብቻ አይበቃንም? እዉነቱ ግን፤ ሌጊዮንና የአይሁድ ረብሳት ክርስቶስን ከሰቀሉ በኋላ ነበር ክርስቶስ እዉነተኛ መሲህ መሆኑን በተወሰኑ ህዝቦች በኩል ዓለም እንደተቀበለች በታሪክና በተጠየቅ ያረጋገጥነው። ስለዚህ ያለምንም ተጨማሪ ምርምር፤ ከኢትዮጵያና ከሰባቱ የኢስያ ቤተክርስቲያናት ውጭ፤ የትኛውም ሀገር ዓመተ ምህረትን ከክርስቶስ ልደተ ቀን ጀምሮ አልቆጠረም። ማስረጃው፤ አኖ ዶሚኒ የግሪክ አጠቃቀም፤ አንቲ ዳኤይም የሮማዊያን አጠቃቀም፤ አፍተር ዴዝ የእንግሊዝ አጠቃቀም መሆናቸውንና የአንዱ ባህል የሌላው ባህል ማሳመሪያ መሆናቸው ነው። መገለጫው፤ ይህ አጠቃቀም የተወዛገበ ባይሆን፤ ዛሬ ላይ B.C.E/before common era/፤ A.C.E/after common era/ ብለው መጻፍ ባልጀመሩ። አስቀድመው እዉነቱን በታሪክ ትምህርት በኩል “ከክርስቶስ ሞት በኋላ” እያሉ ማሳወቃቸው እንዳይነቃ፤ ይህ ስዉር ማስተካከያ እንደተደረገ መገመት ቢቻልም፤ አድልዎና የግል ፍላጎት በማይንፀባረቅበት መንገድ በቀመር መረጋገጥ ስለሚኖርበት ወደሌላ ሙከራ እንሸጋገራለን።

ሌላው ሀሳብ በጁሊየስ ቂሳር ለዉጥ ላይ የተመሰረተው ሐተታ ነው።

“እኛ በዓመቱ ቀኖች ተስማምተን ቀኖቹን ቀኖቹን በወር ስንከፍል ተለያይተናል። ዋናው ነገር በዓመቱ ዉስጥ ባሉት ዕለቶች መስማማታችን ነው። የቂሳር ዩሊዮስ አከፋፈል አድልዎ ያለበት ይመስላል፤ አንዳንድ ወሮች 31 ቀን ሲሰጣቸው አንዳንዶቹ 30 ብቻ ተሰጥቷቸዋል፤ ያለምክንያት አይደለም። ዋናው ጥያቄ ግን ይህ ነው፡- ዓመቱን 365 ዕለት፤ ከ5 ሰዓት፤ ከ48 ደቂቃ፤ ከ46 ዳግሚት(ሰከንድ)፤ በማድረግ ፈንታ፤ 11ደቂቃ፤ ከ14 ዳግሚት(ሰከንድ)፤ ከየት አምጥቶ ነው 365 ዕለት፤ ከ6 ሰዓት(365¼) ያደረገው?ይኸንን አከፋፈል (ይህንን የሌለ ጊዜ) ጨምሮ በመቁጠር፤ በ1582 ዓ.እ. የነበሩ(የኢየሱሳዊያን)ሊቃውንት ሲመረምሩት ሁለት ስህተቶች አስከትሎ አገኙት። አንደኛ ቂሳሩ አከፋፈሉ እንዲመቸው ሲል የጨመራቸው ትርፍ ደቂቃዎችና ዳግሚቶች ኢምፕት ቢሆኑም በዘመን ብዛት ተጠራቅመው የሌለን 10 ቀን አምጥተዋል። ሁለተኛ፤ የፀደይን እኩሌ በዚያው ልክ (በ10) ቀን አናግተው በመጋቢት 25 ቀን (በMarch 21) በማረፍ ፈንታ ቀደም ብሎ በመጋቢት 15 ቀን (March11) ላይ እንዲያርፍ አድርገውት ነበር። በ1582 ዓ.እ. የሮም ፖፕ የነበሩት

ግርጎሪ 13ኛ በስህተት የተከማቹትን 10 ቀኖች ቆርጦ ጣላቸው።”

ጌ.ጋይሌ.ገጽ 65-66።

ተገኙ የተባሉት እነዚህን ስህተቶች በተጠየቅ አካሄድ ለመመርመር እንሞክር።
ዓመትን በ365¼ መክፈል ጊዜን የሚጨምር ቀመራዊ ስህተት ከሆነ፤ ሳይንስ ይህንን አከፋፈል እንደምን ሊቀበለው ቻለ ? በዚህ መንገድ ቆጠራዋን የምታከናወነው ኢትዮጵያን ከጁሊያን ቀሳር ጋር ተመሳስሎ ያለውን የ6 ሠዓት አከፋፈል ይዛ እንደምን ወደ ኋላ ቀረች?ትርፍ ደቂቃዎቹንና ዳግሚቶችን የሰው ልጅ ራሱ ልክ 6ቱ ሰዓት በየፋራት ዓመቱ ተከማችቶ አንድ ቀን ሆኖ በዘመን ላይ እንደሚደምረው ጨምሮ ካልደመረ በስተቀር እንደምን ወደ ቀንና ሌሊት ሊለወጡ ቻሉ? በዚህ ተጠየቅ ካልሆነ በስተቀር የተፈጥሮ ብርሃናትን እንደ አርተፊሻሉ ሰዓታችን እየጠመዘዘን የምንሞላበት አካሄድ አይኖርም። ጨረቃ ከፍጥረት ዓለም ጀምሮ በምዕራብ አድማስ ላይ ስትወለድ እንጂ፤ ምድራዊ ሰዓት ስለጨመረ ወይም ስለቀነሰ፤ የመወለጃ ሥፍራዋ ሲለወጥ ያየ ሰው የለም። ስለሷ ጉድለት የህፃናት ምልዓት ቀን እንደሚጨመር ግን አወቀናል። በሀሳባቸው መሠረት ፀሐይ የሰውን ልጅ የእጅ ሰዓት እያየች ትዞራለች እንደ ማለት፤ ወረቀት ላይ በቁጥር ብናሰላም ቀመሩ በሁለት ቀን ይጨምራል። ተረፉ የተባሉትን 11 ደቂቃ ከ14 ዳግሚቶች ወደ ቀመር ብንቀይር 10 ቀን ይሆኑ እንደሆነ እንመልከት፤

$$11ደቂ x 1582 = 17,402ደቂ \quad 14ዳግ x 1582 = 22,148ዳግ (369ደቂ) ይሆናል፤$$

$$17402 + 369 = 17771ደቂቃ፤ 17771 \div 60 = 296 ሠዓት ይሆናል።$$

$$296 \div 24ሠ = 12 ቀን ይሆናል። ስለዚህ፤ የኢትዮጵያው ተደማሪ 6$$

ሰዓት ከጁሊያን ቀሳር ጋር አደማመር ጋር ተመሳሳይ እንደሆነና በዚህ አካሄድ ስንት ዘመን መቅደም እንደነበረበት ያሰቡ አይመስልም። በተለይም የኢትዮጵያን ካሌንደር ወደ ኋላ መቅረት ሲተነትኑ፤ ስለከዋክብት ንፍቀ ክብብና በቀመር ማስቆም ስለማይቻለው የፀሐይ፣ የጨረቃና የመሬት ሰማያዊ ዙር ወረቀታቸው ላይ አስፍረው የመረመሩበት ወል ያለው ሰነድ ተፈልጎ አይገኝም። የዚህ ስህተታቸው ትልቁ ማስረጃ፤ ለዓለም ሁሉ እኩል የሚታዩትን ምንዘል ከዋክብት አቅጣጫ ሁለት ዓለም ያለ ይመስል /equatorial zodiac & sidereal zodiac/ በማለት ለሁለት መክፈላቸው ነው። ይህንን ስወር ማደናገሪያ ሐተታ፤ ሰኔ14/2012ዓ.ም በጨረቃ ግርጃ አማካኝነት ሊጋለጥ ችሏል። ጨረቃና ፀሐይ በሰወር መሬት/በታወረስ/ እና በገዢ ነፋስ/በጀሚኒ/ ድንበር መካከል በአሪዮን እጅ ላይ ነበሩ። አባ ጎርጎሪዮስ ከሚሮጠው የሀገራቸው ካሌንደር ላይ 10 ቀን ቀርጠው የፀደይ እኩሌን ያስተካክሉበት ቀን፤ በሰማይ ንፍቀ ክብብ ወስጥ ከሚገኘው፤

ከምንዘል ከዋክብት ቀመራዊ ድርሻ ላይ አለመቆረጡን ማስረጃዎ በማድረግ ዓለማችን ከሰደሪያል እኩሌ ላይ ቆርጣ ያስቀረችውን አስር ቀን፣ ወደ ነበረበት አቆጣጠር እንድትመልስ የምትገደድበት አጋጣሚ መፈጠሩን በግልጽ ለማስተዋል በቅተናል።

ስለዚህ፣ የሰዓታት ጉድለትም ሆነ ትርፍነት ተመዝግቦ፣ ልክ እንደ ስድስቷ ሠዓት በድግግሞሻቸው ላይ ተመሥርቶ አንድ ቀን ወይም ስልሳ ኬክሮስ ሆነው የሚሞሉበት ቀን ተሰልቶላቸው ካልታወጀላቸውና ቀን ካልተጨመረላቸው በስተቀር፣ የሠአታት ዓመታዊ ዙሪቸው በዚያው በጀመሩበት ቦታ ላይ በየዓመቱ የሚደጋገም ቆጠራዊ ልማድ ብቻ ሆኖ ይቀራል። ይህ ሁሉ ሐተታ ተጠየቁን ለማሳየት ያህል እንጂ፣ ባየነው የመምህር ሄኖክ አስተምህሮ መሠረት ጨረቃ እንጂ ፀሐይ፣ ጉድለትም ጭማሪም የላትም በሚል ጉዳዩን መግታት ይቻል እንደነበረ በመገንዘብ ወደሌላው ሙከራ እናልፋለን።

1. የዘመን መነሻ እንዳለው ሁሉ መድረሻም አለው። መነሻው የፍጥረት መጀመሪያ እንደሆነ ሁሉ መድረሻውም የፍጥረት መጨረሻ ነው። በቀመር ሲገለጽም፣ ከፍጥረተ ዓለም ጀምሮ የአዳምን ሱባኤ ታክሎበት 7999 ነው። እስከዚህ ሱባኤ ያሉት ለጨረቃ በየዓመቱ የተደመሩት አስር ቀናት ተደምረው ሲቀነሱ (7999-222) = 7777 ሱባኤ ይሆናል። ይህንን ቀመር ይዘን የነብዩ ዕዝራንና ክርስቶስን ዘመን በማነፃፀሪያነት በመውሰድ ዘመናችንን እንመርምር።

አዳም	ዕዝራ	ልዩነት	ክርስቶስ	ልዩነት	ኢትዮጵያ	ቀሪ	አዉሬዉ	ፍፃሜ	ተቀናሽ	ሱባኤ
1	5328	172	5500	2012	7512	154	7666	7777	222	7999
5328+(172+ 2012+ 154+111+222)=7999 ምንም ያፋለሰችው ቀመር የለም።										

በዚህ ቀመር ላይ የጎርጎሮሳዊው ቀመር 8 ዓመት ቢጨመር የመጨረሻው የሱባኤው ቁጥር ይለወጣል። 8007 ይሆንና ሁሉም ቁጥሮች ይፋለሳሉ። አበቅቴውም ያተርፋል። ስለዚህ፣ በጥርጣሬ ያየናትን አባ ጎርጎሪዮስ ከአስር ዓመት ጥናት በኋላ በ1582 አ.አ የጎረዳትን የፀደይ እኩሌ አሥር ቀን ለምን ያህል ዘመን በትርፍነት እንደተቆጠረች ማስላት አለብን ማለት ነው። ሲያጠኑ እንኳ አሥር ዓመት አልፏቸው ነበር። በዚህች አስር አመት ውስጥ መቶ ቀን አልፏል። ምክንያቱም፣ የከዋክብት ምህዋር ከቀን ዙር የተለየና ቀን ካልደመርገበት በስተቀር የማይደረስበት ጊዜ ስለሆነ ነው።

ምናልባት አሥሯ ቀን በዚህ ዘመን ሁሉ ወስጥ ተደብቃ አልፋ ከሆነ በብርሃናት ህግ መሠረት ከሌሎች ብርሃናት ጋር በተመጣጥኖ /compensetion/ አልተቆጠረችም ማለት ነው። ስለዚህ፤ በመምህር ሄኖክና በሌሎችም ነብያት አቀማመር መሠረት፤ ጨረቃ በፍፃሜ ዓለም ቀመር ወስጥ የተጫወተችውን ጉልህና ተጨባጭ ሚና ወስደን ለዚህ ችግር መፍትሔ ይሆን እንደሆነ እንመርምር።

$$1582 \times 10 = 15820$$

$$15820 \div 365 = 43 \text{ ዓመት } h4 \text{ ወር } h5 \text{ ቀን ይሆናል።}$$

ክርስቶስ የተሰቀለው በ34 ዓመተ ምህረት ነው። ይህንን ቀመር ከአንዳንድ ሰነዳዊ መረጃዎች አንፃር ስንመለከት፤ እስከ 318/325/ዓ.ም የኒቂያ ጉባኤ ድረስ ክርስቲያኖች ከአይሁድ ጋር ያላቸውን የትንሳኤ በዓል አከባበር አንድነት ብቻ የሚያመለክት ብቻ ሳይሆን፤ የእምነቱንም መነሻ ዘመን አድርገው የሚቆጥሩ እንዳሉ የሚያስረዳና በፈጠረው ስህተት የተነሳ ተቀባይነት ባያገኝም ለመጀመርያ ጊዜ ከክርስቶስ ልደት ጀምሮ ለመቁጠር ሙከራ ያደረገው ዳኒዮስ-ሱዮስ መሆኑን የሚያረጋግጥ ነው።

“Since the majority of the early Christians were Jewish converts, it is understandable that from the outset the Christian calendar was governed by the fact that the death and Resurrection of Christ had taken place at the time of the chief Jewish feast, the Pasch, or Passover, celebrated on the 14th day of the month of Nisan, i.e., at the full moon following the Spring equinox... The introduction of a chronological Christian era is also the work of Dionysius; for, when continuing the Easter tables of Cyril of Alexandria for another 95 years, he counted for the first time the years from the birth of Christ, which, however, he wrongly dated to 754 a. u. c., at least four years too late.” LITURGICAL CALENDAR, I: CATHOLIC e/nt

እንደምንመለከተው፤ ቀመራዊ አካሄዳችንና በማስረጃነት የተመለከትናቸው ሃሳቦች፤ ሮማዊያን ከስቅለት በኋላ የሚመጣውን፤ የመጀመሪያ ዓመት ወይም 35 ዓመት ምህረትን አንድ ብለው ቆጠራ ጀምረዋል። ስለዚህ፤ አይሁድ የጌታን ትንሳኤ ሲያከብሩ የነበረው በኒሳን 14 ከሆነ፤ የመጀመሪያው የትንሳኤ በዓል የተጀመረው በ14/ 8/35 ዓ.ም ነበር ማለት ነው። በጌታ ልደት ቀን፤ በታህሳስ 29 ላይ ቀሪዋን 4ወር ከ5 ቀን ስንደምር ሚያዝያ 4 ቀን ላይ ያርፋል። በዚህ ላይ አባ ጎርጎሪዮስ ጥቅምት አምስትን ጥቅምት አሥራ አምስት ያደረጉባትን የመጀመሪያዋን፤ ከካሌንደር የተጎረደች 10 ቀን ከጨመርን፤

ሚያዚያ ይኼውም ኒሳን በተባለው ወር፣ 14/8/35 ዓ.ም በቀድሞው የአይሁድ ትፍስህ ላይ እናርፋለን። ከዚህ ቀን ጀምሮ የ8 ዓመታት ልዩነት አለን። ከአርባ ሦስቱ ዓመት የተረፈችው 8 ዓመት ደግሞ፣ የዳኒዮስዩስ የክርስቶስን ልደት ፍለጋ የኋሊት ሲንዝ አገኘችት ያለውና ወደ ዓመተ ዓለም የገፋት፤ እስከ 14/8/43 ዓ.ም ያለውን ዘመን መጎረድ የምታመለክት ቀመራዊ ስህተታቸው እንደሆነች በግልጽ መረዳት እንችላለን። ስህተቱ ዳዮናስዩስ 8 ዓመታትን ከጌታ ልደት ልደት ማስቀደሙ እንዳልሆነ የሚሞግት ጥናት ማቅረብ ቢቻል እንኳ፣ የዘመን ቆጠራውን የጀመሩት ከ14/8/43 እንደ ጀመሩ የሚያስረዳ ይሆናል። ምክንያቱም፤ ስምንቷ ዓመት ብቻ ጎልታ ብቻዋን የወጣችው፣ በዳዮናስዩስ እምነት ቆጠራቸው የተጀመረው በትክክል ከጌታ ልደት ጀምሮ እንደሆነ በማመኑና 35 ዓመታትን ተሻግሮ በመሄዱ ነበር። እውነቱ ይኸው ነው።

የነበረን ኃላፊ ጊዜ ፍለጋ የኋሊት ብንሄድም፤ ሄኖክ እንዳለው ጨረቃ ዘመኖችን በትክክል እንደምታስቆጥር በታሪክ፣ በተጠየቅና በቀመር አረጋገጥን። የጎርጎሮሳዊው ካሌንደር በቀመር ደረጃ ከኢትዮጵያ አቆጣጠር በ43 ዓመታት ወደ ኋላ ቀረ ቢባልም፤ ፀሐይ፣ ጨረቃና ከዋክብት በተፈጥሮ ፊት በአንድ ጀምበር እንኳ እንዳልተራራቅን ይመስክራሉ። መረጋገጥ ያለበት፤ የሰማያዊ አካላትን የተፈጥሮን እንቅስቃሴ ከመሠረቱ ይዞ የጊዜን ዑደት በትክክል እየገለፀ ዛሬ ላይ ለደረሰው አቆጣጠር ተገቢ ዕውቅና የመስጠቱ ጉዳይ ነው። ክረምትን በቆጠረው ቀን መጸወን፣ መጸወን በቆጠረው ቀን በጋወን፣ በጋወን የቆጠረው ቀን ፀደይን፣ ፀደይን የቆጠረው ቀን ክረምቱን እየቆጠረ ለምን ያህል ጊዜ እንደተቸገሩና ስንት ጊዜ እንዳስተካከሉ የሚያውቅ የካሌንደር መርማሪ ለሄኖክ የብርሃናት ነገር ዕውቅና እንዲሰጥ ሮማዊያን ያለፉበት የካሌንደር ታሪክ ራሱ ያስገድደዋል። በማስረጃ ለመደምደም ያህል የሚከተለውን ሰነድ እንጠቅሳለን።

“The schemes were too complicated. However, and calendar dates and seasons mismatched. The problem worsened each year. Farmers could not rely on these calendars to plant crops. Religious celebrants never knew the right day for particular festival. Fall weeks of one year would become winter weeks the next year. Julius Caesar (circa 100-44 B.C) tried to adjust the calendar so that it would repeat itself the same way every year. Progeress was mad, but not enough. Spotlight on lit.P.387”

ስለዚህ፤ እንዲህ ባለው አቆጣጠር ላይ ተሻግሮ የመጣው ጎርጎሮሳዊው ቀመር፤ ከአደይ አበባ እስከ አደይ አበባ ሳያዛንፍ ከሚቆጥረው የኢትዮጵያን ካሌንደር በቁጥር ብቻ

ቀድሞ ፊት ለፊት መቆሙን ጥናቱ ያረጋግጣል። ሐሰት እንዳይባል በታሪክ፣ በመረጃዎች በተደራጀ ተጠየቅ እንዲሁም በተጨማሪም ቀመር የተፈተነ ነው። የጥናቱ አቅራቢም ጥናቱ በሚያሳየው እውነታ ላይ ተመስርቶ፣ ለዓለም የተሰጠው የዘመን አቆጣጠር ሕግ ኢትዮጵያ የምትገለገልበት የሄኖክ የብርሃናት ነገር እንደሆነ፣ ዓመቱ 364 የተጠነቀቀ ቁጥር፣ በፀሐይ በንገድ 365 ቀን ከ6 ሰዓት፣ በጨረቃ 364ቀን ከ18 ሰዓት፣ በዐደደ ከዋክብት 360ዲግሪ ወይም 365ቀን እንደሆነ ያረጋግጣል።

ምዕራፍ ፭

5. ማጠቃለያ፤

በዚህ ጥናት፣ በኢትዮጵያውያንና በጎርጎርሳዊያንን የዘመን ቀመር መካከል የተፈጠረው የስምንት ዓመታት ልዩነት መንስኤው ምን እንደሆነ የማሳየት ሥራ ተከናወኗል። ጥናቱ የጀመረው የሁለቱንም አቆጣጠሮች ታሪካዊ ዳራ በማመልከት ሲሆን፣ የጎርጎርሳዊያን አቆጣጠር የታላቁን መስኮት ወይም የምድር ሰቅን የፀሐይ መንገድ ብቻ ተከትሎ የዕለቱን አማካይ የሚያሰላ፣ የኢትዮጵያዊው አቆጣጠር ግን ስድስቱንም የሰማይ መስኮቶች ወይም የስድስቱንም የኬክሮስ መንገዶች ከጨረቃና ፀሐይ ህፃናት ምልዓት ጋር በማስተባበር የሚያሰላ ነው። የዘመን ምልክት የሆኑትን ከዋክብትም በተመለከተ የጎርጎርሳዊያን የኋላ ታሪክ እንደሚያመለክተው በሚቶሎጂ ደረጃ ዜዑስ የተባለውንና በአሎምፐስ ተራራ ላይ ቤተሰቡን መሥርቶ ከኖረው የሮማዊያን ጥንታዊ አምላክና ከሚወስዳቸው የቅጣት ርምጃዎችና ከሚያስቀምጥላቸው የመታሰቢያ ገጽታ ጋር የተጣመረ ሲሆን፣ ሮማን እና ቀመሯን የመሠረተው ንጉሥ ሮሙለስም፣ ማርስ የተባለው አምላክ ከረሀያ ሲልቫ በመንፈስ የወለደው ልጁ እንደሆነ ተረኩ ይነግረናል። የኢትዮጵያዊያኑ ዐወደ ከዋክብት ደግሞ መምህር ሔኖክ፣ በከዋክብቶቹና በብርሃናቱ ላይ ሥልጣን የተሰጠው ዑራዔል መልአክ እንዳስተማረው የሚያስረዳ፣ ከጥፋት ውኃ በፊት ከጻፈው መፅሐፍ፣ ከብርሃናት ነገር ጋር የተቆራኘና ቀመራዊ ቁጥር ካላቸው ትዕምርቶችም ጋር የተያያዘ በሆኑ፣ ሁለቱም የየራሳቸው የሆነ የተለያዩ ታሪካዊ መነሻዎች ያላቸው አቆጣጠሮች መሆናቸውን ለማሳየት ተሞክሯል። እነዚህን ሰማያዊ አካላት በመገልገል ረገድ አንድ የሚያደርጋቸው ወስን ነገር ቢኖር፣ ከሚወጡበትና ከሚገቡበት ዘመን ጋር በማያያዝ ወቅቶችን ለመለየት በምልክትነት የሚገለገሉባቸው መሆኑ ብቻ ነው።

በጥናቱ ሂደት ወስጥ ማረጋገጥ የተቻለው ቀዳሚና ግልጽ ነገር፣ ኬንትሮስና ኬክሮስ /Latitudes & Longtudes/ የተባሉትን የሃሳብ መስመሮች ለመጀመሪያ ጊዜ በመጠቀም ጊዜንና ዘመናትን መለካት እንደሚቻል ያስተማረው ሰው፣ ከጥፋት ውኃ በፊት የነበረው መምህር ሄኖክ እንደሆነ ታወቆ በሳይንሱ ዘርፍ ዕወቅና ያልተቸረው ሳይንሳዊም ሃይማኖታዊም ዕሳቤ ሆኖ የቀጠለ ዕሴት ነው። የሰው ልጅም ምንጩን ሳይጠቅስ ለሳይንሳዊ ምርምሩ አገልግሎት የተጠቀመበት “ፕላጂረይዝድ” የተደረገ ትልቁ ሃይማኖታዊ እሴት ቢኖር ይኸው የሄኖክ ጥበብ እንደሆነ መታዘብ ተችሏል። እነዚህን

የሃሳብ መስመሮች ወይም ምዕዛድ ምድር በመጠቀም፣ የፀሐይንና የጨረቃን መንገድ በመለካትና የእያንዳንዳቸውንም ዕለታዊ፣ ወርጎዊ፣ ወቅታዊ፣ ዓመታዊ እና ሱባዔያዊ የጊዜ መጠን አሳውቆባቸዋል። በዚህም ስሌት ፀሐይ 60 ኬንትሮስ ጨረቃ 59 ኬንትሮስ ሳያጎሉና ሳያተርፉ እንደሚጓዙ፣ ጨረቃ በአንዱ ወር በፀሐይ መንገድ ሲሰላ የሚጎላትን 12 ሰዓት፣ የፀሐይን መንገድ በ6 ሰዓት ወደ ኋላ በመመለስ 29 ቀን ከ18 ሠዓት አድርጎ በመቀመር እና አንድን ዕለት ከሌሊቱ 7 ሰዓት እስከ ሌሊቱ 6 ሰዓት እንዲቆጠር በመወሰን ሥርዓትን አበጅቶ አስተምሯል። ዛሬ prime meridian, International date line, GMT ወዘተ. በመባል የሚታወቀውን ዓለም ዓቀፍ የዕለት መለኪያ የሃሳብ መስመሮች ያበጀው ይህ አባት ስለመሆኑ፣ በብርሀናት ነገር ወስጥ የተፃፉትን ማስረጃዎች በማቅረብ በትንታኔና በምስል ደረጃ የማሳየት ጥናታዊ ሙከራ ተደርጓል። ይህንንም መስመራዊ ዘዴ ተጠቅሞ ጨረቃ በ29 በ29 ቀን ምልዓት እንደሚደረግላት አሳውቋል። ሁላችንም እንደምናውቀው የአካባቢያችን የጊዜ ሠሌዳ 12 ሰዓትን ሲያመለክት፣ ዓለም ዓቀፉ የጊዜ ሠሌዳ 18 ሠዓት መሆኑን የሚነግረን ሲሆን፣ ያለ አንዳች ሽፍራሬ ልዩነት ከሄኖካዊው ሃሳብ ጋር አንድ ዓይነት መሆኑን በመርጃ መሣሪያ በመታገዝ ጭምር ማረጋገጥ ተችሏል። በዚህም መሠረት ጨረቃ በየወሩ፣ በየ3 ወሩ፣ በየዓመቱ፣ እና በየአራት ዓመቱ የ6 ሰዓት ህፀፅ በፀሐይና በከዋክብት የ6 6 ሰዓት ምልዓት እየተደረገላት፣ ዘመናትን ጠንቅቃ እንደምታስቆጥር ማስረዳቱን እስከነ ሥሌቱ ድረስ በቻርት እና በዓባብቱ ዙር የማሳየት ጥረት ተደርጓል። ሌላው በጥናቱ አካሄድ ወስጥ የጎንዮሽ በተደረገ ምናልባታዊ ምርመራ ማረጋገጥ የተቻለው አስደናቂ ነገር፣ ዲሜፕሮስን ያስተማረው መልዓክ ስለ19 ቀናት የነገረው የአባባቱና መጥቅ ምስጢር በሳይንስ ሊረጋገጥ የሚችል እውነት መሆኑ ነው። ይህም በ28 በ28 የሚደረገውን ህፀፅና ምልዓት እስከ ዓባብቱ በሚጓዝ የ364 ቀን ዙር ብዛትና ሙሉ ጨረቃ እስከምትወጣበት ቀን ያለውን ተደማሪ ቀን በማስላት ማረጋገጥ የተቻለ ሲሆን፣ የባህረ ሐሳብ መሠረት ሀሳብ ሄኖክ እንደሆነ መገንዘብ ተችሏል። ስለዚህ፣ ዓለም በጥሎ ፍለጋ ጉዞዋ በየመንገዱ የተፈጠረባት የአቆጣጠር ሳንካ ቢኖርም፣ የሄኖክ ጥበብ ፍፁም ሃይማኖታዊ ፍጹም ሳይንሳዊ ቅርጽና ይዘት ያለው የባሕረ-ሀሳብ ምንጭና ሕፀፅ የሌለበት ሰነድ መሆኑ በዚህ ጥናት የተረጋገጠ ሆኗል። አጠራጣሪ ሆኖ እንደ ርዕስ በየወይይት ሰገነቶች ላይ የሚነሳው ትችት፣ የ364 ቀን ጉዳይ መሆኑ እየተለመደ ቢመጣም፣ ጥናቱ እንደሚያረጋግጠው፣ በሄኖክ አስተምህሮ መሠረት የዓመቱ ቁመት 364 ቀን ብቻ ሳይሆን፣ የሚጎለገው ሰዓት ወይም ህፀፅ ከመጨረሻው ዘመን በሚወሰድ የ6 ሰዓት ብድር

የሚሞላ 365 ሙሉ ቀን መሆኑ በዓብዳኑም ዙር/cycle/ ሳይቀር በቀመር/calculation/ የማረጋገጥ ጥናታዊ ሥራ ተሠርቷል። ስለዚህ፤ የሄኖክ ቀመር በ364 ቀን የተወሰነ መሆኑን በመጥቀስ ለሚነሱ ክርክሮች በቂ ምላሽ መሠጠቱን በተግባር ማረጋገጥ ይቻላል። ምላሹ በቀመር ብቻ ሳይሆን፤ በተለያዩ ምዕራፎች የጠቀሳቸውን ተዛማጅ ሀሳቦች አቅርቦ በአደባባይ በማናበብም ጭምር በቀላሉ ማረጋገጥ የሚቻልበትን ሁኔታ የማመቻቸት ጥረትም ተከናወኗል። ከእነዚህም ክፍሎች ውስጥ እንደምሳሌ መጥቀስ ቢያስፈልግ፤

“ዓመቱም በሦስት መቶ ስልሳ አራት ቀን ይጨረሳል። ነገሩ እወነት ነው የተፃፈውም ቁጥሩ የተጠነቀቀ ነው።”

በማለት ሄኖክ 28፤11 ላይ የፃፈውን ያነበበ ተከራካሪ ወይም ተመራማሪ በ26፤33 ላይ “ጨረቃ በአንዱ ዘመን ከኮከቦች ሥራትና ከፀሐይ የሚያንሰው ጠንቅቆ ቢቆጥሩት አምስት ቀን ይሆናል” ካለው ሃሳብ ጋር እንደምን መጣጣም እንዳለበት በአትኩሮት ለማሰላሰል መገደዱ የማይቀር እወነታ ነው። ስለዚህ፤ ከፀሐይ 360 ሥርዓት አምስት ቀን ሲቀነስ 355 የተጠነቀቀ የጨረቃ የታወቁ ወራቶች ቁጥር ይሆናል ማለት ነው። በዚህ ላይ የጨረቃ ዓመታዊ ህፃኑ ወይም አሥሩ ቀን ሲጨመር የዓመቱ ቁጥር 365 ይሆናል ማለት ነው። በተጨማሪም፤ ወራትን በሚመለከት በ29 በ29 ቀን ለጨረቃ ምላት እንደሚደረግ ሲናገር፤ 30ኛውን ቀን አልጠቀሰም። በየሦስት ወሩ ስለሚደረገው ምልዓት ሲናገርም 90 ቀናትን እንጂ ዘጠና አንደኛውን አላካተተም፤ እንዲሁም የዓመቱንም ቀናት ሲናገር 364ትን እንጂ ይሞላ ዘንድ ስላለው 365ኛው ቀን እንዳልተናገረ እንረዳለን ማለት ነው። ምክንያቱም፤ እነዚህ ምልዓት የሚደረግላቸው የመጨረሻ ቀናት በተደማረው የዕለት መጋቢ ቁጥር/18/ ላይ 6 ሰዓት ካልተጨመረላቸው በስተቀር፤ አንድን ሙሉ ቀን በ24 ሰዓት ጠንቅቆ ስለማያስቆጥሩ ነው። ይህም በዚህ ጥናት በሚገባ ተፈትሾ በዚህ ሃሳብ ላይ ተመሥርቶ በተዘጋጀ መቁጠሪያ ጭምር የሄኖካዊው ስሌት ተፈጥሮአዊ ወዘቱን ሳይለቅ እንዲረጋገጥ ጥረት ተደርጓል።

የሄኖክን ቀመር ትክክለኛነት የማረጋገጥ ቀዳሚ ሥራ ከተከናወነ በኋላ፤ ቀመሩን እንደ ማወዳደሪያ በመጠቀም የጥናቱ ርዕስ ጉዳይ በዋናነት የሚመለከታቸው የኢትዮጵያዊያኑና የጎርጎሮሳዊው አቆጣጠሮች ስለፍፃሜ ዓለምና ስለዘመን ቁጥር መጨረሻ ያላቸውን የጋራና የተናጠል አተያይ የመመርመር ሙከራ ተደርጓል። ዘመን መጀመሪያ እንዳለው ሁሉ መጨረሻም እንደሚኖረው የሚታመን ቢሆንም፤ በሁለቱም ወገን ቋሚ የሆነና የፍፃሜ ዘመንን ስሌት በቋሚነት የሚያስረዳ ሰነድ እንደሌለና

በተለዋዋጭነት ያገለገሉ ትምህርቶች መኖራቸው ተረጋግጧል። የተተነበዩት የዘመን መጨረሻዎች ባለፉ ቁጥር በሌላ አዲስ የሚተኩበት ሁኔታ በጥናቱ ሂደት ወስጥ በግልጽ የተስተዋለ በመሆኑ፤ ጥናታዊ ፍተሻ የማድረግ ሙከራ ተከናወኗል። በዚህም ጥናታዊ ፍተሻ መሠረት አሳማኝ ወጤቶች ተመዝግበዋል። ለምሳሌ፤ አልፏል የተባለው፣ በሱባዔ እዝራ ቀመር ላይ የተመሠረተው 7500 የዓለም ፍፃሜ ቀመር ያላለፈና በአተረጓጎም ስህተት የተነሳ ያልተሠሉ ዘመናት እንደቀሩትና 7992 እንደሆነ ተረጋግጧል። ይኸውም ሀሳብ ቢዜን ተብሎ በመጻፈ ሀርግራግ የተነገረው ቁጥር 7992 ዓ/ዓ ሲሆን፤ የጨረቃ ህፀፅ ተቀንሶ ነብዩ ዳንኤል ሰባውን ዓመት አንድ ብሎ ባሰለው የፀሐይ ቀመር መሠረት 7770 ዓ/ዓ ነው። የዓዳም ሱባዔ ሲጨመር በጨረቃ 7999 በፀሐይ 7777 ይሆናል። በቀመር ደረጃ ሲመረመር ሁሉም ነብያት ያሰሉት ሱባዔ ከሄኖክ ሱባዔ ጋር ተመሳሳይ ሆኖ ተገኝቷል። መሠረቱም የአሥራ ሁለቱ ከዋክብት ሱባዔ 666 በ12፣ የፀሐይ ሱባዔ 777 በ10 እና የጨረቃ ሱባዔ 888 በ9 የሚያወጣ ነው። በዚህ ጥናት ወስጥ ከተዳሰሱት ሱባዔዎች ወስጥ በልዩነት የታየው የሳቤላ ሱባዔ ሲሆን፤ 9 ፀሐይ ታይቷል የተባለው ቀመሩ ሲመረመር የሚያርፈው በ9ጨረቃ ላይ ሆኖ ተገኝቷል። ይህም በመሆኑ የጥናቱ አቅራቢ፣ ሱባዔዎችን በሰባት ሰንበት ለመመሰል ወይም በሰባት ሺህ ብቻ ፍፃሜ ዓለምን ለመቀመር እና በዓለምም ፊት ተቀባይነትን በማግኘት የሄኖክን ሥራዎችና እዉነተኛ ቀመር ከመጽሐፍ ታሪክ ለማጥፋት፤ በዕቅድ የተከናወነ የአንድ ወገን የተመካከሩ ፈላስፎች ዘይ ሳይሆን እንዳልቀረ ያደረጉትን በምክንያት ላይ የተመሠረተ ጥርጣሬ፤ ለአንባቢዎቹ አመልክቶ ያልፋል።

የዘመን አቆጣጠራቸውን መነሻና መድረሻ ወይም የዓመተ ዓለም የኋልዮሽ ቆጠራቸውን መቼ እንዳቆሙ፤ ከክርስቶስ ልደትና ሞት ጋር በተያያዘ የነበራቸውን አቋም፤ ሀገሮቹ ከአይሁድ ጋር የነበራቸውን ታሪካዊ ግንኙነት እና ስነ ልቦናዊ ግንኙነት በመመርመር፤ እንዲሁም በተጠየቅ አካሄድ ላይ በተመሠረተ ቀመር ሲሰላ፤ ያላቸው ልዩነት እንደሚባለውና በግልጽ እንደሚታየው የ8ዓመታት ብቻ ሳይሆን የ43 ዓመታት ከ8 ወራት እንደሆነ ማረጋገጥ ተችሏል። ይህም ጎርጎሮሳዊው ቀመር ከክርስቶስ ትንሳኤ ማግስት በዓመቱ የጀመረ ሲሆን 8ንቱን ዓመት በስህተት የጨመረው ደግሞ “ዳኒ ዘ ሊትል” የተባለ ተመራማሪ ስለመሆኑ ቀመሩ ያመለክታል። ዓመታቱ የት ገቡ እንዳይባል በ10 ቀን ትርፍ ፍኖተ ሀሊብ ወስጥ እየገለገለ ቀናትን በሚጨምረው ቆጠራ ምክንያት፤ ከኋላ ተነስተው ነባሩን ቀመር አልፈው ስለሄዱ የተመዘገቡና ተኑሮ ያልተኖረባቸው የዓመተ ዓለም ቅሪቶች በመሆናቸው ነው። አባ ጎርጎሮስ መባዛት ያለባቸውን እነዚህን

የተቆጠሩ ትርፍ ቀናት ወደ ጎን በመተወ 24 ሰዓት ከሚመሠርተው ከ60 ኬንትሮስ ሙሉ አካል ላይ 11 ደቂቃ ከ4 ሰዓት ስኬት መቀነሳቸው፤ ዋናውን የልዩነት ምንጭ የምጠቁም ሌባ ጣት ሆኖ፤ ከንጉሥ ሮሙላስ ጀምሮ በዘመናት መካከል ቀናትና ወራት ሲደምርና ሲቀንስ የመጣው የጁሊየስ ቁሳር፤ የዲዮናስዮስ ስህተት እና የአባ ጎርጎሪዮስ ማሻሻያ ቀመር ምን ሠርቶ እዚህ እንደደረሰ ማሳየት ችሏል። ምክንያቱም፤ ሺህ ጊዜ የሰዓት ስህተት ቢከሰት 24 ሰዓትን ወይም 60 ኬንትሮስን አልፎ አይሄድምና ነው። ምክንያቱም ፀሐሐይ ከየትኛውም ከንትሮስ ላይ ብትነሳ ዞራ የምትገጥመው ወደ ደቡብና ሰሜን ስታልፍ የቀን መርዘምና ማጠር ከምታስከትል በቀር በ24 ሰዓት ብቻ ነው። ቀናት ግን በጨረቃ አጎዳደል ምክንያት በትክክል ካልተቀመሩ የ10 ቀን ልዩነት ሊከሰት የሚችልበት አጋጣሚ ስለሚኖርና ነብያቱም እንዲይከሰት አስቀድመው ያስጠነቀቁት የተተነበየ ቀመራዊ የስህተት ምንጭ ነው። በዚህም አንጻር፤ ኢትዮጵያዊው ቀመር ያለምንም ስህተት ዘመንን ከመነሻው ጀምሮ በተበጀው ቀመር ልክ በትክክል እየቆጠረ በመሄድ ላይ የሚገኝ ሃይማኖታዊ እና በሳይንስም እውቅና ሊያገኝ የሚገባው ቀመር መሆኑን፤ በታሪክ፤ በተጠየቅና በተገቢ ቀመር ማረጋገጥ ተችሏል። ይሁን እንጂ፤ ይህንን የ43 ዓመታት ከ8 ወራት ቁጥር በወስጡ ሸጉጦ የያዘው ቆጠራ፤ የ8 ዓመት ጭምብል ለብሶ ከፊታችን የተደቀነ አቆጣጠር ቢሆንም፤ ህፀፅን አወጥቶ በማሳየት ኢትዮጵያ የምትገለገልበት ወጥ የሆነና ባለቤት ያለው ተግባራዊ/Functional/ ቀመር መሆኑን አረጋግጦ ዕውቅና እንዲሠጠው ከማስገደድ ባለፈ፤ ለካሌንደር ሞናፖሊ የሚደረግ ፍጫ አይኖርም። ያለነው ዓለም ከተፈጠረ ጀምሮ በአንድ የጋራ ዕለት፤ ወራት እና ዘመናት ውስጥ በታላቁና በታናሹ ብርሃናት ቆጣሪና አስቆጣሪነት እንዲሁም በከዋክብት ምልክትነት በምትመራ በአንድ የህዋ አካል ውስጥ መሆናችን የተረጋገጠ እውነት መሆኑን መካድ አይኖርብንም። በሄኖክ ሥራ ላይ የተሠጠው ትኩረትም ስለቀመሩ ትክክለኛነት እንጂ ስለጥበቡ ባለቤት አከራካሪ ማንነት አይደለም።

በአጠቃላይ፤ ብርሃናት ሁሉ በሠረገላ ሆነው በሰማይ መስኮት የሚወጡትና የሚገቡት፤ በጊዜያቸውና በወቅታቸው ለመላው ዓለም በአንድ ዓይነት ዘመን መሆኑ ቢታወቅም፤ የሥነፈለጉ ተመራማሪ ዳኒዮሱስም በታላቅ ዓለም ዓቀፍ ጉባዔ ፊት ቀርቦ ክርስቶስቶስ ተወለደ ከተባለው ጊዜ ስምንት ዓመት ቀድሞ እንደ ተወለደ ማረጋገጡን አሳውቆ ተቀባይነት ያጣባትን ስምንት ዓመት፤ የዚህ ጥናት አቅራቢ እንዳረጋገጠው፤ ስምንቷ ዓመት በክርስቶስ ምድራዊ ዕድሜ ላይ የምትጨመር፤ በቁሳር ቀመር መሠረት አላልቅ ባለው የዓመተ ዓለም የኋሊት ቆጠራ ውስጥ የተገኘች፤ የአርባ ሶስት ዓመታት

ከስምንት ወራት የመጨረሻዎ ክፋይ መሆንዎን በታሪክ፣ በተጠየቅና በቀመር አንጻር በሚተነተኑት ግኝቶቹ ያረጋግጣል።

ምዕራፍ ፮፤

6.ግኝትና የይሁንታ አስተያየት፤

በዚህ ምዕራፍ ውስጥ በግኝትነት የተመዘገቡት፣ ከጥናቱ ዓላማ አንፃር ለተነሱ የምርምር ጥያቄዎች መልስ ለመስጠት በተደረጉ ጥናታዊ ሂደቶች ውስጥ የሚወዳደሩት ጥናታዊ ሃሳቦች፤ በምክንያትና ወ.ጤት ትስስርሽ አደረጃጀት ወቅት አወጥተው የሚያሳዩዎቸው ተግባራዊ/Funectinal/ መሆናቸው የተረጋገጠ፤ በሚሰጡት ሳይንሳዊ አገልግሎት የሚታወቁና ነገር ግን ምንጫቸው የተዘነጋ ነባር የዘመን ቀመር ጽንሰሃሳቦችና አዳዲስ ጥናታዊ ወ.ጤቶች ናቸው።

የይሁንታ አስተያየቶችም ቢሆኑ፣ ከጥናቱ ጠቀሜታ አንፃር ተተንብዖው የነበሩ ግብ አመላካች አገልግሎቶችን መሠረት ያደረጉና በጥናቱ ግኝት የሚደገፉ፤ ያለውንና መጨረሻ ትውልድ በራሱ አካባቢ ያለውን ባህል በመርማሪ ዓይኖቹ እንዲያይና ለሰነድና ለትምህርት ግብአትነት እስከማዋል ብርታት እንዲኖረው አቅጣጫ ያሳያሉ ተብለው በጥናቱ አቅራቢ የተመዘኑ በጥናት ላይ የተመሠረቱ ሀሳቦች ናቸው።

6.1. ግኝት፤

6.1.1. የኬክሮስና የኬንትሮስ/ Latitudes & Longitudes/ በመባል በሳይንስ የሚታወቁትን የሃሳብ መስመሮች በዘመን መለኪያነት ለመጀመሪያ ጊዜ የተገለገለውና ያስተማረው ሰው፣ መምህር ሄኖክ መሆኑ፤

6.1.2. አሥራ ሁለተኛውን አካባቢያዊ ሰዓት ለጨረቃና ፀሐይ ተመጣጥኖአዊ ቀመር ሲል ወደ አሥራ ስምንተኛ ዓለም ዓቀፍ የጨረቃ ሰዓት መሙያ አድርጎ በመወሰን፤ የአንድ ዕለት የ60ኬንትሮስ ድንበር ወይም የ24 ሰዓት ፍፃሜ ከሌሊቱ 7 ሰዓት እስከ መጨረሻ ሌሊት 6 ሰዓት የቆጠረው ቀዳሚ ሰው፣ መምህር ሄኖክ መሆኑ፤

6.1.3. በሄኖክ አቆጣጠር የአንድ ዓመት ቁመት 365 የብርሃናት ጥምር ቀን መሆኑ፤
(በጨረቃ 364.75 + በፀሐይ365.25) ÷ 2 = 365

6.1.4. የከዋክብት ሱባኤ 12 በ666፤ የጨረቃ ሱባኤ 9 በ888፤ የፀሐይ ሱባኤ 10 በ777 የሚሰሉ መሆናቸውና የአዳም ሱባኤ ተደምሮ ሶስቱም ብርሃናት በጋራ 421 አበቅቱ ሳያጎሉና ሳያተርፉ የሚቆጥሩ መሆኑ፤

6.1.5. ከፍፃሜ ዓለም ቀመሮች ዉስጥ ትክክለኛው ሀሳብ-ቢዘን ተብሎ የተመዘገበው 7992 የ12ቱ ከዋክብት ድምር ዉጤት መሆኑና ሁሉም ነብያት በዚህ ቁጥር ያሰሉ መሆናቸው፤

6.1.6. የአንድ ዐበቅቱ ዙር ፍፃሜ በ6935 የጥምር አቆጣጠር ቀናት መሆኑና በሙሉና አዲስ በምትወለድ ጨረቃ ላይ ሁሉም ዕለቱ ቅዳሜ ለዕሁድ አጥቢያ ከሌሊቱ 6 ሰዓት መሆኑ፤

6.1.7. የሳቤላ ሱባኤ እንደተባለው የታየው 9 ፀሐይ ሳይሆን 9 ጨረቃ መሆኑና በዚህ መሠረት የተቀመረው 7000 ሱባኤ ሰንበት የዓለም መጨረሻ ቀመር የተሳሳተ መሆኑ እና፤

6.1.8. በአጠቃላይ የጥናቱን ዓላማ ግብ መምታት የሚያረጋግጠው፤ በኢትዮጵያዊያንና በጎርጎርሳዊያን አቆጣጠር መካከል የተፈጠረው ልዩነት በ8 ዓመታት ብቻ የሚወሰን ሳይሆን፤ 43 ዓመታትን ያስቆጠረ ቀመራዊ ስህተት መሆኑ በዚህ ጥናት ተረጋግጧል።

6.2. አስተያየት፤

የሄኖክን ሥራ በሳይንሳዊ መንገድ ማጥናት፤ በሀይማኖትና በሳይንስ መካከል ያለውን ልዩነት በማጥበብ ያላቸውን ጥበባዊ አንድነት የሚያሳይ ብቻ ሳይሆን፤ በሰውና በአምላኩ መካከል የነበረውን የቀደመ መቀራረብንም አጉልቶ የሚያሳይ ነው። የማጥናት ፍላጎት ያላቸውን ወገኖችም ከሥነምግባራዊ ሥጋቶች ነፃ ሆነው በተማሪነት መንፈስ ቃልንና ቁጥርን እያገናኙና ቀና ብለው ሰማያዊ አካላትን በማስረጃነት እያዩ እዉነታውን እንዲያረጋግጡ የሚያግዝ ጥንታዊ ጽሑፍና ቀመራዊ ዕሴት መሆኑን የሰው ልጆች አጥብቀው ሊረዱ ይገባል። ማየት ማመን የሚሆነው እንደዚህ ነው።

የሄኖክ ጥበብ እንደምን ቅርስ ሊሆን እንደሚችል፤ የጥናቱ አቅራቢ ባየበት መንገድ አንባቢዎቹ እንዲያዩለት ለማስቻል፤ ከሀገሪቱ መሠረታዊ ታሪክ፤ ባዕዳን

ፀሐፊዎችና የሩቅ ዘመን ፈላስፎች ሳይቀሩ ሳይንሳዊና ታሪካዊ በሆኑ ጥናታዊ ጽሑፎቻቸው ውስጥ ያስቀመጡትን ሀሳብ በመነሻነት ያመለክታል። መጻሕፍቶቻችንን በስርቆት ወስደው ለህክምናዉ ዘርፍ ለመድሃኒት ቅመማ የዘዴ ምንጭ አድርገው ሲጠቀሙበት ትክክለኛ፤ ለዘመን ቀመራዊ አገልግሎት ሲሆን ሳንከኛ የሚያደርጉበት የትናንትናዉ የባዕድነትና የአጥፊነት አካሄድ የሚቆመዉ፤ የሄኖክንም ሥራ በእጃችን ያቆየን ህዝቦች በመሆናችን እንደ ቅርስነቱ መጠበቅ በሚያስችል ህጋዊ ማዕቀፍ ውስጥ እንዲገባ ሁኔታዎችን ስናመቻችለት ብቻ እንደሆነ መታመን አለበት።

የሄኖክ ሥራ ቅርስ ለመሆኑ ምን ዓይነት ማስረጃ በማቅረብ ማብራራት እንዳለብን ስናስብ፤ በቅድሚያ ቅርስ ራሱ ምን ዓይነት ፅንሰ ሀሳቦችን እንደሚያቅፍ መረዳት አለብን። ቅርስ አንድ ህዝብ ከተፈጥሮ ጋር ካለዉ መስተጋብር የተነሳ፤ ኑሮዉን ወይም አኗኗሩን የተሻለና ቀለል ያለ ለማድረግ ሲል የፈጠራቸዉ፤ የአእምሮዉና የእጆቹ አሻራዎች ያሉበት መሆኑ የተረጋገጠባቸዉ፤ የሚዳሰሱና የማይዳሰሱ የፈጠራ ዉጤቶቹን የሚያጠቃልል ጉልህ እሴት እንደሆነ እንገነዘባለን። የፈጠራ ሥራዎቹ፤ ተፈጥሮአዊ አካባቢዉን ለራሱ ፍላጎትና ስሜት እንዲስማማዉ አድርጎ ከመግራትም ባለፈ ከየት መጣነቱን የሚመረምርበትና የሚተርክበትም ነዉ። የሰዉ ልጅ፤ ስለ ምድራዊ ህይወቱ አጀማመርና እንዲሁም ስለተጓዘበት ታሪካዊና የለውጥ ሂደቶቹ መገምገሚያ መስፈርት አድርጎም ይጠቀምባቸዋል። ተፈጥሮንና አካባቢዉን ይበልጥ እየተረዳ በሄደም ቁጥር፤ የህይወት ዘመኑን አኗኗር ምቹ ከማድረግ በተጨማሪ፤ ከሞት በኋላ ስለሚኖረዉ ዘላለማዊ ሕይወት እያሰላሰለ የነፍሱን ዕድል መምረጫ ዘዴ ለማፈላለግ በሚያደርገዉ የማያቋርጥ ሃይማኖታዊና ሳይንሳዊ ምርምር ውስጥ በሌሎች አማራጮች የማይተካ ጉልህ ሚና አላቸዉ። እነዚህ ፈጠራ ዉጤቶቹ፤ የማንነቱ መገለጫዎች የሆኑ ባህላዊ ቅርሶቹ በመሆናቸዉ፤ በትዉልድ ተዋረድ የተከማቹና በእጆቹ የሚገኙ እዉነተኛ የመረጃ ምንጮቹ በመሆን በቋሚ ግብአትነት ያገለግሉታል።

ቅርስ፤ ለሳይንስ እድገትና እንዲሁም በጠቅላላዉ የሰዉን ዘር በሚመለከት ዕውቀት ውስጥ ትልቅ ድርሻ አለዉ። የተለያዩ ልምዶች ስብስብ በመሆኑም፤ ዓለም አቀፋዊ እሴት ሆኖ በትምህርት መስክም በግብአትነት የሚያገለግል፤ በዘመን ማዕቀፍ ውስጥ የተካበተ ዕውቀት ነዉ። ምክንያቱም፤ የሰዉን ልጅና የተፈጥሮአዊ አካባቢዉን የለዉጥ ሂደት፤ በተከታታይነት የሚገልጽና የሚመሰክር፤ በሳይንስ፤ በታሪክ፤ በባህል፤ በፍልስፍና በስነ-ጥበብና በእደ ጥበብ፤ በሥነ-ፈለግ ዉ.ዘ.ተ ዘርፎች ውስጥ በይዘት

ምንጭነት ከፍተኛ አስተዋጽኦ የሚያበረክት የቁሳዊና የመንፈሳዊ ባህል ወጤት በመሆኑ ነው።

ኢትዮጵያም፣ እንደሌሎቹ የዓለም ሀገራት ሁሉ፤ የየራሳቸውና የጋራም የሆነ አኩሪ ታሪክ፣ ወዛም ባህል፣ ሰማይንና ምድርን የሚመረምሩበት በተጠየቅ አካሄድ የሚመራ ፍልስፍና ያላቸውና የተለያዩ ቋንቋዎችን የሚናገሩ ማህበረሰቦች የሚገኙባት አንድ አፍሪካዊት ሀገር ናት። ህዝቦቿ፣ ባላለፉት የረጅም ዘመን የጋራ ታሪክ በዓለም ደረጃ በባህል ቅርስነት ያልተመዘገቡትን ጨምሮ የበርካታ ማህበረሰባዊ ቅርሶች ባለቤት ለመሆን የቻሉና የተወሰኑትንም በዓለም ቅርስነት ያስመዘገቡ ኩሩና ሰው አክባሪ ህዝቦች ናቸው። ተተኪው ትውልድ፣ የማንነቱ መገለጫ ለሆነው ለራሱ ታሪክና ለመንፈሳዊውና ቁሳዊው ባህሉ ጥልቅና ሰፊ ግንዛቤ እንዲኖረው፤ በኢ-መደበኛ መልኩም ቢሆን፤ ለትውልድ የሚያሸጋግሩበትን ተቋም ከጥንት ጀምረው የመሠረቱ፣ ቅርስን የመጠበቅና የማስጠበቅ የጋራ ባህል ያላቸውም አስተማሪ ህዝቦች ናቸው። ዛሬ ደግሞ ለባህላቸው ያላቸውን ጥልቅ አክብሮትና ጠንካራ አቋም መሠረት ባደረገ መልኩ፤ ባህላዊና መንፈሳዊ እሴታቸውን ወደሚያስጠብቁበት ተቋማዊ ደረጃ ተሸጋግረዋል። በአሁኑ ጊዜ መደበኛ በሆነ ቅርጽ ባህላዊ ቅርስን መንከባከብና መጠበቅ የእያንዳንዱ ዜጋ፣ የህብረተሰብና የመንግሥት ግዴታ መሆን እንዳለበት ታምኖበት፤ ለቅርስ የሚያስፈልገውን እንክብካቤና ጥበቃ የሚሟላበትን መንገድ ተቀይሷል። ለዚህም ተግባራዊነት አዋጅ ቁጥር 229/1992 ዓ.ም እስከመደንገግ በተደረሰበት አዲስ ዘመን ላይ ነን። ይሁን እንጂ፤ በማናቸውም ደረጃ በህዝቡ ቁሳዊና መንፈሳዊ ዕሴት ዙሪያ የሚደረግ የጥናትና ምርምር ሥራን ሥርዓት ማስያዝና ከሀገሪቱ ከፍተኛ ትምህርት ተቋማት ጋር በቀጥታ የተያያዘ ማድረጉ የሀገሪቱንና የዜጎቿን መብትና ጥቅም የሚያስጠብቅ መሆኑን ከማንፀባረቅ አኳያ፤ ገና ብዙ የሚቀረውና በዩኔስኮ ጀርባ ላይ እንደ ተፈናጠጠ የቀረ የሚመስል ነው። በምርምር መስኩ የሠለጠኑት ከፍተኛ የሀገሪቱ ባለሙያዎች፤ በዩኔስኮ ድጋፍ በሚዘጋጁ መድረኮች ላይ ሲታዩ፤ ቤቱን ሠርተው ጨርሰው ለምረቃ የጠሯቸው አናጢዎች ይመስላሉ።

ከአዋጁም በፊት ቢሆን፤ ኢትዮጵያ ከብዙ ዘመን ጀምሮ ተጨባጭ ባህላዊ ቅርሶችን እየሰበሰቡና እያደራጀች የምታስቀምጥበትና የማይዳሰሰውንም ቅርስ በወግና መልማድ ክወና ላይ መሥርታ፤ ከትውልድ ወደ ትውልድ የምታሸጋግርባቸው፤ የባህል ተቋማት የነበሯትና አሁንም ያሏት መሆኑን ማሳየት ይቻላል። በመስጊዶችና በቤተክርስቲያናት ውስጥ ጥበቃ የሚደረግላቸው ሀይማኖታዊ ብቻ ሳይሆኑ፤ የተለያዩ

የማህበረሰቡ የዚያን ዘመን አሻራዎች ወይም ቅርሶች በሳጥን ወይም በመስል ማክማቻዎች ተቀምጠው እናገኛለን። ለምሳሌ የብራና መፃሕፍትና ከነዚህ ጋር የተያያዙ ታሪኮች ያሏቸው አልባሳት፣ መጫሚያዎች፣ ዘውዶች፣ የበቅሎና የፈረስ ጌጣጌጦች ወ.ዘ.ተ ማስረጃ ናቸው።

የመፃሕፍቱን ጉዳይ ካነሳን አይቀር የአምልኮ ማስተማሪያነታቸውን እንኳ ወደ ጎን ብንተው፤ የፍልስፍና እና የመድሃኒት ቅመማ ትምህርት ያላቸው መፃሕፍት እንዳሉና ዓለም ከኛ ነጥቃ እንደተጠቀሙባቸው የሚያስረዱ ብዙ የጥናት ሰነዶች እንዳሉ ማመላከት እንችላለን።

ለምሳሌ ያህል መጥቀስ ካስፈለገ፣ ድሩሲላ ዲንጂ፣ በ1917 ዓ/ም ባሳተመችው “Wonderful Ethiopians of the ancient cushite impire” በተሰኘው ጥናታዊ መፅሀፍት ውስጥ በገፅ 4 ላይ፣ “ዛሬ ለምናያቸው የዓለም ስልጣኔዎች ዋናው መሠረት፣ ጥርት ያለውና አስገራሚው የጥንታዊቷ የኩሽ ግዛት፣ የኢትዮጵያ ባህላዊ ቅርስ ነው።” በማለት አሞካሽታ የፃፈች ሲሆን፣ በዚህ መፅሀፍ ምዕራፍ ሶስት፣ገፅ 23 ላይ፣ በሄሮዶቱስ መፅሀፍ ገፅ፣11-29 ያለውን ሀሳብ ዋቢ አድርጋ፣ የኢትዮጵያ ዋና ከተማ የነበረችውን መርዌ፣ ታላቅ ከተማና ሜትሮፖሊስ እንደነበረች ትጠቅሳለች። አሁንም ለርዕስ ጉዳያችን እንዲያመቸን በዚህ ምዕራፍ ገፅ 28 ላይ ስለቅርሶቻችን ያስቀመጠችውን ሀሳብ ሳላነሳ አላልፍም።

“በቁፋሮ የሚገኙትንና በቆሙ ሀወልቶች ላይ የተቀረጹት በሺህ የሚቆጠሩ ማስረጃዎች የሚያስገነዝቡን፣ የኢትዮጵያዊያን ጥንታዊ ባህላዊ ምርቶች፣ የንግድ ሥርዓቷ፣ ስለነበራት ጠንካራ ሠራዊት፣ ሌላም ብዙ ጥንታዊ መሠረቶች እንዳሏትና የህዝቡንም ማንነት የሚመሰክሩ ናቸው።”

በማለት የገለፀች ሲሆን፣ ሄሮዶቱስም በገለፃው፣ ኢትዮጵያዊያን በህግ የሚመሩ፣ የወንጀለኛ መቅጫ ሥርዓትና የብረታብረትና የቅርጻቅርጽ ሥራ መሠረታዊ ዕውቀት ያላቸው ህዝቦች መሆናቸውን አረጋግጧል። በማለት የማንነታችን አሻራ ያረፈባቸውን ባህላዊ ዕሴቶቻችን ምን መልክ እንደነበራቸው፣ የሄሮዶቱስን ምስክርነትና በቁፋሮ የተገኙ የባህላዊ ቅርስ ማስረጃዎቿን በማጣቀስ በጥናቷ አረጋግጣ ትነግረናለች።

የማይዳሰሱ ቅርሶችን በተመለከተም፣ በተመሳሳይ መልኩ የዘመናዊነትን ስዉር አደጋ ተቋቁማ፣ በሕይወት ባህላዊ ተቋሞቿ በኩል ወዘተን እንደጠበቀ ማቆየትና ከትውልድ ወደ ትውልድ በተሳትፎአዊ ዘዴና ማራኪ በሆነ ክወና ማሸጋገር የቻለች ሀገር ለመሆን፣ ዛሬ ላይ መላዋ ዓለም የሁላችንም ቅርስ ብላ የተቀበለቻቸውና እንደ ትንግርት የምታያቸው የደመራ በዓል፣ ፍቼ ጫምባላና የኢሬቻ ዓመታዊ ክብረ በዓላት በቂ ምስክሮች ናቸው። ይህ የሚያሳየን፣ ኢትዮጵያ ከታሪካ መነሻ ጀምሮ ለቅርስ ጥበቃ ብቻ ተብሎ የተዋቀረ ተቋም ባይኖራትም፣ ባሏት መንፈሳዊና ባህላዊ ተቋሞቿ በኩል፣ ለቅርሶች ተገቢውን ክብር ሰጥታ በማቆየት፣ ዜጎች እየተጠቀሙበትና ለሌላውም ዓለም በመትረፍ መኖር የጀመሩት ከሄሮዶቶስ ዘመን ቀድሞ እንደሆነ መገንዘብ እንችላለን። እንዲህም በመሆኑ፣ መንፈሳዊና ባህላዊ ቅርሶች የማህበረሰቦች የማንነታቸው መገለጫ አኩሪ እሴቶቹ መሆን ችለዋል።

አንድ ማህበረሰብ በዕለት-ተለት የሕይወት ውጣ ውረዳ ውስጥ ራሱ የሚፈጥረው፣ ራሱ ወደ ተግባር የሚቀይረው፣ ራሱ የሚከውነው፣ ራሱ የሚያከብረውና በራሱ ተበጅቶ ወይም ለረጅም ጊዜ የራሱ አድርጎ እየተጠቀመ ያቆያቸውን ቁሳዊና መንፈሳዊ መገልገያዎቹን፣ በባህላዊ ዕሴትነት እንደምንመድበው ሁሉ፣ ማህበረሰቡ ስለራሱና ስለዓለም ያሉትን አመለካከቶቹን፣ የአኗኗር ዘይቤዎቹን፣ ዕምነቶቹን፣ ሀገር በቀል ዕውቀቶቹን፣ መንፈሳዊ ሀብቶቹን የሚገልጽበትና የሚገለገልበት፣ የሚተረጎምበት፣ ተፈጥሮን የሚረዳበት ፍልስፍናና ነገውን የሚተነብይበትንም ረቂቅ ዘዴ መንፈሳዊ ዕሴቶች ብለን ልንጠራ እንችላለን። ይህንንም ሀሳብ ዩኒስኮ ጠቅለል አድርጎ አስቀምጦታል።

“Culture should be regarded as the set of distinctive spiritual, material, intellectual and emotional features of society or a social group, and that it encompasses, in addition to art and literature, lifestyles, ways of living together, value systems, traditions and beliefs” (UNESCO, 2001).

ይህንን መሠረት አድርገን ነው በህልን በሁለት ዓይነት ክፍሎች ለመክፈል የቻልነው። እነሱም ቁሳዊ ባህልና መንፈሳዊ ባህል ወይም የሚዳሰሱና የማይዳሰሱ (tangible & intangible) ማለትም ልንካው፣ ልንጨብጠው፣ ልንዳስሰው የምንችለውን ቁሳዊ ወይም የሚዳሰስ ባህል (tangible or material culture) ሲባል፣ የማይዳሰስ ባህል (intangible or spiritual culture) ደግሞ በመደረግ፣ በመከወን፣ በመነገር ከትውልድ

ወደ ትውልድ የሚተላለፍና ክወናውን ልናየው ብንችል እንኳ ልንዳስሰውና ልንጨብጠው የማንችለው፤ በአምሯችን ውስጥ ሰርጾ በመግባት፤ ደስታን፤ ሀዘንን፤ እርካታን የመፍጠር ኃይል ያለው፤ በህላዌ እውቀቱ (indigenous knowledge) ማለትም የመድሃኒት ወይም የፈውስ ጥበብ፤ የአስተራረስ ዘዴው፤ ባህላዊ የፍትህ ስረዓቱ፤ የወዲያኛውን ዓለም ተፈጥሮን የሚረዳበት እምነቱ፤ ፍልስፍናው፤ የቤትና የመገልገያ ቁሳቁስ አሰራር ጥበብ፤ ባህላዊ የአስተዳደር እርከኑ፤ ከተፈጥሮ ጋር ራሱን አመቻችቶ የመዝለቅ ጥበብ ወ.ዘ.ተ. በአጠቃላይ ማህበረሰቡ የሚኖርበትን ሕይወት መሠረት በማድረግ ከትውልድ ወደ ትውልድ በመደረግ፤ በመከወን፤ በመነገር ያስተላለፋቸውን መንፈሳዊ እሴቶች በሙሉ ሚያጠቃልል እሳቤ ነው። ስለዚህ፤ የሄኖክ ጥበብም ኢትዮጵያዊያን በእጃቸው እንደያዙ ዘመናትን የዘለቁበትና ዛሬም የሚገለገሉበት መንፈሳዊ ሀብታቸው በመሆኑ፤ በተሟላ መንገድም የተጠቀሙበትና ዕየተጠቀሙም ያሉት ኢትዮጵያዊያን ብቻ ከመሆናቸው አንጻር መታየት ይኖርበታል። ምክንያቱም፤ የኢትዮጵያዊያን ባህል በአብዛኛው ሃይማኖታዊ እሴቶች በእጅጉ የሚንፀባረቁበት ሲሆን፤ ከባህል የሚለይበት ሃይማኖት ዓለምን ፈጥሮ ከሚገዛ ሰማያዊ አካል ጋር የተያያዘ መሆኑና፤ ባህል ከሰው ጋር የተያያዘ በመሆኑ ምድራዊ መሆኑ ብቻ ነው። ሃይማኖት ከሞት በኋላ ከሰው ጋር እንደሚቀጥል የተያዘ ተስፋ ሲሆን፤ ባህል ከሰው ጋር አብሮ የሚሞት ለህይወት ዘመን ብቻ የተበጀ መፍትሔ ነው። የምናየው ልዩነት በግልፅ ይኸው ነው። የሃይማኖት ባለቤት ፈጣሪ፤ የባህል ፈጣሪ ሰው ነው። በዚህም የሄኖክ ሥራ ከሰማያዊ አካል የተወሰደና ምድራዊም ሰማያዊም አገልግሎት የሚሰጥና ሁለንተናዊነት ያለው ዓለማዊ እሴት መሆኑን መረዳት እንችላለን።

በዚህ ዓንጻር ስንመለከት፤ ማህበረሰቡ የኔ ናቸው ብሎ የተገለገለባቸውና የሚገለገልባቸው ማህበረ ባህላዊ ዕሴቶች በባህሪያቸው፤ ከሰው ልጆች የዕድገትና የኑሮ ደረጃ ጋር አብረው እየተለወጡ የሚመጡ ከመሆናቸውና ከሌላ ባህል ተከታይ ማህበረሰብ ጋር በሚኖር መስተጋብር የመዋዋጥና የመረሳት አደጋ የሚጋረጥበት ስን ገንር መሆኑ ግልጽ ነው። የሄኖክ ጥበብም እንዲሁ ከባህሪ- ሀሳብ ጋር ካለው ግንኙነት አኳያ ሳይመረመርና የባህሪ-ሀሳብ መሠረትነቱ ተዘንግቶ፤ በዓለም ዓቀፍ ደረጃ እንደ አዲስ እየተመረመረ፤ ጉድለቱ እየተነገረና እየተተወ መጥቷል። ዕሁፋም ቢሆን በመንፈሳዊ ዕሴትነቱ በሃይማኖት ተቋማት ብቻ ተወስኖ በመቅረቱ፤ ለሳይንሳዊ እውነታዎች ብቻ ቦታ ከሚሰጠው አዲስ ትውልድ ርቆ የመዘንጋት አደጋ ተጋርጦበትና መከራከሪያ ሆኖ ይገኛል። ከዚህ አደጋ ለመከላከልና ዜጎች የሀይማኖትና የባህል ልዩነት ሳያግዳቸው

እንዲቀርቡትና እንዲማሩበት፤ በሳይንሳዊ መንገድ የመገለጥ ገጽታው ተጠንቶ፤ በአግባቡ ተጠብቆና ተቀርሶ፤ ለመሠረታዊ ትምህርት ግብዓትነትም እየዋለ ለትውልድ ይተላለፍ ዘንድ የዛሬውን ትውልድ ኩረት ማግኘት እንዳለበት የጥናቱ አቅራቢ ያምናል። ምክንያቱም፤ የወጭ ኃይሎች ቀመራዊ ተፅዕኖ እንዳለ ሆኖ፤ አንዳንድ ኢትዮጵያውያንም፤ በጥናት ባልተደገፈ መንገድ ጥንታዊውን ጽሑፍ ከጥንታዊ አገላለጹ ወጭ እየተረጎሙትና እርግጠኛ ወዳልሆኑበትም የቀመር አቅጣጫ ሊመሩት እየሞከሩ መሆናቸው እየተስተዋለ በመሆኑ ነው። ለምሳሌ፤ የመልሰው ተግምር፣ “ዓመተ ሄኖክ” ተጠቃሽ ሲሆን፤ በገጽ 9 ላይ እንደጠቀሰው፤ የመሬት ዙረትንና የጨረቀን መንገድ ስሌት ከሄኖክ ሀሳብ የተለየ ምላሽ እንደሚሰጡ በማሰብ የሚጀምር መጤ ሀሳብ የያዘ መጽሀፍ ነው። ምክንያቱም፤ ሄኖክ ደራሲው ያላቸውን ብቻም ሳይሆን፤ የፀሐይና የከዋክብትንም አነዋወር ስለሚያካትት ነው። በተለይም ኬክሮስና ኬንትሮስ የተባሉትን የሀሳብ መስመሮች ለዓለምና ለሳይንሷ ያስተዋወቀው ሄኖክ ሆኖ ሳለ፤ ደራሲው የሄኖክን ሃሳቦች በመሻር መጻፍ መጀመሩን በመጠራጠር፤ የጥናቱ አቅራቢ ሥራውን መርምሮና ህፀውንም ለአንባቢ በማሳየት ለማለፍ ተገዷል። ሄኖክ ከጥፋት ወኃ በፊት ያስተማረ የህገ-ልቦና መምህር በመሆኑ፤ ጽሑፉ ለሀይማኖታዊ ክርክሮች መግቢያ ቀዳዳ የሚከፍት ስላልሆነና እንደዚህ በድንገት እንደ እንጉዳይ የሚበቅሉ መጻሕፍትን በሳይንሳዊ እውቀት ተደግፈው የሚተቹ የማይዳሉ ዜጎችን ማፍራት እንዲቻል፤ ኢትዮጵያ፣ የሄኖክን ጥበብ በትምህርት ተቋሞች በኩል ለትውልዱ ሁሉ ልታጋራውና የቅርሱ ተጠቀሚ እንዲሆን ማስቻል እንዳለባት አጥኗል ያምናል። ከጥፋትና ትክክለኛ ካልሆነ አስተምህሮ ለመታደግና በአግባቡ በቅርስነት ለማኖር፤ ከማጥናትም ባለፈ የትውልዱን ዘመን ዕድሜ በዋጅ መንገድ፣ ከዘመናዊ የቴክኖሎጂ ወጤቶች ጋር እንዲተዋወቅ /Computerized እንዲሆን/፤ ለትምህርትና ለምርምር ተቋሞች ሠፊ ዕድል መስጠት አለባት። ለዚህ ምሳሌ የሚሆነው፤ ከክርስቶስ ልደት በፊት በአልበርት ሜቶን የዘመን ቀመር ሳይንስ ላይ ተመስርቶ የተሠራውን “አንቲኪዜራ ሜካኒዚም” የዘመን መቁጠሪያ የዓለማችንን የመጀመሪያ ኮምፒዩተር ማስታወስ በቂ ነው።

ባጠቃላይ፤ ስለመንፈሳዊም ይሁን ቁሳዊ ባህላችን የጥራት ደረጃና ከዚህም አንጻር ኢትዮጵያ ለዓለማችን ስላበረከተችው ከፍተኛ አስተዋጽኦ፤ ትውልዱ፣ ስለራሱና የወጣበት ማህበረሰብ ማንነት ከወገኑ መቀበል ቢያቅተው እንኳ፤ ባዕዳን ያቀረቡለትን መረጃ በማየት ቁጭት ይፈጥርበት እንደሁ በማለት፤ ድሩሲላ ድንጂ በጥናታዊ ጽሁፏ ያሰፈረችው ኃይለ ቃል፤ ከሄኖክም የተለያዩ ጥበቦቹ አንጻር ያገኘው ወዳሴ እንደሆነ

ለማስገንዘብ ላቀረብኩት የማጠቃለያ ሀሳብ ድምድማት አደርጋለሁ። "ዛሬ ለምናያቸው የዓለም ስልጣኔዎች ዋናው መሠረት፣ ጥርት ያለውና አስገራሚው የጥንታዊቷ የኩሽ ግዛት፣ የኢትዮጵያ ባህል ነው።

ዋቢዎች፤

መጽሐፍ ቅዱስ፣ (1980) መጽሐፈ ሄናክ፤ የብርሃናት ነገር፣ ብርሃንና ሰላም ማተሚያ ቤት፣አዲስ አበባ።

መልሰዉ ተዓምር፣ (2010) ዓመተ ሄናክ፤ ንግስት ሳባ ማተሚያቤት፣ አዲስ አበባ።

ሮዳስ ታደሰ እና ጌትነት ፈለቀ፣ (2010) አንድሮሜዳ፤ /የጥንት ኢትዮጵያዊን የሕግ ስልጣኔ ከዘመናዊዉ ሳይንስ አንጻር/ ፋርኢስት ትሬዲንግ ኃ.የተ.የግ ማህበር፤ አ፣አ።

ዘበነ ሐየሎም፣ (2012)፣ ፀሐየ ዓለም ባህረ ሀሳብ፤ በኢ/ያኦርቶዶክስ ተዋህዶ ቤተ ክርስቲያኔ በሰ/ት/ቤቶች/ማደራጃ መምሪያ ማህበረ ቅዱሳን።

ጌታቸዉ ኃይሌ፣ (1993)፣ ባህረ ሀሳብ የዘመን ቆጠራ ቅርሳችን ከታሪክ ማስታወሻ ጋር፤ አዲስ አበባ፤

ፍቅሬ ቶሎሳ፣ (2010)፣ ስውሩና ያልተነገረው የአይሁዳዊያን እና የኢትዮጵያዊያን ታሪክ፤ Nebadan publication@gmail.com

Andy Mc Cracken (....ent.....); The Book of Enoch A Modern English Translation of the Ethiopian Book of Enoch with introduction and notes S.O.A.S Library at the University of London.

Alan Longstaff (2005) Calendars from around the world, © National Maritime Museum

Basil Lourié (----) BETWEEN BABYLONIA AND ETHIOPIA: some thoughts about a recent book on the Qumranic calendars. St. Petersburg.

David M. B. Richardson, (2011), The Roman calendar from Numa to Constantine: Time, History and the Fasti, Blackwell Publishing Ltd, London.

G.L. Walton (1998) IN THE BALANCE: Themes in Global history, volume 2; McGraw-Hill, New York.

Norm Mc Carter (---) Constellation Legends Naturalist and Astronomy Intern SCICO.

Paul R. Spickard & others; (1998); World history by the world historians, volume 1, McGraw-Hill companies, Inc. United States of America.

Richard .Laurence , (1888); The book of Enoch the Prophte, Kegan paul, Trench & co, 1, Faternostere squere; London.

Schaefer B.E. (2006) The origin of the Greek constellations, Scientific American, et Tony Freeth (...) Calendars with Olympiad display and eclipse prediction on the Antikythera Mechanism.

ማስታወሻ:- ከእንተርኔት ተጠቅሜ ሙሉ መረጃ መመዘገብ ያልቻልኩባቸውን ፅሁፎች፣ በቦታቸው በመጠቀምና በሶፍት ኮፒ በማወረድ አቅርቤአለሁ።